

עמ"י עש"ו

הציבי לך ציונים שיבני לך תמורות שיבני לך למסילות דרך הלכת וגו' (ירמיה ל"א כ')

הציבי ציונים

במסכת פסחים

פרקים ב' - ד'
ופרק ערבי פסחים

*

תקנת עזרא

ישיבת בית מאיר

שכון חזון איש, בני ברק

תש"פ

זאת למודעי!
הציונים הוגהו בחפזון ולא ימלטו משגיאה
הערות והארות יתקבלו בברכה
מותר להפיץ שלא למטרת מסחר
ניתן להשיג
קבצי הציבי ציונים על מסכתות

ברכות
פסחים פרקים ב' - ד', ערבי פסחים
שקלים
ראש השנה
ביצה
תענית
מגילה
מועד קטן
חגיגה
יבמות פרקים ד' - ט'
נדרים פרקים ד' - ז'
סוטה
סנהדרין
שבועות
עבודה זרה
הוריות
חולין פרקים י' - י"ב
ערכין
תמורה
כריתות
מעילה
תמיד

הכתובת
tkntezra@gmail.com

עמ"י עש"ו

הציבי לך ציונים שיבני לך תמורורים שיהי לך לבך למסילה דרך הלכת וגו' (ירמיה ל"א ב')

הציבי ציונים

במסכת פסחים

ציוני הסוגיות

אשר נשנו בסגל חבורה

בישיבה הק' בית מאיר

ובראשם חרושי שר הנצבים

תקנת עזרא

להגאון רבי עזרא אלמשולר זצ"ל

שכון חזון איש, בני ברק

תש"פ

הציבי ציונים

במסכת פסחים

וב' דרכים מצוינים בו, הפנים, הוא ציוני הסוגיא אשר נו"נ בחבורת בני הישיבה,
וסביב לו פסח שני, להרחיב דבר בענינים היוצאים מן הסוגיא.

תקנת עזרא (מכת"י)..... א

*

ציונים למסכת פסחים

פרק ב'..... א

פרק ג'..... מז

פרק ד'..... סב

ערכי פסחים..... פ

*

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול (לדף ק"ז ע"א)..... ק

ליושבים לפני ד' יהיה (לדף ק"ח ע"ב)..... קכה

*

מהדורות הספרים שהשתמשנו בהם בציונים:

ירושלמי, דפוס וילנא. רי"ף ונושאי כליו, עפ"י דפי הש"ס בדפוס וילנא, וע"פ
העמודים במהדורת עוז והדר. עין יעקב ונושאי כליו (הכותב, הרי"ף, עיון יעקב
וכו'), עפ"י דפוס וילנא. טור ב"י ונו"ב, מהדורת הטור השלם חידושי הרשב"א
מהדורת מוה"ק חידושי הריטב"א מהדורת מוה"ק בית הבחירה לחמאירי המהדורה
עם ההערות [ופעמים במהדורת קובץ מפרשים] חידושי הגרעק"א מהדורת זכרון יעקב
מנחת חינוך מכון ירושלים קהלות יעקב, המהדורה החדשה. ספר המפתח, הכונה
למפתח שברמב"ם פרנקל. חידושי הר"ן מהדורת מוה"ק

ציון לדרך

הציבי כך ציונים שיביי לך תמרוקים שיתי לבך
למסילה דרך הלכת וגו' (ירמיה ל"א כ')

הניי לך ציונים, סימנים נדרכי אצותיך הטונים. תמרוקים,
תמרים קטנים נטועים לסימן נדרכי וכו'. (רש"י שם)

הציבי כך ציונים - עשו ציונים לתורה (עירובין נ"ד
ע"ב)

"...כל מחבר יהיה מאיזה מדרגה שיהיה, הוא כותב גם הקדמה ארוכה ורעיונות מעין ספרו
וכו', אבל כל זה הוא רק בכותב ספר מהגיוני לבבו ומחידושי תורתו אשר הרה והגה הוא
בעצמו ובכבודו, אבל אנכי בספרי זה הקטן אשר רובו הוא מלוקט ונאסף מספרים אחרים, די
לי בהקדמה הזאת וכו', ואם מעט היא לפני הקורא ילך נא בעקד ספריו ויקרא ההקדמות
מהספרים אשר מהם לקטתי..."
(הגר"ע אלטשולר זצ"ל בהקדמת תקון דרך החיים)

כדברים הללו, וביתר שאת, נאה לומר בפתחן של קבצי "הציבי ציונים", שעיקרם מלאכה
ואינה חכמה. ולא נצרכנו, אלא לבאר את יסודות דרכנו, בעריכת הציונים.

תהלה לד', זכינו להסתופף בצילא דמיהמנותא בבית ד' - הישיבה הק' "בית מאיר", שכון חוון
איש, וזכות הרבים אינה ד' לדינו, להעלות מציוני הסוגיות גם בחלק ממסכתות פסחים, יבמות,
וגדרים.

הציונים אשר הוצבו בזאת, נועדו להיות לעזר בעקרי הסוגיות, הנלמדות במסגרת זו.
את גבולות המסגרת, התווה לפנינו מו"ר ראש הישיבה שליט"א - לשים את עיקר העיון בדקדוק
הגמ' ושיטות הראשונים, בד בבד עם הקף הסוגיא והמסכת כולה.

לפיכך, אין בהצבת הציונים הזו, נסיון לאסוף את כל הענינים וכל הדקדוקים, שישנם בכל סוגיא
וסוגיא, מימרא ומימרא. ולא נועדו הציונים, אלא לעורר ולסייע בשלבי העיון הראשונים בסוגיא.

בהתאם לזאת, השתדלנו להתמקד בציון לדברי הראשונים הנוגעים לסוגיא, [ובפרט במסכתות שזכינו
בהם לדברי הראשונים כסדרה של המסכת], ולדברי האחרונים הסדורים על סדר המסכת הנלמדת, ומצויים
בנקל לעוסק במסכת כסדרה. והרחבנו מעט, כפי ההזדמנות בלבד, לשאר ספרי האחרונים המצויים.

בסדר הגשת הציונים לפני המעינים, נאמנה עלינו הנחיית מו"ר ראש הישיבה שליט"א, כי מטרת
הציונים לעורר את העיון, ולא להוות תחליף לעיון. לאור זאת הצגנו במסגרת הציונים רק קושיות,
תמיהות ונקודות לעיון, ואת המיקום המדויק שבו עמדו עליהם רבותינו הראשונים והאחרונים.
וגמנענו לחלוטין מלהביא תמצית מדבריהם במסגרת זו.

[במדת הצורך, במספר סוגיות סבוכות במיוחד, או בסוגיות העוסקות בענינים שאינם שכיחים, השתדלנו להביא את
היסודות הנצרכים להבנת הסוגיא, בהקדמה לסוגיא].

לתועלת המעינים נפרט את צורת מבנה הרף שבו הוגשו הציונים.

דפי הציונים סודרו בשלש מחלקות.

א) בפינת העמוד העליונה, מצד ימין בתוך מסגרת, נרשם הספק הלימוד היומי - כעמוד אחד - בהתחשב במורכבות הסוגיות וכיוצ"ב. [במסכתות שזכינו בהם לאור הראשונים כסדרן, צויין במשבצת זו גם לאחרים מדברי הראשונים שהרחיבו בענין מסויים בעמוד זה].

ב) המדור השני, המכונה בשם "ציונים", נרפס בחלקו העליון של הרף מצד שמאל. בחלק זה, הובאו נקודות לעיון ולמו"מ באחד הנושאים המרכזיים שבעמוד. ולרוב נסוב עיקר המו"מ במסגרת חבורת הלומדים אודות נושא זה.

ג) המדור השלישי, ההולך וסובב את מדור ה"ציונים". מתעטר בכל מסכת בכינוי מעין ענינה של המסכת [ברכה ותהלה"ה לברכות, "פסח שני" לפסחים, "משמיעין על השקלים" לשקלים, "יומא אריכתא" לראש השנה, "יום טוב שני" לביצה, "אוצר הטוב" לתענית, "אגרת השנית" למגילה, "כבוד מועד" למועד קטן, "תשלומי חגיגה" לחגיגה, "ששניות מדברי סופרים" ליבמות, "כי יפליא" לנדרים, "שיירי מנחה" לסוטה, "השיבה שופמינו", לסנהדרין, "שבועות שתיים" לשבועות "עברוך עמים" לעבודה זרה, "יעט מורה" להוריות, "מתנות שבגבולין" לחולין, "חומה סביב" לערכין, "הוא ותמורתו" לתמורה, "לכפר בקודש" לכריתות, "מעלין בקודש" למעילה, "שנים ליום" לתמיד, ובמקומות אחדים הפגנו לעיון כמה שצויין במסכתות אחרות, עפ"י הכינויים הללו].

במדור זה, צויינו נושאים בולטים נוספים בעמוד, קישיות האחרונים, והערות בענינים הצריכים באור.

במדור זה, צויינו נושאים בולטים נוספים בעמוד, קישיות האחרונים, והערות בענינים הצריכים באור.

צורת הצגת הדברים במדורי הציונים, נפתחת בציטוט דברי הגמ' רש"י או תוספות, שעליהם נסוב הגדון, לאחריו באותיות בולטות הוצבו הקישיות וההערות לציון, ולאחריהם צוינו מראי המקומות לעיון.

יודגש, כי לא תמיד כל המקורות לעיון, עוסקים בכל הנקודות שגרשמו כנקודות לעיון, ויש מהם שעוסקים רק בחלק מן הנקודות. כדרכה של תורה ישנם ענינים שלמרות שלא נידונו בכל המקומות להדיא, ניתן לדון מתוכם על הענינים האמורים, ישמע חכם ויוסף לקח.

באופן כללי סודרו מקורות הציון ע"פ סדר הדורות, אבל לא באופן מוחלט. כמו"כ פעמים שגרשם הקדמון באיחור, כיון שיש בנותן מעם לעיון בדבריו לאחר הציון שלפניו.

לתשומת לב! על אף שהשתדלנו מאוד לציון את המקורות לעיון באופן מדוייק, ולצורך זאת הבאנו בתחילת כל מסכת את המהדורות שעל פיהם השתמשנו בציוני המ"מ.

עם זאת, הגהת הציונים נעשתה בחפזון רב, ולא עלה בדינו לסקלה משבושי דפוס שונים, ועל כן יבורך כל מי שיעמידנו על טעיות שנשארו, ובפרט בטעויות במקום הציון, כדי שנוכל לתקנם בעתיד, (ת.ד. 108 בני ברק, פקס - 6186799 - 03).

ע

"...צאי לך בעקבי הצאן - התבונני בדרכי אבותיך הראשונים, שקבלו תורתו ושמרו משמרתו ומצוותיו, ולכי בדרכיהם וכו', וכן אמר ירמיה הציבי לך ציונים שיתי לבך למסילה..." (שיר השירים א' ח' ורש"י שם).

ציון לנפש חיה

אדמו"ר

ראש הישיבה

רבנו זלמן בהגה"ק רבי מוֹבִיָּה זצלה"ה

עלה במערה השמימה

בשמיני לירח סיון התשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

פסחים

דף ג' ע"ב

ההוא ארמאה וכו' וקמלואו.

היה להרגו, כלומר דלפי שיטתו פטור ממיתה היה.

ובספר זבחי אפרים על מס' זבחים בדף ק"ז ע"ב [ד"ה ודע] כתב שהקריבו קרבנות כמה דורות אחר החורבן, וביחוד הקריבו פסחים בסתר כמבואר בסנהדרין (דף י"א) [ע"ב], וכן מוכיח שם מעוד כמה מקומות (ובספר שו"ת משיב דבר בקונטרס דבר השמיטה² כתב ג"כ דהקריבו לאחר החורבן, אלא שכתב דלא הקריבו רק פסחים ולא שאר קרבנות דבעי ריח ניחוח וכתוב [ויקרא כ"ו ל"א] ולא אריח בריח ניחוחכם, אבל פסח לא כתיב ביה ריח ניחוח עכת"ד.

וזה לא נהירא לענ"ד דאטו נתקיים ח"ו כל האמור בהתוכחה והרי מפורש במד"ר (במדבר פ' כ') [כ'] ובמדרש איכה ב' אות ע' [סי' כ"א] דפשוירי מפשר. ותו דאטו נאמר דאם לא הוה הקרבן ריח ניחוח לא היו קרוין קרבן, הרי במשנה³ איתא רק שהמקריב יקריב לשם ניחוח, אבל אם הזבח אינו עולה לרצון לא נפטרנו מ"מ מחיוב קרבן, כמו שלא נפטרנו מחיוב תפלה אף דאמרו חז"ל⁴ דמיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפלה ו"ב לענ"ד]

נדחקו רבים למה נתחייב מיתה והיישובים דחוקים. וי"ל ע"פ המבואר בחו"מ (סי' רל"ד) [סעי' א' - ב'], דהמוכר מאכל האסור מה"ת אע"פ שאכלו הלוקח חייב המוכר להחזיר הדמים שגזל בידו. ופסח שנמנה עליו ערל הרי הוא פסול, דמקצת [ערלה] פסול כדלקמן (דף ס"א ע"ב) וכן פסק הרמב"ם בהלכות [קרבן] פסח (פ"ב ה"ו). והתוס' שם [ד"ה דילמא] כתבו, דפלוגתא דתנאי היא במשמעות "כל", אם כל דהו משמע או כוליה משמע, ועיין לח"מ שם, דהרמב"ם פוסק כרבנן דריב"ב ולריב"ב מקצת ערלה לא פסיל. וכיון דערל זה פסל הפסח אליבא דרבנן, והפסידם ממון כל אלה השנים שנמנה עמהם הרי חייב מיתה¹, ולהכי ריב"ב לא היה יכול להודיע לירושלים פשוט שהרמאי הזה חייב מיתה, דהא לשיטתו הפסח כשר במקצת ערלה וא"כ אינו חייב מיתה. משו"ה מפני שידע דרבנן פליגי עליה ולשיטתם חייב לכד אתה ערל הזה בערמה [יבא הלוי].

וא"כ ההכרח הביא להמית את הרמאי פן יגלה לסוף סוד זה דישראל מקריבין

ועפ"ז יומתק מאוד לשון רש"י כאן [ד"ה מי קא ספן] שכתב וביד ריב"ב לא

1. עיי' רמב"ם הלכות מלכים פ"ט הלכ' ט'. 2. בחלק ב' אחר סי' נ"ו, עמ' 112. 3. זבחים דף מ"ו ע"ב. 4. ברכות דף ל"ב ע"ב.

קרבנות ויהיה חייהם בסכנה. וא"כ ריב"ב זה הוא האחרון⁵ לא הראשון, שהיה בזמן הבית, ומש"ה לא עלה הוא בעצמו מנציבין לעשות פסח כקושית התוס' [ד"ה מאליה] מפני שכל ההקרבה היה בצנעה ואי אפשר היה לעשות בהמון ולהתאסף ממקומות הרחוקים עכ"ד, וה' יודע האמת.

דף ה' ע"א

תוס' ד"ה וכתוב כל מלאכה לא תעשו וכו', אי נמי כיון דמתחילת הבערה אינו יכול להנות ממנו וכו'.

עיי' באור דבריהם במג"א סי' תק"ז ס"ק ג', ובדגול מרבבה שם, והנכון הוא כמש"כ הדגול מרבבה, ואכמ"ל.

דף ה' ע"ב

ש"מ מדר"ע [ת"ת וכו'] הבערה לחלק יצאת.

כתב בפ"י ר"ח הנדפס בש"ס דווילנא וז"ל, דאי ס"ד ללאו יצאתה תיתי עשה דהשבתת חמץ ולדחי לאו דהבערה, עכ"ל. לכאורה קשה דהא יו"ט עשה ולא תעשה הוא⁶ ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. ועיי' תוס' שבת (דף כ"ה ע"א) שכתבו בד"ה ולא מילה, דגם רבא ס"ל דיו"ט עשה ול"ת הוא⁷. אך י"ל ע"פ מש"כ הרשב"א ביבמות דף ו' ע"א [ד"ה ונגמר] דהעשה דתשבות דכתיב גבי שבת לא קאי רק על אבות מלאכות, ולא אהני [היכא] דליכא אלא לאו גרידא כמו מחמר ותחומין אליבא דר"ע ע"ש. וא"כ אם נימא דהבערה ללאו יצאה ליכא גם

גבי הבערה עשה דשבתון ושפיר תיתי עשה דהבערה ותדחה ל"ת דיו"ט, אבל אסה בערה לחלק יצאה נהי דביו"ט ליכא כרת ומיתת בי"ד, מ"מ כיון דהיא מאבות מלאכות דשבת איכא גבה גם עשה ולא אתי [עשה] דהשבתת חמץ ודחי עשה ול"ת דיו"ט וא"ש, ודו"ק.

דף ח' ע"ב

רש"י ד"ה ורי' יוחנן אמר שתי שורות שאמרו וכו' ובודק כל החביות העליונות וכו', שאף היא נקראת שורה אם באת למנות מלמעלה למטה, עכ"ל.

וכן העתיק לשון זה התוי"ט במשניות [ד"ה שתי שורות על פני], ואינו מובן לי הלשון אם באת למנות מלמעלה למטה הרי כאן איירינן רק באורך ורוחב שורה העליונה, והכי הו"ל אם באת למנות מן הפתח עד הכותל שכנגדו.

דף ט' ע"א

תוס' ד"ה כדי שתהא בהמתו אוכלת וכו'.

ומהכא נמי ידעינן וכו'. המהרש"א [בתוס'] כתב שכפירושו מפורש בתוס' פרק כ"ש, ודאי דכן הוא אבל בתוס' יבמות דף ס"ו ע"ב מפורש כפי' מהרש"א ושניהם אמת.

דף ט' ע"ב

תוס' ד"ה היינו וכו' ונמצא קבעי אי שרי וכו' עכ"ל.

וצ"ל דקאי הסוגיא כרבא דבאיסור תורה ס"ל מה לי איסור לאו מה לי

5. עיי' תוס' מנחות דף ס"ה ע"ב ד"ה רבי יהודא ב"ב, ועיי' סדר הדורות בערכו. 6. שבת כ"ה ע"א, ביצה ח' ע"ב. 7. אכן יעוי' תוס' ביצה ח' ע"ב ד"ה סוף.

איסור כרת, דלא כרבה דמחלק בהכי
בפרק (ב') [ט"ו] דיבמות [דף קי"ט ע"א],
ואכמ"ל.

דף י"א ע"א

רש"י ד"ה מקלי ואילך לאחר שנתייבש וכו'.

ע"ן ברש"י כתובות ריש פרק האשה
שנתארלמה [ט"ו ע"ב] ד"ה אף חילוק
קליות ראייה, ובפירש"י דחומש ויקרא (ב'
י"ד), וע"ן רשב"ם פסחים ריש דף ק"ט
[ע"א, ד"ה קליות] ויש להתבונן בכל זה,
ואכמ"ל.

דף י"ג ע"ב

אין מביאין תודה [בחג המצות] מפני חמין
שבה [פשיטא אמר רב אדא בר אבהה הכא
בי"ד עסקינן וכו']

העירו רבים דהא גם מצה אסור להביא
כדאיתא בירושלמי [פ"י ה"א] דאסור
לאכול מצה בערב פסח ופסק כן הרמב"ם
פ"ו מחמץ ומצה הי"ב], וגם תירוצים
רבים נאמרו בזה, חדא דמצה מבושלת
מותר לאכול בער"פ, ועוד כיון דבחלות
תודה אין יוצאין בלילה משום דאינה
משומרת לשם מצת מצוה אלא לשם
התודה, י"ל דמותר לאכלה בער"פ כמו
דמותר לאכול מצה עשירה ומבושלת
מהאי טעמא ועוד תירוצים, ואכמ"ל.

דף י"ד ע"א

תוס' ד"ה דאיכא משקין בהדי בשר וכו',
ובפ"ב דנדה וכו', עכ"ל.

שם לא נמצא מזה כלל, וצ"ל בניה
דף נ"ה ע"ב דשם איתא [ד'דמעת עינו

מטמאין טומאת משקין ברביעית. וכן
מש"כ כאן התוס' ור"י מפרש וכו' ודם
הירוק, צ"ל ודם מגפתו⁸, דדם הירוק ודאי
דאורייתא, ודו"ק.

דף י"ד ע"ב

תוס' ד"ה ואילו וכו' ובירושלמי במס' חגיגה
פריך לה עכ"ל.

כבר העיר בספר עין תרשיש⁹ [בתוס'
כאן] דגם דגמ' דידן בסוטה דף כ"ט ע"ב
פריך לה נמי, ע"ש.

דף י"ט ע"א

תוס' ד"ה לא לשתמיט וכו' וצירוף דאורייתא
נמי לרי' חנן וכו'.

הקשה המהרש"א ז"ל, ר' חנן איך
פליג על מתניתין, ותירץ דלפי' התוס' דר'
חנן לית ליה הך דומיא דרישא, ופלא
דקושתו היא קושית הגמ' בחגיגה, ע"ש.

דף כ"ב ע"א

רש"י ד"ה ור"מ וכו' משום דאין מפורש
[בהקלאו בהדיא באכילה] אצטריך [וכו'].

הקשה בגליון הש"ס ניליף מקרא דלא
תאכל כל תועבה [דברים י"ד ג'], וי"ל
דלאו כו"ע ס"ל דרשא דלא תאכל כל
תועבה דהא יש, שם כמה תנאי ואמוראי
דמהדרו לאשכוחי קראי אחרינא לאיסור
בשר בחלב, וע"ן בספרו דרוש וחידוש
כאן.

תוס' ד"ה והרי דם וכו', משמע דדם אינו
בכלל בהמה וכו' עכ"ל.

8. נדה שם. 9. לרבי יהושע זעליג תרשיש מקלעם, קובנה תרצ"ב.

י"ל דהיינו להא דתמורה (דף ט' ע"ב) בשרו אסור פרשו מותר.

דף כ"ג ע"א

ותנן מערבין לנזיר ביין ולִישׁרָאֵל בתרומה.

קשה למה פריך ממשנה זו שכתבו התוס' [ד"ה מערבין] דהוכחה היא רק למ"ד מצות ליהנות נתנו, טפי הו"ל להש"ס להקשות ממשנה דשביעית פ"ז [מ"ג] אין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בתרומה הרי דשאר הנאות מותרות. ובקדושין ספ"ב [דף נ"ח ע"א] איתא, המקדש בתרומה מקודשת וצ"ע.

דף כ"ג ע"ב

חזקיה ורי אבהו במאי פליגי.

הא דלא משני הש"ס דפליגי לענין הנאת קדשים קלים לפני זריקה וכיוצא בזה, משום דבכל הקדש איכא גם לאו דלא יחל דברו עיין נדה דף מ"ו ע"ב, ואזהרה זו היא גם על קדשים קלים לפני זריקה כמו שהבאתי בחידושי למס' מעילה¹⁰ וזה פשוט וברור.

דף כ"ד ע"ב

תופי ד"ה צרעה וכו', וקשה דבפרק די מיתות וכו' הרומשת זה הנחש וכו', עכ"ל.

הריטב"א במכות (דף ט"ז ע"ב) [ד"ה אמר אביי] תירץ קושיא זו, דשם בסנהדרין קאי קודם שנתקלל הנחש שהיה אז חיה גדולה כדאיתא בגמ' שם, וזהו פשוט וברור

קשה א"כ מאי פריך משור הנסקל בעל השור נקי למ"ל, נימא דאתי לאסור דמו בהנאה דהא דם אינו בכלל בשר, וצ"ע.ג. ואולי י"ל ע"פ מש"כ התוס' במעילה (דף י"ז ע"א) ד"ה והא אמר, דבעוד הדם בהבשר בשר מקרי. וא"כ הש"ס מקשה שפיר, והרי דם, ואין לתרץ כשהותרה בהמה דמה נמי הותרה, דדם שפירש אינו בכלל הבהמה כמ"ש התוס'. אבל בשור הנסקל, אין לומר דבעל השור נקי אתי לאסור דמו, דהרי כבר נאסר הדם בהנאה קודם שפירש דאז הוה בכלל הבשר, ואיך יותר אח"כ הרי הנקברין גם אפרן אסור ושפיר פריך הש"ס ודו"ק.

אך מ"מ עדיין לא ברירא לי הא מילתא דלכאורה משמע דרק בשרצים הדין כן, ובחולין (דף קי"ג ע"ב) בתוס ד"ה דם לאו גדי הוא, כתבו דדם לאו בכלל בשר וגם לאו בכלל נבלה, ע"ש שהעירו מסוגיא דהכא. ורש"י ז"ל בכריתות (דף ד' ע"ב) ד"ה אף דם, כתב דבדם יש איסור בהמה או חיה טמאה, ולכאורה קשה מנ"ל הא הרי בטמאים כתיב בפ' שמיני [י"א ח'] וכן בפ' ראה [י"ד ח'] מבשרם לא תאכלו, ודם הרי לא בכלל בשר הוא. ועיין ביומא (דף נ' ע"א) א"ר פפא בעור ובשר ופרש דכו"ע לא פליגי דאקרי פר, כי פליגי בדם, מר סבר דם אקרי פר, ומר סבר דם לא אקרי פר וכו', ע"ש וצריך לי עיון בכ"ז.

דף כ"ב ע"ב

תופי ד"ה סד"א וכו' אתא לדרשא אחרינא, עכ"ל.

10. עיין רש"י סנהדרין נ"ט ע"ב ד"ה ומשני.

דף כ"ט ע"ב

תוס' ד"ה רב אשי וכו', אי גרסינן דכו"ע פודין וכו'.

הפני יהושע כאן [ד"ה רב אשי] רוצה לומר דנכרי לאו בר פדיון הוא, אבל בסנהדרין (דף י"ד ע"ב) בתוס' ד"ה בשלשה לקוחות מוכח דנכרי פודה מע"ש¹¹.

שם בתוס' ד"ה רב אשי וכו', בסוף הדיבור

עיין בדגול מרבבה סי' תמ"ב על המג"א ס"ק י'.

בא"ד וקאמר התם אמאי יקברו וכו'.

הראב"ד בשיטמ"ק לב"ק דחה ראיה זו דהתם אליבא דרב יוסף¹² ע"ש, אבל הרי מפורש במשנה תמורה דף ל' ע"ב דקדשים שנטרפו אין פודין אותן, וקשה למה לא התוס' הראיה משם.

דף ל"ג ע"ב

יצאה זו שאין שיריה ניכרין.

עיין בגליון הש"ס מה שהקשה, וכן הקשה בצל"ח [ד"ה אמר קרא], והירושלמי [פסחים פ"ב ה"ג] מקשה כן ג"כ, ועיין בהגהות הרש"ש [ד"ה יצאת] מש"כ בצדק, ועיין בתוס' בכורות דף י"ב ע"ב ד"ה כיון דאילו מטמא וכו', וק"ל.

תוס' ד"ה אמר קרא וכו'.

עיין מהרש"א שתמה עליהם, אבל דבריהם א"ש ע"פ סברתם בשבת (דף

ק"ה) [דף כ"ה] דלא מיירי אלא בב' תרומות.

דף ל"ז ע"א

רש"י ד"ה וכן לענין לחמי תודה אם שחט הזבח עליהן מאחר שנאפית כענין הזה קידש הלחם והתודה כשרה, דהואיל וקרמו פניה דתנן במנחות כה"ג בעינן, עכ"ל.

הלשון מגומגם וגם תמוה, דמשמע מסוף דבריו דרבא חומרא אשמועינן דלא נימא קרמו כל דהו סגי קמ"ל רבא דבעינן קרמו כ"כ עד שפירסה ואין חוטין נמשכין, והרי הגמ' פריך פשיטא וכו', ומשני מהו דתימא וכו', קמ"ל דסגי בקרימה זו הרי דקולא קמ"ל רבא. וכבר עמד ע"ז הנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' פ' ומגיה שם ברש"י דבמקום "דהואיל" צ"ל "דלא" עיי"ש ותראה שהוא דחוק מאוד. וגם לכאורה סותר רש"י את עצמו מניה וביה, דבראש דבריו כתב מאחר שנאפית כענין הזה קידש הלחם, דלשון זה מורה דרבא קולא קאמר, ומסיים בלשון כהאי גוונא בעינן, משמע שהוא חומרא.

אכן נראה ברור ששני דיבורים המה ומילות התודה כשרה הוא סוף הדיבור, ואח"כ מתחיל הדיבור הואיל וכו' כצ"ל, וקאי על תירוץ הגמ' מהו דתימא הואיל וכתוב וכו' שלא יטול פרוס, א"כ קרמו פניה דתנן במנחות כה"ג בעינן היינו שיהא קרום כ"כ שלא יהא כמאן דפריסא ולא סגי באין חוטין מושכין, קמ"ל רבא

11. דפירשו שם התוס' דלקוחות היינו שרוצים לקנות, ובגמ' שם מוקי דהני שלשה אפי' חד מהן נכרי,

עי"ש. 12. עי' שיטמ"ק ב"ק נ"ג ע"ב ד"ה לענין כלים ושור, מתוס' שאנץ.

דסגי בקרימה זו, וזה ברור. וכבר זכה בה הגאון מהר"י בכרך ז"ל¹³.

דף ל"ח ע"ב

אמר רבה כל לשוק אימלוכי מימלך, אמר אי מזדבן מזדבן אי לא מזדבן איפוק בהו אנא.

עיי' במסכת כלים פכ"ו משנה ח' עורות של עבדן אין מחשבה מטמאתן, ועיי' ברא"ש סוף פ"א דסוכה [הל"ז, לדף כ' ע"ב] ואין להעיר כאן מעם ברירה, חדא, בדברבנן יש ברירה, ועוד י"ל אבל אקצר.

דף מ"א ע"א

פסח שבשלו בחמי טבריא חייב.

ידוע הקושיא שהובא בהגהות ר' שלמה כהן מווילנא זצ"ל [ד"ה פסח שבשלו, דהא פסח נפסל ביצא מירושלים, ואם יביא מים מטבריא לירושלים הרי יצטנן, ע"ש. וכמה תירוצים נאמרו בזה, ולי נראה מה שתירץ גאון אחד, עפמ"ש התרומת הדשן סי' קפ"א דחמי טבריא כיון דרתיחתן נובע מגוף הקרקע אין בטבע שהקרקע תקרר המים והוה כלי ראשון אף אחר שנמשכו בקרקע מרחק רב. וא"כ לק"מ דמשכחת לה דמשך חמי טבריא עד לירושלים ע"י בריכה. ועתה כשנתחדשו נסיעות באויר במהירות נפלאה כידוע מעניני הארעפלאנים¹⁴ וכיוצא בהם בודאי דמעיקרא לקמ"ד.

דף מ"ב ע"ב

לא קשיא הא בדרווקנא וכו'.

עיי' בר"ש פ"ק דדמאי [מ"א, ד"ה והחומץ] שפירש פירוש חדש בזה.

דף מ"ו ע"ב

הביא שם מאפר ושחטו לתמיד ביו"ט מהו.

באור זרוע הגדול הלכות פסחים [סי' רט"ז] חקר אם ביקור ד' ימים מעכב בדיעבד. וכתב דמב"ק (דף פ"ב ע"ב) כשצרו וכו' והיו מעלין להם תמידין משמע דהביקור אינו מעכב בדיעבד. רק בתוספתא [פסחים פ"ה ה"ה] איתא שהשוחט אינו מבוקר חייב חטאת הרי דמעכב, ע"ש. גם בתוס' סוכה (דף מ"ד) [דף מ"ב ע"א ד"ה שאינו] איתא דמעכב ע"ש¹⁵, וא"כ דמעכב צ"ל דהא דאמר כאן ושחטו לתמיד הוא לאו דוקא אלא לקרבן מוסף, דאיתא במנחות (דף מ"ט) [ע"ב]¹⁶ דלא בעי ביקור ד' ימים ודוחק.

דף מ"ט ע"א

רש"י ד"ה ומאלמן וכו'.

באלמנות חיות וגוזליו יתומין כצ"ל, וכן הוא ברש"י בעין יעקב וברש"י ברי"ף¹⁷, וק"ל.

13. במנחות ע"ה ע"ב, ד"ה וכן לענין 14. = מטוסים. 15. ועי' מש"כ בדברי התוס' בכפות תמרים שם, ועי' בהקדמת התפא"י לסדר קדשים "חומר בקודש" אות כ"ו בהערה ב' ובמנחת חינוך מצוה ה' אות ב' ד"ה ולכאורה. 16. עי"ש ברש"י ד"ה לעולם דאית ליה. 17. בעין יעקב הכל דבור אחד, ונראה שלזה כיון הגר"ע, אולם ברי"ף שלפנינו הוא בשני דיבורים אלא שנכתב וגוזליו בו' החיבור, עי"ש.

דף מ"ט ע"ב

רש"י ד"ה עם כל בהמה וכו', שאין להם לב להבין, עכ"ל.

והוא סוף הדיבור, ואח"כ מתחיל הדיבור כי היא חייך וכו', וקאי על מימרא דר' אלעזר דבסמוך.

והט"ז באה"ע סי' ב' [ס"ק ג'] היו לפניו שני הדיבורים האלה ברש"י ביחד¹⁸ ובנה מזה דין חדש והדבר פלא. ומ"מ מסתברא כהט"ז דאורך ימים הוא סיום הדיבור דלא מצינו כלל שהתחלת הדיבור יהי' ארוך כ"כ ודו"ק.

דף נ"ב ע"א

רב נתן בר אבא אזיל וכו', ביו"ט שני של עצרת וכו'.

להמתיק הא דאמר של עצרת מאי נפ"מ מיו"ט [שני] של עצרת לשארי יו"ט שני. נראה דהא כבר העירו רבים דבעצרת ליכא באמת ספיקא דיומא כלל דהא אינו תלוי בראיה ובבי"ד, רק הוא ביום החמישים מיו"ט שני של פסח. והא דעושין גם עצרת שני ימים הוא רק משום לא פלוג משארי יו"ט, עיין במפרש ברמב"ם הלכות קידוש החדש [פ"ג הי"ב], ובחתם סופר או"ח סי' קמ"ה. והוה אמינא דהמחלל יו"ט שני של עצרת קיל יותר ולא מענשין עליה, קמ"ל דיו"ט [שני] של עצרת נמי חמור כיו"ט שני דאינך יו"ט ומענשין עליה, וזה נכון.

דף נ"ב ע"ב

רב ספרא נפק מא"י לחול וכו', אמר להו מי איכא דשמינע ליה מיניה דרי אבהו הלכה כרשב"א או לא וכו'.

אע"ג דקיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים, אבל בתוספתא (רפ"ו) [פ"ה ה"א] דשביעית גרסינן בסוף דברי הת"ק דברי רבי, וכן העתיק הר"ש בפייהמ"ש שם וא"כ א"ש, ועיין בכתובות דף ס"ח ע"ב ודו"ק.

דף נ"ג ע"א

אובלין בענבים עד הפסח [של שמינית]¹⁹ בותים עד עצרת [של שמינית] בגרוגרות עד החנוכה [של שמינית] בתמרים עד הפורים [של שמינית] ר' יוחנן תרתי בתרייתא מחליף.

כלומר, שתתי בתרייתא גריס קודם (השלשה) [השנים] הקודמים כדי שיהיה הלשון כסדר השנה, חנוכה ואח"כ פורים, ואח"כ פסח, ואח"כ עצרת - אולי היה אפשר לומר כן לולא פירש"י. ובה א"ש מה דהרמב"ם [הלכות שמיטה ויובל פ"ז הי"א] פוסק כברייתא, דגם ר' יוחנן ס"ל כן, וק"ל.

דף נ"ט ע"ב

תוס' ד"ה ולא וכו' וקשה לר"ע תיפוק ליה דחלבי שבת קריבין ביו"ט מקרא דלא ילין, דלכה"פ מתוקים בי"ד שחל להיות בשבת עכ"ל.

כתב בעין תרשיש [כאן], די"ל כדמפריש בירושלמי שמרהו שלא יבא

18. היינו עד ואורך ימך דיבור א' ומעל חייו וכו' דיבור אחר ע"ש בט"ז. 19. סוגריים אלו במקור.

לידי כל ילין, אך לבתר דיליף ר"ע מקרא דעולת שבת בשבתו שוב מצינן לאוקמי קרא דלא ילין בי"ד שחל להיות בשבת, [עכ"ד]. ובזה יתיישב גם מה שהביא המנחת החינוך מצוה ה' אות ה' [ט'] קושית העולם בספק של בני בתירה הא בקרא זה מוכח דלכה"פ מתוקם וכו' כמו שהקשו התוס' כאן לר"ע, ובדברינו בזה הנ"ל מיושב שפיר הכל, וק"ל.

דף ס' ע"א

ברש"י ד"ה לעולם סיפא וכו'.

נראה דגירסת רש"י היא, דקאי בשחיטה וקמחשב בשחיטה, וקאי בזריקה וקמחשב בזריקה, ולא גרס אי נמי. וכן נראה בדעת רש"ל [ד"ה ורישא] דלא כהמהרש"א [ברש"י] כאן. ובדברי רש"ל צ"ל בעבודה "האחת" פירוש בעבודה הראשונה, ולא כנדפס לפנינו בעבודה "אחת" בלא ה"א. וכתב המהרש"א שאין דבריו מובנים, ולפי גירסתנו ברש"ל האחת בה"א דבריו מובנים שפיר כ"כ החסיד ר' בנימין ריבלין תלמיד הגר"א ז"ל²⁰.

דף ס"ב ע"א

ד"ה כי לית ליה וכו', ואין להקשות אי מדרבנן איך יתחייב פסח אחר הא קמייתי חולין לעזרה וכו'.

נראה דלרווחא דמילתא כתבו כן דהא רב חסדא²¹ ס"ל ביבמות (פ"ט ע"ב וצ' ע"א) דחכמים יש להם כח לעקור דבר מה"ת בקום ועשה. אלא דקושטא הוא גם תירוצם דכיון דלא נזרק הדם הרי לא יצא

ומותר לצאת באחר, הוא מוכרח לכו"ע דס"ל דאין כח לחז"ל לעקור בקום ועשה עיין תוס' יומא דף ז' ע"א ד"ה כיון דיחיד וק"ל.

דף ס"ה ע"א

תוס' ד"ה שמא לא נתקבלו וכו', עולין אין מבטלין זה את זה.

המהרש"א [בתוס'] הקשה הא פסול לאו עולה הוא, עיין תוס' זבחים דף ע"ז [ע"א] ד"ה ורבנן.

דף ס"ה ע"ב

תנא כל אחד ואחד נותן פסחו בעזרו ומפשיטו לאחוריו, אמר רב עילש טייענות.

פירש רש"י, [ד"ה טייענות] דרך סוחרים ישמעאלים הוא, עכ"ל. עיין חולין דף ל"ט ע"ב הני טייעי אמרי ליה, דמא ותרבא לדידן, משכא ובישרא לדידכו.

דף ע"ד ע"א

רש"י ד"ה ר' ישמעאל וכו', כתוב בספרים ישנים תכבר לשון תוך ובר וכו', משום רבינו קלונימוס, עכ"ל.

עיין בפירש"י שמואל א' פרשה כ"ה פסוק זה [י"ח] דחמש צאן עשויות ועיין בפ' ר"ח כאן ואכמ"ל.

דף ע"ו ע"א

תוס' ד"ה בשלמא וכו', דאין שפוד של עין קלוט חום וכו' עכ"ל.

קשה דהא לר"י לעיל לא שני ליה, וצ"ע.

20. בספרו גביעי גביעי הכסף, עמ' 39, ונרשם שם בטעות על דף מ' ע"א 21. עיין הגהות בן אריה כאן.

דף ע"ז ע"ב

תוסי' ד"ה שאין בשר וכו', אבל עולה מנ"ל וכו', עכ"ל.

כבר עמדו על דברי התוס' כאן הרש"ש [בתוס'] ועוד רבים בצדק, דהא בעולה מועלין גם לאחר זריקה, ומה שכתבו ליישב לענ"ד עוד יותר קשה לכל מעיין ישר. ולכן לענ"ד נראה ברור דצ"ל אבל חטאת העוף [שנאכלת כולה לכהנים ואין למזבח אלא דמה] מנלן וכו', והרשב"א מתרץ דר"א יליף חטאת העוף מק"ו דר' יהושע וכו' כן צ"ל. ובחידושי למס' מעילה²² הנדפס בשנת תרצ"א הסברתי הגהתי זאת יותר, וכאן די בזה.

דף ע"ט ע"א

רש"י ד"ה עושין בטומאה אפי' הטהורים עכ"ל.

ולקמן (דף פ' ע"א) ברש"י ד"ה יעשו בטומאה אף הטהורים אם ירצו עכ"ל, עיין ברש"י בסמוך ד"ה אלא הכי קאמר ותראה שיש להפוך הגירסא בדיבורי רש"י אלה, דבסוף דף ע"ט צ"ל אפילו הטהורין אם ירצו ובדף פ' ע"א צ"ל יעשו בטומאה אף הטהורין, פי' כדי שלא יהא קרבן ציבור חלוק. כ"כ החסיד ר' בנימין ריבלין משקלאוו זצ"ל²³.

דף פ"ג ע"ב

כגון שהוכרו לבסוף נתעברו.

מכאן ראייה עצומה להרמב"ם פ"י הי"א מה' קרבן פסח, דפוסק דהקרבן פסח נצלה שלם עם גיד הנשה, והראב"ד

שם רגש עליו דזו מניין לו. והרי מכאן הדבר מוכרח דאל"כ אלא דמסיר גיד הנשה של ימין קודם צלייה, והרי גיד הנשה של שמאל אינו מסיר ואיך אפשר שנתערבו הגידין, אלא ע"כ צ"ל שצלהו עם גיד הנשה. ואמנם נושאי כליו של הרמב"ם כבר הצדיקו דעת הרמב"ם בזה, אבל ראייה זו לשיטת הרמב"ם לא הביאו, והיא ראייה נכונה.

דף פ"ו ע"א

בשלמא החלונות משכחת לה דשויה לקרקע עזרה.

רש"י במשנה [לעיל פ"ה ע"ב, ד"ה החלונות] מפרש החלונות שבחומת ירושלים, וכן כתב הרע"ב [מ"ב, ד"ה החלונות], ועיין בתוספות יו"ט [ד"ה החלונות].

דף פ"ח ע"א

תוסי' ד"ה שיה לבית פי' דשה לבית לאו דאורייתא וכו', וא"ת ואיך מאכיל לפסח שלא למנויו וכו' עכ"ל.

מה שיש להעיר על קושית התוס' דהא קי"ל בדרבנן יש ברירה כבר עמדו ע"ז האחרונים, ובפשוטו קושייתם היא אליבא דריו"ח דס"ל דגם בדרבנן אין ברירה.

דף צ"ב ע"ב

רש"י ד"ה ונכנסו להיכל וכו' יכול יתחייב על ביאת מקדש בטומאה, עכ"ל. נראה דיש כאן חסרון בלשון.

22. תקנת עזרא מעילה דף ח' ע"א ד"ה חטאת העוף. 23. גביעי גביע הכסף עמ' 39.

דף ק"ה ע"ב

א"ל אנא לא חכימאה אנא, ולא חוואה אנא, ולא יחידאה אנא, אלא גמרנא וכו', אפוקי יומא מאחרין ליה וכו'.

דף ק"ח ע"א

תוס' ד"ה נימא קסבר רב ששת וכו', אבל לכתחילה אסור משום לא תשחט על חמץ לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים עד שש שעות עכ"ל.

וכתב ע"ז הגאון ר' זאב וואלף אבד"ק זעטיל ז"ל²⁷, וז"ל - תמוה דאי ס"ל כהנך דמפקי איסור חמץ מלא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים²⁸ וא"כ לריב"ב דמכשיר שחיטה משחרית א"כ חמץ נמי לתסר משחרית, וע"כ דס"ל כאינך דרשות, וא"כ לא ס"ל ועדיין חמץ קיים, אלא כל זמן שיש לו חמץ אסור לשחוט, אבל שאין לו מותר ולא תלי בזמן שחיטה ומצוה ליישב, עכ"ל. ועיין בהגהות הרש"ש כאן [בתוס'] שהביא הירושלמי דלריב"ב באמת אסור לאכול חמץ כל היום, ואכמ"ל יותר.

דף קי"ב ע"א

וא"ל תדור בעיר שראשיה ת"ח.

היינו ראשים שעליהם לעסוק בצרכי ציבור של העיר ות"ח טרודים בגירסא ולימודים ואין להם פנאי לדאוג לצרכי העיר כראוי. אבל הא דאיתא בשבת (דף קי"ד ע"א) דא"ר יוחנן איזה ת"ח כלל ששואלין אותו דבר הלכה וכו' למאין נפק"מ למנותו פרנס על הציבור, היינו

עיין רש"י ורשב"ם מה שנדחקו מאוד בביאור המאמר הזה, אך שמעתי בשם הגאון הגדול ר' מאיר שמחה ז"ל בעל אור שמח לפרש ע"פ הא דלעיל (דף ק"ב ע"ב וק"ג ע"א), דשמואל ס"ל שם ינה"ק ורבה ס"ל ינה"ק ור' יהושע בן חנניא ס"ל נהי"ק, הרי דהם לא ס"ל הסברא דהבדלה בסוף משום דאפוקי יומא מאחרין עשה"ט. וזהו שאמר כאן אנא לא חכימאה אנא - כלומר אנני גדול כר' יהושע בן חנניא שהיה מפורסם בחכמתו והיו קורין לו חכימא דיהודאי²⁴, ולא חוואה אנא - אין אני גדול כשמואל שהיה חוזה בכוכבים ואמר נהירין לי שבילי דרקיע כשבילי נהרדעי²⁵ כידוע, ולא יחידאה אנא - אין אני גדול כרבה שאמר אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות²⁶, אבל מ"מ גמרנא וסברנא אנא, וגמיר ומסודר אצלי וכן מורין בבי מדרשא כמותי דאפוקי יומא מאחרין. והדבר נכון מאוד, דפח"ח.

24. בכורות ח' ע"ב. 25. ברכות נ"ח ע"ב. 26. ב"מ פ"ו ע"א. 27. בעל עמק הלכה, וילנא תר"ו. 28. לעיל ה' ע"א.

לדון ולהורות דינים והוראות. ובמכילתין לעיל (דף מ"ט ע"ב) לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור ופירש"י גדולי הדור אנשי מעשה וצדיקים, עכ"ל. הרי מבואר דאנשי מעשה אינם ת"ח רק צדיקים, וק"ל.

דף קב"א ע"א²⁹

בירך ברכת הפסח פטר את של זבח, בירך את של זבח לא פטר את של פסח דברי ר' ישמעאל, ר"ע אומר לא זו פומרת זו ולא זו פומרת זו. ובגמ' שם מפרש, כשתמצא לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה, לדברי ר"ע לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה.

מבואר דאם זרק בפסח לכו"ע פסול, וכן הוא בזבחים (ל"א) [ל' סוע"א] ע"ש ובתוס' [ד"ה תרי].

ויש לתמוה דהרי מפורש בדבה"י (ב' ל') [ט"ז] גבי פסח שעשה יחזקיה הכהנים וזרקים את הדם מיד הלויים, וכן שם (ל"ה) [י"א] בפסח יאשיה וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם. הרי דמפורש בקרא דפסח בזריקה כשר אף לכתחילה. וביומא (מ"ט ע"א) פשיט ר"ח מקרא זה דדבה"י פ' ל"ה דהולכה בזר כשרה, ע"ש ולא העירו אהא דכתיב שם בפסח זריקה.

ולחומר הקושיא נ"ל ע"פ מש"כ התוס' בנדרים (נ"ה ע"א) ד"ה וכפרון

הדבר, דדגן דכתיב באורייתא מעשר דגן לא משמע אלא ה' המינים, מיהו ההוא דדה"י משמע כל מילי, דאי בלשון בנ"א משמע כל מיני דמדגן ההוא נמי משמע כל מילי עכ"ל. הרי מבואר דלשון ספר דה"י הוא לשון בנ"א ולא לשון תורה, ובלשון בנ"א ודאי דכל עניני הקרבת דם ע"ג המזבח נקרא בשם זריקה, ואין שום סתירה מקראי דדה"י לדינא דר"י ור"ע דפסח פסול בזריקה ודוקא בשפיכה כשר. אלא דלכאור' דברי התוס' הנ"ל דדה"י לשון בנ"א הוא, נסתרים מהגמ' דנדרים (מ"ט ע"א) דר' יאשיה ס"ל דהנודר ממבושל אסור בצלי דצלי בכלל בישול, ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ויבשלו הפסח באש כמשפט - והוא פסוק בדה"י [ב' ל"ה י"ג] לימא בהא דמפלגי דר"א סבר הלך אחר לשון תורה וכו', הרי מפורש דדבה"י לשון תורה, הוא וכבר עמד ע"ז הרש"ש.

אכל באמת לענ"ד ל"ק דכל המו"מ בנדרים נ"ט הוא לפי הס"ד דר' יאשיה הלך בנדרים אחר לשון תורה, אבל לפי המסקנא דגם ר' יאשיה ס"ל דאזלינן בנדרים אחר לשון בנ"א הראיה שהביא מקרא דדה"י הוא דשכן הוא לשון בנ"א, ובזה מיושב קו' הגר"ע בגה"ש שם דאמאי לא הביא ר' יאשיה מקרא של תורה פ' ראה [ט"ז ז'] דכתיב בפסח ובשלת ואכלת. ולדברינו אין קושיא, דר"ז

29. מתוך שערי ציון ירושלים תרפ"ז, וראה תקנת השבים או"ח סי' כ"ט, מו"מ הגר"ע זצ"ל בזה עם בעל צפנת פענח זצ"ל.

רצה להביא ראיה על לשון בנ"א לכך הביא מדבה"י ולא מקרא של תורה. ועי"ש בהגהת פורת יוסף [ד"ה שנאמר ויבשלון ובזה מיושב דנקיט תנא בפסחים בכל המשניות דפ' תמיד נשחט ובפ' אלו דברים, רק לשון זריקה בפסח, והרי הפסח בעי שפיכה דוקא ולא זריקה, אלא דלשון המשנה והגמ' הוא כלשון בנ"א, ובלשון בנ"א גם שפיכה נקרא זריקה כדמוכח מדה"י.

ולענ"ד כל דברינו מבוארים בירושלמי פסחים (פ"ה ה"ו) דאיתא שם במשנה גבי פסח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד, ושם בגמ' מקשה הירושלמי, כתוב ואם דמם

תזרוק וכתוב אחד אומר ודם זבחיך ישפך, אם שפיכה למה זריקה ואם זריקה למה שפיכה. פירוש, כיון דיש קרבנות שהם דוקא בשפיכה ויש קרבנות שהם דוקא בזריקה, ופסח הוא דוקא בשפיכה, וא"כ למה נקט כאן תנא בפסח זריקה, דבשלמא במשנה ב' וג' שם אין קושיא כ"כ דהתם על שלא כתיקונו קאי, לכן אין להקפיד על לשונו כ"כ, אבל על המשנה ו' קשה, ומשני הירושלמי דפירש בקבלה כהנים זורקים הדם מיד הלויים, הרי דבדה"י שהוא לשון בנ"א כתוב בפסח לשון זריקה, וה"ה בלשון המשנה, ודו"ק.

מסכת פסחים פרק שני

מכירת חמץ

כל שעה שמותר לאכול מאכל לבהמה לחיה ולעופות ומוכר לנכרי.

+ האם מותר לקנות את החמץ מהגוי לאחר הפסח.

+ למכור לגוי באופן שיבין שיקנה ממנו לאחר הפסח, ובאופן שאומר לו מפורש שיקנה ממנו.

+ האם יש לחוש להערמה במכירת חמץ, ויאסר לקנות מן הגוי לאחר הפסח.

ע"י ריטב"א ד"ה ומוכר לנוכרי, שהביא את התוספתא פ"ב ה"ו - ז'. ובענין מכירה באופן שיש לחוש להערמה הוא תלוי בגירסאות בתוספתא, ע"י בגירסא שהביא הריטב"א, ובגירסא שלפנינו, וע"י מור אור"ח סי' תמ"ח סעי' ג' - ד', ועי"ש בבית יוסף ובכ"ח אות ב'.

אכן יעוי' ברבינו מנוח פ"ד מחמץ ומצה הז'.

+ מכירה לגוי כשמוציא מרשות הישראל, וכשמוכר או משכיר לגוי את החדר שבו החמץ.

ע"י ב"ח הנ"ל ד"ה ובמדינה.

ופרטי הענינים ארוכים מאד, ע"י שו"ע סי' תמ"ח סעי' ג' ד', ועי"ש במשנה ברורה וביאור הלכה.

* שרפת חמץ לחכמים

רי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים אף מפרר וזורח לרוח או מטיל לים.

+ האם לחכמים ניתן גם לשרוף חמץ, או דבענין דוקא זורח לים.

+ פלוגתא הראשונים אם גרסינן בדברי חכמים "אף" מפרר.

+ חמץ מהנשרפין או הנקברין.

ע"י הגרי"פ על הגליון שהביא לגי' הרי"ף [ה' ע"ב] והרא"ש סי' ג', וציין למגן אברהם סי' תמ"ה ס"ק א', ועי"ש בבאור הגר"א ס"ק א', דאף אי לא גרסינן "אף", בהכרח שכן הבאור לרבנן, עי"ש.

וז"ל הטור או"ח סוס"י תמ"ה, לחינות באפרו אחר ששרפו זה תלוי בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן, לרי' יהודה שהוא בשריפה מותר דקיי"ל כל הנשרפין אפרן מותר, ולרבנן אסור דכל הנקברין אפרן אסור [ועי' תוס' ע"ב ד"ה בהדין].

+ קושיות המג"א (סי' תמ"ה ס"ק א').

צי"ע, לשיטת הרמב"ם שפסק דאפרו של חמץ אסור וכדין הנקברין (פ"ג מחור"מ הי"א), והאיך פסק שם דמותר לשרפו.

+ קושיות הגרעק"א (בגליון השו"ע סי' תמ"ה ס"ק א').

צי"ע להמבואר בתוס' בתמורה ל"ג ע"ב [די"ה הנשרפין] דאפר הנשרפין מותר משום דנעשית מצותו, אמאי כתב הטור דלרבנן אפר חמץ אסור, והא' לחכמים השבתתו בכל דבר, וכיון שקיים מצות השבתה, נעשית מצותו, ואמאי אפרו אסור.

עיי"ש בחק יעקב סי' תמ"ה ס"ק א', שו"ת אבני מילואים סי' י"ט, ועי' חידושי רבינו חיים הלוי הלכות חמץ ומצה פ"א ה"ג. [ועי' קהלות יעקב פסחים סי' י"ג].

* תשע"ט *

כל שעה - ע"ב, אמר חזקיה.
רא"ש סימן א'

* מסכת שני *

כל שעה

כל דשעה שמותר לאכול מאכל לבהמה לחיה ולעופות ומוכר לנכרי.

+ בדקדוק הלשון "כל שעה", ומי"ט לא נקט התנא כסתם "כל זמן".

צל"ח ד"ה כל שעה.

שריפת חמץ לר"י

רי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה.

+ צ"ב האם גרע מפרר וזורח לרוח מביטול חמץ.

+ האם יש חיוב שריפה בחמץ שבטלו ובטעמא.

+ חיוב שריפת איסורי הנאה [כגון כלאי הכרם]

ע"י פני יהושע ב' ע"א בפסקא מיהו הר"ן, ועי' גליון מהרש"א ד"ה אין ביעור, שהביא ממקור חיים בפתיחה לס' תל"א [אות ב'] ד"ה לכן נראה.

ביטול חמץ ברוב

וחכמים אומרים אף מפרר וזורח לרוח או מטיל לים.

+ האם ניתן לקיים ביעור חמץ אליבא דחכמים ע"י שמבטל את החמץ ברוב כערב פסח.

+ בבאור "והשבת" היה רעה מן הארץ, שלא תהיה, או שלא תזיק.

גליוני הש"ס ד"ה וחכ"א.

חמץ המוצנע

למה לי למיתנא בהמה למה לי למיתנא חיה, צריכא דאי תנא בהמה דאי משיירא חזי לה, אבל חיה דאי משיירא קמזנעא לה, אימא לא. ואי תנא חיה משום דאי משיירא מיהת מצנעא, אבל בהמה זמנין דמשיירא ולא מסיק אדעתיה, וקאי עליה בכל יראה ובכל ימצא, אימא לא, צריכא.

+ האם עובר בכל יראה חמץ שידע בקיומו ואינו יודע היכן הוא.

עי' תוס' ד"ה ואי, אכן עי' רא"ש לעיל פ"א סי' ט', ועי"ש בקרבן נתנאל אות ג'.

+ בקושיות התוס' (ד"ה ואי), כיצד מאכל לחיה שדרבה להטמין, הרי עי"ז מתחייב בבדיקה, כדתנן לעיל (י' ע"ב) דמה שמשייר יניחנו בצנעה כדי שלא תטול חולדה לפניו ויהא צריך בדיקה.

עי' תוס' ועי' רא"ש סי' א', ומש"כ בשם רבינו שמשון, ועי' קרבן נתנאל אות א' ב', ובקרבן נתנאל לעיל פ"א סי' ט' אות ג', ועי' נמוקי הגרי"ב ד"ה דאי.

+ מ"ש מחמץ שנותן לפני בהמה וחיה כל השנה, ובכל זאת חורים שאין משמש בהם האדם אי"צ בדיקה.

מקור חיים סי' תמ"ג ביאורים ס"ק ב'.

+ צ"ב, מה החשש שמא יעבור אם תשייר, והרי ודאי כבר ביטל חמצו.

עי' מחר"ם חלאווא ד"ה דאי תנא, ועי' רבינו דוד ד"ה אבל חיה, ועי' הגהות מהרי"ק ד"ה זמנין דמשיירא.

תשע"ט

כ"א ע"א, ומוכרו לנכרי - ע"ב, בשלמא לרי מאיר.
רא"ש סימן א', ב'

פסח שני

חיטי קורדנייתא בשעות דרבנן

עבר זמנו אסור בהנאתו. פשיטא, לא צריכא לשעות דרבנן, דאמר רב גידל אמר רב חייה בר יוסף א"ר יוחנן, המקדש משש שעות ולמעלה, אפילו בחיטי קורדניתא אין חוששין לקדושין.

+ האם רב גידל איירי בתחילת שש או בסוף שש.

+ אם איירי בתחילת שש, צ"ב דקדוק הלשון "שעות" דרבנן, דאינו אלא שנה אחת.

+ האם יש ללמוד דין חמץ דרבנן בשעות דאורייתא מחמץ דאורייתא בשעות דרבנן.

עי' רש"י ד"ה לשעות וד"ה משש, ועי' רא"ש סי' ב', ומש"כ בשם בעל העיטור ומש"כ לדון בדבריו, ועי' בעל המאור ה' ע"ב, ומש"כ עליו במלחמות שם.

כותח תוך ל' לפסח

ומוכרו לנכרי. פשיטא, לאפוקי מהאי תנא, דתניא ב"ש אומרים לא ימכור אדם חמצו לנכרי אא"כ יודע בו שיכלה קודם פסח, ובי"ה אומרים כל שעה שמותר לאכול מותר למכור, ר' יהודה בן בתירא אומר, כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם לפסח.

+ האם ר' יהודה בן בתירא סובר בשאר חמץ כבי"ה או כב"ש - עי' רש"י ד"ה שלשים יום, אכן יעוי' תוס' ד"ה רבי יהודא.

+ צ"ע, להמבואר ברש"י דסברת ריב"ב משום שחל עליו חובת בעיור, כיצד אוכלים ומוכרים חמץ מפזורים ואילך.

+ שריפה שלא ע"י עצים + האם העניכיל המבני נחשב כשריפה.

עי' רש"י ד"ה ריב"ב, ועי' קובץ שיעורים פסחים אות ק"צ.

+ צ"ב, דלסברת התוס' דאיסור מכירת כותח לריב"ב משום ששם בעלים עליו, יאסר אף יותר מל' יום - מהרש"ל בתוס'.

לא יאכל חמץ

אמר חזקיה, מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ, לא יהא בו היתר אכילה.

+ כיצד שמענין מלשון ילא יאכלי, שכולל גם איסור הנאה - עי' רש"י ד"ה לא יאכל, ועי' רש"י ד"ה לא יאכל.

לגר אשר בשעריך

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו', אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה, לגר במכירה מנין ת"ל לגר אשר בשעריך תתננה או מכור, לנכרי בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה, או מכור לנכרי. נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין בנתינה, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר דברים ככתבן, לגר בנתינה ולנכרי במכירה.

+ לגר - גר תושב, מהו גר תושב.

עי' רש"י ד"ה להקדים נתינה, ועי' עבודה זרה ס"ד ע"ב, ועי"ש בהצינו ציונים.

+ יש לתלות פלוגתא דרי"מ ורי", בפלוגתא דאופן גר תושב בעי"ז ס"ד ע"ב - עי' יפה עינים ד"ה ור"מ.

נתינה לגר

לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו', אין לי אלא לגר בנתינה, ולנכרי במכירה. לגר במכירה מנין, תלמוד לומר לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי, לנכרי בנתינה מנין, תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי. נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר' מאיר וכו', ורי מאיר או להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי.

+ צ"ב, וכי כשיש לאדם חפץ למכור, הוא מחוייב ליתנו במתנה לגר לפני שימכרנו לנכרי.

+ צ"ע דמשמע דל"מ רשאי גם למכור לגר, ולהלן קאמרה הגמי דל"מ "אוי" אתי להקדים נתינה לגר למכירה לנכרי. וא"כ צ"ע דאי כשיש נכרי הרוצה לקנות צריך ליתן לגר בחינם, כל שכן כשאין גוי שרוצה לקנות.

עי' תוס' ע"ז כ' ע"ב ד"ה ורבי מאיר, ועי' קהלות יעקב ע"ז סי' י' אות ב', ועי"ש שהביא תוס' רבינו פרץ בפסחים כאן ד"ה להקדים, ופני יהושע בפסחים כאן ד"ה דתניא.

לנכרי במכירה

נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה.

+ צ"ב בפסקי הרמב"ם דבפ"י מעבודה זרה ה"ד פסק דלנכרי במכירה כר"מ, ובפ"י ממאכלות אסורות המ"ו י"ף התר הנאה בנבילה מקרא דלגר אשר בשעריך וחיינו כר"מ.

עי' לחם משנה בהלכות מאכלות אסורות שם.

חרבו קודם זמנו

ומותר בהנאה. פשיטא, לא צריכא שחרכו קודם זמנו, וקמ"ל כדרכא, דאמר רבא חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר זמנו.

+ צ"ב, דלכאורה גם בחרכו אחר זמנו מותר בהנאה שהרי כיון שנשרף נעשית מצוותו.

+ בין חרכו לשרפו.

עי' תוס' רבינו פרץ ד"ה חרכו, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה אמר רבה, ועי' היטב במאירי ד"ה ומכרה לנכרי.

+ האם כשחרכו קודם זמנו מותר גם באכילה או רק בהנאה.

+ "אחשביה".

+ שימוש בתרופות המכילות מרכיבי חמץ בפסח.

עי' רא"ש סי' א' [בהמשך דבריו], אכן יעוי בעל המאור ה' ע"ב, ועי"ש בהשגת הראב"ד, ובר"ן שם ד"ה חרכו. ועי' שאנת אריה סי' ע"ה, ועי' חוון אי"ש או"ח סי' קט"ז אות ח'.

עי' רש"י ד"ה לשעות וד"ה משש, ועי' רא"ש סי' ב', ומש"כ בשם בעל העיטור ומש"כ לדון בדבריו, ועי' בעל המאור ה' ע"ב, ומש"כ עליו במלחמות שם.

כותח תוך ל' לפסח

ומוכרו לנכרי. פשיטא, לאפוקי מהאי תנא, דתניא ב"ש אומרים לא ימכור אדם חמצו לנכרי אא"כ יודע בו שיכלה קודם פסח, ובי"ה אומרים כל שעה שמותר לאכול מותר למכור, ר' יהודה בן בתירא אומר, כותח וכל מיני כותח אסור למכור שלשים יום קודם לפסח.

+ האם ר' יהודה בן בתירא סובר בשאר חמץ כבי"ה או כב"ש - עי' רש"י ד"ה שלשים יום, אכן יעוי' תוס' ד"ה רבי יהודא.

+ צ"ע, להמבואר ברש"י דסברת ריב"ב משום שחל עליו חובת בעיור, כיצד אוכלים ומוכרים חמץ מפזורים ואילך.

+ שריפה שלא ע"י עצים + האם העניכיל המבני נחשב כשריפה.

עי' רש"י ד"ה ריב"ב, ועי' קובץ שיעורים פסחים אות ק"צ.

+ צ"ב, דלסברת התוס' דאיסור מכירת כותח לריב"ב משום ששם בעלים עליו, יאסר אף יותר מל' יום - מהרש"ל בתוס'.

לא יאכל חמץ

אמר חזקיה, מנין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר לא יאכל חמץ, לא יהא בו היתר אכילה.

+ כיצד שמענין מלשון ילא יאכלי, שכולל גם איסור הנאה - עי' רש"י ד"ה לא יאכל, ועי' רש"י ד"ה לא יאכל.

לגר אשר בשעריך

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו', אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה, לגר במכירה מנין ת"ל לגר אשר בשעריך תתננה או מכור, לנכרי בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה, או מכור לנכרי. נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין בנתינה, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר דברים ככתבן, לגר בנתינה ולנכרי במכירה.

+ לגר - גר תושב, מהו גר תושב.

עי' רש"י ד"ה להקדים נתינה, ועי' עבודה זרה ס"ד ע"ב, ועי"ש בהצינו ציונים.

+ יש לתלות פלוגתא דרי"מ ורי", בפלוגתא דאופן גר תושב בעי"ז ס"ד ע"ב - עי' יפה עינים ד"ה ור"מ.

נתינה לגר

לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי וגו', אין לי אלא לגר בנתינה, ולנכרי במכירה. לגר במכירה מנין, תלמוד לומר לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי, לנכרי בנתינה מנין, תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי. נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר' מאיר וכו', ורי מאיר או להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי.

+ צ"ב, וכי כשיש לאדם חפץ למכור, הוא מחוייב ליתנו במתנה לגר לפני שימכרנו לנכרי.

+ צ"ע דמשמע דל"מ רשאי גם למכור לגר, ולהלן קאמרה הגמי דל"מ "אוי" אתי להקדים נתינה לגר למכירה לנכרי. וא"כ צ"ע דאי כשיש נכרי הרוצה לקנות צריך ליתן לגר בחינם, כל שכן כשאין גוי שרוצה לקנות.

עי' תוס' ע"ז כ' ע"ב ד"ה ורבי מאיר, ועי' קהלות יעקב ע"ז סי' י' אות ב', ועי"ש שהביא תוס' רבינו פרץ בפסחים כאן ד"ה להקדים, ופני יהושע בפסחים כאן ד"ה דתניא.

לנכרי במכירה

נמצאת אומר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי במכירה.

+ צ"ב בפסקי הרמב"ם דבפ"י מעבודה זרה ה"ד פסק דלנכרי במכירה כר"מ, ובפ"י ממאכלות אסורות המ"ו י"ף התר הנאה בנבילה מקרא דלגר אשר בשעריך וחיינו כר"מ.

עי' לחם משנה בהלכות מאכלות אסורות שם.

תשע"ט

כ"א ע"ב, בשלמא לרי מאיר - כ"ב ע"ב, והרי אבר מן החי.

פסח שני

נכבד הכלב מן הנכרי

רש"י ד"ה אותו אתה משליך וכו', ונאמר במצרים לא יחרין כלב לשוננו, לפיכך הקפידה תורה ליתן שכרו, ונכבד [שכר] הכלב מן העובד כוכבים שהנבלה ימכור לנכרי וטרפה לכלב.

+ האם ניתן ללמוד מדין צער בעלי חיים, דאמר לעצור נכרי.

ע"י קובץ שעורים אות צ"א, מש"כ לתלות בב' הגירסאות ברש"י.

גיד הנשה בהנאה

קסבר ר' אבהו כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה, הניחא למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם וכו'.

+ קשיית חכמי לוגיל

צ"ב בפסקי הרמב"ם דפ"ח ממאכלות אסורות הי"ד פסק דשולח אדם ירך לנכרי, ובפרק ט"ז ממאכלי פסק דאין בגידין בנותן טעם, ובסוגיא משמע דהתר הנאה מניד הנשה הוא רק למיד דיש בגידין בנותן טעם.

+ בגדרי גידן, ובגדרי גידין דנבילה.

ע"י רא"ש חולין פרק גיד הנשה סי' י"ז, ועו"י לחם משנה פ"א מחמץ ומצה ה"ב, וע"י פני יהושע ד"ה והרי גיד, ע"י קהלות יעקב סי' י"ד.

טעם בגידין

הניחא למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם, אלא למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר.

+ צ"ב, וכי פליגי במציאות האם יש טעם בגיד, הלא יוכל לטעמו קפלא ארמאי ולימא אי יש בגיד בנותן טעם או לא.

ע"י מהר"ם חלאווה ד"ה הניחא למאן דאמר, וע"י רשב"א חולין צ"ב ע"ב ד"ה הא דאמר רב יצחק, בתו"ד.

מעילה בדם שבנחל קדרון

והרי דם דרחמנא אמר כל נפש מכם לא תאכל דם, ותנן אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בו.

+ אחר שיצא הדם לנחל קדרון, האם מועלין בו מדאורייתא או מדרבנן.

+ בטעם קדושת הדם משיצא לנחל קדרון.

ע"י תוס' ד"ה מועלין בהם, וע"י בסתימת לשון הרמב"ם פ"ב ממעילה הי"א, וע"י בהשגת הראב"ד שם, וע"י חק נתן מעילה י"א ע"א ברש"י ד"ה יצא לנחל, שביאר שיטת הרמב"ם כשיטת רבינו חיים בתוס' 'יומא נ"ט ע"ב ד"ה הוא, מנחת חינוך מצוה קכ"ז אות ב' ד"ה והנה, תקנת עזרא בהלכות מעילה שם ד"ה יצאו.

+ עוד בטעם קדושת הדם משיצא לנחל קדרון, ונפ"מ להנ"ל.

ע"י פירוש קדמון שבש"ס וילנא מעילה י"א ע"א ד"ה יצאו, אכן יעו"י מה שעמד בזה בתקנת עזרא על מסכת מעילה שם [מהדורא תנינא] ד"ה יצאו לנחל.

סחורה בדם

אלו ואלו מתערבין באמה, ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרים לגננין לזבל.

+ יש לעיין האין שרי למכור דם, והא אסור לעשות סחורה בדברים האסורים.

שואל ומשיב תליתאה ח"ג סי' ק"ג, תקנת עזרא מעילה י"א ע"א [קמא] "בא"ד ונמכרין", ותנינא ד"ה והנה בשואל ומשיב, וע"י מנחת חינוך מצוה קמ"ח אות י"א.

חולין שנשחטו בעזרה

בשלמא לרי מאיר דאמר אחד גר ואחד נכרי בין במכירה בין בנתינה, מדאיצטריך קרא למישרא נבילה בהנאה הא כל איסורין שבתורה אסורין בין באכילה בין בהנאה, אלא לרבי יהודה דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא, הא כל איסורים שבתורה מנא ליה דאסורין בהנאה, נפקא ליה מלכלב תשליכון אותו וכו'.

ורי מאיר אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה, ואידך חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא.

+ "לאו דאורייתא", האם גם האכילה והשחיטה בעזרה דרבנן, או רק איסורן של הנשחטין בעזרה בהנאה, דרבנן.

ע"י רש"י ד"ה חולין שנשחטו, וע"י תוס' ד"ה חולין, וע"י מהר"ם חלאווה ד"ה ואידך, וע"י צל"ח בתו"ד חולין, וע"י אור שמח פ"ב משחיטה ה"ג, ד"ה אולם באמת, וע"י זכר יצחק סי' ל"ט ד"ה אופן ב'.

+ בברור דעת ר' יהודה בדין חולין שנשחטו בעזרה, והאם להלכתא הוי דרבנן או דאורייתא.

ע"י תוס' ד"ה חולין, ומה שהקשו מתורת כהנים, וסתם ספרא ר' יהודא, וע"י מאיר ד"ה חולין שנשחטו.

+ צ"ב, מי"ט הביא הרמב"ם בפ"ח ממאכלות אסורות הט"ו, להא דפרט לך הכתוב בקרא דלגר אשר בשעריך, והיינו כר"מ ולא לקרא דיאותו דדריש מיניה ר' יהודא.

+ חולין שנשחטו בעזרה לעדת הרמב"ם, דאורייתא או דרבנן.

+ עוד בברור פסקי הרמב"ם בדינים שבסוגיא.

ע"י לחם משנה פ"ב ממאכלות אסורות הט"ו, וע"י בסף משנה פ"ב משחיטה ה"ג, וע"י לחם משנה פ"ב משחיטה, ומש"כ לדייק מדברי הרמב"ם פט"ז ממאכלות אסורות ה"ו, וע"י שער המלך פ"א מחמץ ומצה ד"ה עוד כתב מרן, ואילך.

* תשע"ט *

כ"ב ע"ב, והרי אבר מן החי - כ"ג ע"א, והרי תרומה.

* פסח שני *

* דם הקזה

ולחזיקה למאי הלכתא איתקש אבר מן החי לדם, אמר לך דם הוא דאיתקש לאבר מן החי, מה אבר מן החי אסור אף דם מן החי אסור, ואי זה זה דם הקזה שהנפש יוצאה בו.

+ באור סדרי יציאת הדם, ובפרטי מחלוקת ר"ל ורי' יוחנן בכריתות כ"ב ע"א.

עי' רש"י ד"ה ואיזה זה, והאחרונים נרש"ש ברש"י ועודן, העירו בזה מהא דכריתות כ"ב ע"א, עי"ש ברש"י ד"ה דם הקזה וד"ה מטיפה המשרתת, אכן יעוי' בתוס' כריתות שם ד"ה דם חללים, ובתוס' חולין ט"ו ע"א ד"ה דם חללים מש"כ בשם רש"י ובמה שהקשו עליו.

וע"ע פרוט אופן הדמים בפ"י הרנ"מ"ה בכריתות שם רד"ה ריש לקיש אמר, ובאופ"א בשיטמ"ק בכריתות שם אות ו'. ועי' דבר אברהם ח"ב סי' ט' אות א', במוסגר.

* שור הנסקל

ותניא ממשמע שנאמר סקול יסקל השור איני יודע שהיא נבלה ונבלה אסורה באכילה, ומה ת"ל לא יאכל, מגיד לך הכתוב שאם שחטו לאחר שננמר דינו אסור.

+ צ"ב, נימא דאיצטריך קרא ל"כן פקועה", שא"צ שחיטה.

עי' מהר"ם חלאווה ד"ה איני יודע, והמהדיר ציין לתוס' רי"ד קדושין נ"ו ע"ב ד"ה ממשמע שנאמר ויראים סי' קי"א, ועי' רשב"א ב"ק מ"א ע"א ד"ה איני יודע, ועי' מנחת חינוך מצוה נ"ב אות....

+ הטעם דאין לומר סקולתו זו היא שחיטתו, ויהא שור הנסקל נותר בסקולתו.

+ הטעם דאין לומר דאחר שנסקל נעשית מצוותו, וכהא דאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו.

עי' רש"ש ד"ה ממשמע שנאמר.

* את לרבות ת"ח

שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה כיון שהגיע לאת די אלקוד תירא פירש וכו'.

עד שבא ר"ע ודרש את די אלקוד תירא לרבות תלמידי חכמים.

+ מדוע לא פירש כשהגיע ל"יואבהת את די אלקוד".

+ בדקדוק הגירסא בב"ק מ"א ע"ב ובקדושין נ"ז ע"א "עד שבא ר"ע ולימד".

מהרש"א ד"ה כשהגיע, הרי"ף בעין יעקב ד"ה את ד', עיין יעקב ד"ה כיון, וציין לשו"ת מהרי"ל סי' א', עי"ש.

* נטוע לרבים

לכם לרבות את הנטוע לרבים רבי יהודה אומר להוציא את הנטוע לרבים.

+ "נטוע לרבים" ברה"י או ברה"ר.

עי' רש"י ד"ה לרבים, ועי' מה שהקשו בפירושו בתוס' ד"ה נטוע לרבים, ועי' מש"כ לישב בפני יהושע בתוד"ה נטוע.

* דרך נטיעה

מאי טעמא דתנא קמא, דכתיב ונטעתם ליחיד משמע לרבים לא משמע.

+ כיצד משמע דקרא ד"יונטעתם" איירי ביחיד.

עי' רש"י ד"ה ונטעתם ליחיד משמע, ועי' מש"כ ביסוד הדברים בקובץ שיעורים אות צ"ו.

== תוס' ד"ה לכם למ"ל לכדתניא. הקשה הר"י מקורבל אמאי איצטריך גי' ערלים וכו'. + בישוב קושיית הר"י מקורבל, עי' מהרש"ל, מהרש"א, ופני יהושע בתוס'.

לפני עיור

רבי נתן אומר, מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח, ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול.

+ בי' ענינים נכללו בלאו דלפני עיור -

א) שלא להכשיל באיסור ב) שלא לתת נצה שאינה הוגנת.

+ איזה "לפני עיור" שייך בהכשלת גוי.

יעוי' היטב בלשון החינוך ריש מצוה רל"ב, ועי"ש במנחת חינוך אות א', ועי' קובץ שיעורים כאן אות צ"ה, ועי' בדברי הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, שנדפסו בקובץ "שם עולם" (עמ' 384).

+ מכשיל באיסור דרבנן האם עובר בלפני עיור מדאורייתא.

עי' גליון מהרש"א ד"ה ת"ל, [וע"ש עוד כמה נדונים בלפני עיור] ועי' תוס' ע"ז כ"ב ע"א ד"ה תיפוק, מנחת חינוך שם אות ד' ובמצוה שכ"ג אות ג' ד"ה ועיין בתוס', ויש לדון בזה גם מצד "עצה שאינה הוגנת", ועי' הציבוי ציונים ע"ז כ"א ע"ב, ובמו"ק ב' ע"א, וחגיגה י"ח ע"א.

+ מי שאינו מוזהר על האיסור, האם עובר בלפני עיור, ולכל הפחות מצד עצה שאינה הוגנת.

עי' רמב"ן יבמות דף פ"ד ע"ב ד"ה הא דאמרינן בתי' השני, ובשו"ת אמונת שמואל סי' י"ד ד"ה "עוד יש לצדד להקל בעוף" יסד דאינו עובר, והאריכו בזה האחרונים, ותמהו מדברי תוס' כבא מצינא דף י' ע"ב ד"ה דאמר לישראל. עי' פרי חדש יו"ד סי' ס"ב ס"ק ג' ד"ה אבל, מנחת חינוך מצוה רל"ב אות ג' ד"ה ועי' פר"ח. ועי' באחיזר ח"ג סי' פ"א אות ז', (ועי"ש שדן במי שאינו מוזהר שיאסר מצד עצה שאינה הוגנת).

תשע"ט

כ"ג ע"א, והרי תרומה - לימא כתנאי.

פסח שני

עירוב לישראל בתרומה

והרי תרומה דרחמנא אמר וכל זר לא יאכל קדש, ותנן מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה, אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא תרומתכם שלכם תהא.

+ צורת ההנאה המותרת לישראל בתרומה. עי' מאירי ד"ה התרומה.

+ כיצד ניתן לערב לישראל בתרומה, הלא בעינן שיהא ראוי לאכלו, שע"ז נקנה לו שבייתה באותו מקום, וסוף סוף אין הישראל יכול לאכול תרומה.

+ בסברת מצי להשאיל על התרומה, והא אם ישאל עליה חזרת להיות מבל.

עי' רש"י ד"ה מערבין לנזיר, ותוס' ד"ה מערבין, ויעוי' במאירי ד"ה התרומה, ועי' מהרש"א ברש"י, ועי' תוס' הרא"ש ד"ה ותנן, ועי' תפארת ישראל עירובין פ"ג משנה א' בועז אות א' "וקושיא ב'", ועי' אחיעזר ח"ג סי' פ"א אות י"ז.

+ בהערת התוס' דלמ"ד דאין מערבין אלא לדבר מצוה, בלא"ה לא קשיא דמצוות לאו להנות נתנו.

עי' אחיעזר ח"ג סי' פ"א אות י"ז ד"ה והנה.

חדש - קצירכם

והרי חדש דרחמנא אמר לחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, ותנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמה, אמר רב שמעיה שאני התם דאמר קרא קצירכם, קצירכם שלכם יהא. ואידך, קצירכם דכל ישראל משמע.

+ צ"ב, כיצד ניתן לשמוע הטר הנאה קודם העומר מ"קצירכם", והרי קרא דקצירכם נאמר בהבאת העומר, ואז הוא זמן הטר. עי' צל"ח ד"ה והרי חדש, בפסיקא עוד. ועי' שפת אמת ד"ה קצירכם.

+ בשיטת הירושלמי דהטר הנאה בחדש משום שאינו איסור עולם. + איסור לזמן, איסור חפצא או איסור גברא.

עי' צל"ח ד"ה והרי חדש, ועי' חידושי מהרא"ל צינו ד"ה והרי חדש [ע"פ מה שהביא מהרשב"א פרק גיד הנשה], ועי' אור שמח פ"ו מחמץ ומצה ה"ז ד"ה אולם.

+ בהג"ל, ומ"ש חמץ מחדש, דלכאורה גם חמץ איסורו לזמן - עי' אבן האול פ"א מחמץ ומצה ה"א.

+ בבאור "קצירכם דכל ישראל", ומאי קמ"ל.

עי' רש"י ד"ה ואידך, ועי' באור נפלא בחתם סופר ד"ה ואידך קצירכם [מתחם סופר קדושין ל"ח ע"א ד"ה ועיין].

סחורה בדברים האסורים

והרי שרצים דרחמנא אמר שקץ הוא לא יאכל, ותנן צידי חיה ועופות ודגים שנודמנו להם מינין טמאין מותרין למוכרן לנכרים, שאני התם דאמר קרא לכם שלכם יהא, אי הכי אפי' לכתחלה נמי, שאני הכא דאמר קרא יהיו בהויתן יהו.

+ דוקא שנודמנו שרי למכור, אבל לכתחילה אסור לסחור בהם.

עי' רש"י ד"ה שנודמנו, ממתני' דשביעית פ"ז מ"ג.

+ האם איסור סחורה בדברים האסורים מדאורייתא או מדרבנן.

+ סחורה בדברים הראויים לאכילה, ובדברים שאינם ראויים לאכילה.

+ צ"ב, מהכ"ת לחלק במינים מדאורייתא.

עי' היטב בתוס' ד"ה אמר קרא, ועי' פני יהושע בתוס', ובטעם החילוק דמידי דאכילה עי' בית יוסף יו"ד סי' קי"ז מתשובות הרשב"א ח"ג סי' רכ"ג, ועי' מה שהקשה בזה המ"ז יו"ד סי' קי"ז סעי' א', ועי"ש שהביא מתרומת הדשן סי' ר'. ועי' תוס' יו"ט שביעית פ"ז מ"ג ד"ה ולא בנבלות, ועי' השיטות בזה בחידושי הגרעק"א כאן משו"ת הגרעק"א תנינא סי' ל"ב, וקמא סי' ע"ד.

+ יש לדקדק מדוע פתחה הגמ' בלשון "והרי שרצים", והרי הראיה מהמשנה היא מצידי חיה ועופות.

+ איסור הנאה מבעלי חיים בחייהם.

עי' פני יהושע ד"ה והרי שרצים, ובתוד"ה אמר קרא, ועי' מה שתמה במש"כ בענין אבר מן החי בשו"ת הגרעק"א תנינא סי' ל"ב ד"ה ולפי זה, וע"ע בשפת אמת ד"ה והרי שרצים.

גזירה בדבר המפורש בתורה להתר

+ צ"ב, בקושיית הגמ' "אי הכי אפי' לכתחילה נמי", ומדוע לא נאמר שאע"פ שמן התורה מותרת סחורה, חכמים אסרוה, ועל כן לכתחילה אסור לסחור בדברים האסורים.

+ יסוד המ"ז, דבדבר שמפורש בתורה להתר לא שייך גזירה.

עי' תוס' רבינו פרץ ד"ה אי הכי, פני יהושע ד"ה אי הכי, ועי' מ"ז יו"ד סי' קי"ז ס"ק א'.

+ האם כל גזירה לא שייכת בדבר המפורש בתורה, או דוקא בגזירה שיש לה אסמכתא בקרא.

עי' שו"ת הגרעק"א קמא סי' ע"ד, ותנינא סי' ל"ב.

תש"פ

כ"ג ע"א, לימא כתנאי - ע"ב, יתיב הההוא מרבנן.

פסח שני

טהרת חלב ונבלה

רבי עקיבא אומר, שיכול, למלאכת הדיוט יהא טהור, למלאכת גבוה יהא טמא, תלמוד לומר לכל מלאכה.

+ צ"ע, מדויק תיתי לחלק בדין טומאה בין חולין לקדשים.

+ צ"ע, מדוע לא יהיה החלב טמא משום נבלה ולא שייך כאן הא דאין אוכל טמא אוכל, שהרי נבלה אב הטומאה היא].

עי' מהר"ם חלאווה ד"ה יכול, מיהו עי' פני יהושע ד"ה ור' עקיבא.

התר מלאכה בחלב

מאי לאו בהא קמיפלגי, דרי יוסי הגלילי סבר לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה, וכי אתא קרא למישרייה לנבילה בהנאה הוא דאתא.

+ צ"ב, הלא מקרא מלא הוא "או מכור לנכרי" דנבלה מותרת בהנאה, ומה שייך לומר דהוצרך ר' יוסי הגלילי לקרא להתר הנאה בנבילה.

+ הנאה משוייז הנבילה והנאה מגוף הנבילה.

עי' העמק שאלה פרשת צו שאלתא ע"ה, עמ' נ"ו במוסגר.

גיד הנשה ונבלה

רבי יוסי הגלילי סבר כשהותרה נבילה היא הותרה הלבה וגידה לא הותרו וכי איצטריך קרא להיתר הנאה הוא דאתא וכו'. אשכחן חלב דשרייה רחמנא בהנאה, אלא גיד נימא דאסור וכו'.

+ קושיית הגרעקא (בגליון הש"ס)

יש לחלק דדוקא חלב אם לא שהתיר הכתוב בהדיא, לא ידעינן דהוא בכלל התר דנבילה, משום דניתן

לפרש קרא דלגור אשר בשערך בחלב נפל שמותר, אבל בגיד הנשה דלא שייך דלא שייך התר זה, בהכרח כשהותרה נבילה הותר עמה.

עי' רש"ש ד"ה אלא גיד, מש"כ ליישב בג' אופנים.

הותר מכללו בגיד הנשה

מיייתי לה בקיין, ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה, גיד שאינו ענוש כרת לא כל שכן. ור"ש דאסר, איכא למיפרך מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה, תאמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה.

+ מדוע לא דחו דמ"מ גיד הנשה הותר מכללו בעוף.

עי' שער המלך פ"ח ממאכ"א ה"ו ד"ה ודרך אגב, ועי"ש בהנחת בעל שואל ומשיב, [וע"ע בבית הלוי ח"א סי' מ"ו אות ה'].

ק"ו להתר גיד בנבלה

תוסי' ד"ה ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה. וא"ת לימא שור הנסקל ושאר איסורי הנאה יוכיחו שאינן בכרת, ואפ"ה אסורין בהנאה. וי"ל דהי"פ ומה חלב שענוש כרת ואסור באכילה ומותר בהנאה כמו נבילה עצמה, גיד שאין ענוש כרת לכ"ש שיהא בכלל היתר נבילה וכו'.

+ צ"ב, דאם יסוד הקיז הוא להתירה מנכ נבלה, אי"כ מאי מקשה הגמ' לר"ש דאסר, והרי לר"ש דאין בגידין בנותן טעם, אין להתירם מנכ התר נבילה.

עי' פני יהושע בתוס', ועי' צל"ח בתוס', ועי' נמוקי הגרי"ב בתוס'.

פלוגתת חזקיה ור' אבהו

מכרי אותביניהו כל הני קראי ושניניהו, חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי, בחמין בפסח ואליבא דרבנן, בשור הנסקל ואליבא דדברי הכל. חזקיה נפיק ליה מלא יאכל, ורבי אבהו נפיק ליה מנבילה.

מכדי בין למר ובין למר אסורין בהנאה מאי בינייהו, איכא בינייהו חולין שנשחטו בעזרה, חזקיה סבר לא יאכל למעוטי הני, אותו למעוטי חולין שנשחטו בעזרה, רבי אבהו סבר אותו למעוטי הני, חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא נינהו.

+ לכאורה יש למצוא עוד אופנים דאיכא ביניהו.

א) איסור הנאה בחמץ נוקשה ותערובת.

עי' קושיית הרשב"א בתוס' ד"ה מאי, ועי' ח' הר"ן ד"ה מאי בינייהו, ועי' צל"ח, פני יהושע ומלא הרועים בתוס'.

ב) נפ"מ למלקות בנהנה מאיסורי הנאה.

+ מלקות באיסורי הנאה, באוכל ובנהנה.

עי' צל"ח ד"ה איכה בינייהו, עי"ש שציין למשנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח.

+ וע"ע שער המלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח, ד"ה ובהיותי בענין זה.

*

+ בשיטת הרי"ף בפלוגתא דרי אבהו וחזקיה.

עי' רי"ף ה' ע"ב, שהביא להא דחזקיה, אמנם עי"ש בר"ן ד"ה שנאמר, מיהו עי' מהר"ם חלאוה ד"ה מכדי אותביניהו.

+ שיטת הרמב"ם בפלוגתא דחזקיה ור' אבהו.

עי' פ"ח ממאכלות אסורות הט"ו, שהביא להא דר' אבהו, ועי"ש בלחם משנה.

ועי' פ"א מחמין ומצה ה"ב שהביא לקרא דחזקיה, ועי"ש בבספ משנה ולחם משנה.

ועי' פ"י מעבודה וזה ה"ד לענין מכירת נבילה לנכרי שפסק דדברים ככתבן.

עי' פ"ב משחימה ה"ג, לענין חולין שנשחטו בעזרה, ובבאור שיטתו בזה עי"ש בבספ משנה ולחם משנה ועי' הציבי ציונים לעיל כ"ב ע"א.

וע"ע בזה בצל"ח בתוך דבריו בד"ה ר' אבהו, וע"ע שער המלך פ"א מחמין ומצה.

בהכרח כשהותרה נבילה הותר עמה.

מלקות בפיגול נותר ויוצא - לאו שבכללות

והאי לא יאכל להכי הוא דאתא, האי מיבעי ליה לכדרכי אלעזר, דאמר ר' אלעזר לא יאכל כי קדש הוא, כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו, אמר אבוי וכו'.

אמר ליה רב פפא לאבוי ואימא ליחודי ליה לאו לגופיה הוא דאתא דאי מדרבי אלעזר אין לוקין על לאו שבכללות.

+ צ"ב, דא"כ מדוע לוקים על פיגול נותר והא הוי לאו שבכללות.

+ גדר האסורים מחמת "פסולו בקודש".

עי' תוס' ד"ה הא, ועי' מאירי ד"ה חטאת חיצונה, ועי' חידושי ר' שמואל כאן אות קל"ט.

ולחלן בסוף העמוד - דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וגו'.

+ מ"ט לא נחשב לאו ד"לא תוכל לאכול בשעריך" לאו שבכללות.

עי' תוס' ד"ה דכתיב, ועי' רש"י מכות י"ח ע"א ד"ה קרא יתירא.

עוד בגדרי לאו שבכללות ומלקות בלאו שבכללות, עי' מה שצוין לקמן מ"א ע"ב בענין "נא ומבושל - לאו שבכללות", ובהציבי ציונים לכריתות ד' ע"א.

✱

בשיטת הרמב"ם

עי' רמב"ם פי"ח מפסולי המוקדשין ה"ג, וה"י.

+ צ"ע מדוע הביא הרמב"ם בה"ג לאו דלא תאכל כל תועבה, ולא לאו דלא יאכל כי קודש הוא שהביא ר' אלעזר בסוגין.

+ צ"ע דשם בה"י כתב הרמב"ם דאזהרת פיגול נותר מ"לא יאכל כי קדוש", והרי הוא לאו שבכללות.

+ מדוע לא הזכיר הרמב"ם בה"ב י' לאו ד"כל תועבה".

+ האם וכיצד יש לחלק לענין לאו שבכללות בין לאו דכל תועבה לאו דכי קודש.

עי' שער המלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח ד"ה עוד כתב, מדברי החינוך במצוה תס"ט, ועי"ש בד"ה שוב ראיתי להרב בעל ברכת הזבח, ואילך. ועי' מנחת חינוך מצוה תס"ט אות ד', ועי' צל"ח ד"ה והאי [וע"ע באור שמח פי"ח מפסוהמ"ק ה"ג].

לא ביערתי ממנו בטמא

מעשר הקל אמרה תורה לא ביערתי ממנו בטמא וכו'.

+ משמע ד"לא ביערתי ממנו בטמא" הוא לאו אע"פ שנאמר בלשון סיפור דברים.

+ פלוגתא הרמב"ם והרמב"ן בגדר "לאו הבא מכלל דבר אחר".

עי' רש"י ד"ה הקישא, ועי' רמב"ם בספר המצוות סוף שורש ח', ובהשגת הרמב"ן שם, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה ומה מעשר, ועי' בפי' הרא"ש מעשר שני פ"ה מ"ב, ועי' צל"ח ד"ה ומה מעשר, ועי' אבי עזרי פ"ג ממעשר שני ה"א.

+ האם יש מלקות בדבר האסור בהנאה גם כשנהנה ממנו או רק באכילה, ובטעמא.

+ מדוע הנהגה משמן מע"ש שנממא אינו לוקה.

עי' משנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח, ועי' צל"ח הנ"ל בהמשך דבריו בד"ה ונראה, ואילך.

תש"פ

כ"ג ע"ב, יתב ההחוא מרבנן - כ"ד ע"א, אמר לוי רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאוין.

מסח שני

שעיר נחשון

דכתיב כל חטאת אשר יובא מדמה וגו', ומה ת"ל באש תשרף, אם אינו ענין לגופו דכתיב והנה שורף וכו'.

+ איזה משערי המילואים נשרף, ומחמת מה נשרף, הוכחות ומו"מ בזה.

+ זמן ימי המילואים.

עי' רש"י ד"ה אם אינו ענין, ועי' מה שהעירו על זה בתוס' ד"ה דכתיב, וכ"ה ברש"י בפרשת שמיני י' ט"ז, אמנם עי' פני יהושע כאן ד"ה אם אינו ענין, ועי' רא"ם ויקרא ח' א'.

דם חטאת חיצונה שנכנס לפנים

מנין דכתיב כל חטאת אשר יובא מדמה וגו', שאין ת"ל באש תשרף, ומה ת"ל באש תשרף אם אינו ענין לגופו דכתיב והנה שורף, תנחו ענין לכל איסורין שבתורה, ואם אינו ענין לאכילה תנחו ענין לאיסור הנאה.

+ בבאור אופן הילפותא דאם אינו ענין לחטאת שנכנס דמה לפנים.

+ האם חטאת חיצונה דנכנס דמה לפנים מעונה עיבור צורה.

+ גדר פסול דם חטאת שנכנס לפנים.

עי' רש"י ד"ה אם אינו ענין, ועי' מה שתמה בזה רבינו שלמה מטרויש תוס' ד"ה דהא, אכן עי' צל"ח בתוס', מיהו עי' היטב בקובץ שעורים אות צ"ט, ובקהלות יעקב סי' ט"ו.

שלא בדרך הנאה ואכילה באיסורי הנאה

א"ר אבהו אי"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן, למעוטי מאי, אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם אכל חלב חי שפטור, איכא דאמרי אי"ר אבהו אמר ר' יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן, למעוטי מאי אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו שהוא פטור, וכל שכן אוכל חלב חי שהוא פטור.

- + **האם ב' הלשונות פליגי לדינא**, או דל"ק איירי באיסורי אכילה, ול"ב באיסורי הנאה.
- + **מדוע מניח חלב שור על מכתו חשיב שלא בדרך הנאה**.
- + **גדר שימוש והנאה שלא בצורה השכיחה**.
- + **בבאור החילוק והנפקותא שבין ב' הלשונות**.
- ע"י היטב בלשון רש"י בסוגיין, וע"י חידושי הר"ן ד"ה איכא דאמרי, וע"י היטב ברבינו חננאל כאן [ואין לפנינו בדבריו ב' לשונות], וע"י משנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח, וע"י אור חדש ד"ה אמר ר' אבהו [וע"י ברש"ש ברש"י ד"ה שפיר].
- + **האם הנאה מדברים שהדרך לאכלם נחשב שלא כדרכו**, כיון שלא נהנה בדרך אכילה.
- + **מלקות באיסורי הנאה**.
- ע"י רמב"ם פ"ח ממאכלות אסורות הט"ז, וע"י בזה בפני יהושע ד"ה אמר רבי אבהו, וע"י שפת אמת ד"ה איכא דאמרי, וע"י משנה למלך הנ"ל.

תש"פ

כ"ד ע"א, אמר ל"י רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאוין - ע"ב, מיתבי איסי בן יהודה וכו'.

פסח שני

שרץ - נחש
ואין בהמה וזיה הגבוהין מן הארץ בכלל שרץ, הלכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגוי דכתיב בקדושים תהיו, אינו מן המנין, דלאו בשרצים כתיב.
+ בקושיית התוס', דבמנהדרין משמע דקאי על הנחש, והרי נחש שורץ על הארץ.

+ **גדר הנחש**, קודם החמא ואחר החמא.
ע"י תוס' ד"ה צירעה, וע"י בן אריה ומצפה איתן בתוס', וצינו למגילת אסתר בספר המצוות שורש ט', וע"י קובץ שעורים אות ק"ב.
עצים ולבונה - והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דרישוי למה לי לרבות עצים ולבונה + בגדרי טומאת עצים ולבונה ע"י לקמן ל"ד ע"ב.

והבשר דרישא

והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דרישוי למה לי לרבות עצים ולבונה.

+ בחולין ל"ו ע"ב משמע דמרבח עצים ולבונה מו"הבשר" דסיפא, וצ"ע.
ע"י צל"ח ד"ה והבשר, ובדורש לציון סוף דרוש עשירי ד"ה והנה לתרץ כל זה ואילך.

בישול חלב בהמה

אמר רב שימי בר אשי למעוטי שאם אכל חלב חי שפטור.
+ **האם חלב שנתבשל ע"י החמה נחשב יחיי או "מבושיל"**.
+ **גדר בישול לענין שבת וגדר בישול לענין אכילת חלב**.
ע"י תוס' ד"ה פרט, אמנם ע"י חידושי ר"ן סוד"ה למעוטי, וע"י קובץ שיעורים אות ק"ג, שפת אמת בתוד"ה פרט.

סיכה בחלב

למעוטי שאם הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו שהוא פטור.
+ צ"ב, דיתחייב משום סיכה, דהא קי"ל דסיכה כשתיה.
ע"י תוס' נדה ל"ב ע"א ד"ה כשמן שצויין בגליון הש"ס, וע"י ריטב"א ד"ה ואפילו, וע"י חידושי רבינו דוד ד"ה שאם הנית.

זיעה

אמר ליה אבבי בשלמא אי אשמעינן פרי גופא דלא קאכיל ליה דרך הנאתו שפיר, אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא.
+ בקושיית התוס' מ"ט הוצרכו ללמוד פטור תרומ' ביוצא מבכורים, תיפוז"ל דהוי זיעה בעלמא.
+ במקור החילוק ביוצא מן הזיתים והענבים ודין דבש הזב מן התמרים.
ע"י תוס' ד"ה לא, וע"י ברשב"א ברכות ד"ה דבש בשם הראב"ד, ומה שתמה בדבריו, וע"י פני יהושע ד"ה אמר ר' זירא, וע"י באבי עזרי פ"י ממאכ"א הכ"ב.
ובמו"מ הנ"ל בטעמא דר' יהושע, יש לרדן בהפרשת תרומ' ממשקין שיצאו מן הפירות, ע"י מועדים וזמנים ח"ג סי' ר"ג בנידון הגרי"ז והחזו"א בזה.

טעם כעיקר

אמר ליה אבבי בשלמא אי אשמעינן פרי גופא דלא קאכיל ליה דרך הנאתו שפיר, אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא.
+ בקושיית התוס' ד"ה אלא, דמה בכך דזיעא בעלמא הוא והא טעם כעיקר דאורייתא, והיוצא מן הפרי יש בו טעם הפרי.
+ **האם לוקין על טעם כעיקר**.
+ **בגדר משקה שבפרי**.
ע"י פני יהושע בתוס', וע"י רש"ש בתוס' שציין לרא"ש ברכות פ"ו סי' י"ח, [ע"י רש"ש ערלה פ"ג מ"א על תוס' הגרעק"א שם] וע"י קהלות יעקב סי' י"ז.

תש"פ

כ"ד ע"ב, מיתבי איסי בן יהודא וכו' - כ"ה ע"א, אריו"ח בכל מתרפאין.

פסח שני

מן תקדש

אמר אב"י, הכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהן אפילו שלא בדרך הנאתן, מאי טעמא, משום דלא כתיב בהו אכילה.

+ כיצד נלמד כתוב איסור הנאה בכלאי הכרם.

ע"י רש"י ד"ה כלאי הכרם. דכתיב פן תקדש המלאה, דמשמע לא תהנה ממנו אלא תשרפנו, ופן לאו הוא. וכדרשת חזקיה בקדושין נ"ו ע"ב, אכן ע"י רמב"ם פ"י ממאכלות אסורות ה"ו, ומה שתמהו בדבריו הרדב"ז וחלחם משנה שם, ועי"ש במעשה רקת. ועי"ש ברש"י כאן מש"כ לדקדק באופן דרשה זו.

הנאה מבשר בחלב בחו"ל

בהנאה מנין, אמרת ק"ו, ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה, בשר בחלב שנעבדה בו עבירה, אינו דין שיאה אסור בהנאה.

+ ע"י, דאי מקור איסור בשר בחלב בהנאה הוא בק"ו מערלה, נימא דדיו להיות כערלה דשרי בחו"ל.

ע"י מצפה איתן בתוד"ה מה לחמץ, בהמשך דבריו.

שלא בדרך הנאה בבשר בחלב

תוסי' ד"ה הכל מודים בכלאי הכרם. הא דלא קאמר הכל מודים בחולין שנשחטו בעזרה, משום דכתיב בהו אכילה, דמובחת ואכלת נפקא לן, ועוד דאיכא מאן דאמר לאו דאורייתא.

+ ע"י, דחולין בעזרה הוא לאו הבא מכלל עשה, ובלא"ה אין לוקין עליו.

ע"י משנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח, בסוף דבריו [ד"ה עוד כתבן], ועי"ש בדברי המגיה מחרי"י כולל, ועי" פני יהושע, וצל"ח בתוס'.

שעת הכושר בשור הנסקל

תוסי' ד"ה מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת. ומשור הנסקל לא מצי למימר יוכית, דמה לערלה ולשור הנסקל שכן לא היה להם שעת הכושר לאכילה, כלאי הכרם יוכיחו.

+ קשיית האחרונים - דיש למצוא שור הנסקל שהיתה לו שעת הכושר, כגונא שהיה בן פקועה.

+ דין אכילת בן פקועה בעודו חי.

ע"י מלא הרועים בתוס', ועי' צל"ח בתוס', בשם אבן העזר, ומש"כ ליישב, וצינונו בזה לתוס' רי"ד קדושין נ"ו ע"ב ד"ה ממשמע שנאמר.

שעת הכושר בכלאי הכרם

ולפיכך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה לו שעת הכושר, אי"ר אדא בר אבהו, זאת אומרת, כלאי הכרם עיקרן נאסרין, הואיל והיתה להן שעת הכושר.

+ ע"י, דאי"כ למה לא אמרו לעיל מיד, כלאי הכרם יוכיח שהיתה לו שעת הכושר.

ע"י מהרש"ל ד"ה הואיל, ומהרש"א ד"ה זאת אומרת.

הוסיף מאתים

מתביב רב שמעיה המעביר עציץ נקוב בכרם, אם הוסיף מאתים אסור, הוסיף אין לא הוסיף לא.

+ באופן המדידה אם הוסיף מאתים.

ע"י מאירי ד"ה כיצד יודע, [רמב"ם וראב"ד כלאים פ"ה הכ"ב].

זריעה והשרשה

אמר רבא תרי קראי כתיבי, כתיב הורע וכתיב המלאה, הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה, זרוע ובא, הוסיף אין לא הוסיף לא.

+ מאימתי נחשב זרוע כלאים לענין לאו ומלקות, ובטעמא.

ע"י מנחת חינוך מצוה רח"ץ אות י"ד, ועי"ש מש"כ לעורר מדברי רש"י כאן בד"ה זרוע מעיקרו, ועי"ש שהביא מדברי החינוך במצוה תקמ"ח, ועי' מנחת חינוך מצוה רמ"ה אות כ', ועי' קהלות יעקב סי' מ"ד אות ג'.

תש"פ

כ"ה ע"א, אריו"ח בכל מתרפאין -
ע"ב, איתמר הנאה הבאה לו לאדם
בעל כרחו.

בסח שני

רפואה בעצי אשרה

א"ר יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעצי
אשירה.

+ ביסוד טעם האיסור להתרפאות בעצי
אשירה.

+ באופן שצריך את סוג העץ, וא"צ דוקא
מעץ זה של אשירה.

+ רפואה באביזרייהו דג' עבירות.

ע' תוס' ד"ה חוץ, אכן יעו" בר"ן
[ו' ע"א, עמ' ט"ו עוז והדר] ד"ה
חוץ מעצי, וע' רימב"א ד"ה אמר ר'

יעקב, בשם הרא"ה, וע' מנחת חינוך מצוה רצ"ו אות ט"ו, וע' אור גדול סי' א' [ג' ע"א מדפי הספר] הלכה ב'
[וע' הציבי ציונים בע"ז כ"ז ע"ב בענין התרפאות ממין].

+ בהשמטת הרמב"ם להא דאין מתרפאין בעצי אשירה.

ע' שפת אמת ד"ה לעולם בפיסקא והנה, וע' אור גדול סי' א' [ז' ע"א מדפי הספר] ד"ה אמנם מה שג"ל, ואילך.

בכל מאוודך

לעולם דאיכא סכנה, ואפי' הכי עצי אשירה לא, דתניא ר' אליעזר אומר, אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאוודך, ואם
נאמר בכל מאוודך למה נאמר בכל נפשך, אלא לומר לך אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו, לכך נאמר בכל נפשך, ויש
אדם שממונו חביב עליו מגופו, לכך נאמר בכל מאוודך.

+ יש לדקדק, מה שייכות מימרא דר' אליעזר, דיש אדם שממונו חביב מגופו לכאן.

ע' ר"ן ו' ע"א ד"ה ואם נאמר, וכן בחידושי הר"ן ד"ה דתניא, וע' שפת אמת ד"ה לעולם.

נערה המאורסה

ונערה המאורסה מרוצת, מה רוצת יחרג ואל יעבור, אף נערה המאורסה תחרג ואל תעבור.

גירסת תוס' (ד"ה אף) אף נערה המאורסה יחרג ואל תעבור

+ מו"מ הראשונים בדין הנערה שאנסה, ואימתי אמרינן באשה לסברא ד"קרקע עולם".

+ בבאור שיטת רבא בהתר אסתר משום "להנאת עצמן".

+ בחילוק שבין להנאת עצמן להא דאסור לדבר עמה מאחורי הגדר.

ע' תוס' ד"ה אף, וע' גירסת הר"ף כאן ו' ע"א, וע' בעל המאור ו' ע"א, ובהשגות הראב"ד שם, וברמב"ן
במלחמות שם, וע"ש בר"ן ד"ה וכי מה וד"ה וקשה, וע"ע בהציבי ציונים לסנהדרין ע"ד ע"ב.

מאי חזית

ושפיכות דמים גופיה מנלן, סברא הוא, כי ההוא דאתא לקמיה דרבא, א"ל מרי דוראי אמר לי זיל קטליה לפלני, ואי לא
קטלינא לך. א"ל ליקטלוך ולא תיקטול, מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי.

+ בבאור סברת מאי חזית. + מ"ש מהא דהוריות י"ג ע"א, לענין להחיות דהמקודש מחבירו קודם לחבירו.

ע' רש"י ד"ה מאי חזית, וע"ע יד רמב' סנהדרין כ"ד ע"א ד"ה עריות, וע' קובץ שעורים פסחים אות ה'.

+ האם הכל תלוי בסברת מאי חזית, או שצריך הדין הוא קבלה אלא שהוסיפו בו סברא.

+ מו"מ בגונא דיחדו גוויים נפש אחת כשבע בן בכרי, האם בעינן שיהא מחויב מיתה דיניי ישראל, או בכל יחדו.

ע' מהר"ם חלאווה ד"ה מאי חזית, וע' רמב"ם פ"ה מיסודי התורה ה"ה, וע"ש בבס"ף משנה ומש"כ בשם הרמ"ך,
וע' מנחת חינוך מצוה רצ"ה אות כ"ח, וע' זכרון שמואל סי' פ"ג [חלק ט' אות כ"ז].

עבר ונתרפא

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן, בכל מתרפאין, חוץ מע"ז וגילוי עריות
ושפיכות דמים.

+ דין מי שעבר ונתרפא באחד מג' עבירות.

+ מ"ש עבר ונתרפא באחת מג' עבירות, משאר מי שאנסהו לג' עבירות
ועבר ולא נהרג.

ע' רמב"ם פ"ה מיסודי התורה, אמנם ע"ש בה"ד, וע' פרי חדש
ברמב"ם שם ה"ו [במהדורת רש"פ בספר הליקוטין], וע' מרכבת
המשנה שם ה"ו, אור שמח שם, וע' בסברא המבוארת במנחת
חינוך מצוה רצ"ה אות ג' ד"ה ולפי מה שכתבתי, ושם לעיל אות
ב'.

+ בהנ"ל, ובגדר פטור העושה באונס, האם משום דלא חשיב כמעשהו, או
דפטור מעונש מחמת שלא פשע.

ע' שו"ת חמדת שלמה או"ח סי' ל"ח, וע' קובץ שעורים כתובות
אות ח' [וע"ש מאות ה' - י'].

וע' מנחת חינוך מצוה רצ"ו אות ט"ו, וע' אור גדול סי' א' [ג' ע"א מדפי הספר] הלכה ב'
[וע' הציבי ציונים בע"ז כ"ז ע"ב בענין התרפאות ממין].

+ בהשמטת הרמב"ם להא דאין מתרפאין בעצי אשירה.

ע' שפת אמת ד"ה לעולם בפיסקא והנה, וע' אור גדול סי' א' [ז' ע"א מדפי הספר] ד"ה אמנם מה שג"ל, ואילך.

פסח שני

ערלה בחוץ לארץ

מר בר רב אשי אשכחיה לרבינא דשייף לה לברתיה בגוהרקי דערלה, אמר ליה אימור דאמור רבנן בשעת הסכנה שלא בשעת הסכנה מי אמור.

+ ביסוד איסור ערלה בחוץ לארץ, ובדעת מר בר רב אשי ורבינא בזה.

עי' פני יהושע ד"ה מר, ומה שהביא מברכות ל"ז ע"ב, רש"י קדושין ל"ח ע"ב ד"ה הלכות מדינה.

שלא כדרך הנאה

א"ל האי אישתא צמירתא נמי כשעת הסכנה דמיא, איכא דאמרי, א"ל מידי דרך הנאה קא עבידנא.

+ מדוע נחשבת סיכת רבינא לבתו שלא כדרך הנאה, האם מחמת עצם השימוש לסיכה, או מחמת צורת השימוש בזיתים.

עי' רש"י ד"ה גורחקי, וד"ה דרך הנאתו, ועי' ר"ן ו' ע"ב (מדפי הרי"ף) ד"ה דרך הנאתו, ועי' תוס' יומא ע"ז ע"א ד"ה דתנן.

+ בבאור סברת המחלוקת בבי הלשונות

(א) האם שמן דזיתים א"ו הוה כדרך הנאתו, אבל בעצם הדין לא פליגי.

(ב) האם שלא כדרך הנאה אסור כחצי שיעור, או דשלא כדרך הנאה שאין בו לאו [או שאסור רק מדרבנן] וע"כ שרי בחולצה שאין בו סכנה.

עי' משנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח ד"ה שם אבל שלא כדרך, ועי' שו"ת הגרעק"א קמא סי' נ"ה.

+ מו"מ הראשונים, האם יש להוכיח מהתר שלא כדרך הנאה בחולצה שאין בו סכנה, לכל איסורים דרבנן בחולצה שאין בו סכנה. לענין הנאה שלא כדרך ולענין אכילה שלא כדרך.

עי' רימב"א ד"ה איכא דאמרי, ועי' ר"ן ו' ע"ב מדפי הרי"ף וראיתי, ועי' אור שמח פ"ה מיסודי התורה ה"ח.

צילו של היכל

אמר אביי מנא אמינא לה, דתניא אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל ודורש כל היום כולו, והא הכא דלא אפשר ומיכוין ושרי, ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי.

+ צ"ע, דראיה זו דאביי אזלא להדיא כלישנא בתרא דאביי, וכיצד פרשו בלישנא קמא באפשר ולא מיכוין.

עי' פני יחושע ד"ה אמר אביי, ועי' צל"ח בתוד"ה שאני היכל, בפסקא "ואמנם".

+ בבאור וגדר לא אפשר כיצילו של היכל.

עי' רש"י כ"ה ע"ב ד"ה דלא אפשר, אכן עי' רש"י ד"ה ההיכל גובהו דמשמע שדרש שם דוקא מחמת הצל, וא"כ אי"ז דומה לשאר לא אפשר שבסוגיין [שפי' בו דלא אפשר אלא בטורח עי' תוס' כ"ה ע"ב ד"ה לא], דקאי על המעשה הגורם להנאה, עי' רבינו דוד ד"ה והא הכא, ועי' הגר"מ חורבין ד"ה והא הכא, ועי' מנחת שלמה ד"ה אמרו עליו.

* היכל לתוכו עשוי

+ שיטות הראשונים בבאור ההתר משום דילתוכו עשוי.

שיטת רש"י דהנאת הצל שמבחוץ הוי שלא כדרך הנאה, עי' רש"י ד"ה דלתוכו.

+ צ"ב, דמ"מ הנאה שלא כדרכה אסורה מדרבנן.

עי' מאירי ד"ה בית המקדש, ועי' שער המלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח ד"ה ולע"ד הא ליתא.

+ צ"ב, דאיסורי הנאה שלא נאמרו בלשון אכילה, אסורין אף שלא כדרך הנאה.

עי' תוס' ד"ה שאני, ועי' מהרש"א בתוס', ועי' קרבן נתנאל סי' מ"ד אות פ', ועי' שער המלך שם ד"ה ודע דאהא.

שיטה ב' - דשאני הכתלים שלא הוקדשו אלא לתוכו, וע"כ מותר להנות מהם חוץ להם.

עי' מאירי ד"ה בית המקדש וכו', ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה ורבא, ועי' שער המלך שם ד"ה ומעתה תמיה.

אות קט"ז, ועי' חפץ חיים הלכות לשה"ר כלל ו' בהגה"ה שבבאר מים חיים ס"ק י"ד.

+ בגדרי פסיק רישא בהנאה.

+ בגדרי פסיק רישא בריח.

עי' ר"ן חולין [ל"ב ע"א מדפי הרי"ף] ד"ה אביי אמר, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה ואם תאמר ואביי.

+ קושיית הטורי אבן מ"ט מודר הנאה מן המעיין אסור לטבול בימות החמה, הרי להרי"ן הנאה מותרת באינו מיכוין.

עי' טורי אבן ראש השנה אבני מילואים סוד"ה הדר אמר רבא, ועי' שערי יושר שער ג' פרק כ"ה ד"ה ובעיקר הענין, ועי' קהלות יעקב סי' כ"ח [וע"ע קובץ שעורים ח"ה סי' כ"ג].

+ פסיק רישא בשמיעת לשון הרע.

עי' חפץ חיים כלל ו' סעיף ה', כיצד ינהג אדם בחבורה שהחלו לספר לשה"ר, ואינו יכול לעזוב מקומו, ועי"ש בבאר מים חיים ס"ק י"ד.

* תש"פ *

כ"ה ע"ב, איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו - כ"ו ע"א, גופא ארי"ש בן פזי וכו'.

* מסח שני *

הנאה הבאה בעל כרחו

איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו.

+ איזו הנאה נחשבת "הבאה בעל כרחו".

+ צ"ע, דבהמשך הגמי' דנים באופן של "קמיכוין", והאיך שייך לומר "הנאה הבאה בעל כרחו באופן שמכוין".

עי' ר"ן (ו' ע"ב, עמ' י"ז עוז והדר) ד"ה איתמר, אכן עי' רימב"א ד"ה איתמר, ועי' רבינו דוד ד"ה איפשר.

לא אפשר ולא קמיכוין

איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו וכו', לא אפשר ולא מיכוין כולי' עלמא לא פליגי דשרי.

+ צ"ב, מ"ש מהא דאין מתרפאין באיסורי הנאה [אלא בפיקוח נפש] דבמקום חולי אין לך "לא אפשר" גדול מזה [להצד דכונה לרפואה לא הוי מיכוין].

+ בבבאור יסוד ההתר ד"לא אפשר".

שפת אמת ד"ה איתמר.

פסיק רישא בהנאה

תוס' ד"ה לא וכו', ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה, דבפסיק רישיה מודה רבי שמעון.

+ בבאור האופן דלא הוי הנאה הריח פסיק רישא.

עי' רא"ש סי' ב' "איתמר הנאה וכו'", ועי' מש"כ לדון בזה בקובץ שעורים

אות קט"ז, ועי' חפץ חיים הלכות לשה"ר כלל ו' בהגה"ה שבבאר מים חיים ס"ק י"ד.

+ בגדרי פסיק רישא בהנאה.

+ בגדרי פסיק רישא בריח.

עי' ר"ן חולין [ל"ב ע"א מדפי הרי"ף] ד"ה אביי אמר, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה ואם תאמר ואביי.

+ קושיית הטורי אבן מ"ט מודר הנאה מן המעיין אסור לטבול בימות החמה, הרי להרי"ן הנאה מותרת באינו מיכוין.

עי' טורי אבן ראש השנה אבני מילואים סוד"ה הדר אמר רבא, ועי' שערי יושר שער ג' פרק כ"ה ד"ה ובעיקר הענין, ועי' קהלות יעקב סי' כ"ח [וע"ע קובץ שעורים ח"ה סי' כ"ג].

+ פסיק רישא בשמיעת לשון הרע.

עי' חפץ חיים כלל ו' סעיף ה', כיצד ינהג אדם בחבורה שהחלו לספר לשה"ר, ואינו יכול לעזוב מקומו, ועי"ש בבאר מים חיים ס"ק י"ד.

פסח שני

פסיק רישא באיסור דרבנן

תוס' ד"ה לא וכו', ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה, דבפסיק רישיה מודה רבי שמעון, וליכא למימר דאפילו בפסיק רישיה שרי הכא ר' שמעון, משום דהכא מיירי בגרירה דכלים דליכא אלא איסורא דרבנן, דהא וכו'.

+ משמע מהתוס' דא"ל איירי באיסור דרבנן, אע"פ דהוי פסיק רישא הוה שרי.

+ מו"מ וראיות בפסיק רישא באיסור דרבנן.

ע' תורמת הדין סי' ס"ד, וע' מגן אברהם סי' שי"ד ס"ק ה', וע' שער המלך פרק כ"ה משבת הכ"ה, ועי"ש בהגהת מעשה חושב אות ה', (גליון מהרש"א, ומלא הרוצים בתוס') וע"ע מהר"ם חלאווה ד"ה ואם תאמר ואביי היכי שרי.

אפשר ולא מיכיון

כי פליגי דאפשר ולא מיכיון, ואלכא דרי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור כולי עלמא לא פליגי דאסור, כי פליגי אליבא דר"ש, דאמר דבר שאין מתכוין מותר, אביי כרבי שמעון, ורבא אמר עד כאן לא קא א"ר שמעון אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר לא.

+ צ"ב בטעמא דאביי דמתיר ב"אפשר", הרי כיון שאפשר מוטב שלא יביא את עצמו לידי ספק שמא יכוין.

ע' מהר"ם חלאווה ד"ה ואם תאמר ואביי היכי שרי.

לא אפשר וקמיכיון

איכא דאמרי וכו', כי פליגי דלא אפשר וקא מיכיון וכו', כי פליגי אליבא דרי יהודה דאמר לא שנא מתכוין ולא שנא שאין מתכוין אפשר אסור אביי כרבי יהודה.

+ צ"ב מהכ"ת להתיר איסור הנאה מע"ז מחמת שאין לו דרך אחרת, לא ילך ולא ירח.

+ ביסוד דין הנאה הבאה מא"ת.

ע' קובץ שעורים אות קט"ז.

ריחא מילתא

איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו, אביי אמר מותרת ורבא אמר אסורה.

רשיי ד"ה הכי גרסינן אפשר וקא מיכיון לא אפשר וקא מיכיון כולי עלמא לא פליגי דאסור. אפשר לו ליבדל וקא מיכיון להתקרב כדי ליהנות, כגון ריח של ע"ז או אפילו אי אפשר לו ליבדל ומיהו מתכוין הוא וחביב הוא לו ליהנות.

+ צ"ב דהרי שיטת רבא בע"ז סי' ע"ב דריחא לא מילתא, וא"כ מה בכך שמתכוין להריח.

+ ריחא, בדברים העשויים להריח ובדברים שאין עשויין להריח.

+ גדר ריח הנקלט, והאם נחשב כבליעה.

+ בא"ל אופנים ריחא מילתא ובטעמא.

ע' מאירי ד"ה ויש מקשין, וע' מהר"ם חלאווה ד"ה כי פליגי, וע' תוס' ע"ז י"ב ע"א ד"ה אלא, וע' הציבי ציונים בעבודת עבודה, ע"ז ס"ו ע"ב בענין "בת תיחא", ועי"ש עוד בהציבי ציונים בהמשך, ב"פלוגתא דריחא מילתא".

תש"פ

כ"ו ע"א, גופא אר"ש בן פוי וכו' - ע"ב, ולא יסיק.

פסח שני

נעשית מצותו בתרומת הדשן ובעגלה ערופה

שהרי אין לך דבר אחר שנעשה מצותו ומועלין בו, אלמא לא והרי תרומת הדשן נעשית מצותה ומועלין בה וכו'.

משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכו', תרומת הדשן היא דתניא ושמו אצל המזבח מלמד שמענין גניזה, עגלה ערופה מאי היא וכו'.

+ צ"ע דלכא' בתרומת הדשן נתחדש דין "ושמו" כמבואר בשלחי תמורה וא"כ אכתי לא נעשית מצותו, ולא ניתן להוכיח מזה.

+ צ"ע כני"ל בעגלה ערופה דמצותה בקבורה, וא"כ משייה אסור בהנאה שלא נעשית מצותה.

ע"י חידושי הגר"י כריתות ו' ע"א ד"ה והנה שיטת הרמב"ם, ובח' הגרא"ל מאלין ח"ב סי' נ"ט וע"ש דהנידון תלוי בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד פ"ב מתמידין הי"ד - ט"ו, בדינא ד"ושמו" אם הוא בכל הדשן או רק בתרומת הדשן, ואם יש מעילה ממש בתרומת הדשן או איסורא בעלמא, וע"י תוס' יומא נ"ט ע"ב ד"ה והרי, ד"ה והרי וע"י כתר ישועה כריתות ו' ע"א ד"ה והרי.

וע"י נחל איתן סי' י"ב אות ד' בשם החזו"א.

+ האם שייך מעילה בעגלה ערופה, או דכוותה הסוגיא דנשאתר באיסורא אף לאחר שנעשית מצותה.

ע"י היטב בלשון המאירי כאן ד"ה עגלה ערופה, וע"י רש"ש מעילה י"א ע"ב במפרש [רש"י] שם ד"ה וכתוב התם, [שהרי לא באה משל הקדש כמבואר ברמב"ם פ"ט מהל' רוצח ה"ב], וע"י תוס' יומא נ"ט ע"ב ד"ה והרי, וע"י תוס' ישנים יומא ס' ע"א ד"ה ועגלה ערופה.

שיעור תרומת הדשן

תרומת הדשן. בכל יום היה נוטל מלא מחתה ונותנה אצל המזבח וכו'.

+ ברש"י כאן משמע דשיעור תרומת הדשן הוא "מלא המחתה" וצ"ע דביזמא כ"ד ע"א מבואר דהשיעור "מלא קומצו".

ע"י מאירי כאן ד"ה מצות עשה שהביא כלשון רש"י, וכ"ה ברש"י בכמה מקומות, ע"י רש"י יומא י"ב ע"א ד"ה את השחקין, אכן ע"י רש"י יומא כ"ד ע"א ד"ה תא שמע, וע"י רש"ש ברש"י כאן, וע"י מנחת חינוך מצוה קל"א אות ד' ומה שהביא מירושלמי.

מוכרי כסות

ת"ש מוכרי כסות מוכרין כדרכן, ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, והצנועין מפשילין לאחריהם במקל.

+ צ"ב, כיצד מוכרין כדרכן, והרי הוי פסיק רישא שיהנה.

+ האם התר מוכרי כסות הוא אף בלישיה גמורה או רק בהעלאה על כתפיו.

ע"י ריטב"א ד"ה תא שמע, אכן ע"י רמב"ם פ"י מכלאים ה"ט", ובכסף משנה שם הי"ח, וע"י שו"ע יו"ד סי' ש"א סי' ו' - ז', וע"י שם ב"ז ס"ז, ובש"ך ס"ק ח'.

+ פסיק רישא דלא ניהא ליה.

ע"י חידושי הר"ן ד"ה והא הכא, וע"י תוס' שבת כ"ט ע"ב, בשיטת הערוך.

+ פסיק רישא בהנאה.

ע"י ר"ן חולין ל"ב ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה אביי אמר, וע"י מה שעמדו בשיטתו לעיל כ"ה ע"ב בענין פסיק רישא בהנאה.

קול מראה וריח

ר' שמעון בן פוי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה. מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא.

גופא א"ר שמעון בן פוי אמר ריב"ל משום בר קפרא, קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה. וריח אין בו משום מעילה והא תניא המפטם את הקטורת להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור, להריח בה חייב. והמריח בה פטור אלא שמעל. אלא אמר רב פפא קול ומראה אין בהן משום מעילה לפי שאין בהן ממש, וריח לאחר שתעלה תמורתו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו.

קול

+ בענין מעילה בקול בשופר ש"ל עולה.

ע"י הציבי ציונים לר"ה כ"ח ע"א.

מראה

+ בבאור הא דאשה היתה כוררת חיטים לאור בית השואבה (סוכה נ"ב ע"א).

ע"י תוס' ד"ה מעילה, וע"י בד"ה לאותן, ויש לעמוד בחילוק הדברים, וע"י מהר"ם חלאווה ד"ה מעילה, וע"י פני יהושע בתוד"ה מעילה, וע"י צל"ח בתוד"ה מעילה, וע"י הגרא"מ הורביץ בתוד"ה מעילה, וע"י תוס' סוכה שם ד"ה אשה, וע"י באר שבע כריתות ו' ע"א ד"ה קול ומראה, וע"י ערוך לנר כריתות ו' ע"א ד"ה אין בהם.

ריח

+ צ"ע כיון דהא דאין מעילה בקטורת הוא משום נעשית מצותו אי"כ אין זה מצד ריח כלל, ולמה כלל בר קפרא ריח עם קול ומראה.

+ ריח קטורת וריח שאר הקדשות.

+ ריח קטורת שלא בשעת הקטרה.

ע"י היטב ברש"י ד"ה וריח, וע"י בזה בערוך לנר כריתות ו' ע"א ד"ה אלא שמעל, ע"י ח' חגרי"ו כריתות ד"ה ומי איכא, וע"י בח' ר' ארי' ל"ב ח"ב סי' נ"ט.

רש"י ד"ה וריח. יש בו ממש בסממנין, לפיכך חייב, ודקא אמר רבי יהושע פטור לאחר שתעלה תמרתו, במקדש קאמר דמשום דנעשית מצותו ואין צורך גבוה עוד בה יצתה מכלל קדשי ד', וברייתא במריח בה בביתו שנותן ממנה על הגחלים.

+ יש לדקדק מ"ט לא ביאר רש"י בפשוטו דהברייתא איירי קודם שתעלה תמרתו.

ע"י רש"ש ברש"י, וע"י שפת אמת ד"ה אלא אמר רב פפא.

הולכת הנאה לים המלח באיסורי הנאה

תש"פ

הספק ליומיים

כ"ז ע"ב, ולא יסיק בו - כ"ז ע"ב,
בעא מיניה רמי בר חמא מרב
חסדא.

פסח שני

קליפי ערלה

ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה.

+ מדוע לא אמרו בסתם תנור שהסיקוהו
בערלה, ולמאי נפק"מ אם הסיקוהו
בקליפי ערלה או בפירות ערלה.

+ הסקה כדרך הנאה ולא כדרך הנאה.

ע"י פני יהושע ד"ה ולא יסיק, וע"י
אור חדש ד"ה ת"ר תנור.

*** זה זה גורם - + בגדריואופני"זהוזה
גורם" - ע"י רימב"א ד"ה חדש יותן,
וע"י הציבי ציונים לע"ז מ"ט ע"א,
במה ששייך לסוגיין.

*** השתמשות והנאה ממוקצה ***

תוס' ד"ה חדש וכו', הקשה ה"ר אהרן
לרבי הא דאמר (תרומות פ"ב מ"ג) המבשל
בשבת בשוגג יאכל ואפילו בשבת,
ואמאי נימא יש שבח מוקצה בפת
דגחלים מוקצין הן, ואומר ר"י דלא שייך
אלא באיסורי הנאה דווקא. וכן פ"י
הקונטרס בפרק בתרא דע"ז (דף סו. ושם)
גבי תנור שהסיקו בכמון של תרומה.

+ דין השתמשות והנאה ממוקצה.

ע"ע בתוס' ע"ז ס"ו ע"ב ד"ה אמר
אבא, וע"י רשב"א שבת דף כ"ט ע"א
ד"ה כי אדליק, וע"י מגן אברהם
או"ח סי' שכ"ה ס"ק ט', בית הלוי
ח"א סי' י"ב, אפיקי ים ח"ב סי'
כ"ג, קהלות יעקב ביצה סי' ד', אכן
יעוי' היטב בתוס' ביצה ד' ע"ב ד"ה

אמר רבא בשם ר"ח [דהתיר שם רק משום ביטול], וע"י פרי מגדים בפתיחה להלכות יו"ט ח"ב אות י"ב.

*** שבת עצים באפיה ובהיסק ***

אפה בו את הפת, רבי אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת, בישלה על גבי גחלים דברי הכל מותר. והא תניא
בין חדש ובין ישן יוצן, לא קשיא הא רבי והא רבנן. אימור דשמעת ליה לרבי משום דיש שבח עצים בפת, זה זה גורם מי
שמעת ליה.

+ בבאור גדר "שבח עצים בפת", והאם נחשב כאילו האיסור בעין.

+ בטעמא ד"שבח עצים" חמור מזה וזה גורם.

ע"י ר"ן, וע"י פני יהושע סוד"ה ולא יסיק [בפיסקא והנראה לענ"ד].

אלא ר' אליעזר דעצי אשירה, דתנן נטל הימנה [מן האשירה] עצים
אסורין בהנאה, הסיק בהן את התנור חדש יותין ישן יוצן, אפה בו את
הפת אסורין בהנאה, נתערבה באחרות ואחרות באחרות כולן אסורין
בהנאה. רבי אליעזר אומר יוליד הנאה לים המלח. אמרו לו אין פדיון
לע"ז.

אימור דשמעת ליה לר' אליעזר בע"ז דחמיר איסורה, בשאר איסורין
שבתורה מי שמעת ליה. אלא אם כן אמאן תרמייה, ועוד הא תניא
בהדיא וכן היה ר' אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה.

+ האם הברייתא ד"וכן היה ר"א אוסר בכל איסורין", איירי לענין זה וזה
גורם, או לענין הולכת דמים לים המלח.

+ האם בכל איסורי הנאה, ישנה לתקנה זו דיווליד הנאה לים המלח או רק
בע"ז.

+ בטעם דעדיפא ע"ז על שאר איסורי הנאה.

+ בגדר פדיון ותפיסת דמים בע"ז.

ע"י בעל המאור ו' ע"ב [עמ' י"ח ד"ה ויש ספרים], ובחשנת
הראב"ד [עוז והדר אות ב'] ו' ע"ב, ובמלחמות שם, וע"י בעל
המאור ע"ז כ"ב ע"ב, וע"י במלחמות בע"ז שם, וע"י רא"ש ע"ז
פרק ג' סי' ט' בשם רשב"ם, ומה שנחלק עליו, וע"י ר"ן ע"ז כ"ב
ע"ב ד"ה וגרסינן בירושלמי, שהביא שיטות הראשונים ומש"כ בזה,
וע"י תוס' זכחים ע"ב ע"ב ד"ה כולן, וע"י שערי מלך פ"ז מע"ז
הי"ג.

*

ע"י ע"ז ע"ד ע"א, יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה, רשב"ג
אומר ימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יו"ט שבו.

+ האם תקנתא דר' אליעזר דיווליד דמי הנאה לים המלח, ותקנתא דרשב"ג
דימכר חוץ מדמי ע"ז שבו, תקנה אחת, או שתי תקנות נפרדות.

ע"י היטב במלחמות הנ"ל, ודו"ק בלשון הר"ן ד"ה והא דאמרין
קערות, וע"י רש"י ע"ז שם ד"ה ונשתרי, ע"י בעל המאור ע"ז כ"ב
ע"ב שנסתפק בזה, וע"י ר"ן ע"ז כ"ב ע"א ד"ה ורבי אליעזר, וע"י
היטב ברמב"ם פט"ז ממאכ"א הלכה כ"ט ובכסף משנה שם, וע"י
קהלות יעקב ע"ז סי' כ"ח ד"ה וע"פ הדברים.

+ תקנתא דרשב"ג דימכר חוץ מדמי איסור שבו בשאר איסורי הנאה.

ע"י בפתיחה להלכות פסח לחפמ"ג חלק ג' אותות ב', ה', י'.

*****

[שבח עצים באפיה ובהיסק המשך]

+ עוד בהנ"ל, ובדין פת שאפאה בהסך ראשון של תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה.

+ באור מדות שבה העצים בתנור שהסיקו בקליפי ערלה.

עי' מאירי ד"ה כל שהוא נעזר, ועי' מה שהאריך בזה מרן ראש הישיבה זצ"ל בהמאיר ג' [משנת מוביה פסחים סי' לז], ועי"ש מה שעמד בשיטת הרמב"ם פט"ז ממאכלות אסורות הלכה כ"ב, ובכסף משנה שם.

*****

אפה בקליפי ערלה בתנור ישן

ת"ר תנור שהסיקו בקליפי ערלה, או בקשין של כלאי הכרם, חדש יותין ישן יוצן, אפה בו את הפת, רבי אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת מותרת.

+ האם באופן שאפה פת בעצם היסק עצי האיסור בתנור ישן, יש להחשיב את התנור הישן כגורם.

עי' רימב"א סוד"ה והתניא בין חדש, ועי' מאירי ד"ה אעפ"י שביארנו, עי' בירור השיטות בזה בשער המלך פ"ג מחמץ ומצה הי"א.

*****

הולכת דמים באפה פת בעצי אשירה

אפה בו את הפת אסורין בהנאה, נתערבה באחרות ואחרות באחרות כולן אסורין בהנאה רבי אליעזר אומר יוליד הנאה לים המלח, אמרו לו אין פדיון לע"ז.

+ האם יש להתיר את הפת בהולכת דמים לים המלח גם בלא נתערבה.

עי' בעל המאור ו' ע"ב [עמ' י"ז] "ואע"פ שפירשה, ובהשגת הראב"ד ובמלחמות. ועי' רש"י ע"זמ"ט ע"א ד"ה אפה את הפת, אכן יעוי' בתוס' ע"ז מ"ט ע"א ד"ה יוליד, וכן מבואר ברי"ף ע"ז כ"ב ע"א, ועי"ש בר"ן ע"ז שם ד"ה רבי אליעזר, בשיטת הרי"ף והרמב"ן, ועי"ש בר"ן בשיטת בעה"מ. וע"ע בהנחות אשר"י ע"ז פרק ג' בסי' ט', שהוסיף, דנאמר התר זה רק בהפסד מרובה כגון נתערבו באחרות, [ויל"ע בדעתו היכא דליכא הפסד מרובה].

*****

נתערבה באחרות

נתערבה באחרות, כולן אסורות בהנאה.

+ מ"ט לא אמרינן דבטלה ברובא - עי' ר"ן ע"ז כ"א סוע"ב ד"ה נתערבה.

+ פלוגתת הראשונים האם גרסינן נמי "ואחרות באחרות", או רק "באחרות".

עי' תוס' ד"ה נתערבו, ועי' תוס' ע"ז מ"ט ע"א ד"ה ד"ה נתערבה, ועי' ר"ן כ"א סוע"ב ד"ה נתערבה באחרות, ועי' מאירי עמ' 179.

*****

יוליד הנאה לים המלח

+ יוליד הנאה, כדמי העצים או כדמי כל הפת.

עי' רש"י ד"ה יוליד הנאה, ועי' רימב"א ד"ה ר' אליעזר, ועי' רש"י ע"ז מ"ט ע"א ד"ה אפה את הפת, ועי' בתוס' ע"ז מ"ט ע"א ד"ה יוליד.

*** וע"ע בענין "יוליד הנאה" במה שצויין בע"ז מ"ט ע"ב.

*****

לוחשות ועוממות

חד אמר לא שנו אלא גחלים עוממות אבל גחלים לוחשות אסורין, וחד אמר אפילו גחלים לוחשות נמי מותרין.

+ דין אפה בגחלים לוחשות ועוממות.

+ בבאור ספק הגמי לקמן ע"ה ע"א בתנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו, וכי גרע תנור שגרפו מעוממות או מלוחשות.

עי' בעל המאור ו' ע"ב "ופת שבשלה, ועי"ש במלחמות, ודו"ק ברש"י כ"ו ע"ב ד"ה בישלה, ועי' תוס' לקמן ע"ה ע"א ד"ה וגרפו, ועי' מאירי ד"ה אפה את הפת, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה למאן דאמר.

תש"פ

הספק ליומים

כ"ז ע"ב, בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא - כיח ע"א, מתני.

פסח שני

אין מעול אחר מועל

אלא אמר רבא, אי קשיא ליה הא קשיא, והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקי להו לחולין.

רש"י ד"ה והלא מעל המסיק. וחיוב קרבן מעילה. וכל דבר שאין בו קדושת הגוף כגון בהמה שאינה של קרבן וכלי שאינו כלי שרת, כיון שמעל בו יצא לחולין. דתנן (מעילה דף יט:) אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד, אבל כל מידי אחרינא ממעילה ראשונה נפקא לחולין. דקי"ל אין מעילה בכ"מ אלא שינוי שנשתנה מקדושתו וכו'.

+ פלוגתת הרמב"ם והראב"ד אם יש מועל אחר מועל בנחנה מקדשי בדק הבית, ולא הוציאם לרשות אחרת.

+ במעמא דבמסיק בעצי הקדש, יצאו העצים לחולין לשימת הרמב"ם, ואין בזה מועל אחר מועל.

עי' מאירי ד"ה זה ששאלו בסוגיא שהביא פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בפ"ו ממעילה ה"ד, ומש"כ לבאר סוגיין להרמב"ם, ועי' חידושי רבי משה מאירמן כאן, ד"ה והלא מעל, [ובעיקר פלוגתת הרמב"ם והראב"ד הנ"ל ע"ש במשנה למלך].

אפר הקדש

וכל היכא דמעל המסיק נפקי לחולין, והא תניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה, ואפר הקדש לעולם אסור, אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאליה בעצי הקדש.

+ צ"ב, דהא יש להקדש התר ע"י פדיון, וא"כ אינו י"לעולם.

מאירי ד"ה זה שביארנו, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה והא דקתני חוץ.

+ צ"ב, דאכתי אם ימעלו באפר דליקה זה יאה מותר, ואין זה י"לעולם.

עי' מהרש"א ד"ה כגון שנפלה, צ"ל"ח ד"ה כגון, וע"ע מש"כ בזה ע"ד החידוד בחרדן למסכת תמורה.

נפלה דליקה בעצי הקדש

אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאליה בעצי הקדש דליכא אינש דנמעול.

+ בהשמטת הרמב"ם לדינא דרמי בר חמא.

עי' שפת אמת כאן ד"ה שוב נתישבתני, [ועי' לקוטי הלכות שלהי תמורה (י"ח ע"א מדפי הספר), עין משפט אות ט'], ועי' בחרדן למסכת תמורה.

אפר אשירה

כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה.

+ בקושיית התוס', מ"ט לא יחשב אפר אשירה, כע"ז שנשתברה מאליה שמותרת (עי' ע"ז מ"א ע"ב).

עי' ש"ך י"ד סי' קמ"ב ס"ק ב', [גליין מהרש"א] כאן ועי' מראה כהן בתוס'.

+ ובגדרי דין ע"ז שנשתברה מאליה עי' הציבי ציונים לע"ז מ"א ע"ב.

ושמו בנחת

רב שמע"י אמר באותן שטעונין גניזה, דתניא, ושמו בנחת, ושמו כולו, ושמו שלא יפור.

+ אם יש דין "ושמו", בדשן הוצא מחוץ לעיר, או שהוא דין רק בתרומת הדשן (עי' בגמ' סוף תמורה ובכריתות ו' ע"א).

+ הנאה מהדשן אחר הוצאת לבית הדשן.

+ בגדרי דינא דהוצאת הדשן.

עי' מאירי ד"ה הרמת הדשן, שבהביא שיטת הרמב"ם פ"ב מתמידין ומוסיפין ה"טו, והשגת הראב"ד שם, ועי"ש במהר"י קורקוס, נויש ליתן לב מלשון הגמ' בסוגיין באותן שטעונין גניזה, בלשון רבים, ומ"ט לא אמר תרומת הדשן, ועי' מה שתמה בזה בברכת הובח מעילה ט' ע"א ד"ה תנן מועלין, אכן יעוי' בצאן קרשים במעילה שם ד"ה תנן מועלין. ועי' חק נתן מעילה שם, ד"ה אתמר, ובקרבן אורה מעילה ט' ע"א ד"ה וראיתי שנחלקו, תקנת עזרא פ"ב ממעילה הי"ב, [ועי' שו"ת מעיל שמואל (לרבי היים שמואל פלונטין) ליקוטים סי' נ"ט], וע"ע בהציבי ציונים למעילה ט' ע"א.

תנור שהסיקוהו בעצי הקדש

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא, תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו הפת, לרבנן דשרו בקמייתא מאי. אי"ל הפת אסורה. ומה בין זו לערלה, אמר רבא הכי השתא, ערלה כטיילה במאתים, הקדש אפילו באלף לא בטיל.

+ קושיית המהרש"ל - צ"ב מה הצד להחזיר בעצי הקדש לרבנן, הלא לרבנן סברת ההיתר בפת שאפאה בעצי ערלה, משום דסברי שהגחלים מותרים, וא"כ בהקדש ש"אפר הקדש י"לעולם אסור, פשיטא שאסור.

+ מו"מ האחרונים האם נדון הבעיא, מצד זה וזה גורם.

+ האם התר זה וזה גורם תלוי בדיני ביטול.

עי' מהרש"ל ד"ה לרבנן דשרו, ועי' מה שעמד בדבריו המהרש"א ד"ה לרבנן דשרו, [ובמה שהקשה המהרש"א מע"ז עי' היטב במאירי ד"ה תנור שהסיקוהו], ועי' מה שהאריך בזה בשער המלך פ"ג מחמץ ומצה הי"א, ועי' מנחת ברוך סי' ל"ו [ובעיקר הנדון אי זו"ג הוא משום ביטול עי' שו"ת אבני מילואים סי' ו'].
+ מו"מ באיסור עצי הקדש מצד "ממון" הקדש.

עי' קהלות יעקב סי' י"ט, [ועי' מנחת ברוך הנ"ל ד"ה והנה קודם], ועי' היטב במאירי ד"ה תנור שהסיקוהו.

+ מו"מ באיסור עצי הקדש מצד "ממון" הקדש.

עי' קהלות יעקב סי' י"ט, [ועי' מנחת ברוך הנ"ל ד"ה והנה קודם], ועי' היטב במאירי ד"ה תנור שהסיקוהו.

אפר הקדש

וכל היכא דמעל המסיק נפקי לחולין, והא תניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה, ואפר הקדש לעולם אסור, אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאליה בעצי הקדש.

+ צ"ב, דהא יש להקדש התר ע"י פדיון, וא"כ אינו י"לעולם.

מאירי ד"ה זה שביארנו, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה והא דקתני חוץ.

+ צ"ב, דאכתי אם ימעלו באפר דליקה זה יאה מותר, ואין זה י"לעולם.

עי' מהרש"א ד"ה כגון שנפלה, צ"ל"ח ד"ה כגון, וע"ע מש"כ בזה ע"ד החידוד בחרדן למסכת תמורה.

נפלה דליקה בעצי הקדש

אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאליה בעצי הקדש דליכא אינש דנמעול.

+ בהשמטת הרמב"ם לדינא דרמי בר חמא.

עי' שפת אמת כאן ד"ה שוב נתישבתני, [ועי' לקוטי הלכות שלהי תמורה (י"ח ע"א מדפי הספר), עין משפט אות ט'], ועי' בחרדן למסכת תמורה.

אפר אשירה

כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשירה.

+ בקושיית התוס', מ"ט לא יחשב אפר אשירה, כע"ז שנשתברה מאליה שמותרת (עי' ע"ז מ"א ע"ב).

עי' ש"ך י"ד סי' קמ"ב ס"ק ב', [גליין מהרש"א] כאן ועי' מראה כהן בתוס'.

+ ובגדרי דין ע"ז שנשתברה מאליה עי' הציבי ציונים לע"ז מ"א ע"ב.

ושמו בנחת

רב שמע"י אמר באותן שטעונין גניזה, דתניא, ושמו בנחת, ושמו כולו, ושמו שלא יפור.

+ אם יש דין "ושמו", בדשן הוצא מחוץ לעיר, או שהוא דין רק בתרומת הדשן (עי' בגמ' סוף תמורה ובכריתות ו' ע"א).

+ הנאה מהדשן אחר הוצאת לבית הדשן.

+ בגדרי דינא דהוצאת הדשן.

עי' מאירי ד"ה הרמת הדשן, שבהביא שיטת הרמב"ם פ"ב מתמידין ומוסיפין ה"טו, והשגת הראב"ד שם, ועי"ש במהר"י קורקוס, נויש ליתן לב מלשון הגמ' בסוגיין באותן שטעונין גניזה, בלשון רבים, ומ"ט לא אמר תרומת הדשן, ועי' מה שתמה בזה בברכת הובח מעילה ט' ע"א ד"ה תנן מועלין, אכן יעוי' בצאן קרשים במעילה שם ד"ה תנן מועלין. ועי' חק נתן מעילה שם, ד"ה אתמר, ובקרבן אורה מעילה ט' ע"א ד"ה וראיתי שנחלקו, תקנת עזרא פ"ב ממעילה הי"ב, [ועי' שו"ת מעיל שמואל (לרבי היים שמואל פלונטין) ליקוטים סי' נ"ט], וע"ע בהציבי ציונים למעילה ט' ע"א.

* פסח שני *

לא מצא עצים

תניא א"ר יהודה אין כיעור חמץ אלא שריפה, והדין נותן, ומה נותר שאינו בכל יראה ובל ימצא טעון שריפה, חמץ שישנו בכל יראה ובל ימצא לא כל שכן שטעון שריפה. אמרו לו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל, והתורה אמרה תשביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו.

+ צ"ב, ומה בכך שלא ימצא עצים, הרי יכול לבטלו.

+ גדר ביטול חמץ.

ע"י ב"ח סי' תל"א אות ב' [ושם בד"ה ומה שכתב ב"ן], וע"י צל"ח ד"ה לא מצא, בשם כל בו [הלכות חמץ ומצה], וע"י אור חדש בריש המסכת אות ב' ד"ה ונלע"ד (גליין מהרש"א), וע"י פני יהושע ד"ה יהא יושב, וע"י מלא הרועים בתוד"ה אין.

+ צ"ב, לשיטת הרמב"ן דחמץ דחמץ שריפותו אינו עובר עליו, א"כ כשאין לו עצים יוציאו מרשותו.

ע"י שאנת אריה סי' פ"ג, וע"י קובץ שיעורים אות קכ"ב - קכ"ג.

שרפת חמץ

תניא א"ר יהודה אין כיעור חמץ אלא שריפה, והדין נותן, ומה נותר שאינו בכל יראה ובל ימצא טעון שריפה, חמץ שישנו בכל יראה ובל ימצא לא כל שכן שטעון שריפה. אמרו לו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל, והתורה אמרה תשביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו.

+ שיטות הראשונים בהכרעת ההלכה אי חמץ בשריפה כ"י יהודא, או כרבנן.

ע"י תוס' ד"ה אין, וע"י רא"ש סי' ג', וע"י היטב רמב"ם פ"ג מחמץ ומצה הי"א, וע"י פני יהושע ד"ה ר' יהודא [השני].

ז"ל המור או"ח סוס"י תמ"ה, להינות באפרו אחר ששרפו זה תלוי בפלוגתא דרבי יהודא ורבנן, לרי' יהודא שהוא בשריפה מותר דקיי"ל כל הנשרפין אפרן מותר, ולרבנן אסור דכל הנקברין אפרן אסור.

+ קושיות המג"א (סי' תמ"ה ס"ק א').

צ"ע, לשיטת הרמב"ם שפסק דאפרו של חמץ אסור וכדין הנקברין (פ"ג מחמץ הי"א), והאידך פסק שם דמותר לשרפו.

+ קושיות הגרעק"א (סי' תמ"ה - עין הגליין אות ט').

צ"ע להמבואר בתוס' דאפר הנשרפין מותר משום דנעשית מצותו, אמאי כתב המור דלרבנן אפר חמץ אסור, והא' להכמים השבתתו בכל דבר, וכיון שקיים מצות השבתה, נעשית מצותו, ואמאי אפרו אסור.

עיי"ש בחק יעקב סי' תמ"ה ס"ק א', וע"י פני יהושע ד"ה ר' יהודא [השני], וע"י שו"ת אבני מילואים סי' י"ט, וע"י חידושי רבינו חיים הלוי הלכות חמץ ומצה פ"א ה"ג.

קבורת אשם תלוי

אמרו לו, אשם תלוי וחטאת העוף הבא על הספק לדבריו יוכיחו, שהן בכל תותירו, שאנו אומרים בשריפה, ואתה אומר בקבורה.

רש"י ד"ה אשם תלוי. בא על ספק כרת וכו', ואם שחטו ואירע בו פסול או נותר, פליגי רי' יהודה ורבנן בשילחי פרק בתרא דתמורה, לרי' יהודה בקבורה לרבנן בשריפה.

+ צ"ע, דבאופן שנשחט כדינו, הרי הוא כשאר קרבנות ובשריפה.

+ אם שייך "דין נותר" בקרבן פסול.

ע"י רש"י תמורה ל"ד ע"א ד"ה אשם תלוי, וע"י מלא הרועים כאן ברש"י, וע"י צל"ח ברש"י.

מפרר

איבעיא להו, היכי קאמר מפרר וזורה לרוח, ומפרר ומטיל לים, או דילמא מפרר וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה. ותנן נמי גבי עיז כי האי גוונא וכו' אמר רבה מסתברא עיז דלים המלח קא אזלא לא בעי שחיקה, חמץ דלשאר נהרות קאזיל בעי פירור. אי"ל רב יוסף כו', עיז דלא ממוסה בעי שחיקה חמץ דממים לא בעי פירור וכו'.

שחיקה לרבה לא קשיא, הא לים המלח הא לשאר נהרות, פירור לרב יוסף לא קשיא, הא בחיטי הא בנהמא.

+ האם רב יוסף דמצריך שחיקה בעיז איירי בנהרות או אף בים המלח.

+ במאי פליגי רבה ורב יוסף להלכתא, בחמץ, בחמץ ובעיז, או בעיז בלבד.

ע"י תוס' ד"ה ע"ז, ויע"ז תוס' ע"ז מ"ג ע"ב ד"ה שוחק, וע"י בירור הצדדים במשנה למלך פ"ג מחמץ ומצה הי"א.

* כ"ו כיון תשע"ח *

כ"ח ע"א, מתני' - כ"ט ע"א, אמר רב אחא בר יעקב. ר"ש סימן ד'.

* פסח שני *

מצות מצוה ד' ימים

אמר לו ר' שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות אם כן מה ת"ל לא תאכל עליו חמץ בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בכל תאכל חמץ ובשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בכל תאכל חמץ.

רש"י ד"ה כתיב בהאי וכו', ומקראי אחרוני טובא כגון שבעת ימים מצות תאכלו וכו', לא נפקא ליה קביעות חובה דהנהו לאו חובה ניהו אלא מצות יאכל ולא חמץ ואם רצה לזון שלא מחמץ ושלא ממצה הרשות בידו ותדע דהא בכלהו כתיב את שבעת הימים וחובת מצה אינו אלא לילה הראשון וכו'.

+ בשיטת הגר"א, דיש מצוה באכילת מצה כל שבעה.

ע"י מעשה רב אות קפ"ה, וכן דייקן מדברי החוקוני פרשת בא י"ב י"ח, וע"י פני יהושע כאן ד"ה בשעה שישנו, וע"י שדי חמד חלק ה' מערכת חמץ ומצה סי' י"ד אות י'.

+ לשיטת הגר"א האם יש לברך יעל אכילת מצה כל ז'.

חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו

מתני' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר לא יראה לך שאור.

דתניא חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר עליו בלאו, תוך זמנו עובר עליו בלאו וזכרת דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום, תוך זמנו עובר עליו בכרת ובלאו. [ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה, אתאן לתנא קמא] ר' יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה.

+ לר"ש חמץ לאחר הפסח מותר בהנאה או גם באכילה.

ע"י ר"א"ש סי' ד', מאירי ד"ה המשנה השניה, [ומתבאר עוד להלן כ"ט ע"א, ע"ש].

+ האם לר"ש חמץ לפני זמנו מותר לגמרי.

+ חמץ לפני זמנו בעשה.

+ האם קי"ל כר"ש גם לפני זמנו או רק לאחר זמנו.

ע"י תוס' ד"ה רבי שמעון, ור"א"ש סי' ד', וע"י יפה עינים ד"ה ר"ש אומר, והא דלר"ש קראו "בולא כלום" ע"י מהרי"עב"ץ בתוס'.

אמנם יע"ו בבעל המאור (ז' ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה מני, וע"י מאירי ד"ה מאחר שפסקנו.

אכן יע"ו ברמב"ם פ"א מחמץ ומצה ה"ח, וע"י מגיד משנה ולחם משנה שם, וע"י ברא"ש שם בסוף הסימן.

+ ביטל חמצו ומצאו לאחר הפסח, האם מותר בהנאה.

+ דין הפקיר חמצו ולא זכה בו אחר, אחר הפסח.

ע"י ר"א"ש סי' ד', וע"י מאירי הנ"ל בשם חכמי לונגל, ובסברת המאירי שם, וע"י רמב"ם פ"א מחמץ ומצה ה"ד, ובמגיד משנה שם.

+ האם קנסו בחמץ שעבר עליו הפסח גם לאחרים.

ע"י מאירי הנ"ל בהמשך, וע"י כסף משנה שם, וע"י שו"ע סי' תמ"ח סעי' ג'.

ע"י בעל המאור בשלהי מסכתין (כ"ז ע"א מדפי הרי"ף) וע"י קובץ שעורים קדושין אות קמ"ג.

ובעיקר יסוד הגר"א באכילת מצה הרחוב בזה הגר"צ מינקוביץ שליט"א, ונדפס בגליון לקראת שבת.

משומד שחזר בתשובה

וכל ערל לא יאכל בו בן, הוא אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ובמרור.

+ צ"ב, וכי יש קדושה במצה הלא אף גוי יכול לאכול מצה, ואם שב בתשובה אמאי יפטר מפסח.

+ הקרבה ע"י מומר ששב.

ע"י תוס' ד"ה עקל, וע"י מאירי ד"ה אף בן נכר בשם "גדולי הדורות", וע"ש במאירי בד"ה ויש מפרשין, וע"י מלא הרועים בתוס'.

כתיב בהאי וכתיב בהאי

ורבי יהודה כתיב בהאי וכתיב בהאי.

+ האם לר"י הוצרך להשמיע דין מצה ומרור גם בטמא וגם בערל, או דאע"פ שלא הוצרך כפ"ל הכתוב.

ע"י רש"י ד"ה כתיב בהאי, אכן יע"ו רשב"ם לקמן ק"כ ע"א ד"ה כתיב בהאי, וע"י חכמת מנוח ד"ה ור"י, וע"י צל"ח לקמן ק"כ ע"א ד"ה ואידך, מלא הרועים ד"ה ר' יהודה, והגר"מ תורבין זצ"ל ד"ה כתיב.

כ"ח כיון תשע"ח *

הספק לימים ב' - ג'

כ"ט ע"א, אמר רב אחא בר יעקב - ע"ב, סוף העמוד.

פסח שני *

חמץ שלא שלו

אמר רב אחא בר יעקב לעולם ר' יהודה היא, ויליף שאור דאכילה משאור דראייה, מה שאור דראייה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבות, אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבות.

+ צ"ב, דאם איסור אכילה תלוי בב' יראה, איכ' יהא מותר לאכול חמץ גם של ישראל אחר, ולא רק של גוי.

צל"ח ד"ה ויליף, ועי' קובץ שעורים אות קכ"ט, ועי' מנחת שלמה ד"ה אמר רב אחא.

האוכל חמץ של הקדש

האוכל חמץ של הקדש במועד מעל, ויש אומרים לא מעל.

+ בטעמא דאין קרבן מעילה, כשחייב

מיתה משום חמץ, והרי קל"ב"מ אינו פטור מקרבן.

עי' רש"י ד"ה ויש אומרים, ועי' תוס' ד"ה ר' נחוניא.

מתני' כריתות י"ג ע"ב, "יש אוכל אכילה אחת וחייבין עליה ארבעה חטאות ואשם אחד, טמא שאכל חלב והיה נותר מן המוקדשין כיוה"כ, רבי מאיר אומר אם היה שבת והוציאו חייב".

+ צ"ע, להמבואר ברש"י ותוס' דבמקום שאין חיוב תשלומין דמעילה פטור מאשם, כיצד משכח"ל לר"מ אשם כשחייב משום הוצאה, דכיון דמתחייב באיסור שבת פטור מתשלומין, וממילא פטור מאשם.

עי' צל"ח ד"ה רבי נחוניא, בשם הגאון מוהר"ר וולף לוי אב"ד פפערשא זצ"ל, ועי' קצות החושן סי' כ"ח ס"ק א' "ובזה ניחא לישב", ועי' נתיבות המשפט שם ס"ק ב', ועי' תוס' הגרעק"א במשניות כריתות פ"ג מ"ט.

רש"י ד"ה את יוה"כ וכו', יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא במזיד פטר דבר כרת הוא, והכא בשוגג עסקינן, מדקתני מעל, ושוגג לאו בר כרת הוא, וטעות הוא זה, דגבי חמץ מזיד הוא, וגבי הקדש שוגג הוא דלא ידע שהוא של הקדש.

+ צ"ב דהא בלא"ה קי"ל דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין.

עי' תוס' ד"ה רבי נחוניא, ועי' בעל המאור (ר' ע"ב מדפי הר"ף, עמ' כ' והא תניא, קצות החושן סי' כ"ח ס"ק א' ד"ה ובה ניחא דברי רש"י (גליון מהרש"א).

הנאה מאפר חמץ

תוסי ד"ה אין פודין [השני]. תימה לר"י אע"ג דאין פודין נמעול דהא לאחר שנשרף ונעשה אפר וכו'.

+ צ"ב, דהא קי"ל כחמים דאף מפרר וזורה לרוח.

פני יהושע בתוס'.

האוכל חמץ שאינו שלו

אמר רב אחא בר יעקב לעולם ר' יהודה היא, ויליף שאור דאכילה משאור דראייה, מה שאור דראייה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבות, אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבות.

ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפי' באכילה נמי שרי, ואידי דתנא דישאל אסור בהנאה תנא נמי דנכרי מותר בהנאה.

ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו בתוך זמנו מותר בהנאה, ואידי דתנא דישאל לאחר זמנו תנא נמי דנכרי לאחר זמנו.

+ מדוע לא כללה הגמ' את שני החלקים כאחד "ובדין הוא דאפילו באכילה ואפילו בתוך הפסח וכו'".

+ לרב אחא בר יעקב, האם חמץ של נכרי מותר באכילה גם בתוך הפסח. עי' רש"י ד"ה ויליף, ועי' תוס' ד"ה בדין שנחלקו, ועי' צל"ח ברש"י ד"ה ויליף, הוכחה לש' תוס' מלשון הגמ', ובבאור הכרחו של רש"י עי' פני יהושע ד"ה אמר רבא.

+ בקושיית התוס' כיצד יתכן שיאכל אדם חמץ ולא יהיה שלו, והרי לכל הפחות בשעת אכילה זוכה בו. וגם אם נמ"ל בגז' הרי חייב באחריותו.

+ היכי תמצוי לאכול דבר בלא לזכות בו.

עי' בעל המאור ו' ע"ב מדפי הר"ף (עמ' כ' רב אחא בר יעקב אמר), ובהשגות הראב"ד שם אות ב', ועי' פני יהושע ד"ה אמר רבא, ועי' צל"ח הנ"ל, ועי' מצפה איתן בתוס', ועי' אבני מילואים בשו"ת סי' ט' בהגה"ה, ועי' קובץ שיעורים אות קל"א.

כ"ט כיוון תשע"ה

הספק לימים ב' - ג'

כ"ט ע"א, אמר רב אחא בר יעקב - ע"ב, סוף העמוד.

פסח שני

דבר הגורם לממון בחמץ הקדש

והכא כהא קמיפלגי, בדבר הגורם לממון כממון דמי, מאן דאמר מעל קסבר דבר הגורם לממון כממון דמי, ומאן דאמר לא מעל קסבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי.

+ מדוע הוי חמץ הקדש "גורם לממון" משום אחריות הבעלים על ההקדש, או משום שהוא ראוי לאחר הפסח.

+ לכאורה חמץ הקדש עדיף מסתם גורם לממון שהרי מותר להשהותו לאחר הפסח ולהשתמש בו, ושפיר י"ל דיש לו עתה שיווי.

ע"י בעה"מ (ד) ע"ב מדפי הר"ף, עמ' כ' רב אחא בריה דרבא) פני יהושע ד"ה והכא.

אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים

תוסי' ד"ה רב אשי וכו', ואף על גב דאין פודין להאכיל לכלבים מכל מקום שרי להסיק תחת תבשילו וכדפרישית דהכא דקדושת דמים אין פודין מדרבנן ולא גזרו רבנן אלא שלא להאכילן לכלבים אבל היכא דאין פודין מדאורייתא דהיינו היכא דאיכא קדושת הגוף אין פודין אפי' להסיק דהא תניא (בפ"ק) דבכורות (דף טו.) אם מתו יקברו.

+ מו"מ בשיטת התוס', ובשיטת הרמב"ם בדנא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. שער המלך פ"א מאיסורי מזבח הי"א.

פדיון הקדש להפקר

תוסי' ד"ה רב אשי - "ומכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה, דאי אמרת עובר, אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו, ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה.

+ צ"ב, ד"ל שפודה ע"מ שלא לזכות בו וא"כ אין עובר על ב"ל יראה.

+ האם שייך לפדות הקדש באופן שהדבר הנפדה יהיה הפקר.

ע"י המאיר ט' עמ' ט"ו - כ"ג, במו"מ שבין הגר"ע אלטשולר זצ"ל עם הגר"מ אריק זצ"ל, והגר"ד לאפ זצ"ל, וע"י קובץ שעורים אות קל"ב מתוס' ע"א ד"ה בדין.

מין במינו בחמץ לריו"ח

ורבי יוחנן אמר חמץ בזמנו בין במינו ובין שלא במינו אסור בנותן טעם.

+ צ"ב, דהא חמץ הוא דבר שיש לו מתירין לאחר הפסח, ודבר שיש לו מתירין אומר במשהו.

שער המלך פ"א מחמץ ומצה ה"א.

משהה חמץ על מנת לבערו

רב אשי אמר וכו', והכא בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבנן קמיפלגי, מאן דאמר מעל כרבי יוסי ומאן דאמר לא מעל כרבנן.

ובתוסי' ד"ה רב אשי - "ומכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה, דאי אמרת עובר, אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו, ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה. אלא ודאי לא עבר, וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה, ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף.

+ ביסוד ר"י דהמשהה חמץ ע"מ לבער אינו עובר.

ע"י לקמן צ"ה ע"א ובתוס' שם ד"ה בפרטיה, וע"י משנה למלך פ"א מחמץ ומצה ה"ג. ובעיקר ראית ר"י מסוגיין ע"י חידושי הר"ן סוד"ה דכולי עלמא. וע"י שאנת אריה סי' פ"א ד"ה ועוד בלא"ה.

+ מ"ש פודה חמץ ע"מ לבערו, מגוול ע"מ לשלם.

חזון איש או"ח סי' קי"ח ס"ק ז'.

+ צ"ע, אם במשהה ע"מ לבער אינו עובר, מדוע א"א להפריש ח"ה בטומאה ביו"ט כמבואר במתני' בדף מ"ז ע"א.

שער המלך פ"א מחמץ ומצה ה"ג [עמ' קצ"ב] ד"ה ולע"ד יש לתמוה, שאנת אריה סי' פ"א ד"ה והנה סברת, וע"י עונג יו"מ סי' ל'.

+ בשיטת הרמב"ם במשהה ע"מ לבאר.

ע"י משנה למלך פ"א מחמץ ומצה ה"ג, וע"י שער המלך שם, וע"י שאנת אריה סי' פ' ד"ה מ"מ מדברי הרמב"ם.

+ בשיטת רש"י בהנ"ל.

ע"י רש"י צ"ה ע"א ד"ה לא יראה, ויעוי' מש"כ בבאור שיטתו השאנת אריה סי' פ' ד"ה ודע דאע"פ שדעת רש"י.

ובעיקר הנדון אם בל יראה ובל ימצא הוי ניתק לעשה דתשביתו ע"ע בשאנת אריה סי' פ"ב.

מין במינו במשהו

אמר רבא הלכתא, חמין בזמנו, בין במינו בין שלא במינו, אסור במשהו כרב.

+ **האם פסק רבא רק בחמין או בכל מין במינו.**

+ **האם גרסינן "במשהו כרב", או "אסור" בלבד.**

לכא' מצאנו בזה סתירה בשיטת רש"י, עי' רש"י ד"ה אמר רבא, וכן הביאו התוס' ד"ה אמר רבא מרש"י חולין ק"ט ע"א ד"ה ותו, אכן עי' רש"י ע"ז ס"ו ע"א ד"ה וכל מין במינו, ועי' בהגהות אשר"י בע"ז פ"ה ס"ו ו' אות א', דדברי רש"י בע"ז הם ממנהדו"ק דרש"י, וחזר בו רש"י. [וע"ע בהציבי ציונים [יעבדוך עמים] ע"ז שם

ועי' בפתוס' גי' ר"ת, ובה"ג דל"ג "במשהו כרב", ופי' דאסור בנותן טעם, אכן יעוי' ברי"ף ז' ע"ב דגרס כנ"ל, וכתב דמדלא יהיב שיעורא ש"מ במשהו, ובבאור דיוקן עי' מאירי סוד"ה והדעת השלישי.

+ **בכל התורה מין במינו בס', חוץ מיוין נסך, טבל, וחמין, שאיסורן במשהו** עי' רש"י ע"ז הנ"ל, במלחמות כאן (עמ' כ"א) ועי' בעל המאור כאן (עמ' כ')

+ **האם פסק רבא "במשהו" מטעמיה דרב, או משום דהוי דבר שיש לו מתירין.**

עי' ר"ן ד"ה ומדלא וכו', ואחרים אמרו, רמב"ן במלחמות שם, ועי"ש בר"ן בשיטת הרמב"ם פרק ט"ו ממאכלות אסורות ה"ט ועי"ש הי"ב, ועי"ש בר"ן ד"ה ואני, נעי' מה שהעיר בזה המאירי ד"ה ויש באים.

ביטול איסור לכתחילה

שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר כרבי שמעון, ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רבי שמעון קנסא קנים הואיל ועבר עליו בכל יראה ובל ימצא, הני מילי בעיניה אבל על ידי תערובת לא.

+ **האם שרי לערב חמין שעבר עליו הפסח לכתחילה.** + בגדרי "אין מבטלין איסור לכתחילה".

עי' רש"י ד"ה בזמנו, וד"ה אבל ע"י תערובת, ועי' רא"ש ס' ה' בשם רבינו יונה, ומה שנחלק עליו, ועי"ש בקרבן נתנאל אות פ', ועי' תוס' ד"ה לשהינהו, ובר"ן ח' ע"א ד"ה ופרכינן.

שביעי של פסח

דאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן כי הוו נפקי שבעה יומי דפסחא אמר לן וכו'.

+ **יש לדקדק, מהו "שבעה יומי", הרי בחו"ל נודח יום שמיני בפסח - מהריעב"ן ד"ה כי הוינן, רש"ש ד"ה כי הוו.**

פת עכו"ם

דאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן כי הוו נפקי שבעה יומי דפסחא אמר לן פוקו וזבינו חמירא דבני חילא.

+ **האם יש להוכיח מכאן היתר פת עכו"ם**

+ **לאוסרים פת עכו"ם האם מותר להשתמש בשאור של גוי.**

עי' רש"י ד"ה בני חילא, ועי' מש"כ בזה בבית יוסף יו"ד סי' קי"ב סעי' א' (הגרעק"א בגליון הש"ס), ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה פוקו, ועי' חידושי רבינו דוד ד"ה פוקו.

נטל"פ באיסור משהו

תוסי' ד"ה אמר רב קדירות בפסח ישברו. כפי בתרא דמסי' עי"ז [ס"ח עי"ב] גבי עכברא בשיכרא, מספקא ליה אי קסבר רב נותן טעם לפגם אסור או מותר, ועכברא בשיכרא אשכוחי משבח, ואי ס"ל מותר אפי"ה קאמר הכא שפיר ישברו וכו'.

+ **י"ל בטעמא דרב, דדבר שאיסורו במשהו, כשם שאסור במשהו אסור בו גם נטל"פ.**

עי' מלא' חרועים ד"ה לשהינהו. וע"ע בענין נטל"פ בדבר שאיסורו במשהו בגליון מהרש"א ברש"י ד"ה אמר רב.

* ל' מיון תשע"ח *

ל' ע"א, אמר רבא - ההוא תנורא.

* פסח שני *

* חלב מין בשר *

רש"י ד"ה אמר רבא וכו', שמעינן מינה חלב שנפל לקדירה אסור במשהו.

+ **יש לעיין האם ומדוע חלב נחשב מינו עם בשר.**

+ **האם חלב הוי מין אחד עם שומן.**

עי' שו"ע יו"ד סי' צ"ח סעי' א' ועי"ש בש"ך שם ס"ק א', ועי"ש בבאור הגר"א ס"ק א', ועי' מהרש"ל ברש"י, מצפה איתן ברש"י.

* סתם יינם *

תוסי' ד"ה אמר רבא וכו', ויין נסך דקאמר התם במשהו, אומר ר"ת דוקא כשנתנסך לפני עיין, וכו'. אבל סתם יינן דשרי בהנאה בס'.

+ **מו"מ בדין סתם יינם בהנאה, ובאיזה סתם יינם אמרו שמותר בהנאה.**

עי' מה שהעיר הגרעק"א בגליון הש"ס כאן, ועי' רש"ש ומראה בהן בתוס'.

בליעת חמץ - התירא בלע או איסורא בלע

א"ל רבינא לרב אשי הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו, אמר ליה לדידי חדתא קא עבדינן, אמר ליה תינח מר דאפשר ליה דלא אפשר ליה מאי. אמר ליה אנא כעין חדתא קאמינא, קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא, והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין. והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון.

+ בטעם ההלכה דסכין ברותחין ולא בנורא.

+ האם ההלכה דסכין ברותחין נאמרה בכל בליעת איסור, או דוקא בחמץ.

+ האם בליעת חמץ קודם הפסח נחשבת כבלע התירא או כבלע איסורא.

+ בחילוק שבין חמץ לפני הפסח לבליעת קדשים שנעשית נותר.

עי' תוס' ד"ה והלכתא, ועי' ר"ן (ח' ע"א) ד"ה ומסקי' בשם הראב"ד, ועי"ש ד"ה אבל רש"י, והביא שם שיטת הרמב"ן, ובשיטת הרמב"ם עי' מגיד משנה פ"ה מחמץ ומצה הלכה כ"ג, ועי' משנה ברורה סי' תנ"א ס"ק כ"ח.

+ בבאור המחלוקת אם חמץ הוי התירא בלע או איסורא בלע.

+ האם חמץ הוי איסור חפצא או איסור גברא.

עי' זכר יצחק סי' ז' [ובפרט בתחילת המכתב, ובד"ה ונראה דבאמת.

+ עוד בבאור צדדי המחלוקת, והאם חלוקים בגדר איסור חמץ.

עי' דברות משה פסחים פ"א סי' ד' ענף ה' ד"ה עכ"פ איכא, אכן יעוי' קובץ הערות סי' ל"א אות ג'.

* ד' תמוז תשע"ח *

לי ע"א, ההוא תנורא - ע"ב, מתני'.

* פסח שני *

* בורקס גבינה *

אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה.

+ כיצד נהגו לאפות לחם עם חמאה וזכר לשתי הלחם.

+ מדוע בורקס גבינה בצורת משולש, ובורקס תפוזי בצורת ריבוע.

עי' רא"ש סי' ז', וקרבן נתנאל אות ר'. מחצית השקל סי' תצ"ד ס"ק ז'.

הגעלת בלים

הרבה מדיני הגעלת כלים הובאו ברי"ף ח' ע"א - ט' ע"א, וברא"ש כאן סי' ז' - ט', ובר"ן שעל הרי"ף, ונתבארו בשו"ע אורח חיים סי' תנ"א.

ובס"ד יצוינו כאן חלקם על סדר הסוגיא

* אופן ההגעלה *

+ הגעלת כלי גדול, והכנת הכלי שמוגעים בתוכו.

עי' רא"ש סי' ז', בהמשך דבריו, ועי' רי"ף ח' ע"ב, ר"ן ד"ה קסבר, ואילך.

+ ביאור אופן ומשך ההגעלה, ומדוע אין חוששין לבליעה חוזרת אחר ההגעלה.

+ כח המים.

עי' רא"ש הנ"ל ועי' ריטב"א ד"ה ובדיני הגעלה, ועי"ש בהמשך דבריו שיטת הרמב"ן.

* גדר ליבון *

+ אופן ליבון

שו"ע אור"ח סי' תנ"א סעי' ד'.

+ האם גדר ליבון הוא שגורם לאיסור להפליט אלא שהוא יותר בחזק, או שהוא גדר שריפה וכילוי האיסור.

עי' רש"י ע"ז ע"ו ע"א ד"ה מגעילן, ועי' קהלות יעקב שבת סי' כ"ד אות ב'.

* סכין שיפוד ואסכלא *

א"ל רבינא לרב אשי הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו וכו'. קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון.

+ בבאור אופני הכשר סכין, להמבואר בסוגיין דסגי בליבון, ולהמבואר בתוספתא דעי"ן, דסכין בעי ליבון.

+ סוגי סכינים, ותשמישם.

+ הכשר כלי לפי רוב תשמיש.

עי' תוס' ד"ה והלכתא, ועי' ר"ן ח' ע"ב בהמשך דבריו בשיטת הרי"ף, וע"ע ריטב"א ד"ה הני סכיני, ועי' שו"ע אור"ח סי' תנ"א ומשנה ברורה ס"ק י"ט.

פסח שני

היסק מבפנים וחזרת כבשונות

ואיבעית אימא הא והא בשל חרם זה הסיקן מבפנים וזה הסיקן מבחוץ וכי תימא הי"נ ליעבד ליה חסקה מבפנים חיים עליה משום דפקעה הלכך האי בוכיא הסיקו מבחוץ הוא ואסור ואי מלייה גומרי שפיר דמי.

+ החילוק שבין תנורים לכלי בישול.

+ האם בכל הכלים מועיל היסק מבפנים, ומדוע.

+ האם החזרת הכלי לכבשן עדיפה על היסק מבפנים ומדוע.

עי' תוס' ד"ה התורה, ועי' רא"ש ריש סי' ז', ועי' רימב"א ד"ה ליעבד, ועי' שו"ע סי' תנ"א סעי' א' ב' ומשנה ברורה ס"ק י"ח.

מאני דקוניא

בעו מיניה מאמימר הני מאני דקוניא מהו לאישתמושי בהו בפסחא ירוקא לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי לך אוכמי וחיורי מאי וכו' והתורה העידה על כלי חרם שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ומאי שנא לענין יין נסך וכו', זה תשמישו על ידי חמין וזה תשמישו על ידי צונן.

+ כלי זכוכית, כלים מצופים זכוכית, כלי פורצלן.

עי' רא"ש סוס"י ח', ועי' שו"ע סי' תנ"א סעי' כ"ג, סעי' כ"ו, ובבבאור הלכה סעי' כ"ג ד"ה בהיתוך, ועי' משנה ברורה ס"ק קס"ג.

כלי צונן

אמר רבא בר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל כל הכלים שנשתמשו בהן חמין בצונן משתמש בהן מצה

+ האם מותר להשתמש בהם בפסח גם בחמין.

עי' רא"ש סי' ט', ועי' ר"ן ט' ע"א ד"ה בית שאור, שו"ע סי' תנ"א סעי' כ"ב, כ"ה.

בית שאור ובית חרוסת

אמר רבא בר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל כל הכלים שנשתמשו בהן חמין בצונן משתמש בהן מצה חוץ מן בית שאור הואיל שחימוצו קשה אמר רב אשי ובית חרוסת כבית שאור שחימוצו קשה.

+ האם מהני הגעלה לבית שאור, או דאף ע"י הגעלה אסור, ובמעמא.

עי' רא"ש סי' ט', שהביא שם שיטות הראשונים, ועי' ר"ן ט' ע"א ד"ה אבל הרייף, ועי' משנה ברורה ס"ק קל"א.

עליהן. * צ"ב דמשמע שאילו היו בעין היו ראש יוסף ד"ה אא"ב.

ראש יוסף ד"ה אא"ב.

ל"א ע"א, לימא כתנאי - ע"ב, מתני' האוכל.

מסח שני

הרהינו

+ באור "הרהינו", ובמה עדיף על שאר משכונ.

ע"י רש"י ד"ה כשהרהינו אצלו, וכ"ה בערוך ערך הרהן, אכן יעוי' במאירי ד"ה וחור והקשה, ועי' שבט הלוי חלק י' אור"ח סי' ע' אות י' ד"ה ובעניתי, שביאר את הנפ"מ להמאירי בין משכון סתם להרהינו וז"ל, "דאם לא יפדנו עד הזמן נחלט לעולם, לאפוקי סתם משכון דגם בהגיע הזמן עדין יכול לפדותו".

גוי שהלוה לישראל

אימא סיפא אבל נכרי שהלוה לישראל על חמצו לאחר הפסח דברי הכל עובר.

אלא חכא במאי עסקינן כגון שהרהינו אצלו, וקמפלגי בדרי יצחק דא"ר יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון וכו', התם ודאי נכרי מישראל לא כני.

+ פלוגתא הראשונים, האם בהרהינו מדובר באופן שהגיע זמן הפרעון קודם הפסח, או אף בהגיע זמן אחר הפסח.

+ האם קנין משכון תלוי בדין "אסמכתא".

ע"י רש"י ד"ה הגעתיך, רמב"ם פ"ד מחמץ ומצה הלכה ה', ובהשגת הראב"ד שם, וכשיטת הרמב"ם הביאו הראשונים בשם רבינו אפרים תלמיד הרי"ף, ע"י ר"ן ט' ע"ב מדפי הרי"ף במתני' דנכרי שהלוה, ועי' מגיד משנה שם, ועי' רא"ש סי' י', ועי' מאירי ד"ה וגדולי המחברים, ועי"ש בלחם משנה.

המלאי שבחנות

ת"ר חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי נכרים נכנסין לשם וכו' חנות של נכרי ומלאי של נכרי ופועלי ישראל נכנסין ויוצאין לשם וכו'.

+ ב' גירסאות בסוגיא, אימתי החמץ מותר אחר הפסח ואימתי אסור, ובבאור הצדדים.

ע"י היטב גי' רש"י ושיטתו, אכן יעוי' בגי' רבינו חננאל, ובבאור גי' ר"ח ע"י חידושי הר"ן ד"ה חנות, שביאר מ"ט אין חצר הישראל קונה, ומ"ט אסור חצץ פועלים ישראלים אע"פ שהפקירוהו.

חמץ שנפלה עליו מפולת

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער, רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו. גמ', אמר רב חסדא וצריך שיכטל בלבו, תנא כמה הפיטת הכלב שלשה טפחים וכו'.

+ האם חיוב ביטול בחמץ שנפלה עליו מפולת מדאורייתא או מדרבנן, והאם תלוי בגודל המפולת.

ע"י ר"ן (ט' ע"ב עמ' כ"ו), אכן יעוי' בחידושי רבינו דוד ד"ה וצריך שיכטלו, ועי' רמב"ן על התורה פרשת בא י"ב י"ט.

ביטול בלב

אמר רב חסדא וצריך שיכטל בלבו.

+ האם מועיל ביטול בלב, או דא רק לאפוקי שא"צ לומר בקול.

דו"ק בלשון רש"י ד"ב צריך שיכטל, ועי' ר"ן (ט' ע"ב עמ' כ"ו) ד"ה אמר רב חסדא, אכן יעוי' מאירי במשנה הרביעית, ועי'מור סי' תל"ו, בטעם דאין מברכין על ביטול חמץ.

בעל חוב קונה משכון

וקמיפלגי בדרי יצחק, דאמר רבי יצחק, מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר ולך תהיה צדקה, אם אינו קונה משכון צדקה מנין, מכאן לבעל חוב שקונה משכון.

+ "קונה משכון" לרי' יצחק, להיות כשומר שכו', או דהוי ככרשותו ממש וחייב באונסין. ע"י רש"י ד"ה קונה משכון, וכ"ה שיטת בעל המאור שבועות כ"ה ע"א. אכן יעוי' תוס' ד"ה שקונה, ותוס' שבועות מ"ד ע"א ד"ה מכאן, ובתוס' קדושין ח' ע"ב ד"ה מנין, וברמב"ן במלחמות שבועות שם. ובר"י מינאש בשבועות שם ד"ה וא"ת והאמר ר' יצחק, והיא פלוגתא הרמב"ם והראב"ד פ"י משכירות ה"א. ועי' ש"ך סי' ע"ב ס"ק ט', מש"כ לדקדק כשיטת רש"י מדקדוק הלשון בסוגיין, והאריך שם ליישב קושיות הראשונים על שיטת רש"י.

+ האם דינו דרי' יצחק שייך גם במשכון שבשעת ההלואה.

ע"י לישנא דגמ' בשבועות מ"ד ע"א, ועי' בעל המאור כאן (עמ' כ"ו) שכתב דתלוי בפלוגתא דאביי ורבא, אמנם יעוי' חידושי הר"ן כאן ד"ה מנין לבעל חוב. ועי' מאירי ד"ה ואמר אחר כן, דהרהינו בשעת הלואה כמשכנו שלא בשעת הלואה לרי' יצחק, עי"ש. אבמה שתמהו בזה מסוגיין ע"ע בסמוך.

+ להסוברים דבעי"ח דינו כשי"ש, וכן במשכון בשעת הלואה דאף לרש"י ובעה"מ דינו כשי"ש, כיצד ניתן לקדש אשה במשכון והרי אינו שלו ממש, רק להתחייב כשי"ש.

+ מ"ט מלואה גוי על המשכון בשעת הלואה עובר משום חמץ, והרי בשעת הלואה לא אמר ר' יצחק.

+ מ"ט המלואה על המשכון אינו משמט, והרי במשכון שבשעת הלואה לא אמר ר' יצחק שקונהו.

ע"י תוס' ד"ה בדרכי, ועי' ר"י מינאש בשבועות שם ד"ה וא"ת וכיון דלא מקנה [ועי' באורו בקובץ שיעורים פסחים אות י"ח ד"ה ובאופן זה], ועי' תוס' קדושין שם ד"ה משכון, ועי' ש"ך חו"מ סי' ע"ב ס"ק ט', [ד"ה ועוד נלפענ"ד] ועי' מה שביאר עפ"י דבריו בקהלות יעקב שבועות סי' י"ח.

+ גדר ודין משכון שנתן הלואה מדעתו שלא בשעת הלואה.

ע"י ריטב"א שבועות סוד"ה מר אית ליה, ועי' משנה למלך פ"י משכירות ה"א בשם מהריט"ן, ובמה שתמה עליו, ועי' שער המלך פ"ה מאישות הלכה כ"ג ד"ה ובהיותי, ובקצות החושן סי' ע"ב ס"ק ב'.

ל"א ע"ב, מתניי האוכל - ל"ב ע"ב,
ת"ר האוכל כוית תרומה.

* פסח שני *

* אוכל תרומה במזיד *

האוכל תרומת חמץ בפסח וכו', במזיד
פטור מתשלומין ומדמי עצים.

רש"י ד"ה ומדמי עצים. אם תרומה
טמאה היא, אין משלם לו דמי עצים
שהיתה ראויה להיסק תחת תבשילו,
משום דתרומה מזיד אין בה חומש, ואין
תשלומיה לבפירה, ואין נעשין תרומה.

דגבי חומש בשגגה כתיב, אבל מזיד
אינו אלא כשאר גזלן בעלמא, ומשלם
מעות ולפי דמים ולא לפי המדה, וכו'.

+ צ"ע בפסח הרמב"ם פרק י' מתרומות
ה"ה, דהאוכל תרומה במזיד משלם
פירות מתקנים.

+ גדר תשלום דאוכל במזיד לשיטת
הרמב"ם.

ע"י משנה למלך שם, וע"י תוס' הגרעק"א

תשלומי תרומה משום כפרה ומשום נזילה

איבעיא להו, כשהוא משלם לפי מדה משלם, או לפי דמים משלם. כל
היכא דמעיקרא שויה ארבעה זוזי ולבסוף שויה זוזא לא תיבעי לך,
דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן, דתנן כל הגזלנין
משלמין כשעת הגזלה.

+ קושיית הגרעק"א (בגליון הש"ס) דיש חילוק בין אם משלם משום גזל ממוז
או משום אכילת תרומה.

וד"ל - "ק"ל הא מ"מ נ"מ דאם אינו חייב רק מדין גזלן יכול לשלם
חד גריוא בפירות לצאת ידי כפרה, והשאר משלם במעות, והכהן יכול
למחול, וגם החומש הוא רק מן חד גריוא. אבל אם לפי דמים צריך
לשלם די גריוא וחומשא מפר, והכהן אין יכול למחול."

+ באופן שהוזלה התרומה, האם גם החלק שמוסיף משום גזל, נתפס בו דין
תרומה כתשלומי תרומה.

+ בנדון אכל תרומה ושלם חולין טמאין דמהני דביעבד [גיטין נ"ד ע"א].

ע"י חזון איש או"ח סי' קכ"ד לדף ל"ב ע"א, ע"פ תוס' גיטין נ"ד
ע"א ד"ה אכל, וע"י קהלות יעקב סי' כ"ז אות א', וזכרון שמואל
סי' ב' אות ד', מה שכתבו לדון בזה בשיטת רש"י בגיטין שם ד"ה
בשוגג תשלומיו תשלומין. וע"ע מש"כ בזכרון שמואל שם בשם
הגר"ש שקאפ זצ"ל, וע"י חידושי ר' שמעון כתובות סי' ל"א.

ע"י משנה למלך שם, וע"י תוס' הגרעק"א

* שיווי התרומה *

כי תיבעי לך דמעיקרא שויה זוזא ולבסוף שויה ארבעה, מאי, לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משלם, או דילמא לפי
דמים משלם, בזוזא אכל בזוזא משלם.

+ האם משערים את התרומה שאכל לפי שווי תרומה שהוא בזוז, או לפי שיווי אכילת חולין בשיעור זה.

ע"י משנה למלך הנ"ל ד"ה נסתפקתי, וע"י מנחת חינוך מצוה רפ"א, וע"י מקדש דוד זרעים סי' נ"ה אות י"א ד"ה
הביא המל"מ [וע"ע רש"י כאן ד"ה דלא גרע מגזלן].

* סיכה כשתיה *

תנן התם האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש, אחד האוכל ואחד השותה ואחד חסך, אחד תרומה טמאה ואחד תרומה
טהורה, משלם חומש וחומשא דחומשא.

+ מד"סד"י משלם חומש, משמע דסיכה כשתיה דאורייתא. + מו"מ בשיטות הראשונים אי סיכה כשתיה דאורייתא.

ע"י מנחת חינוך מצוה רע"ט אות ו' ז', וע"י חידושי מרן רי"ז הלוי במכתבים שבסוף הספר (עמ' 156).

* לפי מדה או לפי דמים *

איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם.

תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג, משלם קרן וחומש, אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר, אלא אי אמרת לפי
דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא, אין הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה.

+ פלוגתת הראשונים בהלכתא דאוכל תרומה אם משלם לפי דמים או לפי מדה, ונפ"מ לאוכל תרומת חמץ.

ע"י רמב"ם פ"י מתרומות ה"ו, וע"י"ש בהשגת הראב"ד, וע"י מגיד משנה שם, וברדב"ז שם, וע"י מאירי ד"ה זה
באור, וד"ה אוכל תרומה.

* מריצה לפני כלבו - אמר לו אף בזו יש לו בה היתר הסקה, שאם רצה הכהן מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו.
+ האם ר"א חסמא שהתיר ליתן לכלבו דיבר רק בתרומת חמץ בפסח וכריה"ג, או גם בתרומה טמאה.

+ האם ניתן להנות בתרומה טמאה בכל אופן שהוא, או בשריפה בדוקא. ע"י חידושי הר"ן ד"ה שאם רצה, וע"י הציבי
ציונים לקמן מ"ו ע"א.

חטא חטא מתרומה

הויד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה, מאי טעמא דרבי אומר רבי אבהו גמר חטא חטא מתרומה, מה תרומה במיתה אף מעילה במיתה, ומינה מה תרומה בכזית אף מעילה בכזית.

+ לאו דמעילה במזיד לרבנן.

עי' רש"י ד"ה וחכ"א, וכ"ה ברש"י סנהדרין פ"ד ע"א, ד"ה בו ולא במעילה, אכן יעוי' ברמב"ם פ"א ממעילה ה"ג, ועי"ש בכסף משנה, ועי' ערוך לנר יבמות פ"ו ע"א ד"ה ובזה יש לבאר, [ועי' תקנת השבים - שע"י המכון - כת"י סי' י"א].

+ יל"ע בין להרמב"ם ובין לרש"י, הנהגה מן ההקדש מנא לן דלוקה, דלכא מתרומה ליכא למילף אל"א איסור אכילה.

עי' משנה למלך פ"א ממעילה ה"ג, ובאבי עזרי שם עמ' ד"ש.

+ בפרטי הדינים הנלמדים מהיקש תרומה למעילה.

עי' מעילה כ' ע"א, ועי' תוס' ד"ה אף, ועי' הציבי ציונים מעילה שם כמה ענינים.

+ בפרטי הדינים הנלמדים מתרומה, אם נאמרו גם לענין מעילה במזיד.

עי' מנחת חינוך מצוה קכ"ז אות כ"ט, ועי' אבי עזרי פי"ט מסנהדרין ה"ד עמ' ש"ה ד"ה אולם זה ברור.

* י"א תמוז תשע"ה *

ל"ב ע"ב, ת"יר האוכל כזית תרומה - ל"ג ע"א, מר בריה דרבנא.

* פסח שני *

מזיד בתרומה לאבא שאול

ת"יר האוכל כזית תרומה משלם קרן וחומש, אבא שאול אומר עד שיהא בו שוה פרוטה וכו', אבא שאול מאי טעמא, אמר קרא ונתן, ואין נתינה פחות משוה פרוטה.

+ האם גם לענין חיוב מלקות ומיתה במזיד, תלוי לאבא שאול בשו"פ בלבד, או דמודה דבעינן כזית.

עי' רש"י לקמן ל"ג ע"א ד"ה ממאי דרבי, ועי' ראש יוסף ד"ה ע"ש, ועי' מהרי"ט אלגאזי בכורות הלכות חלה אות ז' [ב'], ועי' מנחת שלמה ד"ה אבא שאול, ועי' שפת אמת ל"ג ע"א ד"ה ומתקיף.

נתינת תרומה בפרוטה

תוס' ד"ה ואין נתינה פחות משוה פרוטה. ורבנן נמי לא פליגי אלא משום דכתיב וא"ת והא קיימא לן (חולין דף קל"ז ע"ב) דחטה אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכתיב בה נתינה דכתיב תתן לו וכו'. ויש לומר, דחכא ודאי בעינן שוה פרוטה, דנתינה קיימא אתשלומין והוי כמו השבת גזילה שאין בפחות משוה פרוטה וכו', אבל שאר מילי אע"ג דכתיב בהן נתינה לא בעינן שו"פ.

+ לכאורה אכתי יש מקום לחלק דחימה אחת פוטרת הכרי להתירו מטבא, אבל לקיום מצות נתינה בעינן שיעור שיש בו כדי נתינה.

+ אם יש חיוב הפרשה מדן חיוב נתינה

עי' תוס' רי"ד קדושין נ"ח ע"ב ד"ה חטה, ומה שעמד לפי דבריו במשנה למלך פ"ו ממתנות עניים ה"ז ד"ה אחר שכתבתי, ובמנחת חינוך מצוה תק"ז אות ו', ועיין שפת אמת ד"ה אין נתינה. וע"ע מה שהאריך בכעין זה הנ"ב תנינא יו"ד סי' ר"א ד"ה אומר אני, ואילך, ובסוד"ה ומעתה יתפרשו.

+ עוד יש לדון בזה בפלוגתת הראשונים אם מצות הפרשת תרומה ומצות נתינה תרי מצוות נינהו או חד.

עי' חינוך מצוה תק"ז וברמב"ן בסה"מ שורש י"ב סוד"ה וכן הדין השני. ועי' באפיקי ים ח"ב סי' ט' ד"ה ובעמדי, ואילך.

פרט למזיק

ואידך נמי הא כתיב יאכל, ההוא פרט למזיק הוא דאתא.

+ בבאור דרשת "פרט למזיק" (א) פרט למזיק את התרומה שלא בדרך אכילה. (ב) או פרט למזיק את עצמו, שאוכל תרומה באופן שמזיק לו מחמת האכילה.

עי' רש"י ד"ה פרט למזיק, וכ"ה ברש"י יומא פ' ע"ב ד"ה פרט למזיק, אכן יעוי' מאירי ד"ה כל שאכל, והיא שיטת הרמב"ם פ"י מתרומות ה"ח.

+ גדר אכילה המזיקה, לענין תרומה ולענין ברכות הנהנין.

עי' מאירי ורמב"ם הנ"ל, שכללו בזה כוסט שעורים, אבל כוסט חטים הזכיר הרמב"ם שם בה"ז דמשלם קרן וחומש, ועי"ש בהשגת הראב"ד, ועי' ברכות ל"ה ע"ב לענין שמן זית, וצל"ח שם ד"ה דתניא, ועי' שמות בארץ - תוספות יו"ב (לבעל כפות תמרים) יומא פ' ע"א ד"ה אומר ר' יוחנן, ובעמק ברכה ברכות הנהנין אות ג' [עמ' נ"ז], וע"ע בהציבי ציונים ברכות ל"ה ע"ב.

י"ב תמוז תשע"ח

לי"ג ע"א, מר בריה דרבנא - ע"ב,
יתיב רב אחא.

פסח שני

גיזי עולה

שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין
ונתחמם בגיזי עולה שמעל.

+ מוכח דמועלין בגיזיה מדאורייתא, וצ"ע
בדברי תוס' בכמה מקומות דמעילה
בגיזיה מדרבנן.

מצפה איתן ד"ה ונתחמם, ועי' תקנת
עזרא על הרמב"ם פ"א ה"ז ד"ה והנני
מעתיק, ובתקנת עזרא על מסכת
מעילה י"ח ע"ב ד"ה נחזור לדברי
התוס', ואילך, והביא שם ממחרי"ט
אלגאזי בכורות פ"ג אות מ"ב.

לו ולא לאורו

בד"א במפריש תרומה והחמיצה, אבל
הפריש חמין תרומה דברי הכל אינה
קדושה, מנא הני מילי אמר רב נחמן בר
יצחק אמר קרא תתן לו ולא לאורו.

+ מדוע צריך מיעוט לחמין דתפוי"ל דחמין
אינו ברשותו, וא"כ אין יכול להקדישו.

+ ביסוד דין טבל, אם תלוי בחיוב
ההפרשה, והאם חל שם טבל על חמין
בפסח.

עי' תוס' ד"ה תתן, דקרא דלאורו
נצרך לריה"ג, ורבנן ממעטים מתתן
גרידא, ועי' מה שתמה בזה הגרעק"א
בגליון חש"ם ועי' קובץ שיעורים אות
קנ"א, מש"כ לדון בזה מנדון הגבורת
ארי יומא ח' ע"ב [עי"ש באריכות
דבריו], דבאין אפשרות להפריש אין
דין טבל, ובעיקר נידון זה עי"ש עוד
באות קנ"ב, והביא דברי השאגת אריה
סי' צ"ז [ד"ה ועוד ק"ל הא דתניא,
ואילך. עמ' תק"כ מהדורת שער
המשפט], שלא כדבריו בגבורת ארי.

שיריה ניכרים

כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע אמר,
+ קושיית הגרעק"א (בגליון הש"ס) - תמוה לי
למפריש תרומת חמין ב"י סאה חמין וט' סאין
שאינן חמין, דיכול לקרות לסאה חמין תרומה על
הט' סאין דהא שיריה נכרין.
ובהיפוך אם הט' סאין חמין, וסאה שאינן חמין,
ע"י צל"ח ד"ה אמר קרא, ומש"כ בשם בנו מוח"ר
שמואל, ועי' רש"ש ד"ה יצאת, ועי' שפת אמת
ד"ה אמר קרא.

מתעסק

מר בריה דרבנא אמר, ה"ק, לא אם אמרת
בשאר מצות וכו', שאם
נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר
שפטור, תאמר במעילה
שאם נתכוין להתחמם בגיזי חולין ונתחמם
בגיזי עולה שמעל.

רנב"י אמר ה"ק, לא אם אמרת בשאר מצות
שכן לא מתחייב בהן
שאין מתעסק כמתעסק, שאם נתכוין להגביה
את התלוש וחתך את
המחובר שפטור, תאמר במעילה שאם הושיט
ידו לכלי ליטול הפץ וסך
ידו בשמן של קודש שמעל.

פטור מתעסק

+ מקור פטור מתעסק, במלאכת שבת ובשאר מצוות.

עי' היטב ברש"י ד"ה שאם נתכוון, וד"ה
תאמר במעילה, ועי' תוס' שבעות י"ט
ע"א ד"ה פרט, [ויש להתבונן בדברי התוס'
מפלוגת מר בריה דרבנא, ורנב"י בסוגיין]. ומה
שיש לעיין בזה כשיטת רש"י בכריתות י"ט
ע"א עי' בהציבי ציונים שם

+ מתעסק - האם חשיב מעשה איסור
אלא שפטור מקרבן, או דלא הוי
בכלל האיסור כלל.

עי' שו"ת הגרעק"א קמא סי' ח', ועי' מרחשת
ח"א סי' מ"ב אות א' ג' ד', [וע"ע באחייעור
ח"ג סי' נ"ג אות ד'] וע"ע קהלות יעקב
שבת סי' ל"ה.

מתעסק במעילה, בחלבים ובעריות

+ לכאורה אכתי יש להקשות דנלמד מעילה,
משאר מצוות שהרי המתעסק
בחלבים ועריות חייב.

+ ביסוד חיוב מתעסק בחלבים ועריות
שכן נהנה, וגדר הנאה זו, וגדר
הנאה מגיזי הקדש.

+ מתעסק בלבישת כלאים, וגדר הנאה
דלבישת כלאים.

עי' פני יהושע ד"ה מר בריה, ועי' חידושי
הגרעק"א ד"ה לא אם, שפת אמת ד"ה
שאיין, ועי' שו"ת הגרעק"א קמא סי' ח' [ד"ה
אמנם יש לדחות], ועי' תקנת השכים יו"ד
סי' מ"ג בהערות לסי' ח' ד"ה אמנם, ועי'
תקנת עזרא על מסכת מעילה דף י"ח ע"ב
ד"ה וכוזה יתבאר, ושם ד"ה ובעיקר הספק,
ועי' תקנת עזרא על הרמב"ם פ"ו ה"א ד"ה
נהנה בדבר שפגם [ועי"ש שעמד בהשמטת
הרמב"ם לדין מתעסק במעילה].

+ מתעסק במלאכת שבת באופן שנהנה
אם חייב.

+ בטעמא דהנהנה חייב אע"פ שהוא מתעסק,
ועשה בבלי דעת.

עיין היטב בלשון התוס' סנהדרין ס"ב ע"ב
ד"ה להגביה, ועיין בערוך לגר כריתות י"ט
ע"ב בפסקא שוב ראיתי, ועיין אתון דאורייתא
כלל כ"ד, ובקובצ"ש ח"ב סי' כ"ג אות ה' ו', י'.
ועיין קה"י שבת סי' ל"ו. ועי' משנת מוכיה
כתובות סי' ט"ו אות ב' ג'.

כי אתא רב הונא בריה דרב יהושע אמר,
ראשית ששיריה ניכרין לישראל יצתה זו
שאיין שיריה ניכרין.
+ קושיית הגרעק"א (בגליון הש"ס) - תמוה לי
א"כ לא תליא כלל בתרומה אם היא חמין או לא,
ותלי הכל בשיריים. דמשכחת למפריש תרומת
חמין ב"י סאה חמין וט' סאין שאינן חמין,
דיכול לקרות לסאה חמין תרומה על הט' סאין
דהא שיריה נכרין.
ובהיפוך אם הט' סאין חמין, וסאה שאינן חמין,
ע"י צל"ח ד"ה אמר קרא, ומש"כ בשם בנו מוח"ר
שמואל, ועי' רש"ש ד"ה יצאת, ועי' שפת אמת
ד"ה אמר קרא.

י"ג תמוז תשע"ה *

ל"ג ע"ב, יתיב רב אחא - ל"ד ע"א,
והיבא איתמר דרב אשי.

* פסח שני *

* ענבים שנטמאו *

ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות
מכביצה ויין כשר לנסכין.

+ צ"ע בפסק הרמב"ם שלא פירש בענבים
שנטמאו דסוחטן פחות פחות מכביצה.

+ האם מימרא הנ"ל, נאמרה דוקא
כשרוצה להביא מהם נסכין או בכל אופן
שרוצה לשמרן בטרה.

ע"י רמב"ם פי"ב מתרומות הי"א,
ועי"ש ברדב"ן ועי' ערוך השולחן
העתיך זרעים סי' פ"ד סעי' כ"ה כ"ו.

* מיפקד או מיבלע *

ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות
מכביצה ויין כשר לנסכין אלמא קסבר
משקין מיפקד פקיד.

ולהלך - קא סבר משקין מיבלע בליעי.

+ האם בכל משקין אמרינן מיפקד פקיד,
או דיש לחלק בין [זיתים] ענבים לשאר
פירות.

ע"י מאירי סוד"ה כבר ביארנו כמה
פעמים וכו', ואלמלא שבגמרא וכו',

ועי' פרי מגדים אשל אברהם בפתיחה לסי' ש"כ [אות ה'] ד"ה עוד רגע אדבר.

* סוחט יותר מכביצה *

והתנן טמא מת שסחט זיתים וענבים מכוונת כביצה טהורין, אי אמרת בשלמא מיפקד פקיד משום הכי טהורין.

+ בטעמא דכשסוחט יותר מכביצה טמאים.

+ בטעמא דמשקה אע"פ דמיפקד פקיד משלים את האוכלין לשיעור כביצה.

+ האם צירוף משקה להשלמת כביצה נאמר דוקא באוכלין שהיה בהם מעיקרא כשיעור וצמקן, וחזרו ותפחו.

ע"י היטב ברש"י ד"ה טמא מת שסחט וכו', ויותר מכביצה וכו', ועי' תוס' רבינו פרץ ד"ה כביצה מכוונת, ועי'
משנה למלך פ"ד מטו"א ה"א, בתו"ד, ועי' תקנת חשבים להגר"ע אלטשולר זצ"ל, או"ח סי' י' בבאור דברי
רש"י, ונדון חזר ותפח לענין ברכת הנהנין ועוד ענינים.

* מי פירות *

הא דתניא הא למה זה דומה לתרומת תותין (זיתים) וענבים שנטמאו, שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה.

+ בשיטת הרמב"ם דמי פירות אין מקבלין טומאה.

+ האם להרמב"ם דין מי פירות היוצאין מפרי שנטמא, כדין יין הנסחט מפרי טמא, או דיש לחלק דהרי מי פירות אינם משקה.

ע"י רמב"ם פ"א מטו"א ה"ד, ועי' מה שהעיר בזה הרש"ש ד"ה דאלת"ה, ועי' קהלות יעקב סי' כ"ט אות ב', ע"פ
הפמ"ג בפתיחה לזימן ש"כ הנ"ל.

* חשש תקלה *

אמר רבא גזירה דילמא אתי בהו לידי תקלה, אמר ליה אבוי ומי חיישינן לתקלה, והא תניא מדליקין בפת ובשמן של
תרומה שננטמא, אמר ליה פת זריק ליה בין העצים, שמן של תרומה רמי ליה בכלי מאוס.

+ להאופן דלא חיישינן לתקלה, מדוע ענבים ותותים אין בהם היתר, והרי ראויים לזילוף.

ע"י צ"ח ד"ה אמר ליה אבוי, שעמד בזה בשיטת אבוי. ועי' בסף משנה ומהר"י קורקוס פי"ב מתרומות הי"ב,
שהקשו מדעת בית הלל לעיל כ' ע"א, ובב"ק קט"ו ע"ב, ואמנם יעו"ש בגמ' דבשמירה לזילוף לא שייך בכלי
מאוס, וצ"ע.

שיעור אוכלין לקבלת טומאה

יתיב רב אחא בר רב עויא קמיה דרב חסדא ויתיב ואמר משמיה דרי
יוחנן, ענבים שננטמאו דורכן פחות פחות מכביצה ויין כשר לנסכין,
אלמא קסבר משקין מיפקד פקיד, לאימת קא מיטמאי לכי סחיט להו,
לכי סחיט להו ליתיה לשיעוריה.

+ האם שיעור כביצה שנאמר בטומאת אוכלין, הוא לעיקר קבלת טומאה,
או דאוכלין מקבלים טומאה גם בפחות מכביצה, ורק לטמא אחרים
בעינן כביצה.

(א) שיטת רש"י והרמב"ם - עי' רש"י כאן ד"ה בכביצה נמי, וכ"ה
שיטת הרמב"ם פ"ד מטומאת אוכלין ה"א, ועי' תוס' ד"ה לאימת
מה שתמהו בזה מסוגיין, ומש"כ לתרץ ה"ר יוסף לענין הכשר, ועי'
פני יהושע ברש"י ד"ה בכביצה, שכתב לתלות בפלוגתא התנאים
דשני עושה שלישי בחולין.

(ב) שיטת תוס' - עי' תוס' הנ"ל, וכתבו דרש"י חזר בו, ועי' רש"י
הנ"ל בהמשך דבריו, "ואני שמעתי".

+ שני חצאי ביצה שנגעו בטומאה כל אחד בפני עצמו, האם כשיתחברו
יהיו טמאים.

דעי' משנה למלך שם, ועי' שער המלך פ"ו מהלכות ברכות (גליין
מהרש"א).

+ פחות מכביצה בטומאה דרבנן.

עי' מה שנו"נ בזה רבי יעקב כולי בהגהת מל"מ הנ"ל.

+ האוכל פחות מכביצה פת, האם חייב בנטיילת ידים, וכיצד ידהג למעשה.

עי' שולחן ערוך סי' קנ"ח סעי' ב', ובמשנה ברורה שם ס"ק ט',
ועי"ש בבאור הגר"א ס"ק ו'.

*****

ישראל בהנחה מתרומה

דאמר רבי אבין בר רב אחא א"ר יצחק, אבא שאול גבל של בית רבי היה, והיו מחמין לו חמין בחיטין של תרומה טמאה, ללוש בהן עיסה בטהרה.

+ כיצד היו מחממים בחיטין של תרומה לרבי שהיה ישראל.

+ הנאת ישראל מתרומה, באופן שאין התרומה מתכלה, ובאופן שמתכלה. עי' תוס' ד"ה מחמין, אכן יעוי' היטב ברש"י ד"ה ללוש בהן, ועי' תוס' רבינו פרץ ד"ה אבא שאול בשם רש"י, ועי"ש בתוס' מש"כ לחלק בין עירובי תחומין דמערבין לישראל בתרומה.

+ האם אסור לישראל להנות מתרומה טמאה, והאם הוא מדאורייתא או מדרבנן.

+ בהתר הדלקת נרות משמן של תרומה, בבית המדרש שיש שם כהן. עי' בהמשך דברי התוס', ומש"כ בשם ר"י, אכן יעוי' בתוס' רבינו פרץ הנ"ל בסוף הדיבור בשם הר"ש משנן, והוא בר"ש תרומות פרק י"א מ"ט, ועי' משנה למלך פ"ב מתרומות הי"ד.

+ היתר החימום לרבי, דומיא דהתר הדלקת הנר בבית המדרש. עי' חידושי הר"ן ד"ה והיו מחמין, ועי' צ"ח ד"ה ללוש, מיהו יעוי' קובץ שיעורים אות קנ"ח, וצ"ע מהר"ן הנ"ל. ולכאורה יש לדון בזה עוד ע"פ פלוגתת הר"ש והתוס' בטעם היתר הדלקת הנר.

הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה, אבל בדבר שאין זרעו כלה, אפי' גידולי גידולין אסורין באכילה.

+ בשיטת הרמב"ם והראב"ד בגידולי גידולין בדבר שאין זרעו כלה.

עי' רמב"ם פ"א מתרומות הכ"א - כ"ב, ובהשגת הראב"ד שם, ועי' מאירי ד"ה זרעים, בהמשך דבריו, ועי' מש"כ לכאר הכסף משנה והרדב"ז שם.

היסח הדעת בקדשים

היסח הדעת, וכו', רבי יוחנן אמר פסול טומאה הוי, שאם יבא אליהו ויטהרנה שומעין לו. רבי שמעון בן לקיש אומר פסול הגוף הוי, שאם יבא אליהו ויטהרנה אין שומעין לו.

איתביה רבי יוחנן לרשב"ל רי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר לול קמן וכו' ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה, אי אמרת בשלמא פסול טומאה הוי משום הכי בעי עיבור צורה שמא יבא אליהו ויטהרנה, אלא אי אמרת פסול הגוף למה לי עיבור צורה וכו'.

+ צ"ע, מדוע לא הקשה רי"ח מסתם משנה בשקלים פ"ז משנה ג' "בשר שנמצא בעזרה, איברים עולות וחתיכות חטאות, ובירושלם ובחי שלמים, זה וזה תעובר צורתו ויצא לבית השריפה" ואי פסול הגוף הוא למה צריך עיבור צורה.

+ גדר היסח הדעת, ואם שייך בדבר האבוד היסח הדעת.

עי' צ"ח ד"ה איתביה, והאחרונים ציינו לתוס' חגיגה כ"א ע"א ד"ה אונן, עי' נמוקי הגר"ב ד"ה ללוש בהן, ועי' רש"ש ד"ה איתביה. ועי' קהלות יעקב סי' ל"א חלק ב'.

+ בהשמטת הרמב"ם לדין היסח הדעת בקדשים, ומו"מ בגדרי היסח הדעת לשיטתו.

עי' רמב"ם פ"ט מפסולי המוקדשין ה"ד, שהביא לדין בשר הנמצא דמתני', אבל לא הזכיר אלא משום חשש נותר, ועי"ש במשנה למלך, ועי' צ"ח ד"ה איתביה, ועי' אחיעזר ח"ב סי' א' אות ו' ד"ה אולם באמת, ועי' תקנת עזרא בהוספות מכת"י למסכת מעילה שנדפס בתחילת הציבי ציונים למעילה, דף ח' ע"א ד"ה הוכשרה, ועי' תפארת ישראל שקלים פ"ז מ"ג בועז אות ג'.

+ עוד בענינים הנ"ל - עי' בהציבי ציונים לשקלים פ"ז ה"ב [י"ט ע"א].

י"ד תמוז תשע"ה *

ל"ד ע"א, והיבא איתמר דרב אשי - ע"ב, איתביה נטמא.

* פסח שני *

* טהרת גידולי תרומה *

תנן שתילי תרומות שנטמאו ושתלן, טהורים מלטמא ואסורין מלאכול.

+ יש לחקור מהו המטהר בטמאין ששתלן, עצם החיבור לקרקע, או שע"י החיבור פקע מהם שם אוכל.

עי' רש"י ד"ה טהרו מלטמא, ועי' קובץ שיעורים אות קנ"ו, ועי' קהלות יעקב ריש סי' ל'.

+ האם טהרת השתולים מרגע השתילה או מרגע שהשרישו.

עי' קובץ שיעורים הנ"ל, וקהלות יעקב שם אות ב'.

* גידולי גידולים *

וכי תימא גידולי גידולין, ומאי קמ"ל בדבר שאין זרעו כלה, הא נמי תנינא הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה,

ל"ד ע"ב, איתוכיה נטמא - ל"ה
ע"א, מתני'.

פסח שני

זריקה מועלת ליוצא

נטמא או שנפסל הבשר, או שיצא חוץ לקלעים, רבי אליעזר אומר יזרוק, רבי יהושע אומר לא יזרוק, ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה.

+ בבאור הטעם והסברא דמהני זריקה ליוצא.

+ זריקה ביצא כל הבשר וביצא חלק מהבשר.

+ גדר פסול יוצא.

ע' רש"י סוד"ה אי אמרת, וע' תוס' ד"ה שאם, וע' קובץ ענינים להגרא"ו זצ"ל בתוד"ה שאם.

וע"ע תוס' מנחות ד"ה ותני, ובאחיעזר ח"ב סי' מ"ב, ובחידושי ר' אריה לייב ח"ב סי' ס"ד.

הכא נמי מעלה

אמר רבא אף אנן נמי תנינא ונתן עליו מים חיים כו' שתהא חיותן בכלל, ונתן כו' תלושין כו' והא מחוברין כו', אלא מעלה הי"ג מעלה

א"ר שימי בר אשי וכו' טבל ועלה וכו' העריב שמשו אוכל בתרומה כו' בקדשים לא וכו' אלא מעלה הי"ג מעלה

אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא והבשר לרבות את העצים ולבונה, עצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא מעלה הי"ג מעלה

+ צ"ב, מה ענין זו לזו, והלא אין תקנות חכמים דומות זו לזו, ומה ראייה ממעלה אחת למעלה אחרת.

+ צ"ב, מה מוכיח ממעלת העריב שמשו לענין קדשים, והרי היא דאורייתא, ולא מעלה.

ע' רש"י ד"ה תנינא, ולשונו צ"ע, ע' פני יהושע ד"ה יתיב, ולהלן ל"ה ע"א ד"ה אמר רב שימי.

טומאת עצים ולבונה

א"ר אשי אף אנן נמי תנינא והבשר לרבות את העצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא מעלה הכא נמי מעלה.

+ טומאת עצים לבונה שאינם אוכלים, ומטמאין מחיבת הקודש, מדאורייתא או מדרבנן.

ע' רש"י לעיל דף י"ט ע"א ד"ה אלמא קסבר, ובתוס' שם ד"ה אלמא. וע' תוס' חגיגה כ"ג ע"ב ד"ה והא, וע' רמב"ם פ"ו מאיסורי מזבח ה"ח ובפ"ח מפסולי המוקדשין ה"ב, ובלח"מ ומל"מ בהלכות איסורי מזבח. וע' צ"ח פסחים ט"ו ע"ב אות נ"ה, וע' עמודי אור סי' קט"ז אות י"ג ד"ה ותחלה, ובחידושי רבינו חיים הלוי בהלכות פסוהמ"ק שם.

+ גדר טומאת עצים ולבונה בחיבת הקודש, האם משום דחשיבי אוכלין, או שנתרבו לטומאה מדין חדש.

ע' צ"ח לעיל דף ט"ו ע"א אות מ"ה, ובדף י"ט ע"א אות קל"ב קל"ג, ועיין מנחת חינוך מצוה קמ"ה אות ו' ד"ה ולענ"ד, קובץ שעורים פסחים אות ס"ה, קהלות יעקב פסחים סי' י"ב.

זריעה והשקה בקדשים ובתרומה

השקה למי החג

מי החג שנטמאו השיקן ואחר כך הקדישן טהורין, הקדישן ואח"כ השיקן טמאים. מכדי זריעה נינהו, מה לי השיקן ואח"כ הקדישן מה לי הקדישן ואחר כך השיקן, אלמא אין זריעה להקדש וכו'.

ז"ל הרמב"ם פ"ו מאיסורי מזבח ה"ו מי החג שנטמאו והשיקן וטהרן כמו שיתבאר במהרות. אם טהרן ואחר כך הקדישן הרי אלו מתנסכין. ואם הקדישן ואחר כך נטמאו הואיל ונדחו ידחו.

+ צ"ב, מ"ט שינה הרמב"ם מלשון הסוגיא. ומדוע הזכיר הרמב"ם דפסול מי החג משום דיחוי ולא משום דאין זריעה מועילה בקדשים וכפי שפסק שם בה"ח לענין זרעים.

+ פסול מי החג משום היסח הדעת, דיחוי, או מעלה.

ע' רדב"ז שם, וע' צ"ח ד"ה מכדי, בכל דבריו, וע' אבן האול שם, וע"ע בהצ"כ ציונים [תשלומי חגיגה] לחגיגה כ"א ע"א בענין "מגב ומטביל".

זריעה לתרומה

אלמא אין זריעה להקדש, הכא נמי אין זריעה לתרומה.

ז"ל הרמב"ם פ"א מתרומות הכ"ג - הזורע תרומה טמאה אף על פי שהגדולים טהורין הרי הן אסורין באכילה, הואיל והתרומה שנזרעה אסורה באכילה היתה כבר נדחו.

+ דין גידולי תרומה בדבר שזרעו כל"ה, והאם שייך בהם דיחוי.

+ האם גדר דיחוי בתרומה כדיחוי בקדשים.

+ בדקדוק לשון הרמב"ם בהלכות תרומות ובהלכות איסורי מזבח.

ע' היטב באור שמח שם, וע' מקדש דוד זרעים סי' נ"ה אות י' ד"ה כתב הרמב"ם, אכן יעוי' צ"ח ד"ה מכדי, בפסקא ובפרק י"א מתרומות, וע' אבן האול פ"ו מאיסורי מזבח ה"ו [ושם ד"ה והנה הצ"ח], וע' תורת זרעים תרומות פ"ט מ"ז [ומסקנת הדברים שם בד"ה עכ"פ].

הבשר לרבות את העצים ולבונה, בני איטמויי נינהו אלא מעלה הי"ג מעלה

+ צ"ב, מה ענין זו לזו, והלא אין תקנות חכמים דומות זו לזו, ומה ראייה ממעלה אחת למעלה אחרת.

+ צ"ב, מה מוכיח ממעלת העריב שמשו לענין קדשים, והרי היא דאורייתא, ולא מעלה.

ע' רש"י ד"ה תנינא, ולשונו צ"ע, ע' פני יהושע ד"ה יתיב, ולהלן ל"ה ע"א ד"ה אמר רב שימי.

טומאת עצים ולבונה

א"ר אשי אף אנן נמי תנינא והבשר לרבות את העצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא מעלה הכא נמי מעלה.

+ טומאת עצים לבונה שאינם אוכלים, ומטמאין מחיבת הקודש, מדאורייתא או מדרבנן.

ע' רש"י לעיל דף י"ט ע"א ד"ה אלמא קסבר, ובתוס' שם ד"ה אלמא. וע' תוס' חגיגה כ"ג ע"ב ד"ה והא, וע' רמב"ם פ"ו מאיסורי מזבח ה"ח ובפ"ח מפסולי המוקדשין ה"ב, ובלח"מ ומל"מ בהלכות איסורי מזבח. וע' צ"ח פסחים ט"ו ע"ב אות נ"ה, וע' עמודי אור סי' קט"ז אות י"ג ד"ה ותחלה, ובחידושי רבינו חיים הלוי בהלכות פסוהמ"ק שם.

+ גדר טומאת עצים ולבונה בחיבת הקודש, האם משום דחשיבי אוכלין, או שנתרבו לטומאה מדין חדש.

ע' צ"ח לעיל דף ט"ו ע"א אות מ"ה, ובדף י"ט ע"א אות קל"ב קל"ג, ועיין מנחת חינוך מצוה קמ"ה אות ו' ד"ה ולענ"ד, קובץ שעורים פסחים אות ס"ה, קהלות יעקב פסחים סי' י"ב.

צירוף מיני דגן, ואורז, לחלה ולמצה

תנא כוסמין מין חיטין, שיכולת שועל ושיפון מין שעורין.

+ שיטות הראשונים לענין מה נאמרו צרופים אלו (א) תרומה (ב) חלה (ג) מצה.

עי' רש"י ד"ה מין חיטין, אכן יעוי' תוס' ד"ה כוסמין, ועי' ר"ן י' ע"א מדפי הרי"ף, בריש העמוד, במה שיש להקשות עוד בשיטת רש"י, ועי' רימב"א ד"ה תנא כוסמין, ועי' מאירי ד"ה לענין שלשה דברים שהביא השיטות בכל בבורר צדדיהן.

+ בשיטת הראשונים דאירי לענין צירוף חלה, ומ"ש מהא דתנן בחלה (פ"א מ"א) דכל ה' מינים מצטרפין זה עם זה.

+ בחילוק שבין צירוף אורז ע"י תערובת כדתנן בחלה (פ"ג מ"ז), לצירוף ה' מיני דגן.

עי' מאירי הנ"ל בשם יש מפרשים והוא שיטת הראב"ד בהשגות בכורים פ"ו ה"א. ובשם גדולי המחברים הוא הרמב"ם שם, ועי' במלאכת שלמה חלה שם, [וע"ע בהלכות חלה [בכורות] להרמב"ן אות י"ג - ט"ו, ובמהרי"ט אלנאזי שם].

הני אין אורז ודוחן לא, מנהגי מילי וכו' דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה, יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון.

מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי, דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת.

+ העושה עיסה מן החיטין ומן האורז, האם יוצא ידי"ח מצה, והאם בעינן רוב דגן.

+ האם דוקא תערובת אורז מצטרפת, או כל תערובת.

+ האם מה שאורז אינו מחמיץ הוא טעם הפסול שלו למצה, או סימן שאינו ממין דגן, ונפ"מ אם נמצא אורז שמחמיץ [וכגון בצרוף], או חיטה ללא גלוטן.

עי' רמב"ם פ"ו מחמץ ומצה ה"ה, ועי"ש בהשגות הראב"ד, ודו"ק במאירי הנ"ל בשיטת הרמב"ם, ועי' מגיד משנה שם, ועי' בחקירת הקובץ שעורים אות קע"ו, ועי' אריכות גדולה בדברים נפלאים בדברי יחזקאל סי' י"א. ויש להתבונן בזה גם מאסמכתא דה' מינים שבירושלמי שהביא הר"ן ט' ע"ב ד"ב שכולת שועל.

* י"ט תמוז תשע"ח *

ל"ה ע"א, מתני' - ע"ב, אבל לא במבול.

* פסח שני *

* גמיעת מצה *

איתוביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא, המחחו וגמעו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח, והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת.

+ צ"ב, דמה שאינו יוצא בגמיעה ידי מצה הוא מחמת צורת האכילה ולא מחמת עצם המצה.

+ האם במצוה דאכילה, בעינן שתהא אכילה כדרך הנאה, כשם שבעינן באיסורי אכילה שתהא אכילה כדרך, עי' משנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח ד"ה יש לחקור (גלין מהרש"א) ועי' רש"ש ברש"י ד"ה אין אדם, ועי' מלא הרועים ד"ה והא הכא.

* מי פירות *

היינו טעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות ומי פירות אין מחמיצין.

+ פלוגתא הראשונים האם מי פירות אין מחמיצין כלל ומותרין, או דאין חייבין עליהם כרת, אבל אסורין בלאו.

עי' תוס' ד"ה ומי פירות, ובתחילת דבריהם הביאו שיטת רש"י לקמן ל"ו ע"א ד"ה אין לשין, ועי"ש מה שתמהו בזה, ועי' יישוב הצדדים במאירי ד"ה עיסה שנלושה וד"ה ויש מתרצים.

ונדון מי פירות המעורבין במים יתבאר בס"ד עוד להלן ל"ו ע"א.

* בן לוי שהקדימו בשיבולים *

דאמר ר' אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש, מעשר ראשון שהקדימו בשיבולים פטור מתרומה גדולה, שנאמר והרמותם ממנו תרומת די מעשר מן המעשר, מעשר מן המעשר אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר.

+ בן לוי שהפריש תרומת מעשר מהשבולים קודם שגמר מלאכתו, ואח"כ גמר מלאכתו, האם חייב בתרומה גדולה, כיון שבשעת גמר מלאכה שהיא זמן חיוב תרומה גדולה, יש כאן רק מעשר אחד.

עי' ירושלמי חלה פ"א ה"ג, ובמל"מ פ"ג מתרומות ה"ג, ועי' אור שמח שם, ועי' מהרי"ט אלנאזי חלה אות א'.

אמר ליה רב פפא לאביי, אלא מעתה אפילו הקדימו בכרי נמי ליפטור, אייל עליך אמר קרא מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת די, ומה ראית האי אידנן והאי לא אידנן.

+ צ"ב, מה היתה ההו"א, דהרי כיון שנתחייב בשבולים כיצד יפטור אח"כ בכרי.

עי' חידושי הר"ן ד"ה ומה ראית, ועי' תוס' ביצה י"ג ע"ב ד"ה ומה ראית.

לישה במי פירות

וסבר רייע עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש לא, והתניא אין לשין עיסה בפסח ביין ושמן ודבש. ואם לש, רבן גמליאל אומר תשרף מיד. וחכמים אומרים יאכל [וגי' הרי"ף תאפה מיד].

ואמר רבי עקיבא שבתאי היתה אצל רבי אליעזר ורבי יהושע ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש ולא אמרו לי דבר.

ואף על פי שאין לשין מקטפין בו, אתאן לתנא קמא. וחכמים אומרים, את שלשין בו מקטפין בו, ואת שאין לשין בו אין מקטפין בו וכו'.

לא קשיא הא ביום טוב ראשון הא ביום טוב שני. כדאמר להו רי יהושע [בן לוי] לבניה, יומא קמא לא תלושו לי בחלבא, מכאן ואילך לוישו לי בחלבא.

+ פלוגתא הרי"ף ובעל המאור, אם הלכה כרי"ע בעיסה שנילושה ביין שמן ודבש, או כחכמים.

+ מדוע הוצרך ריב"ל לומר במפורש "מכאן ואילך לוישו לי בחלבא".

+ האם הראיה מריב"ל, לענין מצה עשירה בלילה הראשון, או לענין היתר לישה במי פירות.

עי' היטב ברי"ף י' ע"א - ע"ב, [עמ' כ"ח - כ"ט] ועיי"ש בבעל המאור ובהשגת הראב"ד על המאור, ובמלחמות שם, ועיי"ש בר"ן.

+ האם ריב"ל דיבר דוקא על חלב או בכל מי פירות.

עי' בבעל המאור ובמלחמות הנ"ל.

+ יין שמן ודבש האמורים בסוגיין דמחמץ, בפני עצמן או בתערובת מים.

עי' תוס' לעיל ל"ה ע"ב ד"ה ומי, ועי' רי"ף הנ"ל, שדייק מדין קיטוף.

+ מו"מ בשיטת הרי"ף, אם אף עיי מים אין מחמיצין.

עי' רא"ש סי' י"ג בשיטת הרי"ף, ומה שנחלק עליו, אכן יעוי' במגיד משנה פ"ה מחמץ ומצה ה"כ, ועי' פני יהושע ד"ה ובעיקר פלוגתא, ועי' קרבן נתנאל אות ב'.

+ בהוכחת הרמב"ן דריב"ל איירי בדוקא עם מים, דכלא מים למה צריך מיעוט למצה עשירה תיפוזל דאינה באה לידי חימוץ.

+ בגדרי שימור דמצות, ובשמירה שלא יכנסו מים, ושמירה לאחר נתינת המים.

עי' מנחת חינוך מצוה י' אות ז' ואת ח', ושם בד"ה ולפי"ז, ועי' קהלות יעקב סי' ל"ה.

איסור חל על איסור, דתניא רי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור.

+ גם לחכמים אין איסור חל על איסור, אלא שכאן וביה"כ הוא איסור כולל.

צל"ח ד"ה אמר רב ששת.

רש"י ד"ה פטור. מחמת, דאין איסור יום הכפורים חל על איסור נבילה, ואם בו ביום נתנבלה, אפילו הכי היתה אסורה קודם יום הכפורים משום אבר מן החי.

+ קושיית הראשונים

צ"ע בנתנבלה ביה"כ מ"ט אין נאסרת משום יוה"כ ומשום נבלה, דאע"פ שמתחילת יוה"כ לא חל עליה איסור יוה"כ משום שהיתה אסורה מחמת אבר מן החי, מ"מ בשעה שנתנבלה יחולו עליה ב' איסור כאחד, (א) יוה"כ (ב) נבלה. דבבת אחת לכו"ע איסור חל על איסור.

עי' תוס' ד"ה האוכל, ועי' רמב"ן קדושין ע"ז ע"ב ד"ה האוכל נבלה.

* כ"א תמוז תשנ"ח *

ל"ה ע"ב, אבל לא בטבל - ל"ו ע"א, ת"ר יכול וכו' בביכורים.

* פסח שני *

מצת טבל

אבל לא בטבל וכו': פשיטא, לא צריכא בטבל טבול מדרבנן, שזרעו בעצין שאינו נקוב.

וכרש"י ד"ה טבול מדרבנן, ואפי"ה מצוה הבאה בעבירה היא חשיב לה, ולא דמי לדמאי וכו'.

+ מוכח דאמרינן מצוה הבאה בעבירה גם באיסור דרבנן.

עי' צל"ח ד"ה ר' שמעון היא, וע"ע במאירי במתני' ד"ה וטבל זה, מהא דבן לוי שהקדים בשבולים, ועי' מה שציין בגליון מהרש"א ברש"י ד"ה דמאי, בא"ד אי נמי.

ולהלן בגמ', אמר רב ששת הא מני רי שמעון היא, דאמר אין איסור חל על איסור.

+ האם נקטינן למסקנא דמתני' ריש, ולחכמים יוצאין במצת טבל.

+ האם גם לחכמים אין יוצאין במצת טבל משום מצוה הבאה בעבירה, ובגדרי מצוה הבאה בעבירה.

עי' ריטב"א ד"ה תנו רבנן, ועי' חידושי הר"ן ד"ה אבל לא בטבל, ומש"כ בשם הרמב"ן.

*** אין איסור חל על איסור ***

יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ אלא משום כל תאכל טבל, ואיסורא דחמץ להיכן אזלא, אמר רב ששת הא מני רי שמעון היא דאמר אין

איסור חל על איסור, דתניא רי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור.

+ גם לחכמים אין איסור חל על איסור, אלא שכאן וביה"כ הוא איסור כולל.

צל"ח ד"ה אמר רב ששת.

רש"י ד"ה פטור. מחמת, דאין איסור יום הכפורים חל על איסור נבילה, ואם בו ביום נתנבלה, אפילו הכי היתה אסורה קודם יום הכפורים משום אבר מן החי.

+ קושיית הראשונים

צ"ע בנתנבלה ביה"כ מ"ט אין נאסרת משום יוה"כ ומשום נבלה, דאע"פ שמתחילת יוה"כ לא חל עליה איסור יוה"כ משום שהיתה אסורה מחמת אבר מן החי, מ"מ בשעה שנתנבלה יחולו עליה ב' איסור כאחד, (א) יוה"כ (ב) נבלה. דבבת אחת לכו"ע איסור חל על איסור.

עי' תוס' ד"ה האוכל, ועי' רמב"ן קדושין ע"ז ע"ב ד"ה האוכל נבלה.

פסח שני *

[אין איסור חל על איסור, המשך]

+ המהלכים בישוב הקושיא -

א) איסור נבלה כהמשך לאיסור אבר מן החי - עי' מאירי קדושין ע"ז ע"ב סוד"ה האוכל נבלה.

ב) אם יסוד אין איסור חל על איסור, נקבע עפ"י החתיכה שלפנינו, או עפ"י חלות איסור זה כלפי אדם זה בעלמא.
- עיין שיטת הראב"ד ברמב"ן קדושין שם, וברייטב"א קדושין שם ד"ה והראב"ד, שכתב לבאר באופן חדש, ענין אין איסור חל על איסור, ועי"ש מה שתמהו עליו.

ג) חילוק בין נתנבלה ביוה"כ לנתנבלה בעיוה"כ, ובאור הגמ' לצדדין. עי' רמב"ן הנ"ל, וברייטב"א שם ד"ה לפיכך.
ועי' שער המלך פ"ז מאיסור"ב הלכה ח' (עמ' כ"ו) ד"ה עוד כתב הריטב"א, ושם (בעמ' ל"ה) ד"ה תו ק"ל, ועי' בקובץ מפרשים שעל השעה"מ אות ס"ט בהגהת הגרי"ש נתנוון.

לחם עוני

רי עקיבא אומר וכו', אם כן מה ת"ל לחם עוני, פרט לעיסה שנילושה בין ושמן ודבש, מאי טעמא דרי עקיבא מי כתיב לחם עוני עני.

+ מי שאין לו אלא מצה עשירה, האם יוצא בזה בשעת הדחק ידי מצה.

+ אכילת מצה עשירה בערב פסח.

עי' גבורות ד' למהר"ל מפראג פרק מ"ח, אכן יעוי' במגן אברהם סי' תע"א ס"ק ה'.

כדאמר להו רי יהושע לבניה, יומא קמא לא תלושו לי בחלבא, מכאן ואילך לוושו לי בחלבא.

+ בדקדוק לשון ריב"ז "יומא קמא", האם הכונה על כזית מצה דחובה. או על כל אכילת יומא קמא.

+ האם לחם עוני הוא מעצם דין המצה.

+ מצה עשירה כל שבעה.

עי' מאירי ד"ה ובגמרא הקשו, בדמיון יומא קמא דריב"ל ליומא קמא דשבעת ימי המשתה, ועי' היטב בלשון הרמב"ם פ"ה מחמץ ומצה הלכה כ', ועי' מה שדקדק בלשונו בחידושי מרן רי"ז הלוי פ"ו מחמץ ומצה ה"ה, ועי' חידושי רבינו דוד ד"ה ואיפשר שהביא בבאור ההו"א דהגמ' בדעת ר"ע, [ועי' ח' הר"ן סוף ל"ו ע"א], ועי' פירוש הר"י מלוניל ד"ה וחכמים אומרים [נדפס גם בקובץ שיטות קמאי עמ' תתקעח].

ביכורים מבוסמין שיפון ושיבולת שועל

א' מה מרור שאין במינו בכורים, אף מצה שאין במינה בכורים, אוציא חיתין ושעורין שיש במינן ביכורים, ת"ל מצות מצות ריבה.

+ בבאור קושיית תוס' ד"ה אוציא, ואם נשאר בקושיא או תרצו תמיהתם. בדברי התוס', מצאנו בזה ב' גירסאות, ולג' המהרש"ל תרצו תמיהתם, ולג' המהרש"א נשאר בקושיא.

גירסת המהרש"ל [וכע"ז בב"ח, והיא יסוד הגירסא שלפנינו] - תוס' ד"ה אוציא חטין ושעורין שיש במינן ביכורים. ואין להקשות אם כן נוציא כל חמשת המינין שיש במינן ביכורים, דאנן לחם בעינן דממעטינן לעיל אורז ודוחן.

גירסת המהרש"א - תוס' ד"ה אוציא חטין ושעורין שיש במינן ביכורים. וא"ת אם כן נוציא כל חמשת המינין שיש במינן ביכורים, ואנן לחם בעינן דממעטינן לעיל אורז ודוחן.

וכג' המהרש"א מבואר בתוס' הרשב"א משאנן, ע"ש בהגהות זהב שבא אות פ'.

+ ב' הגירסאות תלויים בנדון ביכורים מג' מיני דגן הנוספים, האם חייבים משום דכוסמין מין חיתין ושבולת שועל מין שעורים, או דלא נאמרו מינים אלא אלא לענין תרו"מ וכלאים. ע"ע הציבי ציונים לעיל ל"ה ע"א.

+ האופנים שיוכל לצאת ידי מצה, אף אם נימא דכל שיש במינו בביכורים ימעט את כל ה' מיני דגן (כגירסת המהרש"א).

ע' פני יהושע בתוס', ועי' צ"ח בתוס', ובחכמת מנוח ובהנהגות חתם סופר בתוס'. ועי' מגן אברהם סי' קס"ח ס"ק ו', ועי"ש במ"ז ס"ק ד'.

ועי' מה שהרחיב בזה בדברים נפלאים הרש"ש בתוס', האופנים דמ"מ ניתן לצאת ידי מצה, ועי"ש עוד מש"כ להוכיח מדעת ר"ג בברכות מ"ד ע"א, דברכהמ"ז בכל מין שבעה.

רש"י ד"ה אף מעשר שני. בירושלים, הואיל ואינו נאכל בכל מושבות מעתה, משהביאו לירושלים שוב אינו יכול לחלל לאכול בחוץ, כדאמרינן במסכת מכות (דף כ' ע"א) מחיצה לקלוט מדרבנן, דמשקלטהו מחיצות שוב אינו נפדה.

+ צ"ע מפני מה הזכיר רש"י דמחיצה לקלוט מדרבנן, ומדרבנן, ואדרבה אי מחיצות דרבנן, אי"כ גם אחרי שנכנס הרי מדאורייתא יוכל להוציא ולפדותו.

ע' תוס' ד"ה דאמר, דמה"ט נקט לדבר פשוט כמ"ד מחיצות דאורייתא, ועי' תוס' לקמן ל"ח ע"א ד"ה אבל, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה דאמר, ועי' צ"ח ברש"י, ובתוס' בא"ד אבל מעשר, ועי' מלא הרועים ברש"י, ועי' רש"ש ברש"י.

+ צ"ע, דאי מחיצה לקלוט דרבנן, כיצד יתכן דעל זה בא הכתוב דמעות מצות לרבנות. חידושי הגרעק"א ברש"י.

ועוד בענין קליטת מחיצות, ואי מדאורייתא או מדרבנן, עי' בהציבי ציונים לסנהדרין קי"ב ע"ב.

עד החנוכה

רש"י ד"ה מהחג ועד חנוכה. אינו זמן שמחה ואינו קורא, ומחנוכה ואילך אינו זמן הבאה, דתניא בספרי אשר תביא מארצך כל זמן שמצוין על פני ארצך שלא כלו לחיה מן השדה.

+ יש לעיין, דלהלן נ"ג ע"א מבואר כמה זמנים דכלה לחיה מן השדה, ולא נזכר חנוכה אלא לגרוגרות או תמרים. רש"ש ברש"י.

א' תוס' ד"ה אי מצות - ויש לומר דסברא הוא אי מרבינן הא מרבינן נמי הא. + בבאור דבריהם, ואמאי פשיטא להו דאי מרבינן הא מרבינן הא - עי' צ"ח ד"ה אי מצית.

* כ"ב תמוז תשע"ח *

ל"ו ע"א, ת"ר יכול וכו' בביכורים - ע"ב, ת"ר לחם עוני.

* פסח שני *

עלה זית טרף בפיה

רבי עקיבא אומר מצה ומרור, מה מרור שאינו בכורים אף מצה שאינה בכורים.

+ צ"ע, והרי יש להעמיד בזית שהוא מה כמאמר חז"ל על היונה שהביאה עלה זית, "אמרה יונה יהא מוונתי מרורים בזית מידו של הקב"ה".

+ כשהזכירו מרידות בזית, האם הכוונה על האילן או על הפרי.

ע' תוס' ד"ה מה מרור, ועי' מה שהעיר בדבריהם במלא הרועים בתוס', משבת נ' ע"ב וברש"י שם ד"ה לפצוע זיתים. ועי' חתם סופר ד"ה ר"ע.

קליטת מחיצות

בכל מושבותיכם תאכלו מצות, מצה הנאכלת בכל מושבות, יצאו ביכורים שאינן נאכלין בכל מושבות אלא בירושלים. יכול שאני מוציא אף מעשר שני, תלמוד לומר מצות מצות ריבה ומה ראית וכו' מרבה אני מעשר שני שיש לו היתר בכל מושבות כדרי אליעזר.

רש"י ד"ה אף מעשר שני. בירושלים, הואיל ואינו נאכל בכל מושבות מעתה, משהביאו לירושלים שוב אינו יכול לחלל לאכול בחוץ, כדאמרינן במסכת מכות (דף כ' ע"א) מחיצה לקלוט מדרבנן, דמשקלטהו מחיצות שוב אינו נפדה.

+ צ"ע מפני מה הזכיר רש"י דמחיצה לקלוט מדרבנן, ומדרבנן, ואדרבה אי מחיצות דרבנן, אי"כ גם אחרי שנכנס הרי מדאורייתא יוכל להוציא ולפדותו.

ע' תוס' ד"ה דאמר, דמה"ט נקט לדבר פשוט כמ"ד מחיצות דאורייתא, ועי' תוס' לקמן ל"ח ע"א ד"ה אבל, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה דאמר, ועי' צ"ח ברש"י, ובתוס' בא"ד אבל מעשר, ועי' מלא הרועים ברש"י, ועי' רש"ש ברש"י.

+ צ"ע, דאי מחיצה לקלוט דרבנן, כיצד יתכן דעל זה בא הכתוב דמעות מצות לרבנות. חידושי הגרעק"א ברש"י.

ועוד בענין קליטת מחיצות, ואי מדאורייתא או מדרבנן, עי' בהציבי ציונים לסנהדרין קי"ב ע"ב.

פת עבה

פת עבה

ת"ר אין אופין פת עבה (כיום טוב) בפסח דברי בית שמאי ובית הלל מתירין וכמה פת עבה א"ר הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח, מתקף לה רב יוסף אם אמרו בזרזין וכו'.

+ האם מותר לאפות מצה בעובי טפח כבי"ה, או שנדחה פירוש זה.

+ מהו עובי המצה הראוי, ועד איזה עובי ניתן להכשיר.

עי' רימב"א ד"ה תנו רבנן, אמנם יעוי' במאירי, ועי' שו"ע סי' ת"ס סעי' ה', אכן יעוי"ש במגן אברהם ס"ק ד', ועי"ש בביאור הלכה ד"ה פת עבה.

פת מרובה

מאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו ליה פת עבה משום דנפישא בלישה וכו'.

תניא נמי הכי בית שמאי אומרים אין אופין פת עבה [מרובה] כיום טוב, ובית הלל מתירין.

+ האם פלוגתא בי"ש ובי"ה, אם מותר לאפות יותר מן הנצרך לו, או דפליגי אף בנצרך לו דלא התירו בית שמאי אלא שלא במרובה.

עי' תוס' ד"ה ובית הלל, מש"כ ע"פ סוגיא דביצה דף י"ז ע"א, אכן יעוי' בתוס' ביצה כ"ב ע"ב ד"ה דנפישא, ובר"ן י' ע"ב (מדפי הרי"ף) ד"ה תניא, [ויסוד דבריו ברמב"ן במלחמות י"א ע"א].

+ לאוקימתת התוס', יש לדון דבכמה מקומות מצאנו איסור לרבות בשיעורים.

+ ריבוי בשיעורים בשבת וביו"ט.

עי' רשב"א ביצה י"ז ע"א ד"ה ממלא, ובר"ן ביצה (ט' ע"א מדפי הרי"ף) ובקובץ שעורים ביצה אות מ"ח, ועי' הציבי ציונים ביצה י"ז ע"א.

+ בפסק הרמ"א סי' תנ"ד סעי' א', דטוב לכתחילה שלא לעשות המצה רחבה יותר מיד.

+ ממשמעות הסוגיא משמע דאשישה נתמעטה לגמרי. + בהשמטת הרמב"ם לדין אשישה - עי' ביאור הלכה שם ד"ה וטוב.

לחם פנים לפני תמיד

ת"ר אין אופין פת עבה בפסח, דברי בי"ש, ובי"ה מתירין. וכמה פת עבה, א"ר הונא טפח, שכן מצינו בלחם הפנים טפח.

+ טפח, עובי הלחם, או עובי הפנים - עי' רש"י ד"ה שכן מצינו, ועי' רש"י ביצה כ"ב ע"א, ד"ה שכן מצינו.

+ צ"ב בדברי הרמב"ם שכי בפה מתמידין ומוספין היט דעובי לחם הפנים שבע אצבעות.

עי' תשב"ץ ח"א סי' קל"ד ושם בד"ה ועדיין אני חוזר, ועי' רלב"ג בפרשת תרומה (כ"ה ל'), ועי"ש בדברי מהדיר הרלב"ג הגאון רבי י.ל. לוי זצ"ל, בעמ' שמ"ו.

זריזין בלחם הפנים

וכמה פת עבה א"ר הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקף לה רב יוסף אם אמרו בזרזין יאמרו בשאינן זרזין.

+ יש לעיין דהא אישת לחם הפנים היתה חוץ לעזרה (מנחות צ"ה ע"ב), ולעיל (ל"ז ע"א) מבואר דחוץ לעזרה איכא זרזין.

עי' שער המלך פ"ה מחמץ ומצה הי"ב ד"ה ולכן נ"ל, ועי' יפה עינים ד"ה אם אמרו, [ועי"ש בשעה"מ ויפ"ע, שהאריכו מזה בכמה ענינים].

סריקין המצויירין

דבר זה שאל בייתוס בן זונין לחכמים, מפני מה אמרו אין עושין סריקין המצויירין בפסח, אמרו לו מפני שהאשה שוהה עליה ומחמצתהא אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון, אמרו לו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקין בייתוס מותרין.

+ בהלכתא דסריקין המצויירין - עי' רי"ף י' ע"ב, ובטעמו עי' רא"ש סי' ט"ו, ומה שתמה בשי' הרי"ף, ועי' קרבן נתנאל אות ל'.

* כ"ה תמוז תשע"ה *

הספק לימים א' - ב'

ל"ז ע"ב, ת"ר לחם עוני - ל"ז ע"ב,

אמר רב אסי עיסה של מעשר שני.

* פסח שני *

* פת הדראה *

יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא בפת הדראה.

+ פירוש סובין ומורסן.

משנה ברורה סי' תנ"ד ס"ק ב'.

+ שיטות הראשונים בפירוש פת הדראה,

(א) פת העשויה מסובין ב) פת העשויה

מקמח שיש בו סובין.

עי' רש"י ד"ה הדראה, וצ"ב כוונתו,

ועי' רי"ף י' ע"ב, ובבאור כוונתו

פליגי הרא"ש סי' י"ד, והר"ן שם ד"ה

ת"ר, ועי"ש מה שיש לתמוה על

הפירוש דהוא פת העשויה מסובין,

אכן יעוי' במאירי ד"ה עיסה שחלטה,

בהמשך דבריו, ועי' קרבן נתנאל אות ו'.

* קוטר המצה *

ת"ל מצות מצות ריבה ואפילו כמצות

של שלמה, אי"כ מה ת"ל לחם עוני פרט

לחלוט ולאשישה ומאי משמע דהאי

אשישה לישנא דחשיבותא, ועי' רש"י ד"ה אשישה.

❖ כ"ו תמוז תשע"ח ❖

הספק לימים א' - ב'

ל"ו ע"ב, ת"ר לחם עוני - ל"ז ע"ב, אמר רב אסי עיסה של מעשר שני .

❖ מסח שני ❖

המדומע

והמדומע פטורים מן החלה.

+ באופן מדומע לפטור חלה, ובטעמא דפוטור.

+ האם מדומע פוטר חלה מדאורייתא, או מדרבנן, ובאיזה חלה איירי.

עי' תוס' יו"ט חלה פ"א מ"ד ד"ה והמדומע, ועי' מאירי ד"ה והמדומע.

חלוט

מאי חלת המסרת, אמר רבי יהושע בן לוי זה חלוט של בעלי בתים, אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן, ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין, והללו שעשאו בחמה.

+ ישוב ג' סוגיות דמצאנו בחלוט, א) סוגיא דהכא דמשמע שאינו לחם ב) לעיל ל"ו ע"ב משמע דהוי לחם אלא דאינו לחם עוני ג) ביבמות מי ע"א מבואר דיוצא בו גם ידי חובת מצה.

ומצאנו בזה כמה אופנים בראשונים עי' תוס' ל"ו ע"ב ד"ה פרט, ועי' בעקל המאור י"א ע"א, בשם רבנו אפרים ומש"כ עליו, ועי"ש בהשגת הראב"ד אות א', ועי' ר"ן שם ד"ה מאי חלת.

❖ אין חוטין נמשכין ❖

ת"ש יוצאין במצה וכו', מאי מצה הויא, אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה.

+ כשחוטין יצאין הימנה אינו רק חסרון בשם לחם אלא יש לחשוש שמא תחמין.

+ גדר ואופן בדיקה דקרמו פניה.

עי' רמ"א סי' תס"א סעי' ג', ועי' נודע ביהודא קמא או"ח סי' פ', ועי' בביאור הלכה שם ד"ה ויש להזהר.

❖ בענין המקריב מנחות שהובא בתוס' עי' הציבי ציונים ברכות ל"ז ע"ב.

❖ בשייכות גדר לחם לברכת המוציא ומצות מצה עי' כנ"ל.

העשוי לכותח בברכות ל"ז ע"ב, ועי' במאירי (עמ' קכ"א) ד"ה יש בזו שיטה, מש"כ בבאור הסוגיות לשי' ר"ת.

+ עשה עיסה ע"ד לבשלה ונמלך, ומ"ש מהקדישה עד שלא גלגלה, וגלגל הגזבר.

עי' רא"ש הנ"ל בשיטת הר"ש, ועי' ר"ן (י"א ע"א) סוד"ה אבל הרמב"ן.

+ בלילה רכה

לח

לחם הארץ - בנדריו לחם

ת"ר הסופגנין, והדובשנין, ואיסקריטין, וחלת המסרת והמדומע, פטורים מן החלה. מאי חלת המסרת אמר רבי יהושע בן לוי זה חלוט של בעלי בתים. אמר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן, ורבי יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאו בחמה.

יסוד המחייב בחלה הוא לחם, וכפי המבואר ברש"י ד"ה "ופטורין מן החלה. דכתיב (במדבר ט"ו)

ומשו"ה בכדי לחייב העיסה בחלה עליה להעשות באופן שנעשה לחם, ושתעשה ע"מ לאכלה כאכילת לחם. ולפי"ז ישתנה דין העיסה כשיש חסרון בצורת הלישה או בצורת האפיה. והנה צורת עשית לחם הוא בעיסה שבלילתה עבה, ונאפה בתנור. ולפי"ז יש לדון בב' אופנים, א. תחילתו בבלילה רכה, וסופו עיסה, שנאפה בתנור. ב. תחילתו עיסה, בבלילה עבה, וסופו בטיגון. בשמן או בישול במים ולא באפיה, (עי' מתני' חלה פ"א מ"ה).

ועיקר נדון סוגיין הוא בגדר מעשה אילפס אי דינו כתנור, ובאיזה אופן.

+ השיטות בגדר מעשה אילפס.

א) שיטת ריש לקיש, דמעשה אילפס אינו נחשב אפיה ופטור מחלה. אמנם גם אליבא דר"ל מבואר בגמ' חילוק במעשה אילפס בין הרתיח ולבסוף הדביק שחייבין, אבל הדביק ולבסוף הרתיח פטורין.

ב) שיטת ר' יוחנן דאילפס דינו כתנור.

ג) רבי יהודא - מובאת בע"כ, שאין חילוק במעשה אילפס ואין לחם אלא האפוי בתנור, וכן פוטר גם במקום שבישל ואח"כ אפה.

+ בפסק ההלכה הביא הרי"ף (י"א ע"ב מדפי הרי"ף) ג' שיטות.

א) שיטת הרי"ף והשאליותות דהלכה כר' יוחנן, וכ"ה שיטת ר"י בתוד"ה דכוליה. ומשום דבכל פלוגתת ריו"ח ור"ל הלכה כריו"ח, ועי' רמב"ן במלחמות שם מש"כ להוכיח כשיטת ריו"ח מדין טרוקנין המבואר בברכות ל"ז ע"ב [ועי"ש בהציבי ציונים].

וע"ע להלן פרטים בשיטת ריו"ח.

ב) שיטת בה"ג בשם כהן צדק, וחר"ח בתוד"ה דכולי, דהלכה כריש לקיש כיון דריו"ח איתותב בגמ', וכן רבה ורב יוסף בסוף הסוגיא איירו אליבא דר"ל [ר"ן י"א ע"ב ד"ה והלכתא]

ג) ואיכא דפסק [הביאו הרי"ף שם] כר' יהודא, ועי"ש ברי"ף מש"כ לתמוה עליו, ועי' בעל המאור (י"א ע"א) מש"כ לישב שיטתו [אף דלהלכה נקט כריו"ח] ועי"ש בהשגות הראב"ד (י"א ע"א) אות ב'.

+ שמן באילפס

עי' תוס' ד"ה דכולי בשיטת ר"י, דאף לריו"ח דאילפס הוי כתנור דוקא בלא שמן כלל, אבל במעורב שמן פטור, ועי' ר"ן י"א ע"ב ד"ה הילכך.

+ בלילה עבה

שיטת ר"ת דכבלילתו עבה לעולם הוי לחם ואפילו כסופו במחבת עם שמן [ואפילו לר"ל], אכן הרמב"ן פליג עי' ר"ן י"א ע"א ד"ה אבל הרמב"ן, וכן הביא הרא"ש בשם רבינו שמשון עי"ש בראיותיהם ומש"כ להוכיח מלחם

העשוי לכותח בברכות ל"ז ע"ב, ועי' במאירי (עמ' קכ"א) ד"ה יש בזו שיטה, מש"כ בבאור הסוגיות לשי' ר"ת.

+ עשה עיסה ע"ד לבשלה ונמלך, ומ"ש מהקדישה עד שלא גלגלה, וגלגל הגזבר.

עי' רא"ש הנ"ל בשיטת הר"ש, ועי' ר"ן (י"א ע"א) סוד"ה אבל הרמב"ן.

+ בלילה רכה

עי' תוס' ל"ו ע"ב ד"ה פרט, ועי' עי' מאירי עמ' קי"ח טור ב' לשיטת "גדולי הרבנים" [רש"י] דמתני' דחלה המובאת בסוגיא איירי בבלילה עבה [אלא שהעירו בדברי רש"י בד"ה והאיסקריטין], ועי' מש"כ לדון מחמת כן בהמשך (עמ' ק"ב טור ב') בנידון טרוקנין בברכות ל"ז ע"ב, דאע"פ שבלילתו רכה כיון דאפייתו ביבש לחם גמור הוא, ועי"ש מהו שיעזר בלילה רכה לפטור, ועי' הציבי ציונים לברכות שם.

* כ"ה תמוז תשע"ח *

ל"ז ע"ב, אמר רב אסי עיסה של מעשר שני ל"ח ע"א, חלת תודה.

* פסח שני *

* מצה בפסח אתרוג ביו"ט *

מצות של מעשר שני לדברי ר' מאיר אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.

אתרוג של מעשר שני לדברי ר' מאיר אין יוצא בו ידי חובתו כיום טוב.

+ יש לעמוד בדקדוק הלשון, לענין מצה נקט "בפסח", ולענין אתרוג לא נקט "בסוכות" אלא ב"יו"ט".

רש"ש ד"ה מצות.

* מצה וחלה במעשר שני *

לימא מסייע ליה, עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ, וחכמים אומרים חייבת. לימא מסייע חיינו חך, הכי קאמר, לימא מדפליגי בעיסה בהנך נמי פליגי, או דילמא שאני התם דכתיב עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני.

+ צ"ע, בפסק הרמב"ם (פ"ו מחמץ ומצה ה"ח) דיוצאין במצה של מע"ש, והא קי"ל (רמב"ם פ"ג ממעשר שני ה"ז) דמעשר שני ממון גבוה.

+ צ"ע, במה שפסק הרמב"ם (פ"ו מבכורים ה"ד), דעיסה של מע"ש חייבת בחלה.

אלא מצה מי כתיב מצתכם, אמר רבא ואיתימא רב יימר בר שלמיא אתיא לחם לחם, כתיב הכא לחם עוני, וכתיב התם והיה באכלכם מלחם הארץ, מה לחלן משלכם אף כאן משלכם.

+ ג"ש דלחם לחם נתקבלה אף לחכמים, ומכאן דאין יוצאין במצה גזולה.

+ בדמיון מצה לחלה לענין גזולה.

עי' רא"ש סי' י"ח, ומה שהביא מירושלמי, ועי' רמב"ם פ"ו מחמץ ומצה ה"ד, ועי' שאנת אריה סי' צ"ד, ועי' קובץ שעורים אות קס"ח, ועי' עמק ברכה לולב אות ט"ו.

+ מ"ש מצה גזולה מהפרשת חלה, דמשמע שהוא רק משום "בוצע בדרך".

עי' מהר"ם חלאוה ד"ה אתיא, ועי' קרבן נתנאל אות נ'.

+ צ"ב, דתיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה, ובשיטת הרמב"ם בזה.

עי' מגיד משנה שם, ועי' קרבן נתנאל אות מ', ועי' קובץ שיעורים אות ק"ע.

+ יש לדון דיוצא בגזולה דכיון דלעיסה קניה.

עי' חי' הגרעק"א בגליון השו"ע סי' תנ"ד סעי' ד', וציין לדברי הריטב"א סוכה ל"ה ע"א ד"ה אלא מצה, ועי' ערוך לנר סוכה ל"ה ע"ב ד"ה למ"ד לפי שאין בה, מנחת חינוך מצוה י' אות כ', ועי' הציבי ציונים לעיל כ"ט ע"א.

+ מצה שאולה.

עי'ריטב"א הנ"ל, ועי' מ"ז סי' תנ"ד ס"ק ד'.

עי' כסף משנה בהלכות חמץ ומצה שם, בשם רבינו מנוח, לחם משנה שם, ובשער המלך שם, ועי' כסף משנה בשם מהר"י קורקוס, בהלכות ביכורים, ואמנם יעוי"ש במהר"י קורקוס גופיה, תוספת דברים, ומותאם לדברי הצ"ח ד"ה או דילמא, ועי' אבי עזרי בהלכות ביכורים שם.

+ צ"ע, להמבואר מכל הנ"ל דאע"פ דמע"ש ממון גבוה חייב בחלה משום היתר אכילה, מ"מ כיצד יכול להפריש וליתן לכהן שהרי לא ממון הוא.

עי' אור שמח פ"ב מגניבה ה"א ד"ה אך, ועי' אבי עזרי הנ"ל.

* לכם במצת טבל *

תוסי ד"ה אתיא וכו', אמאי איצטריך לעיל למעוטי שלא יצא בטבל מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ כו', תיפוק ליה דבע"י שלכם וטבל אינו שלכם.

+ בגדר טבל, א) חולין - חלק הבעלים, ותרומה - חלק הכהן, מעורבין ב) או, מהות בפני עצמה.

עי' היטב בתוס' הנ"ל ומה שתירצו, ועי' תוס' יבמות דף פ"ו ע"א ד"ה מה, ובקדושין דף ל"ח ע"א ד"ה והוא, ועי' אתון דאורייתא סי' ב', ובעונג יו"ט סי' ל"ג בהגה"ה (השני).

* עני במעשר עני שלו *

תוסי ד"ה אתיא וכו', ורשב"א תירץ, דאיצטריך לעיל קרא להיכא שמה שיפריש יהיה שלו, כגון אם הוא כהן או לוי או ישראל עני, ונמל ממנו כבר תרומה ומעשר ראשון דשלכם קרינן ביה.

+ משמע בתוסי דישאל עני, המעשר עני שלו שייך לו, וצ"ע דבחו"ל קלי"א ע"א מבואר, דאין לעני זכות במתנות שלו.

עי' הגהות מהר"ב רנשבורג כאן, שציין לשאנת אריה סי' צ"ז ד"ה ואע"פ שהתוספות, [והרש"ש כאן בתוס' ציין לקונטרס אחרון דשאג"א, עי"ש בשם הרש"ש], ועי' חזון איש אור"ח סי' קכ"ד לדרך ל"ח ע"א, בתוד"ה אתיא.

מצה גזולה

כ"ו תמוז תשע"ח *

ל"ח ע"א, חלת תודה - ע"ב, סוף העמוד.

פסח שני *

מצה הראויה לשבעה

רב יוסף אמר, אמר קרא שבעת ימים מצות תאכלו, מצה הנאכלת לשבעת ימים, יצתה זו שאינה נאכלת לשבעת ימים אלא ליום ולילה.

+ האם הא דבעינן ראויה לשבעה לרב יוסף, הוא בכונת העשיה, או בהתר האכילה. ונפ"מ כשלא נזרק עליהן הדם.

ע"י היטב ברש"י ד"ה שאינה נאכלת לשבעה, אכן יעוי' במאירי לעיל במשנה (ל"ה ע"א) ד"ה חלות תודה.

מעט שמן

ותיפוק ליה דהוה ליה מצה עשירה, אמר שמואל בר רב יצחק רביעית היא ומתחלקת היא לכמה חלות.

+ צ"ב, דאחר שנתנו רק מעט שמן, אי"כ בהכרח הוסיפו בה מים, וא"כ יש לחוש לחימוץ דמי פירות ומים ממהרים להחמיץ.

ע"י מהרש"א ד"ה רביעית, ועי' קרבן נתנאל סי' י"ג אות ק', ובמצויין שם.

משכן בנוב וגבעון

רש"י ד"ה זאת אומרת וכו', באו לחן לנוב ולא היה שם משכן, אלא בית של אבנים היה והוקבע שם מזבח הנחשת, אבל ארון לא היה שם.

+ צ"ע, דבזבחים ק"ח ע"א משמע דבנוב לא היה בנין אבנים אלא קרשי המשכן.

ע"י רש"ש ברש"י, והביא מתוס' ישנים יומא מ"ד ע"א ד"ה שילה, וכן העיר בלשון הרמב"ם פ"א מבית הבחירה ה"ב, ועי"ש בספר המפתח.

ביכורים בנוב וגבעון

תוסי' ד"ה נאכלים בנוב וגבעון. הקשה רבינו נסים אי"כ היכי ממעט ביכורים מבכל מושבות, והא ביכורים הוו חובה הקבוע לחן זמן, בזמן שמחה דמעצרת עד חגג מביא וקורא, אי"כ קריבים בנוב וגבעון כמו פסחים שהיו קריבים לכ"ע.

+ להמבואר בתוס' דביכורים קבוע להם זמן, אמאי לא נחשבת מ"ע שהזמן גרמא.

+ גדר קביעות זמן דביכורים.

ע"י מורי אבן מגילה כ' ע"א ד"ה ולוידוי, בפסקא ובהכי ניחא, ועי' מנחת חינוך מצוה צ"א אות י'.

+ צ"ב, דהרי ביכורים הוי חובת יחיד, ואף דקבע לה זמן אין דוחה.

הגרא"מ הורביץ בתוס'.

לשם מצת מצוה

חלת תודה ורקיקי נזיר וכו': מנה"מ אמר רבה דאמר קרא ושמרתם את המצות, מצה המשתמרת לשם מצה, יצתה זו שאין משתמרת לשם מצה אלא לשום זבח.

וברש"י ד"ה ושמרתם את המצות עביד לה שמירה לשם מצה כל שימור שאתה משמרה שלא תחמיץ התכוון לשם מצה של מצוה.

+ יש לחקור בגדר שימור לשם מצה (א) לברר שלא בא לידי חימוץ (ב) חלות שם מצה המושמרת.

+ אפיה על ידי חרש שומה וקמן, כשגדול על גביהן.

ע"י שו"ע סי' ת"ס סעי' א', ועי"ש במשנה ברורה ס"ק ג' שהביא את השיטות וטעמיהם, ועי"ש בשער הציון ס"ק ד' שיטת הרא"ה [וודו"ק באגרות ומכתבים למרנא אור ישראל מסלנט זצ"ל אגרת מ"ד, ובחזון איש או"ח סי' קכ"ד לדף ל"ה ע"א].

וביסוד גדר הלשמה ע"י חידושי רבינו חיים הלוי פ"ו מחמץ ומצה ה"ה ד"ה אכן, מש"כ להוכיח מסוגיין.

חלות תודה ורקיקי נזיר שעשאן לעצמו אין אדם יוצא בהן למכור בשוק יוצא בהן.

וטעמא מאי, אמר רבה כל לשוק אימלוכי מימלך, אמר אי מזדבן מזדבן אי לא מזדבן איפוק בהו אנא.

+ צ"ב, דלהמבואר דבעינן שימור לשם מצה ולא לשם קרבן, אם כן באפה ע"מ למכור, ושוב נמלך להשתמש לעצמו, יהיה ההכשר תלוי בדין ברירה, והא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה.

+ סברות האחרונים בגדר לשמה דמצה.

+ בין "כונה" במצוה, לעשיה "לשמה".

ע"י מנחת חינוך מצוה י' אות י"ד ד"ה והנה, ועי' עונג יו"ט סי' ב' ד"ה ותדע שהרי, בסוה"ד, ועי' ברכת שמואל גיטין סי' י', אכן יעוי' קובץ שעורים אות קע"ב.

+ מחשבת לשמה ושלא לשמה במצה.

ע"י היטב ברש"י ד"ה שאינה נאכלת לשבעה, ועי' מנחת חינוך מצוה י' אות י"ד ד"ה ועוד, ומש"כ לדקדק בלשון הרמב"ם פ"ו מחמץ ומצה ה"ט, ועי' קובץ שיעורים אות קע"א.

+ האם שייך לומר במצה דנעשית לפתמא לשמה.

ע"י ביאור הלכה סי' ת"ס סעי' א' ד"ה אין לשין, בסוה"ד, ומש"כ להוכיח מרש"י הנ"ל, אכן יעוי' בחזון איש או"ח סי' קכ"ד לדף ל"ה ע"א.

תוסי' ד"ה נאכלים בנוב וגבעון. הקשה רבינו נסים אי"כ היכי ממעט ביכורים מבכל מושבות, והא ביכורים הוו חובה הקבוע לחן זמן, בזמן שמחה דמעצרת עד חגג מביא וקורא, אי"כ קריבים בנוב וגבעון כמו פסחים שהיו קריבים לכ"ע.

+ להמבואר בתוס' דביכורים קבוע להם זמן, אמאי לא נחשבת מ"ע שהזמן גרמא.

+ גדר קביעות זמן דביכורים.

ע"י מורי אבן מגילה כ' ע"א ד"ה ולוידוי, בפסקא ובהכי ניחא, ועי' מנחת חינוך מצוה צ"א אות י'.

+ צ"ב, דהרי ביכורים הוי חובת יחיד, ואף דקבע לה זמן אין דוחה.

הגרא"מ הורביץ בתוס'.

מיני מרור

ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בחזרת, בתמכא, ובחרחבינא ובעולשין, ובמרור.

ובגמ' מצינו שמנו התנאים עוד מינים, ולהלכה הובאו בשו"ע סי' תע"ג סעי' ה' חמישה מינין הללו.

אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אי"ר יוחנן מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין אמר רב הונא הלכה כאחרים.

+ איזה ירק יקח, באין לו מחמישה מינים הללו, והאם יוכל לברך על אכילת מרור.

עי' רמ"א סי' תע"ג סעי' ה', ועי"ש במ"ב ס"ק מ"ו, ומיהו עי"ש בביאור הלכה ד"ה לענה, שדן אם לענה יש בה סימנים אלו עי"ש, (אכן להצד דלענה אין סימנים אלו, צ"ב מדוע הקדימו הרמ"א ל"שאר ירק מר").

מיהו יעוי' שיטת הרא"ה ברימב"א ד"ה ואלו ירקות בבאור "מרור" האמרו במשנה, ועי' אירי ד"ה ובמרור.

ל"ט ע"א, מתניי - ע"ב, מתניי.

פסח שני

כבושין

אבל לא כבושין.

+ כבושים בחומץ או גם במים.

עי' רש"י ד"ה כבושין, ועי' מגן אברהם סי' תע"ג ס"ק י"ד, ובחק יעקב ס"ק כ', [ומש"כ להוכיח מדברי התוס' ע"ב ד"ב לא שלוקין], ועי' פמ"ג אשל אברהם ס"ק י"ד, ומשנה ברורה ס"ק ל"ח.

קלח

ויוצאין בקלח שלהן.

+ קלח אבל לא שורשים, מהם השורשים, ובטעמא דאין יוצאין בהם.

עי' שו"ע סי' תע"ג סעי' ה', ובמשנה ברורה ס"ק ל"ו, ועי' עמק ברכה סדר ליל פסח אות א'.

חסא

ואמר רבא מאי חזרת חסא, מאי חסא דחס רחמנא עילוין, ואמר ר' שמואל בר נחמני אי"ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור, לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן.

+ האם חזרת נקראת חסה עי"ש דחס, או דנוטלין חסא משום שמרמו לחם.

עי' רש"י ד"ה מאי חסא, מיהו יעוי' מהרש"א ח"א ד"ה מאי חסא.

עלים כמושין

ושוין שיוצאין בהן כמושין, אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין, כללו של דבר כל שיש בו טעם מרור יוצאין בו, וכל שאין בו טעם מרור אין יוצאין בו.

+ האם הא דאמרו דיוצאין בכמושין קאי על העלים או על הקלחים.

עי' שלמי הגיבורים בשם ריא"ז, ועי' קרבן נתנאל סי' י"ט אות ר', ועיין חשק שלמה ד"ה בין לחים. ומיהו יעוי' היטב ברימב"א ד"ה אמר רב חסדא (עם שיש שם איזה חסרון בלשון), ועי' משנה ברורה סי' תע"ג ס"ק ל"ז ובשער הציון ס"ק מ"ח, [נאולי יש לדקדק בזה מלשון רש"י ד"התרגומא].

מרור של מעשר שני

בעי רמי בר חמא מהו שיצא אדם ידי חובתו במרור של מעשר שני בירושלים וכו', כי תיבעי לך אליבא דרי' יוסי הגלילי מאי במצה דאורייתא הוא דלא נפיק אבל מרור דרבנן נפיק.

רש"י ד"ה כעין דאורייתא תקון. ואין לו היתר במושבות ומרור איתקש למצה מה מצה בעינן נאכלת בכל מושבות אף מרור נמי בעינן יש לו היתר.

+ יש לדקדק בדברי רש"י שנקט מעמא ד"מושבות" והרי הבעיא אליבא דריה"ג, דפסל מצת מע"ש משום "עוני", דאינו נאכל באנינות.

עי' מהרש"א ברש"י ד"ה כעין דאורייתא, צל"ח ד"ה כעין דאורייתא.

*
ג' מנחם אב תשע"ח
*

ל"ט ע"ב, מתנ"י - מ' ע"ב, מתנ"י.

*
מסח שני
*

*
חליטה
*

מתנ"י אין שורין את המורסן לתרגנולים, אבל חולטין.

תנו רבנן אלו דברים שאין באין לידי חימוץ האפוי והמבושל וחלוט שחלטו ברותחין.

+ מדוע אמרו התר חליטה לענין מאכל תרגנולים ולא לענין קמח דמאכל אדם.

+ המנהג להמנע מחליטה, וטעמו, והאם יש להמנע מחליטה למאכל בהמה.

ע"י רא"ש סי' כ' בשם רב שרירא גאון, ורב האי גאון, וע"י רא"ש סוס"י כ"ה, וע"י פני יהושע ד"ה אין שורין, וע"י ביאור הלכה סי' תס"ה סעי' א' ד"ה בשום פנים.

+ האם מותר להשקות בפסח, חטים ושעורים החלוטין.

+ שימוש בחליטה בדיעבד, ולצורך רפואה בחולה שיש בו סכנה ובחולה שאין בו סכנה.

ע"י רא"ש הנ"ל, וע"י מגן אברהם סי' תנ"ד ס"ק ד', וע"י ביאור הלכה שם סעי' ג' ד"ה ליכא.

*
מורסן לרחיצה
*

האשה לא תשרה את המורסן שתוליך בידה למרחץ, אבל שפה היא כבשרה יבש.

+ האם הותר לשוף על גוף רטוב ממים או מויעה.

ע"י רש"י ד"ה אבל שפה, ויעו"י ברא"ש סי' כ"א.

+ קמח שנתחלה בזיעת בתים.

ע"י רא"ש סי' כ"ב, ומש"כ בשם הרוקח, וע"י שו"ע סי' תס"ז סעי' ג' ובמשנה ברורה ס"ק ד', ח'.

*
טיף טיף
*

תניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר, קמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ, אמר רב פפא והוא דעביד טיף להדי טיף.

+ האם מותרין ע"י "טיף להדי טיף" את הקמח הרטוב עצמו - ע"י ר"ן (י"ב ע"א) מדפי הרי"ף בשם הרא"ה, ובתוספת באור ע"י ריטב"א ד"ה קמח.

+ האם ניקור תרגנולים ברצף מונע חימוץ בדומה ל"טיפה בדי טיף" - ע"י רמב"ם פ"ה מחמץ ומצה ה"י, וע"י ריטב"א ד"ה וכתב הרמב"ם.

*
מלח במצה
*

אמרי דבי ר' שילא, ותיקא שרי, והתניא ותיקא אסור, לא קשיא הא דעבדיה במישחא ומילחא הא דעבדיה במיא ומילחא.

+ גדר מלח כמים. + האם תלוי בכמות המלח.

+ אם יש לח"ק בין מלח מן הים, למלח הנחצב בהרף ובטעמא.

ע"י ר"ן (י"ב ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה ותיקא, וע"י ריטב"א ד"ה ותיקא, וע"י ביאור הלכה סי' תנ"ה סעי' ה' ד"ה נוהגין.

+ בבאור ובמעט המנהג שלא לערב מלח במצות - ע"י רא"ש סי' כ"ג, וע"י ריטב"א ולענין נהמא.

*
חיטה שנמצאה במצה או במרק
*

ת"ר אין לותתין שעורין בפסח, ואם לתת, נתבקעו אסורות, לא נתבקעו מותרות, וכו'. אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי, א"ר חסדא אמר מר עוקבא לא נתבקעו ממש אלא כל שאילו מניחן על פי חבית וכו', ושמואל אמר נתבקעו ממש עבד שמואל עובדא בדורא דבי בר חשו נתבקעו ממש.

+ פלוגתת הראשונים, אי הלכה כמר עוקבא או כשמואל. + פרטי הדינים בחיטה שנמצאה בתרגנולת מבושלת, ובצליות. + דין החיטה שנמצאת, ודין התבשיל.

ע"י רי"ף (י"ב ע"א), וע"י רא"ש סי' כ"ה, וע"י ר"ן שם ד"ה וכוון, וע"י שו"ע סי' תס"ז סעי' ט' ובמשנה ברורה וביאור הלכה שם.

*
בצקות של גויים
*

דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן.

+ האם ניתן להשתמש בכבץ של גוים שלא ראינו צורת עשייתו.

ע"י רש"י ד"ה בצקות, אכן יעו"י ברא"ש סי' כ"ו, וע"י מאירי ד"ה בציקות, וע"י ביאור הלכה סי' ת"ס סעי' א' ד"ה אין לשין.

+ החששות בקמח של גויים, ודינו בשנת הדחק - ריטב"א ד"ה איתביה.

+ דין מצה שנלוושה בסתמא, בלישת גוי ובלישת ישראל. + קצירת חטים בסתמא - ע"י ריטב"א הנ"ל בשם הרא"ה.

שמורה משעת קצירה

אמר רבא מצוה לללות, שנאמר ושמרתם את המצות, אי לא דבעי לתיתה שימור למאי אי שימור דלישה שימור דלישה לאו שימור הוא וכו'.

ולעביד ליה שימור מאפייה ואילך, אלא לאו שמע מינה שימור מעיקרא בעינן וכו'.

ואפי"ה לא הדר ביה רבא, דאמר לחו להנחו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכו לשום מצוה, אלמא קסבר שימור מעיקרא מתחלתו ועד סופו בעינן.

+ הגדרת שימור, ומדוע דוקא באופן שללתי נחשב ששומר.

+ אם שמירה היא דוקא כשללתי, כיצד אנו עושיין מצות בלא לתיתה.

ע"י חידושי הר"ן ד"ה כי מהפכיתו, וע"י קהלות יעקב סי' ל"ה ד"ה והרמב"ן.

+ לרבא מדוע אין לותתין מנחות, והרי יכול לשמור, וביותר שהוא במקום זריזין.

ע"י מהרש"א ד"ה אמר שמואל, וע"י צ"ח ד"ה מ"ט, וע"י נודע ביהודא תנינא או"ח סי' ע"ט ד"ה ומה שהקשה על הרמב"ם.

+ שמורה משעת קצירה לכתחילה ובדיעבד.

+ בדקדוק לשון הרמב"ם פ"ה מחמץ ומצה ה"פ, שלא הדגיש שימור משעת קצירה לענין מצת מצוה.

ע"י רא"ש סי' כ"ז, ושו"ע סי' תנ"ג סעי' ד', ובביאור הלכה ד"ה טוב לשומרן, וע"י נודע ביהודא תנינא או"ח סי' ע"ט, וע"י שערי תשובה שם ס"ו ח'.

✱ ג' מנחם אב תשע"ח ✱

ל"ט ע"ב, מתניי - מי ע"ב, מתניי.

✱ פסח שני ✱

✱ כזית מצה באחרונה ✱

דאמר רב הונא בצקות של נכרים אדם ממלא כריסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה, באחרונה אין, בראשונה לא.

+ מהו עיקר מצות אכילת מצה, כזית ראשון או כזית דאפיקומן.

עי' רש"י ד"ה באחרונה, ועי' ריטב"א ד"ה הא דנקט רב הונא, ועי' תוס' לקמן ק"כ ע"א ד"ה באחרונה.

+ עוד בטעמא דיאכל כזית המשומר באחרונה - עי' שו"ע סי' תפ"ב סעי' א', ומ"ב שם ס"ק ב'.

+ מי שיש לו רק מצות שמורות משעת מחניה, וכזית אחד מצה שמורה משעת קצירה כיצד ינהג - עי' ביאור הלכה סי' תפ"ב סעי' א' ד"ה מצה.

✱ חיסים שטבעו בזהר ✱

ההוא ארבא דחימי דטבעא בחישתא, שריא רבא לזבני לנכרים.

+ מדוע הוצרכו למכרם לנכרים, והרי רבא סבר דשרי ללנות - עי' רא"ש סי' כ"ז בשם רבינו אפרים, ועי' ר"ן י"ב ע"ב ד"ה הדר אמר.

✱ קבא קבא ✱

הדר אמר רבא לזביניהו קבא קבא לישראל כי היכי דכליא קמי פיסחא.

+ כשמוכר קבא קבא, האם צריך להודיע שהחיסים נפלז לנהר - עי' רמב"ם פ"ה מחמץ ומצה ה"ט, ועי' ריטב"א ד"ה הדר אמר.

✱ בגד שאבד בו כלאים, ובגדר ביטול ברוב ✱

בגד שאבד בו כלאים הי"ז לא ימכרנו לנכרי וכו'.

+ בבאור החילוק בין כלאים דאין בטל חוט אחד ברוב, לבשר בחלב דבטל ברוב, אע"פ ששניהם אין אסורין כל אחד בפני עצמו.

+ בגדר ביטול ברוב, האם נחשב כאילו המיעוט אינו, או דהאסור שיש על המיעוט מתבטל.

עי' ר"ן (י"ב ע"ב מדפי הרי"ף) ד"ה ולא יעשנו, ועי' תוס' ע"ז ס"ה ע"ב, ד"ה הבגד, ועי' בר"ן ע"ז ל"א ע"ב סוד"ה ולזבני, וכ"ה במהר"ם בתוס', ועי' טעם נוסף בש"ך יו"ד סי' רצ"ט ס"ק א', בשם הלבוש, ומה שתמה בזה, ועי' בבאור הטעמים בקהלות יעקב חולין סי' ל"ב.

✱ שעטני במרדעת ✱

בגד שאבד בו כלאים הי"ז לא ימכרנה לעובד כוכבים, ולא יעשנה מרדעת לחמור, אבל עושה אותו תכריכין למת מצווה.

תוס' ד"ה הרי וכו', דוקא אבד גזרינן וכו', וכן לא יעשנו מרדעת לחמור שמא יקרה בגדו ויתפרנו עליו וכו', ודוקא בהצעה כגון מרדעת החמור שהוא יושב עליה וטעמא לפי שהוא דרבנן כדאמרין בפ"ק דביצה (דף י"ד ע"ב) לא יעלה עלך אבל אתה מותר להציעו תחתך וכו', ואע"פ שהצעה נמי גזרו חכמים אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכו', מ"מ הכא לא גזור.

+ במנעם שלא גזרו על מרדעת בהצעה תחתה. + ב' חששות בישיבה על כלאים. א. שמא תכרך נימא. ב. שמא יעלה אותן עליו.

עי' תוס' ד"ה לא, ועי' כלאים (פ"ט מ"ב) הכרים והכסתות וכו', ועי' ר"ן (י"ב ע"ב) ד"ה ולא, ועי' ר"ן ביצה (ד' ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה אסור לישן עליהם, ובשיטמ"ק ביצה י"ד ע"ב ד"ה משום שנאמר, ועי' שנות אליהו כלאים פ"ט מ"ב. אכן יעוי' רמב"ם פ"י מכלאים ה"ב "ומדברי סופרים וכו', ועי"ש במהר"י קורקום ד"ה וכן מותר, ובמש"כ עוד בהלכה י"ג.

+ יש לדון בדין מרדעת מדין שנמנו בגדים קשין. + האם בגדים קשים מותרין גם בלבישה, או רק בישיבה על גביהן ובדין לבשת כלאים בלא הנאת חימום. עי' ביצה י"ד ע"ב לענין נמטא גמדה דנרש שריא. עי' רש"י ביצה שם ד"ה שריא, אכן עי' רש"י יומא דף ס"ט ע"א ד"ה שרי דמותר בהעלאה נמי, ועי' רשב"א ביצה שם ד"ה אלא בקשין. וע"ע בהצניצי ציונים לביצה דף י"ד ע"ב.

+ בהתר כלאים בתכריכין מצד דאינו בר חימום - עי' ר"ן (י"ב ע"ב) ד"ה אבל.

✱ חסיסי ✱

רב פפי שרי ליה לבורדיקי דבי ריש גלותא לממחה קדירה בחסיסי, אמר רבא איכא דשרי כי האי מילתא בדוכתא דשכיחי עבדי, אי"ד רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי.

+ בבאור חסיסי, ובמנעם החשש להתירם במקום עבדי.

א) עי' רש"י ד"ה בחסיסי, ועי' מה שתמהו התוס', ד"ה רבא, ובישוב שיטת רש"י עי' קרבן נתנאל סי' כ"ח אות ח', ועי' פני יהושע בתוד"ה רבא, ועי' צ"ח בתוד"ה רבא. ב) ועי' תוס' הנ"ל מש"כ בשם הערוך, ופי' לכא' צ"ע, עי' צ"ח בתוס', ועי' באורו ברא"ש סי' כ"ח. ג) ועי' רי"ף י"ב ע"ב מדפי הרי"ף, ועי' ריטב"א ד"ה רבא.

לענן לרש בכלאים

ובדין מצוות בשלות לעתיד לבא

בגד שאבד בו כלאים, הרי זה לא ימכרנו לנכרי, ולא יעשה בו מרדעת לחמור, אבל עושין אותו תכריכין למת.

+ אמאי הותר כלאים למת ולא חיישין לעונש לרש.

+ אימתי הוא הלעג לרש, בזמן שהוא מת ואינו מקיים, או לבשיעמוד בתה"מ.

+ אם תלוי בנידון דמצוות בשלות לעתיד לבא (גדה ס"א ע"ב).

עי' היטב בתוס' ד"ה אבל, והדברים מבוארים עוד בגדה ס"א ע"ב תוד"ה אבל, ברכות י"ח ע"א תוד"ה אלא, בבא בתרא ע"ד ע"א תוד"ה פסקי.

עי' קובץ שעורים ח"ב סי' כ"ט אות ד', קהלות יעקב חלק ה' סי' מ'.

+ מצוות בשלות לעתיד אם משום הזמן הוא, או דכיון דבמתים חופשי אין חזורים ומתחייבים.

יד אליהו (להגר"א דאגולער, כתבים אות מ' ס"ק י"ט) ועי' שרי חמד ח"ט סי' נ"ג, ועי' קובץ שעורים ח"ב הנ"ל אות ג', ד', ה'. וע"ע ברשב"א גדה ס"א ע"ב ד"ה זאת אומרת, דלעתיד לבא קאי על זמן המיתה עצמו. ועי' במקו"צ ברמב"ם (מהדרת רש"י) כלאים פ"י הלכה כ"ה.

❖ ד' מנחם אב תשע"ח ❖

מי ע"ב, מתנני - מ"א ע"ב, ת"ר אבל כוית נא מבעוד יום.

❖ פסח שני ❖

❖ קמח בחרוסת וחרדל ❖

אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל, ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אוסר.

+ אופן חשש החימוץ בחרוסת וחרדל אע"פ שמי פירות אין מחמיצין.

ע' רא"ש סי' כ"ט, ועי' פני יהושע ד"ה אין נותנין, דתלי בפלוגתא רש"י והראשונים לעיל, אם מי פירות מחמיצין.

❖ לתוך החרוסת ❖

אמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד.

אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי חכמים וכו', כלומר לא סבירא לי.

+ בפסק ההלכה האם בחרוסת לכו"ע אסור, ובטעמא.

ע' ר"ף י"ב ע"א, מיהו יעוי' במאירי המשנה התשיעית, ועי' תוס' מ"א ע"א ד"ה מדאמר, ויש לדון ע"פ דבריהם.

❖ סיכת הפסח ❖

אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות אבל סבין ומטבילין אותו בהן.

+ יש דקדק דלשון "בהן" מיותר לכאורה.

+ סיכת הפסח [אחר הצליה] במים.

+ צ"ב, מה שייכות דין בישול וסיכה בפסח, לפירקין.

ע' מאירי ד"ה המשנה העשירית, ועי' פני יהושע ד"ה אין מבשלין, רש"ש ד"ה מטבילין, נמוקי הגר"ב ד"ה אבל.

❖ צלי קדר ❖

ת"ר במים, אין לי אלא במים שאר משקין מניין, אמרת קל וחומר ומה מים שאין מפזין טעמן אסורין, שאר משקין שמפזין טעמן לא כ"ש. רבי אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מניין, ת"ל ובשל מבושל מ"מ. מאי ביניהו, איכא ביניהו צלי קדר.

+ האם לרבנן צלי קדר מותר, או שאינו בלאו אלא בעשה.

ע' רש"י ד"ה צלי קדר, אכן יעוי' תוס' ד"ה איכא, ועי' מנחת חינוך מצוה ז' אות י"ח.

+ צ"ע אף אי נימא דצלי קדר נחשב צלי, אכתי איך ניתן להכשירו, והרי הוא צלי מחמת דבר אחר, וכמבואר לענין נגע בחרסו של תנור.

חשק שלמה ברש"י ד"ה צלי.

ורבנן האי בשל מבושל מאי עבדי להו מבעי ליה לכדתניא בשלו ואח"כ צלאו או שצלאו ואח"כ בשלו חייב.

+ צ"ע בפסקי הרמב"ם פ"ח מקרבן פסח ח"ח.

אחר דפסק כרבנן בצלאו ואח"כ בשל, מדוע פסק דצלי קדר אסור וחייב כרבי.

במקף משנה שם, מהר"י קורקוס שם, לחם משנה שם, צל"ח בפסקא "ובזה עמדתי", נמוקי הגר"ב מ' ע"ב ד"ה אבל, יפה עינים ד"ה במים [ועי"ש בספר המפתח].

❖ בישול מועט ❖

ורבנן האי בשל מבושל מאי עבדי להו, מבעי ליה לכדתניא בשלו ואח"כ צלאו או שצלאו ואח"כ בשלו חייב

+ שיעור בישול לאיסור בישול דפסח.

ע' מנחת חינוך מצוה ז' אות ג', ועי"ש בשם בעל מעיל צדקה [הגאון ר' יונה לאנדסופר], בטעמא דיש לחייבו משום חצי שיעור.

+ בישל את הפסח בפחות משיאור מאכל בן דרוסאי, וחזר וצלאו האם הוי כבישול ואחכ צלאוי.

ע' מנחת חינוך שם ד"ה ולפי מה שכתבנו.

מעם מצה

דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי ר"מ, רבי יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נימוח, עולא אמר אפילו תימא ר"מ שאני הכא דאמר קרא ובשל מבושל מ"מ.

+ בטעמא דרי' יוסי דאין יוצאין במבושל, משום חסרון שם לחם, או משום מצה עשירה.

ע' רש"י ד"ה אבל לא במבושל, ועי' תוס' ד"ה אבל.

ובברכות ל"ח ע"ב, מסיים - ועד כאן לא קאמר רי' יוסי התם אלא משום דבעינן טעם מצה וליכא וכו'.

ע' תוס' ד"ה אמר רב כהנא, דהקשו דאי ר' כהנא כר' יוסי דמסברא בישול מבטל שם לחם ושם צלוי בשל מבושל למ"ל, אכן אפשר דר"כ קאי כמסקנת הגמ' הנ"ל בברכות דלאו משום ביטול שם לחם הוא, וצ"ע.

+ צ"ב דלהלן קטיו' ע"ב מבואר, דבלע מצה יצא, בלע מרור לא יצא, משמע דלא בעינן טעם מצה.

ע' רבינו יונה ברכות (כ"ז ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה משום, ועי' רשב"ם לקמן שם ד"ה בלע מצה, וע"ע ברשב"ם שם ע"א ד"ה ומבטל לה, ועי' רבינו מנוח פ"ו מחמץ ומצה הלכה ו' ד"ה מצה שבשלה, פני יהושע ברכות ל"ח ע"ב, ד"ה ואני אומר, מהר"ן חיות שם ד"ה משם.

+ טעמא דר"מ דיוצא במצה מבושלת, משום דלא בעינן טעם מצה, או דבישול לא מפיק מוטעם מצה.

ע' רשב"א ברכות ל"ח ע"ב ד"ה לא היא, פני יהושע בברכות שם ד"ה ואני אומר, צל"ח ד"ה מתיב, רש"ש בברכות שם ד"ה מתיב.

פסח שני *

בישול פסח בחמי טבריא

אמר רב חסדא המבשל בחמי טבריא בשבת פטור, פסח שבשלו בחמי טבריא חייב, מאי שנא בשבת דלא דתולדות אש בעינן וליכא, פסח נמי לאו תולדות אש הוא, אמר רבא מאי חייב דקתני דקא עבר משום צלי אש.

+ צ"ע, כיצד שייך לבשל פסח בחמי טבריא והרי יפסל ביוצא.

ע"י חשק שלמה ד"ה פסח, בקושיית "חכם אחד גדול מחכמי ירושלים", וע"י תקנת עזרא שנדפס בספר הזיכרון שירתא דפסחא עמ' צ"א.

+ גדר הבשר בבישול בחמי טבריא, ונפ"מ אם חזר ובשלו, האם נימא דאין בישול אחר בישול, או באופן שחזר וצללו אם מהני.

מנחת חינוך מצוה ז' אות ה'.

הרוכא

ת"ר יכול צלאו כל צורכו יהא חייב, ת"ל אל תאכל ממנו נא ובשל מבושל במים, נא ובשל מבושל אמרתי לך ולא שצלאו כל צורכו, היכי דמי אמר רב אשי דשויא הרוכא.

+ בבאור ההו"א דחרכו יהיה חייב.

+ במעמא דאין לחייב בחרכו, משום חסרון דצלי אש.

ע"י רש"י ד"ה יכול צלאו, וע"י מהרש"א ד"ה יכול, וע"י חכם צבי סי' ס"ב ד"ה ואשר ביקש, וסי' ס"ג ד"ה מה שעשה - סוד"ה ומה שנסתפק, מנחת חינוך מצוה ז' אות ט'.

נא

היכי דמי נא אמר רב כדאמרי פרסאי אברנים.

+ מסתברא דשיעור נא הוא פחות ממאכל בן דרוסאי.

ע"י ב"ח יו"ד סי' ס"ט אות י"ט, וע"י מנחת חינוך מצוה ז' אות א.

+ צלאו כשיעור נא, והמשיך לצלותו בחמי טבריא. + צלאו כשיעור נא, ובשלו.

מנחת חינוך מצוה ז' אות ב'.

נא ומבושל - לאו שבכללות

אמר רבא אכלו נא לוקה שתים מבושל לוקה שתים, נא ומבושל לוקה שלש, אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות.

איכא דאמרי תרתי הוא דלא לקי חדא מיהת לקי, איכא דאמרי חדא נמי לא לקי, דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה. רבא אמר אכל וגו' לוקה שתים וכו'.

וע"י תוס' ד"ה אמר רבא, דבסוגיא דנזיר ל"ח ע"ב, השיטה מהופכת מדאביי לרבא, וכן גרסו הרבה ראשונים כאן.

+ גדר לאו שבכללות.

בגדר לאו שבכללות מצאנו כמה אופנים, ונתפרשו בספר המצוות להרמב"ם שורש תשיעי, וע"י מאירי בבא מציעא קט"ו ע"א.

וגדר הלאו המדובר כאן הוא - לאו שהוזכרו בו פרטים, וחזר וכלל כל הדברים. והיינו שבתחילה פרט "נא" ו"מבושל", ואח"כ כלל הכל ב"כי אם צלי אש".

+ בבאור פלוגתא אביי ורבא בסוגין, ובי' הלשונות למ"ד לאו שבכללות אינו לוקה.

+ מלקות במבשל בחמי טבריא, משום כי אם צלי אש.

ע"י היטב ברש"י ד"ה אבל חדא, [וע"י במאירי עמ' קל"ד, ד"ה ומן התימה, בשם שיטה אחרת]. אכן יעוי' תוס' ד"ה איכא.

וע"י במה שנחלקו בבאור הסוגיא הרמב"ם בספר המצוות שורש ט' עמ' ק"ע (במהדורת רש"פ), והרמב"ן שם עמ' קע"ב, וע"י חינוך מצוה ז', והובאו במאירי כאן ד"ה לאו שבכללות, ואילך.

ועי"ש דפליגי למאי דקי"ל דאינו לוקה על לאו שבכללות, אם לוקה עכ"פ על נא ומבושל אחד או שתים, וע"י מנחת חינוך שם אות י"ז, עוד נפ"מ בין הרמב"ם לרמב"ן לענין צירוף נא ומבושל.

מים שלנו

אמר רב יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלנו, דרשה רב מתנה בפפוניא, למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביה, ואמרו ליה הב לן מיא, אמר להו אנא במיא דביתו אמרי.

+ **בטעם שאין ללוש אלא במים שלנו.**

+ **משך שיעור לינה, ואם מועילה לינה יום.**

עי' רש"י ד"ה שלנו, ועי' רא"ש סי' ל' בשם אבי העזרי, ומש"כ מעובדא דבני פפוניא, ועי"ש ברא"ש טעם נוסף בשם ר' אליעזר ממין, ועי"ש הנפ"מ לדינא בין הטעמים.

+ **עבר ולש במים שלא לנו.**

עי' רי"ף י"ב ע"ב, בפ"י גרופין, ולפי"ז בעיית "עברה ולשה" קאי נמי על מים שלנו ותליא בפלוגתא דמר זוטרא ורב אשי, אכן לרש"י לא קאי הבעיא על מים שלנו, עי' רא"ש סי' ל"א.

ובמה שיש דון בכל הנ"ל מעובדא דבני פפוניא, ואי היתה העובדא לפני הפסח או בתוך הפסח, עי' קרבן נתנאל סי' ל' אות ג', ועי' מה שהאריכו הבית יוסף סי' תנ"ה סעי' א', ומה שהביא בשם רבי אליהו מזרחי בפרושו לסמ"ג, ועי"ש במ"ז שם ס"ק א', ועי' פרי חדש שם.

+ **האם דין מים שלנו נאמר רק למצת מצוה, או לכל מצה מחשש חימוץ.**

עי' רא"ש סי' ל"א בשם בעל העיטור ומש"כ ע"ז, ועי' משנת יעבץ אור"ח סי' ט"ו אות ג'.

* ה' מנחם אב תשע"ה *

מ"א ע"ב, ת"ר אכל כזית נא
מבעוד יום - סוף הפרק.

* פסח שני *

נא מבעוד יום

ת"ר אכל כזית נא מבעוד יום פטור.

+ **האובל נא ומבושל מבעוד יום, האם פטור ומותר, או פטור אבל אסור.**

עי' מנחת חינוך מצוה ד' אות י"א, ועי' בהערות למנחת חינוך שם הערה כ"א משם הגר"י פערלא.

+ **אבל נא ומבושל ביום מ"ו.**

מנחת חינוך שם ד"ה ונראה, וד"ה והנה אלאו.

מקדיש תמימים לבדק הבית

שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו, אותו אתה מתפס לבדק הבית ואי אתה מתפס תמימים לבדק הבית, אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין, ת"ל וידבר די אל משה לאמר, לימד על כל הפרשה כולה שיהא בלא תעשה.

+ **בהשמטת הרמב"ם דבתמימן לבה"ב עובר גם בל"ת.**

עי' פ"ה מערכין הלכה ה' ו', ועי"ש בכס"מ לח"מ ומל"מ, ועי' חק נתן תמורה ד' ע"ב ד"ה ומנין.

+ **מחרים תמימים לבדק הבית.**

עי' מתני' ערכין כ"ח ע"ב לענין מחרים, דלא חלקה המשנה בין תמימן לבעלי מומין, ועי' מלאכת חושב תמורה ד' ע"ב ד"ה המקדיש, מש"כ לחלק בין חרם להקדש.

* לא אמור

בלא תעשה מנין ת"ל וידבר די אל משה לאמר, לימד על כל הפרשה כולה שיהא בלא תעשה דברי רבי יהודה, אמר לו רבי לבר קפרא מאי משמע, אמר לו דכתיב לאמר, לא נאמר בדברים, כי רב אמרי לאמר לאו אמור. וברש"י ד"ה לאו אמור. אמור להן שיש איסור לאו בדברים, והכא גבי פסח נמי כתיב בתחלת הפרשה, ויאמר די אל משה ואל אהרן לאמר.

+ **צ"ע דלפי"ז בכל מקום שנאמר בתורה "לאמור" נדרוש כן.**

עי' תוס' ד"ה לאמר, ועי' תוס' מנחות נ"א ע"ב ד"ה אף [הגהות מחר"ב רנשבורג, כאן], ועי' היטב בשיטמ"ק תמורה ד' ע"ב בהשמטות אות ו', ועי' התורה והמצוה להגאון מלבי"ם פרשת אמור אות קי"ט, ועי' חק נתן תמורה שם ד"ה א"ל, ועי' יפה עינים תמורה שם ד"ה לאמור.

* עברה ולשה

דרש רבא אשה לא תלוש בחמה, ולא בחמי חמה, ולא במים הגרופין מן המולייר, ולא תגביה ידה מן התנור, עד שתגמור את כל הפת וכו'. איבעיא להו עברה ולשה מהו, מר זוטרא אמר מותר, רב אשי אמר אסור, אמר מר זוטרא מנא אמינא לה וכו', היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר.

+ **על אלו מן הדינים קאי הספק דעברה ולשה.**

עי' רש"י ד"ה עברה ולשה, ועי' רמב"ם פ"ה מחמץ ומצה הי"ב, ועי"ש ברכינו מנוח, ועי' ריטב"א ד"ה איבעיא להו.

+ **האם האיבעיא בעברה בשוגג או במזיד - עי' רש"י ד"ה היכא דאיתמר, ועי' רא"ש סי' ל"א, ועי' ר"ן י"ב ע"ב ד"ה ורב אשי.**

בעוהשי"ת, זמן קיץ תשע"ח

מסכת פסחים פרק שלישי

אלו עוברין

ואלו עוברין בפסח, כותח הבבלי, ושכר המדי, וחומץ האדומי, וזיתום המצרי, וזומן של צבעים, ועמילן של טבחים, וקולן של סופרים.

+ פלוגתת הראשונים בבאור "עוברין".

+ האם המשנה באה להשיענו דין אכילה בתערובת חמץ, וחמץ נוקשה, או דין ביצור.

+ דין השנויים במשנה מדאורייתא או מדרבנן.

עי' היטב בלשון רש"י ד"ה ואלו עוברין, ועי' בתוס' ד"ה ואלו, שיטת ריב"א בבבאור "עוברין". ובמאי דפליג עליהם ר"ת בתוס' שם, ועי' הרחבת הדברים בזה ברא"ש סי' א'.

+ לשיטת ר"ת, האם יש חיוב לבצר את השנויים במתני.

עי' רא"ש בהמשך סי' א' מש"כ לתלות בב' באורי התוס' דף ב' ע"א ד"ה אור, בטעם חובת בדיקה.

+ דקדוק הלשון "ואלו עוברין" בוא"ו החיבור.

עי' גי' המשנה שבמשניות, ועי' צ"ח ד"ה ואלו עוברין [הראשון], ומש"כ להוכיח מזה לפלוגתת רש"י ור"ת. אכן יעוי' במלאכת שלמה כאן משנה א' ד"ה ואלו עוברין.

עי' קהלות יעקב סי' י"ז, ובמה שפלפל בזה בדברי המנחת ברוך סי' מ"ד.

✱

✱ כותח - עי' רימב"א ד"ה כותח, דהני ג' דברים שנאמרו בו כמבואר בגמ', הם ג' המרכיבים שנעשה מהם.

✱ פטור תמיד ממעשר

תניא אמר ר"י, ביהודה בראשונה הלוקח חומץ מעם הארץ אינו צריך לעשר, מפני שחוקה אינו בא אלא מן התמיד וכו'.

הכי קאמר לא נחשדו עמי הארץ על התמיד.

+ בטעם פטור תמיד ממעשר, והאם בכל תמיד לא נחשדו על המעשרות.

+ האם יש לדון בפטור תמיד מדין הקלין שבדמאי [דמאי פ"א מ"א].

עי' רש"י ד"ה הכי קאמר, אכן יעוי' מה שעמד בזה המאירי ד"ה חומץ.

✱ המתמד

המתמד, ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו, פטור, ורבי יהודה מחייב.

+ הדין במצא יותר מכדי מידתו. + באיזו מידה לכו"ע חייב במעשר.

הגדון מבואר בגמ' בבא בתרא צ"ז ריש ע"א, ובתוס' שם ד"ה הוא, והובאו עקרי הדברים במאירי כאן ד"ה חומץ, ועי' חרושי רבינו דוד ד"ה המתמד.

+ מדוע אין לחייב בתמיד שבכדי מידתו מצד "נותן מעם" - תוס' שם, מאירי ד"ה שמרים, רבינו דוד שם.

✱

✱ שיריים של בנות עשירים - קולן של סופרים וכו', רב שימי מחזנאה אמר זה טיפולן של בנות עשירים שמשירות אותו לבנות עניים. עי' רש"י ד"ה טיפולן. + צ"ב, מדוע לא אמרו בפשוטו "טיפולן של בנות עשירים", ומאי נפ"מ לדין חמץ בזה שמשירות ממנו לבנות עניים. עי' מהרש"א ברש"י ד"ה טופלן.

✱ א' אייר תשע"ח ✱

ואלו עוברין - ע"ב, רבי אליעזר אומר.

רא"ש סימן א'

✱ פסח שני ✱

✱ תערובת חמץ וחצץ נוקשה

ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי, ושכר המדי, וחומץ האדומי, וזיתום המצרי. וזומן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים.

בגמ' בע"ב תני ר' חייא סימן, ומחלק את המינים השנויים לשניים, (א) ארבעה מיני מדינה, שהם תערובת חמץ (ב) שלשה מיני אומניות, שהם חמץ נוקשה.

מקור האיסור בתערובת חמץ וחמץ נוקשה מתבאר בגמ' להלן מ"ג ע"א, וגדרי האיסור נידונו שם בראשונים בהרחבה, ויצוין להלן בס"ד.

+ בבאור שיטת רש"י דעובר בכל יראה בחמץ נוקשה, גם א"יבא דחכמים דחמץ נוקשה אינו אסור באכילה מדאורייתא.

+ בטעם דחמץ נוקשה אינו אסור באכילה.

* ב' אייר תשע"ח *

מ"ב ע"ב: רבי אליעזר אומר אף תכשיטי נשים - מ"ג ע"א, נשים מדרב יהודה וכו'.

רא"ש סי' א', [נ"ג ע"א]

* פסח שני *

* טיפולי נשים - תכשיטי נשים סלקא
דעתך אלא אימא אף טיפולי נשים. + יש לדקדק מדוע לא שנה התנא כאמת בלשון "טיפולי נשים" עי' שושנים לדוד על המשניות כאן ד"ה ר"א וכו'.

* שמן המור עניות טופלות אותן בסיד וכו', בנות מלכים בשמן המור שנאמר ששה חדשים בשמן המור וכו'. עי' מקואות פ"ט מ"ה דהמור חוצץ בטבילה, ועי"ש במלאכת שלמה בשם הרמב"ן עה"ת, ומבאר היטב ע"פ סוגיין דענין שמן המור שטופלין אותו כענין סיד וסולת.

ועי' קובץ כרם שלמה גליון צ"ה עמ' ל"ב אות א' מהגאון בעל צפנת פענח דזהו פ' כאשר אבדתי אבדתי שאמרה אסתר משום חציצה בטבילה. [ואע"פ שבאה לפני אחשוורוש בחוה"מ פסח, וא"כ בלא"ה היה אסור לטפל, עי' מו"ק ט' ע"ב, י"ל דדוקא סיד אסור, או דסו"ס הרי היה ראוי להקפל במועד].

ועי' בספר זכות יעקב [להרי"ח סופר שליט"א, סי' כ"ד עמ' קי"ב, ושנה בספרו טוב להודות ח"א סי' י"ד], מש"כ לחלק בין מור לשמן המור, אמנם מסוגיא דידן משמע לכאורה דאף שמן המור יש בו ממשות.

ואי הטפילה בשמן המור ענינה דומה לסולת וסיד המבוארים בסוגיין, יש לפלפל במה שדנו האחרונים בחציצה בשאר שמנים עי' ש"ך יו"ד סי' קצ"ח ס"ק י"ד.

* גדר חמץ נוקשה - בבאור מהו חמץ נוקשה, יש לדקדק בלשונות רש"י ד"ה מאן תנא, וד"ה שיאור, וד"ה כותח, ועי' קהלות יעקב סוס"י ל"ז ד"ה והנה גם.

* מאן תנא נוקשה - רש"י ד"ה מאן תנא. דמתני' וכו', אי נמי חמץ נוקשה רע ואיתיה בעיניה מזהירין על אכילתו בלא דקתני מתניתין וכו', ותכשיטי נשים בעיניה הוא, אבל נוקשה הוא דאינו ראוי לאכילה, וקתני באזהרה דעובר עליהן בלא. + צ"ע מדוע הביא רש"י דוגמא לחמץ נוקשה מהא דתכשיטי נשים, והרי תכשיטי נשים מפורש להדיא במתני' דר"א היא, ואין לשאול בזה מאן תנא. עי' צ"ח ברש"י ד"ה מאן תנא, וע"ע בפני יהושע ברש"י.

תערובת חמץ וחמץ נוקשה

הרי אלו באזהרה: מאן תנא דחמץ דגן גמור ע"י תערובות, ונוקשה בעיניה, בלאו.

אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא וכו', שמעינן ליה לרבי מאיר נוקשה בעיניה בלאו, וכל שכן חמץ דגן גמור על ידי תערובת.

רב נחמן אמר, ר"א היא דתניא על חמץ דגן גמור ענוש כרת, על עירובו בלאו, דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים, על חמץ דגן גמור ענוש כרת, על עירובו בלאו כלום. ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר חמץ דגן גמור על ידי תערובת בלאו, וכל שכן נוקשה בעיניה.

+ האם הלכה כסתם מתני' דתערובת ונוקשה בלאו, או כחכמים דברייתא ב"לא כלום".

+ שיטות הראשונים בהכרעת ההלכה.

(א) שיטת הרי"ף - עי' היטב בדברי הרי"ף י"ד ע"א, וביאור הכרעתו ברא"ש בהמשך סי' א'.

+ צ"ע בפסק הרי"ף הרי קי"ל הלכה כסתם משנה.

עי' בעל המאור שם מה שתמה על שיטת הרי"ף, ועי"ש במלחמת ד' "אבל כוף אזנך לשמוע וכו'", ועי' רא"ש הנ"ל.

+ ביסוד איסור תערובת לשיטת הרי"ף מצאנו ג' אופנים.

(א) איסור דרבנן (ב) משום חצי שיעור (ד) מריבוי ד"כ"ל לרבנן ילפינן רק איסור.

עי' מור סי' רמ"ב, ועי' ב"ח שם אות ג', ועי' קרבן נתנאל סי' א' אות מ', ועי' צ"ח ד"ה ובגוף דין נוקשה ותערובת.

(ב) שיטת בעל המאור - עי"ש בהמשך דברי בעל המאור [עד ונקוט האי כללא], ומש"כ להוכיח שיטתו מדברי הרי"ף בשלהי פרקין לענין "שיאור", ועי' במלחמות שם.

(ג) שיטת הראב"ד - עי' בהשגות הראב"ד על בעל המאור אות ב', ומש"כ לחלק בין תערובת לנוקשה.

וראה סיכום וברור השיטות דבר דבור על אופניו במאירי בריש הפרק.

+ באופן הלימוד דחמץ נוקשה נוקשה בלאו ולא בכרת.

עי' רש"י סוד"ה שיאור, והאי לאו דנוקשה וכו', וד"ה לענין כרת. אכן עי' בעל המאור הנ"ל, ור"ן (י"ג ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה כל מחמצת [ועי' מהרש"א ברש"י ד"ה ולענין כרת], ועי' צ"ח ד"ה תלמוד לומר.

*

ובל החפץ להאריך ולפלפל בעניני חמץ נוקשה ותערובת חמץ, ימצא אריכות דברים בכל פינות הענין, בספר מנחת ברוך מסימן מ"ד ואילך.

* גדר חמץ נוקשה - בבאור מהו חמץ נוקשה, יש לדקדק בלשונות רש"י ד"ה מאן תנא, וד"ה שיאור, וד"ה כותח, ועי' קהלות יעקב סוס"י ל"ז ד"ה והנה גם.

* מאן תנא נוקשה - רש"י ד"ה מאן תנא. דמתני' וכו', אי נמי חמץ נוקשה רע ואיתיה בעיניה מזהירין על אכילתו בלא דקתני מתניתין וכו', ותכשיטי נשים בעיניה הוא, אבל נוקשה הוא דאינו ראוי לאכילה, וקתני באזהרה דעובר עליהן בלא. + צ"ע מדוע הביא רש"י דוגמא לחמץ נוקשה מהא דתכשיטי נשים, והרי תכשיטי נשים מפורש להדיא במתני' דר"א היא, ואין לשאול בזה מאן תנא. עי' צ"ח ברש"י ד"ה מאן תנא, וע"ע בפני יהושע ברש"י.

הציבו ציונים + מסכים מ'ג ע"א - ע"ב

השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה

נשים מדרב יהודה אמר רב נפקא, דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רי ישמעאל, אמר קרא איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם, השוה הכתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה.

- + צ"ע מדוע נקט דהשוה לענין עונש ולא לענין חי'לאוי.
- ע' מקנה קדושין ל"ה ע"א ד"ה השוה הכתוב.
- + יש לעיין מנין שהשוה הכתוב אשה לאיש לאזהרה.
- מהרש"א ע"ב ד"ה קאי באוכלין.
- + מנין שנשים הוזהרו על לשון הרע.
- + מנין שנשים הוזהרו על לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, וכל כיוצא בזה.
- ע' מנחת חינוך מצוה ח' אות ד', וע"ע בהציבי ציונים לתמורה ב' ע"ב [ב"הוא ותמורתו] בענין "נשים בלאו שאין בו מעשה".
- + האם הושוו נשים גם לענין עונשין שבעשה.
- ע' דקדוק לשון רש"י כאן ד"ה לכל עונשין, וע' שער המלך פרק י"ב מעכו"ם ה"ג.

לימוד מהללמ"ס

תוס' ד"ה סלקא וכו', ועוד יש לומר, דהכא יש לדרוש יותר הותר לנשים משום ג"ש דמ"ו מחג הסוכות, והוו מיפטרי ממצה כמו מסוכה, דפטר להו בהדיא בפי' הישן מהלכה למשה מסיני.

+ צ"ב מהב"ת דנלמד ג"ש לפטור נשים ממצה, מהלכה למשה מסיני שפטרות מסוכה, והרי כלל'א הוא דאין למדין מהללמ"ס ב"ג מדות [כדפי' רש"י בשבת קל"ב ע"א ד"ה עקיבא]

ע' רש"ש בתוס' בא"ד ועו"ל וכו', וע' שפת אמת בתוס'.

נשים בטעטנו ובציצית

תוס' ד"ה סלקא וכו', יש מקשים למה נשים אין חייבות בציצית משום דכל שישנו בלבישת שעטנו ישנו בגדילים, כדרשין בערכין גבי כהנים, ולפירוש ר"י דפי' דמסיפא לרישא סברא לדרוש, קשה להפך שלא יהו נשים חייבות בכלאים, וכי תימא הי"נ והא בפ"ק דביצה משמע דכלאים לא חוו למידי.

+ בישוב קושיית התוס':

ע' חידושי הר"ן ד"ה סד"א, וע' מהר"ם חלאוה סוד"ה כל לרבות, וע' רימב"א קדושין ל"ג ע"ב בפסיקא "וקשה לך", וע' שער המלך פ"ו מחמת ומצה ה"א ד"ה ודרך אגב.

הקטרת שאור במקצת

שאור בל תקטירו, אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל כל, עירובו מניין ת"ל כי כל.

+ האם באור "מקצתו", מקצת קומץ, או מקצת מוית.

ע' תוס' ד"ה אין, פלוגתא אב"י ורבא במנחות נ"ח ע"א, ובמאי דפליגי בדין הקטרה פחות מכזית.

לשון רש"י ד"ה מקצתו. חצי זית שאינו הקטר שלם דאין הקטרה פחותה מכזית.

+ צ"ע שלכאורה רש"י מוכח שטרא לבי תרי, דמה שפירש חצי זית היינו כאב"י, ומה שכתב דאין הקטרה פחותה מכזית היינו כרבא. ע' מה שהובא מספר מעיל שמואל (להג"מ רבי שמואל שפירא אב"ד טלו זצ"ל) בהגהות וציונים אות ו', [נעוד כתב שם דדברי רש"י כאן כזעירי דלהלן]. ובספר כסא רחמים ברש"י כאן כתב, דכל דברי רש"י הם ביאור ל"מקצתו מנין", והיינו מקצתו שהוא חצי זית ואין הקטרה פחות מכזית מנין שבכ"ז חייב, והוו דילפינן מכל דחייב חצי זית ויש הקטרה בפחות מכזית. ולפי"ז דברי רש"י כאב"י וע' בסמוך.

+ צ"ע בפסק הרמב"ם פ"ה מאיסורי מזבח ה"א, דחייב בהקטרת שאור גם בפחות מכזית, וכאב"י.

+ צ"ע בפסק הרמב"ם פ"ג ממעשה הקרבנות הי"ד, דאין קומץ פחות מבי' זיתים ורבא.

ע' כסף משנה בהלכות איסורי מזבח שם, וע"פ דבריו יש לפלפל גם בדברי רש"י כאן, וע' לחם משנה בהלכות מעשה הקרבנות, וע' בספר המפתח שם.

*
קשיא - מאן שמעת ליה דדריש כל רבי אליעזר, וקא דריש כי כל, קשיא + בטעם דמסיק בקשיא ולא בתיובתא - לחם משנה פ"ה מאיסורי מזבח ה"א.

היתר מצטרף לאיסור

א"ר אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה, אין היתר מצטרף לאיסור, חוץ מאיסורי נזיר, שהרי אמרה תורה משרת.

+ **בבאור האופן** דהיתר מצטרף לאיסור, והאם איירי בתערובת.

עי' היטב ברש"י ד"ה אין התר, ומה שנחלקו התוס' ד"ה כמאן.

+ **בהסבר** דין "היתר מצטרף לאיסור" **אע"פ** שאין בו כזית איסור, והאם הוא משום נתינת טעם.

+ **בבאור החילוק** בין "היתר מצטרף לאיסור" ל"טעם כעיקר".

ומצאנו בזה בראשונים בכמה אופנים, (א) **בעל המאור** (עוז והדר עמ' ל"ד ד"ה נקוט האי כללא) (ב) **הרמב"ן** במלחמות שם ד"ה הוי יודע, (ג) **מאירי** ד"ה ענין היתר מצטרף, וד"ה והיתר מצטרף לאיסור בקדשים, (ד) **מהר"ם חלאווה** ד"ה אמר ר' אבהו.

וע"ע במצויין להלן מ"ד ע"ב בענין "טעם כעיקר".

+ **בסברת** "היתר מצטרף לאיסור" לשיטת רש"י.

עי' קהלות **יעקב** שבועות סי' ט"ז ד"ה ובעיקר, [וצריך לעיין בזה מדברי המאירי הנ"ל].

* ג' אייר תשע"ח *

מי"ג ע"ב, אי"ר אבהו אי"ר יוחנן - מי"ד ע"א, והאי משרת.

* פסח שני *

* חצי שיעור *

תוס' ד"ה לענין חמין בפסח נמו'. לרי' יוחנן לא מצי פריך, דאיהו לא דריש כל. ואם תאמר והא כפרק בתרא דיומא (דף ע"ד ע"א) דריש רבי יוחנן מכל חלב דחצי שיעור אסור מן התורה, ואורי"י דלא דריש אלא לאיסורא, אבל להתחייב מלקות כמו בכשיעור לא וכן גבי חמין.

+ **צ"ב**, אם "כל" דחמין מרבה רק לענין איסורא [כתי' התוס'] למה הוצרך "כל" בחמין, נילף חמין מחלב.

+ **האם** איסור חצי שיעור הוא איסור בפני עצמו, או רק משום חזי לאיצטרופי.

+ **האוכל** חצי שיעור חמין ברגע האחרון של פסח, שלא שייך עוד צירוף.

עי' **מהרש"א** בתוס' כאן, ועי' **צל"ח** בתוס' "בא"ד הקשה מהרש"א", ומש"כ עוד בבירור יסודו **בנודע** ביהודא תנינא אור"ח סי' נ"ג [הובא בצל"ח השלם], ובמש"כ הצל"ח לענין איסור נזיר עי' מנחת חינוך מצוה שע"ב אות י"ט.

+ **כשנשאר** מן הדבר האסור פחות מכשיעור, דתו לא חזי לאיצטרופי האם אסור מצד חצי שיעור.

+ **חזי לאיצטרופי**, סיבת איסור חצי שיעור, או סימן דחצי שיעור אסור.

קובץ שעורים ב"ב אות שס"ז, ועי' **קובץ שמועות** (בקובצ"ש ח"ב) חולין אות מ"ה, וע"ע **נרנ"ט** שבועות סי' ר"ג ד"ה אמנם נראה.

וע"ע **הציבי ציונים** לשבועות כ"א ע"א [שבועות שתיים] בענין חצי שיעור בשבועה.

* בטלה דעתיה אצל כל אדם *

אלא הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס, אי בעיניה דקשריף וקאכיל ליה בטלה דעתיה אצל כל אדם וכו'.

+ **בבאור** "בטלה דעתיה אצל כל אדם", (א) שכן הדרך, אבל אם באמת יאכל כזית בכדי אכילת פרס, יהיה חייב, (ב) או, שאפילו אם יאכל כותח כזית בכדי אכילת פרס יהיה פטור דלא חשיב אכילה.

עי' היטב ברש"י ד"ה בטלה דעתו, אכן יעוי' תוס' נזיר ל"ז ע"ב ד"ה הנח, ועי' חשק שלמה ברש"י, ומה שציין שם, ובגליון **מהרש"א** ציין לשו"ע אור"ח סי' קס"ח סעי' ו', ועיי"ש **בביאור הלכה** ד"ה אע"פ.

* שיעור אכילת פרס *

רש"י ד"ה פרס. הוא חצי ככר ששיערו בו עירובי תחומים שהוא מזון שתי סעודות, וחציו לכית המנוגע לטמא בגדים אם ישהה בו כדי אכילתו שנתנה תורה שיעור שהייתו כדי סעודה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו, והלכה למשה מסיני דחצי ככר של שמונה ביצים הוא סעודה.

+ **שיעור פרס**, די ביצים או ג' ביצים.

עי' **עירובין** פ"ב ע"ב פלוגתא דתנאי, ועי' **רש"י** הנ"ל, אכן יעוי' ברמב"ם שביתת עשור פ"ב ה"ד (גליון מהרש"א ד). ועי' **שולחן ערוך** אור"ח סי' שס"ח סעי' ג', וסי' תרי"ב סעי' ד', ועיי"ש **במשנה ברורה** ס"ק ח'.

* תרומת תבלין *

אי"ל הנח לתרומת תבלין דרבנן.

+ **מדוע** העמיד רש"י ד"ה שתי מדוכות בתבלין פלפלין וזנגביל בדוקא.

+ **בשיטת** הירושלמי מעשרות פ"א ה"א, דמרבה לחיוב מעשר מדאורייתא קמניות וכמה מיני זרעים.

עי"ש **בפירוש הר"ש סירליאו** (ג' ע"א - ע"ב מדפי הדפוס) ד"ה מדבריהם.

מיד ע"א, והאי משרת - ע"ב, א"ל
רב אחא בריה דרב אויא רב אשי.

משרת ליתן טעם כעיקר, שאם שרה
ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב,
מכאן אתה דן לכל התורה כולה.

+ פלוגתת הראשונים בדין טעם כעיקר,
האם איירי דוקא באופן שממשות
האיסור מעורבת, או אפילו שאין
מעורבת ממשות האיסור ורק טעם
האיסור ניכר.

+ בחילוק שבין היתר מצטרף לאיסור, לבין
טעם כעיקר.

+ האם שייך לדון בכוחה וכו' מדין טעם
כעיקר, וגדר טעם החמץ שבכוחה וכו'.

ע"י היטב בלשונות רש"י כאן ד"ה
ליתן טעם כעיקר, וד"ה מפת ומיין,
וד"ה טעם כעיקר. אכן יעוי' בבעל
המאור כאן [עמ' ל"ז במהדורת עוז
והדרן] "נקוט האי כללא וכו'",
מיהו יעוי' ברמב"ן במלחמות כאן
והוי יודע".

וכבר האריך כאן הגאון בעל נחלת
דוד בבאור שיטות הראשונים בטעם כעיקר, ע"ש.

ערלה בשתים

ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם, ואין איסורו איסור הנאה, ויש היתר לאיסורו, עשה בו טעם כעיקר. כלאים שאיסורו
איסור עולם, ואיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אינו דין שיעשה טעם כעיקר, והוא הדין לערלה בשתים.

+ בבאור ג' הגדרים שבנזיר, ובאיזה אופן הוא בכלאים, ומדוע בערלה רק שתיים.

ע"י היטב ברש"י ותוס' ד"ה והוא, וע"י אופנים נוספים במאירי סוד"ה ולעיקר הענין, ובמחר"ם חלאוה ד"ה
ומה נזיר.

קדירה בת יומא

ורבי עקיבא כדרכ חייא בריה דרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא הלכך לאו נותן טעם לפגם הוא
ורבנן קדירה בת יומא נמי לא אפשר דלא פגמה פורתא.

+ צ"ב, דהרי כששבו ממלחמת מדין ודאי עבר עליהם לילה, וא"כ לא היו שם כלים בני יומן. + קדירה בת יומא - בר בי רב דחד
יומא.

ע"י רימב"א ע"ז ס"ז ד"ה לא אסרה בשם הרמ"ה, ומש"כ הרמ"ה לישב, ועי"ש בריטב"א שסיים על דברי הרמ"ה -
והנהגה רבינו ז"ל דן אותנו בדין חדש שלא נאמר מעולם, ועי"ש מש"כ לבאר באופ"א.

אינה בת יומא

כדרכ חייא בריה דרב הונא דאמר לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא.

+ השיעור שיחשב הכלי שלא בן יומן, (א)כששהה מעת לעת (ב) לינת לילה.

+ מהו הפוגם, תחילת הלילה, סוף הלילה, או כל הלילה.

ע"י רש"י ד"ה והכא אסור, תוס' ע"ז ע"ו ע"א ד"ה בת יומא, וביתר באור ברא"שה ע"ז פ"ה סי' ל"ו, וע"י מה
שהעיר בדברי הרא"ש בשער המלך פ"ה מחמץ ומצה הכ"ה ד"ה ודרך אגב, וע"י ר"ן ע"ז מ' ע"א ד"ה לא אסרה.

נותן טעם לפגם

ורבנן גיעולי נכרים נמי חידוש הוא, דהא כל נותן טעם לפגם מותר
דגמרינן מנבילה.

וברש"י דגמרינן מנבילה. דכתיב לא תאכלו כל נבילה לגר וגוי (דברים
יד) הראויה לגר קרויה נבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה.

+ יש לעיין כיצד ילפינן דין נותן טעם לפגם מנבילה, דנבילה שאינה ראויה לגר
היינו שאינה ראויה לאכילת אדם כלל, משא"כ נותן טעם לפגם ראוי לאכילת
אדם.

ע"י היטב בר"ן ע"ז ל"ב ריש ע"ב, וע"י קהלות יעקב ע"ז סי' כ"ה
אות א'.

+ יש לחקור בטעם ההתר בנותן טעם לפגם. האם א) משום חסרון בהנאה
מהטעם [נמצא שאין כאן מעשה אכילה] או ב) משום חסרון ב"טעם",
שכשהטעם פגום לא נתחדש בו הכח של "טעם כעיקר", [וא"כ אין כאן
חפצא דאיסורא].

ע"י קהלות יעקב שם אות ב' ג'.

+ דין "נותן טעם לפגם" בכלאי הכרם ובשר בחלב, שאסורים אף שלא
בדרך הנאה.

ע"י ברתי ופילתי סי' פ"ז ס"ק ט"ו ד"ה אמנם, וע"י חוות דעת סי'
ק"ג ס"ק א'.

+ האם בעינין פגימה שלא יהא נאכל מחמתה כלל, או דמגי שפוגם את הטעם.

+ לאידך גיסא יש לעיין האם בעינין שתהא הפגימה נכרת בחיך.

+ גדר טעם פגום, ע"פ המבואר בקדירה שאינה בת יומא, שהרי אינו מורגש כלל.

בהנ"ל ובעוד כמה נידונים בזה ע"י בהציוני ציונים לע"ז ס"ז ע"א
[יעבדוך עמים] בענין "נותן טעם לפגם", ובדף ס"ז ע"ב.

מ' אייר תשע"ח

מיד ע"ב, א"ל רב אחא בריה דרב
אויא רב אשי - מ"ה ע"ב, רב יוסף
אמר תנאי וכו'.

מסח שני

היתר מצטרף לאיסור בחטאת

ורבנן אמרי לך מוצרך צריכי חטאת
להיתר מצטרף לאיסור וכו'.

+ באור האופן דהוצרכנו לדין היתר
מצטרף לאיסור בקדשים שנגעו בחטאת,
והרי החיוב הוא מצד הטעם שנתנה
החטאת, וא"כ בלא"ה חייב משום טעם
בעיקר.

עי' רש"י ד"ה ה"ג ורבנן, ועי' קהלות
יעקב סי' ל"ט ומה שהביא שם
מרש"י זכחים צ"ז ע"ב.

כל היוצא מהגפן

א"ל רב אשי לרב כהנא אלא הא
דתניא, מכל אשר יעשה מגפן היין
מחרצנים ועד זג, לימד על איסורי נזיר
שמצטרפים זה עם זה.

+ האם מכל אשר יעשה הוא לאו מחודש,
או חידוש בדין צירוף.

+ מלקות בלאו שבכללות

עי' תוס' נזיר ל"ד ע"א ד"ה וכל, ועי' ברכת אברהם כאן ד"ה יש לחקור, אכן יעוי' במנחת חינוך מצוה שס"ח אות
י"ח ד"ה ועיין בר"מ וד"ה והנה.

+ צירוף אכילה ושתיה באיסורי נזיר.

עי' רמב"ם פ"ה מנזיר ה"ג, אכן יעוי' ברש"י נזיר ל"ד ע"א ד"ה וכל היוצא, ועי' מנחת חינוך הנ"ל ד"ה אך על כל
פנים, [ודו"ק ברש"י לעיל מ"ד ע"ב ד"ה חייב] (הערת ידידינו הב' עזרא אשכנזי נ"י ונתנאל רבהון נ"י).

איסור ואיסור מבעיא

רב אשי לרב כהנא אלא הא דתניא, מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג, לימד על איסורי נזיר שמצטרפים זה עם
זה, השתא לר"ע איסור והיתר מצטרפין איסור ואיסור מיבעיא.

+ צ"ע, דלכאורה אכתי צריך קרא לאיסור ואיסור, שאם לא נימא דמצטרפין משום איזה איסור יתרו בו, והוי התראת ספק.

מאירי ד"ה והקשה לר' עקיבא.

בצק שבסדקי עריבה

בצק שבסדקי עריבה, אם יש כוית במקום אחד חייב לבער ואם לאו בטל במיעוטו.

אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שאין עשויין לחזק, אבל במקום שעשויין לחזק אינו חייב לבער.

+ מהו מקום שעשויין לחזק, ומהו מקום שאין עשויין לחזק.

עי' רש"י ד"ה ל"ש, שחילק בין השוליים לדפנות, ועי' מה שתמה בזה המאירי ד"ה והשני, ועי"ש עוד שיטת
הגאונים, ומש"כ לבאר, ועי' ר"ן (י"ג ע"ב מדפי הרי"ף, עמ' מ' במהדורת עוז והדר) ד"ה ל"ש בשם ר"ח.

טעם בעיקר

רש"י ד"ה ור' עקיבא וכו', ורבנן דפליגי עליה דר"א בכותה הבבלי
אלמא לית להו טעם בעיקר דאורייתא, מפקי להאי משרת להיתר
מצטרף לאיסור כר"ע, ובגניעולי נכרים סבירא להו דחידוש הוא כרבנן,
וחכי אמרינן נמי בכל הבשר דאיכא למאן דאמר טעמו ולא ממשו
דרבנן.

ועיין תוס' ד"ה בשמעתין.

+ בפלוגתא דטעם בעיקר אם הוי דאורייתא או דרבנן.

עי' ע"ז ס"ז סוע"א, טעמו ולא ממשו [והיינו טעם בעיקר], אסור
ואין לוקין עליו. ונחלקו הראשונים, אם משום שהוא דרבנן, או
דהוי דאורייתא אלא שהוא איסור עשה. עי' היטב בתוס' ע"ז שם
ד"ה ר' יוחנן, בשיטת רש"י בחולין ובשיטת ר"ת, ועי' רימב"א כאן
מ"ד ע"ב ד"ה והאי משרת, ועירומב"א בעבודה זרה שם ד"ה אסור
ואין לוקין ועי' שער המלך פרק א' מחמץ ומצה ה"ו, ועי' מנחת
כהן בספר התערובות פ"ה.

*

+ מדוע אין מתחייב בכותה מצד טעם בעיקר.

+ גדר נתינת טעם של החמץ בכותה.

עי' היטב רש"י הנ"ל, אכן יעוי' במור סי' תמ"ב "ודוקא שאין
בתערובת חמץ כו', ועי"ש בבית יוסף, ובב"ח שם אות ז'. ועי' בגדר
נתינת טעם דכותה בבעל המאור [עמ' ל"ז במהדורת עוז והדר]
"נקוט האי כללא וכו'" ועי"ש בחשנות הראב"ד [עמ' ל"ח אות א']
על המאור.

עי' תוס' נזיר ל"ד ע"א ד"ה וכל, ועי' ברכת אברהם כאן ד"ה יש לחקור, אכן יעוי' במנחת חינוך מצוה שס"ח אות
י"ח ד"ה ועיין בר"מ וד"ה והנה.

+ צירוף אכילה ושתיה באיסורי נזיר.

עי' רמב"ם פ"ה מנזיר ה"ג, אכן יעוי' ברש"י נזיר ל"ד ע"א ד"ה וכל היוצא, ועי' מנחת חינוך הנ"ל ד"ה אך על כל
פנים, [ודו"ק ברש"י לעיל מ"ד ע"ב ד"ה חייב] (הערת ידידינו הב' עזרא אשכנזי נ"י ונתנאל רבהון נ"י).

איסור ואיסור מבעיא

רב אשי לרב כהנא אלא הא דתניא, מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג, לימד על איסורי נזיר שמצטרפים זה עם
זה, השתא לר"ע איסור והיתר מצטרפין איסור ואיסור מיבעיא.

+ צ"ע, דלכאורה אכתי צריך קרא לאיסור ואיסור, שאם לא נימא דמצטרפין משום איזה איסור יתרו בו, והוי התראת ספק.

מאירי ד"ה והקשה לר' עקיבא.

בצק שבסדקי עריבה

בצק שבסדקי עריבה, אם יש כוית במקום אחד חייב לבער ואם לאו בטל במיעוטו.

אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקום שאין עשויין לחזק, אבל במקום שעשויין לחזק אינו חייב לבער.

+ מהו מקום שעשויין לחזק, ומהו מקום שאין עשויין לחזק.

עי' רש"י ד"ה ל"ש, שחילק בין השוליים לדפנות, ועי' מה שתמה בזה המאירי ד"ה והשני, ועי"ש עוד שיטת
הגאונים, ומש"כ לבאר, ועי' ר"ן (י"ג ע"ב מדפי הרי"ף, עמ' מ' במהדורת עוז והדר) ד"ה ל"ש בשם ר"ח.

מ"ה ע"ב, רב יוסף אמר תנאי וכו'
- וכן לענין טומאה.
רא"ש סי' ב'.

* פסח שני *

הלכתא דחמץ שבסדקי עריבה *

אמר רב הונא סמי קילתא מקמי חמירתא, רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא, תנאי היא וכו'.

אמר ליה אב"י תרצת בכזית, פחות מכזית מי תרצת. אלא הא והא רי שמעון בן אלעזר היא, ולא קשיא הא במקום לישא הא שלא במקום לישא.

+ פלוגתא הראשונים בהכרעת ההלכה דחמץ שבסדקי עריבה, כרב הונא או כאב"י.

+ אם יש לחלק בין מקום לישא לשלא במקום לישא, אליבא דרבנן.

ע"י רי"ף [עמ' מ' במהדורת ע"ה, י"ג ע"ב מדפי הרי"ף], שהביא רק ללישנא

בתרא דרב יהודא, ועי' מש"כ לעמוד בזה בבעל המאור שם, ועי' רא"ש סי' ב'.

ישראל קדושים מגרדים את הקירות!

הפת שעיפשה

הפת שעיפשה חייב לבער מפני שראוי לשוחקה ולחמץ בה כמה עיסות אחרות רבי שמעון בן אלעזר אומר במה דברים אמורים במקווימת לאכילה.

ת"ר הפת שעיפשה ונפסלה מלאכול לאדם, והכלב יכול לאוכלה, מטמאה טומאת אוכלין בכביצה ונשרפת עם הטמאה בפסח. משום רי נתן אמרו, אינה מטמאה. כמאן אזלא הא דתנן כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא עד שיפסל מלאכול לכלב, כמאן דלא כרי נתן.

+ הפת שעיפשה ונאסרת משום שראוי לשחקה, האם מיירי גם בנפסלה מאכילת כלב, או רק בנפסלה מאכילת אדם.

ע"י רמב"ם פ"ד מחמץ ומצה הי"א, אכן יעוי' בהשגות הראב"ד פ"א מחמץ ומצה הלכה ב', ועי"ש במגיד משנה ובספ' משנה בדעת הרמב"ם.

+ בישוב שיטת הרמב"ם מהמבואר בתוספתא דביצה [פ"א ה"ג] דשאור איירי משנפסל לאכילת כלב.

+ גדר שאור שנפסל מאכילת כלב מחמת החימוץ, וגדר הנפסל מאכילת כלב מחמת העיפוש.

ע"י אור שמח פ"א מחמץ ומצה ה"ב, ועי' ביאור הלכה סי' תמ"ב סעי' ט' ד"ה חמץ.

ז"ל הרא"ש שם [והי' מורגל בפי אדמו"ר מן ראש הישיבה זצלה"ה] - "ולא הארכתני לכאר דברי אב"י דהא במקום לישא הוא שלא

במקום לישא ולכתוב שיטת רש"י ור"י, לפי שישאל קדושים הם וגוררין ומבערין כל חמץ הנמצא אפילו כל שהוא, ואפילו אם נדבק בכותלי הבית. (ובהמשך הרא"ש שם כמה מקומות בשם זקני אב"ן לכא' הוא מדברי הגהות אשר"י).

* כופת שאור שטח בטיט *

רבי שמעון בן אלעזר אומר וכו', אבל כופת שאור שייחדה לשיבה בטלה.

אינו והאמר רב יצחק בר אשי אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה, טח אין לא טח לא.

+ האם איירי גם בכופת שאור שטח בטיט כשעדיין ראויה לאכילה.

ע"י שער הציון סי' תמ"ב ס"ק ס"ח, ועי' חזון איש ריש ס"ק ה'.

+ האם יתחייב כשיחזור ויאכל אחר שטח פניה בטיט. + האם כשנמל' החמץ משם אוכל, בטל ממנו גם שם "דגן".

ע"י בזה הארה נפלאה בחזון איש הנ"ל ד"ה ואמנם נראה.

+ מדוע לענין חמץ לא ביטול הכופת שאור רק ע"י טח בטיט [רמב"ם פ"ב מחמץ ומצה הלכה ט"ו]. ואילו לענין טומאה בטלה גם בלא טח בטיט [רמב"ם פכ"ה מכלים הלכה י"ב] - חזון יחזקאל על מסכת פסחים כאן ד"ה כופת שאור.

* קמח בעריבת העבדנין *

תנו רבנן עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח, תוך שלשה ימים חייב לבער, קודם שלשה ימים אינו חייב לבער. אמר רי נתן במה דברים אמורים שלא נתן לתוכה עורות, אבל נתן לתוכה עורות אפילו תוך שלשה ימים חייב לבער.

+ טעם ההיתר בנתן עורות בשעה אחת, משום קילקול או משום ביטול.

ע"י היטב ברש"י ד"ה רבי נתן, אכן יעוי' ברבינו מנוח פ"ד מחמץ ומצה הלכה ט'.

+ הסברא לחלק בין קמח שבעריבת העבדנין לפת שעיפשה. + האם צריך שיפסל הקמח מאכילת כלב או סגי שנפסל מאכילת אדם.

ע"י היטב ברמב"ם פ"ד מחמץ סוף ה"ח ובה"ט, ועי' חידושי רבינו חיים הלוי פרק ט"ו ממאכלות אסורות ה"א ד"ה ונראה, ועי' חזון איש או"ח סי' קט"ז ס"ק ז' ד"ה ר"מ.

מ"ו ע"ב, גמ' - איתניכיה לחם הפנים.

פסח שני *

איקלעו אורחים

האופה מיום טוב לחול, רב חסדא אמר לוקה, רבה אמר אינו לוקה. רב חסדא אמר לוקה לא אמרינן הואיל ומיקלעי ליה אורחים.

+ האם לרב חסדא גם באופן שהגיעו אורחים והתברר שבישל לצורך, לוקה.

+ מבשל לצורך חול קודם שסעד סעודת יו"ט.

+ מחשבתו במלאכת יו"ט, מכריעה בין מעשה איסור למעשה היתר.

ע"י מאירי ד"ה האופה, וע"י קובץ שיעורים אות קצ"ג, ומש"כ לדון בגדר היתר מלאכה ביו"ט ע"פ מחשבתו. וע"י אבי עזרי פ"א מיו"ט הט"ו ד"ה נסתפקתי, ואילך.

+ מדוע אין להתיר מבשל לצורך חול מדין "מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך".

+ האם דין "מתוך" נאמר בשלא לצורך כלל או דבעינן קצת צורך.

ע"י מאירי הנ"ל, וע"י קהלות יעקב סי' מ"א, וע"י הציבי ציונים לביצה י"ב ע"א.

שאלה בהקדש לר"א

וחכא בהואיל קמיפלג, דרי אליעזר סבר אמרינן הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא.

רש"י ד"ה לא דכולי עלמא וכו' בהואיל קא מיפלגי. ר' אליעזר סבר עבר עליה משום הואיל ואי בעי מיתשיל עלה והדרא לטיבלא וידידה היא, דעל כל נדר והקדש ותרומה הקדוש באמירת פה, יכול לישאל לחכם ולעקור דבורו.

וע"י תוס' ד"ה הואיל [השני] וכו' אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה, דהא של גבוה נמי חשיב כשלו הואיל אי בעי מיתשיל עליה.

+ צ"ע דשיטת ר"א דאין נשאלין על ההקדש דמ"ל דבקדש טעות הוא הקדש.

+ גדר קדושת חלה.

ע"י הנהגות מהר"ב רנשבורג אות ב', תוס' יו"ט כאן משנה ג' ד"ה רבי אליעזר, וע"י תוס' חדשים במשניות בשם מהר"ש מאמסטרדם, וע"י מצפה איתן ד"ה דר"א, מתשובת הרמ"ע מפאנו סי' ס"ב, וע"ע בהציבי ציונים לערכין כ"ג ע"ב.

אי בעי מתשיל במעשר שני

תוס' ד"ה הואיל אי בעי מיתשיל עלה. תימא לרשב"א אמאי אמר בפרק כל שעה (לעיל דף ל"ח ע"א) דמצת מעשר שני אין יוצא בה בפסח, לר"מ דסבר מעשר שני ממון גבוה הוא ולא חשיב מצתכם, הא הואיל אי בעי מיתשיל עלה מחשבינן [ליה] כשלו.

+ קושיית השער המלך - מה יועיל שישאל על המעשר שני, והרי יחזור להיות טבל, ואין יוצאים גם בטבל.

+ בבאור גדר "הואיל".

ע"י תוס' הרשב"א משאנן ד"ה הואיל [השני], וע"י שער המלך פ"ו מחמץ ומצה ה"ח ד"ה הן אמת, ועי"ש במעשה חושב אות קפ"ו, וע"י קהלות יעקב סי' מ' אות ה'.

כל יראה בטובת הנאה

לימא בטובת הנאה קמיפלגי דרי אליעזר סבר טובת הנאה ממון, ורי יהושע סבר טובת הנאה אינה ממון.

ע"י רש"י ד"ה טובת הנאה, דלר"א דטובת הנאה ממון הוי החלה כדידיה ועבר עליה בבל יראה.

+ צ"ע מדוע לא יפקיר חלקו של טובת הנאה, ולא יעבור בכל יראה.

+ גדר ה"ממון" של טובת הנאה בכל התורה, ולענין חלת חמין.

+ האם מתנות כהונה הוי "ברשות".

ע"י שאנת אריה סי' ע"ז, [ד"ה והיה נ"ל לפרש. אכן דו"ק בדברי רבינו חננאל כאן ור' יהושע], וע"י קהלות יעקב סי' מ' אות ב' ג'.

*

רש"י ד"ה טובת הנאה וכו', והיינו טובת הנאה שיש לו לישראל בחלה זו, שרשאי לתתה לכל כהן שירצה וליטול דבר מועט מאוהבו של כהן בשביל שיתנה לו.

+ צ"ע, מה שייך לומר כאן טובת הנאה ממון, והלא החמין אסור בהנאה בפסח, א"כ מי יתן דמי טובת הנאה על הפרשה כזו.

רש"ש ד"ה דרא"ס.

לכם ולא לגבוה

שאני התם דאמר קרא, לכם לכם ולא לגבוה.

+ צ"ב, דהלא שתי הלחם נאכלין לכהנים, ולמה לא יחשבו "לכם".

+ "משולחן גבוה קא זכו", באכילת כהנים ובאכילת בעלים.

+ בגדר זכיה משולחן גבוה.

עי' חידושי הר"ן ד"ה ודחינן שאני התם, ובגדר זכיה משולחן גבוה עי' היטב סוגיא דביצה כ"א ע"א, ועי' ברש"י ביצה שם ד"ה כהנים, ותוס' שם ד"ה אבל, ועי' אבני מילואים בשו"ת שבסוף הספר סי' ב' [ובפרט מד"ה אלא דאכתי קשה - ד"ה מיהו אכתי קשה].

+ מדוע לא תרצו לענין לחם הפנים נמי מטעם קרא ד"לכם".

+ מדוע לא הקשו בסוגיין כסדר המשנה דמנחות, שהקדימה דין שתי הלחם ללחם הפנים.

+ צ"ב בדברי הרמב"ם שהביא בפ"ח מתמידין ה"ח, דאין אפיית שתי הלחם דוחה יו"ט מקרא דלכם, והלא אנן קי"ל כרבה, וא"כ לא בעינן למעמא דלכם.

עי' צל"ח ד"ה מתיב, ועי' מעם המלך על שער המלך פ"ד מיו"ט הלכה ו' ד"ה ורעי הרב [עמ' קנ"ג], ועי' עונג יום טוב סוף סי' מ"ד ד"ה ובענין שחקרנו, ואילך.

של גלויות. ועי' בהנחות בעל שואל ומשיב על שו"ת חכם צבי סי' קס"ז.

לשום לחם חם

תוסי ד"ה נאכל וכו', אבל אם באו עדים קודם המנחה, א"כ למחר ביום ו' חול גמור הוא, ויכולין לאפות לחם אחר ביום ו', ולחם הראשון יפדה דאין התנור מקדשם.

+ בטעם שאפו לחם חדש אע"פ שהיה לחם מן המוכן, והרי בכל אופן הלחם נשאר במרויתו.

עי' תוס' מנחות ק' ע"ב ד"ה שני, ועי' מהרש"א כאן בתוס', ועי' תשב"ץ סי' רפ"ד, ועי' צל"ח ברש"י ד"ה שני ימים.

+ האם גם למ"ד דא"א לפדות לחם טהור, אפו לחם חדש, או שבכח"ג השתמשו בלחם שנאפה ביום ד'.

עי' צל"ח הנ"ל, ועי' צל"ח בתוס' ד"ה נאכל ומש"כ לחלוק על האור חדש בתוס'.

הואיל באפיית שתי הלחם

לפי שאינה דוחה לא את השבת ולא את ה"ט, ואי אמרת צורכי שבת נעשין ב"ט, השתא דשבת ב"ט שרי, דיום טוב ביום טוב מיבעיא.

+ צ"ב, דגם לרבה יש להקשות דתדחה אפייתן יו"ט מטעם הוא"ל.

+ מלאכה שצריכה להיות אחריה.

עי' היטב ברש"י ד"ה ביום טוב מיבעיא, ועי' תוס' ד"ה ואי, ועי' חידושי הר"ן ד"ה ואי אמרת [השני], ובמהר"ם חלאווה ד"ה מתיב.

+ מ"ט אין להתיר את אפייתן משום דאי בעי מיתשיל עליהו, או פודן.

עי' לעיל מ"ו ע"ב תוס' ד"ה הואיל [הראשון], ועי' תוספות יו"ט מנחות פרק י"א מ"ט ד"ה ולא את יו"ט.

מ"ז איר תשנ"ח

מיו ע"ב, איתיביה לחם הפנים - מיו ע"א, שלח ליה רב חיסדא לרבא.

מסח שני

יום טוב שני בירושלים

רש"י ד"ה שני ימים של ר"ה וכו', ושני ימים טובים של ר"ה דוקא נקט, דבזמן לחם הפנים לא היו שני ימים טובים של גלויות.

+ צ"ע, הרי גם בזמן הזה אין שני ימים טובים של גלויות בירושלים.

+ מה אמר החתם סופר לבעל הנודע ביהודא בשנת תקמ"ג.

צל"ח ברש"י "בא"ד ושני ימים", ועי' חתם סופר ד"ה שני ימים, וכן בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רנ"ב, ומש"כ לבאר בזה את הוכחת התשב"ץ סי' רפ"ד מדברי רש"י אלו לדין מילה שלא בזמנה ביו"ט שני של גלויות. ועי' בהנחות בעל שואל ומשיב על שו"ת חכם צבי סי' קס"ז.

אחרישה לא לחייב

ואי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב, הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור.

+ שיטות הראשונים, בבאור הטעם שלא יתחייב על חרישה משום דראוי לכיסוי.

+ (א) משום "הואיל".

עי' היטב בלשון רש"י ד"ה דם ציפור [שהרי לא פירש כתוס' ד"ה אחרישה], ועי' חידושי הר"ן ד"ה אחרישה וכו', וכי תימא וכו', ליתא דאפילו וכו'.

+ (ב) מו"מ מצד עשה דוחה לא תעשה.

עי' תוס' ד"ה אחרישה, ותוס' ד"ה כתישה, וע"ע מה שהרחיב בתמיהות בחידושי הר"ן ד"ה אחרישה.

ועי"ש בר"ן שיש שפירשו דאע"פ דיו"ט עשה ול"ת מ"מ אין בו מלקות מחמת הדחיה, ומה שתמה בזה, ועי' קובץ שיעורים אות קצ"ה.

+ (ג) מצד מלאכה שאין צריכה לגופה.

עי' תוס' ד"ה כתישה בשם רשב"ם, וכ"כ הר"ן סוד"ה אחרישה.

+ (ד) מצד הואיל ומתוך.

עי' טורי אבן חגיגה י"ח ע"א, ב"אבני מילואים", ד"ה מכלל בפסקא "ונראה לי הא דפריך", ואילך (הגרעק"א בגליון הש"ס), ועי' אור שמח פ"א מיו"ט ה"ד, ועי' קובץ שיעורים אות קצ"ד.

* מ"ז אייר תשנ"ח *

מיו ע"א, שלח ליה רב חיסדא - מ"ח ע"א, אמר רמי בר חמא.

* פסח שני *

*** מחפה ***

רש"י ד"ה ושביעית. דעובר משום שדך לא תזרע, וחורש תולדה דזורע כגון חורש לבסות את הזריעה.

תוס' ד"ה ושביעית. למי"ד בפ"ק דמועד קמץ (דף ג' ע"א) חורש בשביעית אינו לוקה מוקי חך דהכא בחורש ומחפה דמחפה חייב משום זורע.

+ צ"ע להרמב"ם דפסק דחורש אינו לוקה (פ"א משביעית ה"ד), והשמיט לדין מחפה בשביעית.

עיין מאורי במו"ק שם, ד"ה אע"פ שביארנו שהחרישה וכו', ועיין מנחת חינוך מצוה שכ"ו אות ד'.

ובענין חרישה בשביעית אם בלאו או בעשה, והאם לוקה עליה עיין הצינור ציונים למו"ק ג' ע"א.

*** השתמשות והנאה ממוקצה ***

אלא אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה, ומוקצה דאורייתא הוא, אי"ל אין דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו ואזהרתה מהכא מלא תעשה כל מלאכה. ועי' היטב ברש"י ד"ה ועייל עצי מוקצה.

+ משמע לכאורה איסור השתמשות והנאה ממוקצה, מו"מ בזה.

עי' מגן אברהם או"ח סי' שכ"ה ס"ק ט' (הגרעק"א בגליון הש"ס כאן), ועי' תוס' ע"ז סי' ע"ב ד"ה אמר רבא, עי' רשב"א שבת דף כ"ט ע"א ד"ה כי אדליק, ועי' בית הלוי ח"א סי' י"ב, אפיקי ים ח"ב סי' כ"ג, קהלות יעקב ביצה סי' ד', אכן יעוי' היטב בתוס' ביצה ד' ע"ב ד"ה אמר רבא בשם ר"ח [דהתיר שם רק משום ביטול], ועי' פרי מגדים בפתיחה להלכות יו"ט ח"ב אות י"ב.

*** שה ולא הבכור ***

הביא שה מאפר ושחטו תמיד ביו"ט מהו, ואת אמרת לן עלה, שה ולא הבכור אחת ולא מעשר.

וב ולא את הבכור. דשה משמע שיהא ראוי להיות בין זכר בין נקבה, דכולן בכלל שה, ובכור אינו אלא זכר.

+ על מה קאי דרשת "שה ולא הבכור", (א) על קרבן התמיד וכמענה לבעית רב חסדא, (ב) קרבן פסח ג' שלמים.

עי' רש"י ד"ה שה, ועי' מה שתמה התוס' ד"ה שה [הראשון], ובפירוש ר"י שם, ועי' מראה כהן ברש"י.

*** עצי אשירה ***

אלא אפיק הבערה ועייל עצי אשירה, ואזהרה מהכא ולא ידבק בידך מאומה מן החרב, אמר ליה רב אחא בריה דרבא לאבוי, ונלקי נמי משום ולא תביא תועבה אל ביתך.

+ צ"ב, מדוע לא נעמיד בעצי אשירה וילקה שש. + בבאור גדר האיסור דלא תביא תועבה, ההבאה או ההנאה, ואימת עובר.

עי' צ"ח ד"ה ועייל, ועי' מצפה איתן ד"ה ונלקימש"כ בדברי הפרי חדש בחידושיו על הרמב"ם פ"ז מע"ז ה"ב.

*** עצי הקדש ***

אלא אפיק הבערה ועייל עצי הקדש, ואזהרה מהכא ואשיריהם תשרפון באש לא תעשון כן לדי אלקיכם.

+ צ"ב, דאי מיירי בעצי הקדש ילקה נמי משום מעילה - חידושי הר"ן ד"ה ואזהרתיה, ועי' קובץ שיעורים אות קצ"ח.

※ כ"א אייר תשע"ח ※

מ"ח ע"א, אמר רמי בר חמא - מתני', רבן גמליאל.

※ פסח שני ※

※ הלכתא דהואיל, וחלה ביו"ט ※

אמר רמי בר חמא הא דרב חסדא ורבה מחלוקת דר"א ורבי יהושע היא דר"א סבר אמרינן הואיל ורבי יהושע סבר לא אמרינן הואיל אמר רב פפא וכו'. תניא רבי אומר הלכה כר"א ורי' יצחק אמר הלכה כבן בתירא.

+ הלכתא דהפרשה בטומאה ביו"ט.

+ הלכתא דהואיל ביו"ט.

+ האם הלכה כר"א משום דפסק רבי כוותי, דהלכה כרבי מחבירן, או דהכא הוי מחבירו.

+ האם שי"ך לאלץ בן "הואיל" לחומרא או לקולא.

+ האם הלכה כרבה דקאי כר"א לדברי רמי בר חמא, או דנקטינן כדחיואי דרב פפא.

+ בדמיון "ביצה שנולדה ביו"ט", להכנת צרכי שבת ביו"ט. עי' רי"ף ט"ו ע"א (עמ' מ"ד), והאריכו בשיטתו הבעה"מ והרמב"ן במלחמות שם, ועקרי הדברים מבוארים בר"ן שם, ועי' רא"ש סי' ר'.

※

☞ קפ"א קפ"א - אמר רב יוסף הני נשי דידן נהוג למיפא קפ"א קפ"א לפיסחא. עי' רש"י דשיעור זה מחמת חשש חימוץ + בשיעור האפיה הראוי, ובאופן שאפה יותר מכשיעור יתבאר בס"ד להלן במתני' דג' נשים.

+ האם דברי ריב"ז דבעינן "נושכות" נאמרו לענין צירוף סף, או דין בפני עצמו.

+ נושכות לאחר אפיה.

עי' תוס' ד"ה לא, ועי' רמב"ם פ"ו מבכורים ה"ז, ועי' בשם משנה ובמה שהאריך לדון בדברי הרשב"א בפסקי חלה שער ב' ח"א [ד"ה עוד שנינו (פ"ב מ"ד) שם העושה עיסתו קבין, "השיך את הככרות"].

※

מבלה שאין לה לבזבז - כף אחת עשרה זהב

בעי רי ירמיה טבלא שאין לה לבזבזין מהו, תוך כלי בעינן והא ליכא, או דילמא אויר כלי בעינן והא איכא, תיקו.

+ האם יש לפשוט ספק זה מדון "כף אחת עשרה זהב מלאה קמורת" (חגיגה כ"ד ע"א).

עי' להגרעק"א בגליון הש"ם כאן, שציין למורי אבן חגיגה כ"ד ע"א ד"ה דאורייתא [השני], ועי' בהערות מחר"ם שפירא זצ"ל על הטורי אבן שם [נדפס במלואת אבן שם].

※

צירוף תנור

תניא רי אליעזר אומר הסל מצרפן, רי יהושע אומר תנור מצרפן, רבן שמעון בן גמליאל אומר ככרות של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות.

+ האם לר"א גם תנור מצרף, ודין צירוף סף הוא לקולא דאף סף מצרף, או דלר"א דוקא סף מצרף, ולא תנור.

עי' רמב"ם פ"ו מביכורים ה"ז, ועי' בשם משנה מדברי הרשב"א בפסקי חלה שער ב' ח"א [ד"ה עוד שנינו (פ"ב מ"ד) שם העושה עיסתו קבין, "ולענין צירוף התנור"].

צירוף סל

א"ל דעבדן כרי אליעזר, (דתניא) רבי אליעזר אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה, ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר.

צירוף ומוקף

+ האם צירוף סף הוא דין רק בחיוב העיסה, או גם דין בהפרשה.

+ באופן שמתחילה היה בבצק כשיעור ורוצה להפריש אחר האפיה [כגון מפריש בטומאה ביו"ט] האם צריך צירוף סף, או פני שיקרב להיות מן המוקף.

עי' רש"י לעיל מ"ו ע"ב ד"ה רבי אליעזר, אכן יעוי' תוס' לעיל מ"ו ע"ב סוד"ה הואיל [הראשון], ועי' רא"ש סי' ר' ובקרבן נתנאל אות ל'.

+ האם לחייב בצירוף סף דרוש שיגענו המצות זו בזו, או דסגי שהם בכלי אחד.

+ גדר "צירוף סף" וגדר "מן המוקף".

עי' תוס' לעיל מ"ו ע"ב סוד"ה הואיל [הראשון] בשם ר"י, ועי' ב"ח או"ח סי' תנ"ז אות ב', ד"ה ומ"ש ואם לא, ועי' מ"ז שם ס"ק ב', ועי' רשב"א בפסקי חלה (נדפס בספרי הרשב"א מהדורת אורייתא ח"א ברכות) שער ב' ח"א [ד"ה עוד שנינו (פ"ב מ"ד) שם העושה עיסתו קבין, "ולענין ליטול מן המוקף"] ויש להתבונן בזה מלשון הגמ' במנחות כ"ד ע"א "כלי מצרף תנן", וברש"י שם ד"ה מי תנן.

※

זמן הצירוף

+ האם כל צירוף סף מחייב בחלה, או דוקא כשמוציא מהתנור מיד לתוך הסל.

עי' ריטב"א ד"ה דתניא, אמנם דו"ק בלשון הרמב"ם פ"ו מבכורים ה"ז, ועי' מאירי ד"ה זה שביארנו על מי שלש, אכן יעוי' בגירסת השאלות פרשת צו סוף שאילתא ע"ג, ובהעמק שאלה שם אות י"א, ומה שדייק מלשון רש"י נדה ח' ע"א ד"ה הסל.

※

ככרות נושכות

א"ל והא איתמר עלה אמר רבי יהושע בן לוי, לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו מזו, אבל כעכין לא, הא איתמר עלה א"ר חנינא אפי' כעכין.

+ האם דברי ריב"ז דבעינן "נושכות" נאמרו לענין צירוף סף, או דין בפני עצמו.

+ נושכות לאחר אפיה.

עי' תוס' ד"ה לא, ועי' רמב"ם פ"ו מבכורים ה"ז, ועי' בשם משנה ובמה שהאריך לדון בדברי הרשב"א בפסקי חלה שער ב' ח"א [ד"ה עוד שנינו (פ"ב מ"ד) שם העושה עיסתו קבין, "השיך את הככרות"].

※

מבלה שאין לה לבזבז - כף אחת עשרה זהב

בעי רי ירמיה טבלא שאין לה לבזבזין מהו, תוך כלי בעינן והא ליכא, או דילמא אויר כלי בעינן והא איכא, תיקו.

+ האם יש לפשוט ספק זה מדון "כף אחת עשרה זהב מלאה קמורת" (חגיגה כ"ד ע"א).

עי' להגרעק"א בגליון הש"ם כאן, שציין למורי אבן חגיגה כ"ד ע"א ד"ה דאורייתא [השני], ועי' בהערות מחר"ם שפירא זצ"ל על הטורי אבן שם [נדפס במלואת אבן שם].

※

צירוף תנור

תניא רי אליעזר אומר הסל מצרפן, רי יהושע אומר תנור מצרפן, רבן שמעון בן גמליאל אומר ככרות של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות.

+ האם לר"א גם תנור מצרף, ודין צירוף סף הוא לקולא דאף סף מצרף, או דלר"א דוקא סף מצרף, ולא תנור.

עי' רמב"ם פ"ו מביכורים ה"ז, ועי' בשם משנה מדברי הרשב"א בפסקי חלה שער ב' ח"א [ד"ה עוד שנינו (פ"ב מ"ד) שם העושה עיסתו קבין, "ולענין צירוף התנור"].

ערב פסח שחל בשבת, ודין אכילת מצה בערב פסח

מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבערין את הכל מלפני השבת, דברי ר"מ. וחכמים אומרים בזמנו, ר"א בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת, וחולין בזמנו.

לשון חרי"ף בסוגיין, ירושלמי, א"ר לוי האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו, והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקח.

+ **בטעמא דר"מ שמבערין הכל מלפני השבת.**

+ **לר"מ שמבערין הכל מלפני השבת, כיצד אוכלים סעודות שבת, והרי אסור לאכול מצה בערב פסח.**

+ **מדוע הביא חרי"ף לדברי הירושלמי שבפרק ערבי פסחים הנ"ל כאן.**

+ **האם איסור אכילת מצה בערב פסח תלוי בזמן איסור אכילת חמין, או בכל היום.**

עירש"י ד"ה מבערין, **בעל המאור** ומש"כ בטעמא דר"מ דמבערין לפני השבת משום דחמין בשריפה, ועי"ש כיצד יסעד בשבת, ועי"ש בחשנת הראב"ד על המאור, ועי"ש במלחמות מש"כ להוכיח משיטת בן בתירא בירושלמי, ובסוף דבריו ביאר דנחשבת המצה ככלה בבית חמיו, מהבוקר משום דהביעור מתחיל מהלילה, ועי' מש"כ עליו חר"ן שם, ועי' רא"ש סוף סי' ו'. ועי' מקור חיים סי' תמ"ד ס"ק א', ועי' פני יהושע ד"ה י"ד [וע"ע ברי"ף בעל המאור מלחמות ור"ן לעיל סוף פ"ק ה' ע"א מדפי חרי"ף, עמ' י"ב י"ג]

+ **איסור אכילת מצה בערב פסח ככלה בלא ברכה.**

+ **מנין ז' ברכות שקודמים לאכילת מצה, וא"ו ברכות אינן מן המנין.**

מהרי"ל סדר הגדה אות ג', הובא בקרבן נתנאל סי' ו' אות ד', ועי"ש בקרבן נתנאל ביאור מנין הברכות, וסיים דלא כמהר"י וי"ל סי' קצ"ג, עי"ש במהר"י וי"ל מהדורת מורינו המשגיח שליט"א עמ' רע"ו, ושם בהערה 235, ובהערה 238 ציין לגליוני הש"ס לקמן צ"ט ע"ב בתוד"ה לא יוכל, שהאריך לדון באופן מנין הברכות.

* כ"ב אייר תשע"ח *

מי"ח ע"ב, מתני', רבן גמליאל - מי"ט ע"א, מתני', ההלך.

* פסח שני *

* שלוש בציקות *

מתני', ר"ג אומר שלש נשים לשות כאחת וכו', וחכמים אומרים שלש נשים עוסקות בבצק כאחת, אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה.

ובגמ', כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ.

+ **האם שרי נמי שיאפו ארבע או חמש נשים בתנור אחד.**

+ **שיעור העיסה שניתן לעסוק בה כל הזמן.**

+ **האם כשעשה עיסה גדולה מכשיעור חלה נאסרה.**

עי' רא"ש סי' ו', גמ' בשלש בציקות, שיטת חכמי צרפת, ושיטת רבינו יונה, והוכחת הרא"ש מלחם הפנים. ועי' ר"ן ט"ו ע"א מדפי חרי"ף ד"ה מתני' בשלש בצקות, ומש"כ לדייק מדברי הרמב"ם פ"ה מחמץ ומצה הי"ג, ועי"ש בהי"ב, ובטעמא דסדר ג' נשים.

+ **בצק שהתעסקו בו ופסקו, האם נאסר בפחות משיעור מיל.**

דו"ק בלשון הרמב"ם הנ"ל הי"ג, ועי' **ביאור הלכה** סי' תנ"ט סעי' ב' ד"ה ואחר שנתעסקו, ועי' חזון איש או"ח סי' קכ"א ס"ק ט"ז.

* תלטוש בצונן *

זה הכלל תפח תלטוש בצונן.

+ **האם זהו סיומא דדברי ר"ג, או לכו"ע - עי' מלאכת שלמה במשניות כאן משנה ד' ד"ה זה הכלל.**

+ **בבאור תפח, וענין תלטוש בצונן.**

עי' בערוך ערך תפח [א], ועקף לטש [א], ועי' **מלאכת שלמה** הנ"ל, ועי' חק יעקב סי' תס"א ס"ק י"ט, שמדברי הערוך מקור לאיסור מצה נפוחה.

+ **יש לדון מהו הכח המונע החמצה, הי"שריה מים" או הי"קורור", ונפק"מ להקפיד בצק במקפיד.**

עי' אנרות משה או"ח ח"ג סי' נ"ט.

* שיאור ישרף *

שיאור ישרף והאוכלו פטור.

+ **מוכח מכאן דאף אי חמין נוקשה אסור רק מדרבנן חייב לבערו.**

+ **מיו"מ אם יש לבאר י"שרף", דאסור בהנאה אבל אין חייב לשורפו, וכדאשכחן בבגד שצבעו בקליפי ערלה י"דלק" (ערלה פ"ג מ"א).**

+ **חמין נוקשה [משפרי אפה] שעבר עליו הפסח.**

חידושי הר"ן ד"ה שיאור ישרף, ועי' **חידושי רבינו דוד** ד"ה שיאור ישרף ומש"כ לדון בשיטת ר"ת בחמין נוקשה.

כ"ג אייר תשע"ה

מ"ט ע"א, מתני', ההולך - ע"ב, אמר רבי אלעזר [הראשון].

פסח שני

הולך לסעודת אירוסין

ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו.

+ האם איירי דוקא בחתן, או בכל המוזמנים לסעודת מצות.

עי' רמב"ם פ"ג מחמץ ומצה ה"ט, ועי' פרי חדש סי' תמ"ד סעי' ד', אכן יעוי' מגן אברהם סי' תמ"ד ס"ק י'. [תוספות הגרעק"א כאן].

שביתת הרשות

ולשובת שביתת הרשות יחזור מיד.

וברש"י - לשובת שביתת הרשות. שהיה הולך להחשיך על התחום לקנות שביתה שם כדי שיהא לו משם ולחלף אלפים לולך למחר שם לדבר הרשות וכו'.

+ בקושיית התוס' דק"ל דאין מערבין לדבר הרשות.

+ עוד בבאור דבר הרשות, והאם הכונה בהולך לקנות שביתה או בהולך בתוך התחום.

עי' היטב בתוס' ד"ה לשובת, ובאור כונתם עי' בחתם סופר ד"ה שביתת, ועי' רא"ש סי' ח' מירושלמי, ומיהו יעוי' במצפה איתן בתוס'.

תנחומים ביו"ט - אבל לקנות שביתת מצוה, כגון שילך מחר חוץ לתחום לבית האבל או לבית המשתה - עי' מו"ק כ' ע"א, דלענין תנחומין אין יו"ט מבטל אבלות [הגר"ח קנייבסקי שליט"א].

סעודה של מצוה

תניא רבי שמעון אומר כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה, כגון מאי, א"ר יוחנן כגון בת כהן לישראל, ובת תלמיד חכם לעם הארץ.

+ בת עם הארץ לעם הארץ.

עי' בסף משנה פ"ה מדעות ה"ב.

+ כהן לבת ישראל.

עי' עיון יעקב ד"ה אין ת"ח, וכן מבואר בערכי תנאים ואמוראים שנדפס בקובץ שיטות קמאי (עמ' אלף ת"ב), וכן משמע מ"אבי ברזית" עי' רש"י דברים ל"ג כ"ד. אכן הגר"ח ולר שליט"א הראה לרש"י יבמות פ"ד ע"ב ד"ה מאי כשרה לכהונה.

+ כיצד אוכלים היום בנשואי בת כהן לישראל.

עי' הגהות אשר"י בסי' ט'.

המרבח סעודתו בכל מקום - ת"ר כל ת"ח המרבח סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו וכו'. + בבאור מהלך העונשים, לת"ח המרבח סעודתו בכל מקום. עי' רש"י כאן, ועי' בעוד אופן במאירי ד"ה תלמיד.

שקץ ושרץ - ולא ישא בת עמי הארץ מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ ועל בנותיהן הוא אומר וכו'. + בבאור שקץ ושרץ ובטעם שנמשל הע"ה בשקץ ואשתו בשרץ - 2צ"ל ד"ה שהם.

בת חכמה - תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וכו' ולא ישא בת עמי הארץ + באופן שהבת עצמה חכמה ויודעת ערך התורה שרי - עי' מ"ז אבן העזר סי' ב' ס"ק ג', והאופן שיש לקרא את דברי רש"י בסוגיין ע"פ דבריו. ועי' בפתחי תשובה שם ס"ק ו'. ובגדר בת עם הארץ לענין נשואין פליגי בה המור והב"י בהע"ע סי' ב' סעי' ו', ועי"ש בב"ח אות ח'.

כל מה שיש לו - תנו רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וכו'. + המור והשו"ע השמימו דימכור כל מה שיש לו - עי' הוש"ע אה"ע סי' ב' סעי' ו' ששהזכירו רק דישתדל לישא בת ת"ח, ולא הזכירו דימכור כל מה שיש לו, אכן יעוי' ברמב"ם פרק כ"א מאיסורי ביאה הל' ל"ב. ועי' מש"כ בזה בעין אליהו ד"ה תנו רבנן.

עם הארץ באכילת בשר - תניא ר' אומר עם הארץ אסור לאכול בשר (בהמה) שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף, כל העופק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עופק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף. + צ"ב וכי גרע עם הארץ מבני נח שהותר להם בשר באכילה - מהרש"א ד"ה ע"ה אסור לאכול.

הולך לדבר מצוה אחר שעה שישיית

ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, וזכר שיש לו חמין בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער, ואם לאו מבטלו בלבד.

+ ההולך לדבר מצוה אחר שעה שישיית שאי אפשר לבטלו, האם מחוייב לחזור ולבער ולחפסיד את המצוה, או דידחה ביעור חמין מפני המצוה.

עי' מאירי ד"ה ולאכול, ועי' מגן אברהם סי' תמ"ד ס"ק י"א, אכן יעוי' בספר אבן העזר (נדפס בסוף השו"ע) בסי' תמ"ד.

+ בהולך לשחוט את פסחו לכאורה בלאו הכי חייב לחזור משום י"לא תשחט על חמין".

+ האם שייך לומר דידחה עשה דפסח ללאו דלא תשחט על חמין.

+ עשה דוחה ל"ת בלאו שנאמר על עצמות המצוה.

עי' צל"ח ד"ה ההולך, שהביא תמיהת תלמידו, וטענת בנו רבי שמואל זצ"ל, ומש"כ הצל"ח לדחות. אכן יעוי' בפרי מגדים אשל אברהם ס"ק י"א, ועי' חידושי הגרעק"א כאן ד"ה ואם לאו (והוא מתוס' הגרעק"א במשניות כאן), מדברי המורי אבן חגיגה ד' ע"א ד"ה איצטריך, וביתר הרחבה בדרוש ו' [נדפס בחי' הגרעק"א שבקובץ מפרשים כאן, ובמהדורות זכרון יעקב לעיל ד' ע"א]. ועי' היטב בשאלותת פרשת צו שאילתא ע"ד, ובהעמק שאלה שם אות ו' ואות י"א. [נוע"ע בדברי יחזקאל סי' י"ב].

ולענין דחיה בל"ת שבגוף העשה ע"ע באור שמח פ"ג מחמץ ומצה ה"ט, קהלות יעקב זכאים סי' מ"ו אות י"ד.

* כ"ד אייר תשע"ח *

מי"ט ע"ב, אמר רבי אלעזר
[הראשון] - סוף הפרק.

* פסח שני *

* איזהו עם הארץ *

+ נתבאר בסוגיין כמה ענינים בעם הארץ.

(א) לשאת בתו, ולהשיא בתו לע"ה.

(ב) אסור באכילת בשר.

(ג) לקרעו כדג, ולנחרו כבהמה.

(ד) ששה דברים, א-ב) עדות קבלה ומסירה, ג) סוד, ד-ה) אפוטרופוס ליתומים ולצדקה, ו) להתלוות עמהם בדרך, וי"א השבת אבידה

+ ומהו עם הארץ מצאנו כמה אופנים.

סוטה כ"ב ע"א

(א) ר"מ - כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית בברכותיה..

(ב) חכמים - כל שאינו מניח תפילין.

(ג) בן עזאי - שאין לו ציצית בבגדו.

(ד) ר' יונתן בן יוסף - כל שיש לו בנים ואינו מגדלן ללמוד תורה.

(ה) אחרים - אפילו קרא ושנה ולא שימש ת"ח זהו עם הארץ.

ברכות מ"ז ע"ב, וגיטין ס"א ע"א.

(ו) ר"מ - אינו אוכל חולין בטהרה.

(ז) חכמים - כל שאינו מעשר פירותיו.

+ אימתי נקבע עם הארץ ע"פ הג"ל.

(א) רש"י סוטה ד"ה איזהו עם הארץ, דעם הארץ דסוטה הוא לענין שנחשד על הטהרות ועל המעשרות, ומגעו טמא.

(ב) תוס' שאנץ סוטה בשם י"מ, דאיירי לענין דאין מזמנין עליו (עי' ברכות מ"ז ע"ב).

(ג) עוד פי' בתוס' שאנץ כאן, ובסוטה שם, לענין פסול עדות.

(ד) בתוס' גיטין ס"א ע"א ד"ה איזהו, הוסיפו לענין שאין מכריזין על אבידתו.

(ה) ולענין עם הארץ דגיטין הנ"ל, כתבו התוס' שם, ותוס' שאנץ בסוטה דאיירי לענין להשיאו בת חבר מבואר בתוספתא ע"ז פ"ג. ובתוס' שאנץ כאן ביאר דאיירי לענין להאמינו על תרו"מ.

+ וכשנתבונן על פי הנ"ל יש למצוא מהו גדר עם הארץ לענינים המבוארים בסוגיין [אות א' וד'].

(ו) עם הארץ דמותר לנחרו ולקרעו כדג [און ג'], העמידו התוס' כאן ד"ה ויש, דאיירי במי שמכיר וכופר להכעיס, שהוא לסטים וחשוד על הדמים.

+ איזהו עם הארץ לאיסור אכילת בשר, לא נתבאר בהנ"ל, אכן לכאורה יש לפושטו ע"פ הנ"ל מסברא.

קבלת עדות מעם הארץ

תנא ישיה דברים נאמרו בעמי הארץ וכו', אין מוסרין להם עדות ואין מקבלין ממנו עדות.

עי' תוס' בסוד"ה ויש, שהביאו לסוגיא דחגיגה כ"ב ע"א - אמר ר"פ כמאן מקבלינן האידנא סהדותא מעם הארץ, כמאן, כר' יוסי [דאמר שם "מפני מה הכל נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו"].

+ איזהו ע"ה שמקבלין עדות ממנו משום איבה.

+ האם סוגיא דחגיגה איירי בעם הארץ שפסול לעדות ובכל זאת מקבלין אותו משום איבה, או בעם הארץ שין בו פסול ממש.

עי' רי"ף (ט"ז ע"א מדפי הרי"ף) שחילק בגדרי עם הארץ, ובר"ן שעליו. ועי' רא"ש סי' י'. ועי' רש"י חגיגה שם בד"ה כר' יוסי שכתב, דסוגיין אתיא כרבנן דפליגי אדר"י. ועי' מאירי כאן ד"ה עם הארץ, ובחגיגה ד"ה ממה שאמרו, מור חו"מ סי' ל"ד סעי' כ"ז, ובבית יוסף וב"ח שם. מורי אבן בחגיגה שם ד"ה ומאן וד"ה כמאן.

[עוד בנידונים השייכים לזה עי' בהציבי ציונים לחגיגה כ"ב ע"א].

עד כזית, עד כביצה

למימרא דר"מ סבר כביצה הוא דחשיב ורבי יהודה סבר כזית נמי חשיב, ורמינהי עד כמה הן מזמנין עד כזית ור"י אומר עד כביצה וכו'.

רבי מאיר סבר ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה ואכילה בכזית ורבי יהודה סבר ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיזו זו ככביצה.

+ האם שיעור כזית וכביצה דאורייתא, או מדרבנן אבל מדאורייתא בעינן כדי שביעה ממש.

עי' תוס' ד"ה ואכלת, ועי' תוס' ברכות מ"ט ע"ב ד"ה רבי, וברשב"א בברכות שם ד"ה הכא. ועי' בהשגות הראב"ד פ"ה מברכות הט"ו, ועי' ביראים סי' רנ"ג (במהדורות תעופות ראס, ובמהדורות הישנות סי' כ"ד). ועי' בבעל המאור וברמב"ן במלחמות בברכות (י"ב ע"א, מדפי הרי"ף) ועי' בבאור הלכה סי' קפ"ד סעי' ו' ד"ה בכזית.

+ שהה באכילתו ביותר מכדי אכילת פרס, ושבע.

+ ברהמ"ז מדאורייתא כששבע בכזית. א. באכל קודם לכן. ב. בזקן וחולא.

עי' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רכ"ד, ובבאור הלכה הנ"ל בסוף דבריו, ועי' מנחת חינוך מצוה ת"ל אות ב', ועי' באפיקי ים הנ"ל מד"ה ובענין זה אמרתי, ואילך.

[וע"ע בהציבי ציונים לברכות מ"ט ע"ב].

*****
***** פסח שני *****
*****

***** מותר לנחרו *****

אמר רבי אלעזר, עם הארץ מותר לנחרו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת, אמרו לו תלמידיו ר' אמור לשוחטנו, אמר להן זה טעון ברכה וזה אינו טעון ברכה.

ז"ל הר"ף בשלהי פרקין "ועוד שהוא [עם הארץ] חשוד על העריות, כדאמר ר' אלעזר מותר לנחרו ביום הכיפורים, כגון שהיה רץ אחר הזכור או אחר נערה המאורסה ביוה"כ שמותר להצילו בנפשו וכו'.

+ צ"ע, דבאופן דרודף אין זה דין דוקא בעם הארץ.

+ נחלקו הראשונים בבאור לנחרו אם הוא כפשוטו ובאוקימתא מסוימת, או מילי דגזמא.

עי' ר"ן שם, ומש"כ עוד בשם רב שרירא גאון, וע"ע בתוס' ד"ה ויש, ועי' רא"ש סי' י', ועי' מהריעב"ץ ד"ה אמר ר"א, אכן יעי' במהרש"א ד"ה מותר, וע"ע בחתם סופר מש"כ לפרש בזה ע"ד מליצה.

***** ואנשכנו כחמור *****

תניא אמר רבי עקיבא, כשהייתי עם הארץ אמרתי, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור.

+ כיצד תתכן אמירה זו והרי מבואר בכתובות(ס"ב ע"ב) דהוי צנוע ומעלי.

עי' תוס' כתובות ס"ב ע"ב, ד"ה דהוה, ועי' ביאור נפלא בעין אליהו ד"ה תניא.

+ מהו "מי יתן לי".

+ מדוע עמי ארצות מובהקים נאבקים על קבלת ידיהם למוסדות של בני תורה.

חתם סופר ד"ה מי יתן לי.

***** אבידת עם הארץ *****

ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתו.

+ מנין יודעין שהיא אבידת עם הארץ.

תוס' ד"ה ויש, ועי' מהרש"א ד"ה ואין מכריזין.

***** שנה ופירש *****

תנא שנה ופירש יותר מכולן.

+ הטעם ששנאתו של שנה ופירש קשה מכולן.

עי' צ"ח ד"ה תנא, ועי' חתם סופר ד"ה גדולה, ומה שהביא שם מהג"מ רבי מענדלי לילג זצ"ל מרבני פפד"מ.

***** אור יקרות וקפאון *****

והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון, מאי יקרות וקפאון, א"ר אלעזר זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא וכו'.

עי' רש"י דיסוד הסוגיא הוא, דהחשוב בעוה"ז אינו כן לעוה"ב. אמנם בשם רב שרירא גאון מצאנו [אוצר הגאונים, כאן] דהמהלך הוא, דבעוה"ז יש השתנות המצבים, פעמים הוא יקרות ופעמים קפאון, אבל לעוה"ב אין השתנות דתמיד יהיה בשלמות.

וז"ל רב שרירא גאון, כך הוא אומר, כי כיון שפעמים אור ופעמים חושך, כי יש לילה ויומם בעולם, נמצא האור כן יקרות וקפאון, פעמים יקר ופעמים קפוי. אבל לעולם הבא אינו כן, אינו יקרות וקפאון פעמים כן ופעמים כן אלא קפוי הוא בלבד, כי מצוי הוא תמיד שנאמר לא יבא עוד שמשך. ר"ל אמר אור תורה וקשה שבה נגעים ואהלות, בעוה"ז יש בהן יקרים ויש בהן קפואין, אבל לעתיד אינן יקרות וקפאון כאשר עכשיו אלא קפאון בלבד, שנאמר וכל בניך למודי ד'. ר' יוחנן אמר אלו מעשים טובים בעוה"ז אנשי מעשה פעמים יקרים ופעמים קפויין ואנשי חובה פעמים יקרים ופעמים קפויין, אבל לעולם הבא כל שהן עכשיו יקרים בזרוע שם הן קפויין וכו'.

***** מצילות הסוס *****

ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לדי, מאי מצלות הסוס, א"ר יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שהסוס רץ ומציל וכו'. ועי' רש"י דפרושו עד חצי היום שהצל תחת הסוס.

+ צ"ע למה נרמז ענין חצי היום דוקא בצל הסוס, הלא בכל צל כן הוא.

עי' חתם סופר ד"ה והסוס, ועי' עין אליהו ד"ה ביום ההוא.

***
* כ"ה אייר תשע"ה *
***

מקום שנהגו - ע"ב, בני חוואי.
רא"ש סימן א', ב'.

***
* פסח שני *
***

*** מאי איריא ערבי פסחים ***

מאי איריא ערבי פסחים, אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי.

+ בבאור שאלת הגמ' "מאי איריא", האם השאלה מדוע הוזכר הלשון "עד חצות", או מדוע לא הוזכרו שאר ימים טובים.

+ האם יש אפשרות לקבוע מנהג ולאסור מלאכה קודם חצות בכל ימין טובים.

עי' היטב רש"י ד"ה מאי איריא, ובמהרש"א ברש"י, אמנם עי' ר"ן ט"ז ע"ב, ד"ה מאי איריא.

*** מן המנחה ולמעלה ***

דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה, אינו רואה סימן ברכה לעולם. התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור, סמוך למנחה לא, הכא מחצות.

+ מנחה קטנה או מנחה גדולה.

+ אם מדובר ב"מנחה קטנה" צ"ב הלשון "סמוך למנחה".

עי' רש"י ד"ה מן המנחה, ועי' מהרש"ל ומהרש"א ברש"י, ודו"ק היטב בלשון הרמב"ן במלחמות "להחמיר בהם קצת וליתן להם חצי שעה יותר", ועי' מאירי ד"ה מנחה זו, ועי' שו"ע או"ח סי' רנ"א, ומגן אברהם ס"ק ד', וט"ז ס"ק א'.

*** מתוך שלא לשמה ***

דאמר רב יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

+ גדרי שלא לשמה -

א. מיראה, ב. לקבלת שכר, ג. להתגאות ולקנטר, ד. שלא ע"מ לעשות, ה. בסתמא ובלא מחשבה.

+ אלו אופני שלא לשמה מותרים, והאם יש בהם קיבול שכר.

עי' היטב בדברי התוס' ד"ה וכאן, ועי' מאירי ד"ה למדת, ועי' תוס' תענית ד' ע"א ד"ה וכל, ועי' תוס' סוטה דף כ"ב ע"ב ד"ה לעולם, נזיר דף כ"ג ע"ב ד"ה שמתוך, ובפסחים דף נ' ע"ב ד"ה וכאן, ועי' ברמב"ם פ"ג מהלכות ת"ת ה"ה שסתם דבריו ובלחם משנה שם, ועי' ר"מ פ"י מהלכות תשובה ה"ד - ה', והנהגות רבי דוד ערמאה (נדפס בספר הליקוטים) שם. ועי' ראשון לציון יו"ד סי' רמ"ז סעי' כ', ובסדר משנה פ"ג מת"ת ה"ה.

ועי' עוד במרומי שדה ד"ה לעולם, לחלק בין לומד תורה למחדש בתורה, ובקדמת העמק [להעמק שאלה] חלק ג' אות ו' ואות ח'.

וע"ע ביעטא מורה להוריות י' ע"ב, ובציונים למגילה כ"ה ע"ב, סוטה עמ' מ"ו, ובכרכה ותהלה לברכות י"ז ע"א.

+ גם הלומד רק בגלל שמתעצל אינו רוצה לעבוד, יגיע ללשמה.

קרבן נתנאל סי' ב' אות ג', וע"ע מה שהוסיף לחדש בצל"ח ד"ה אמר רבא, מהא דנשי מחווא, ועי' מרומי שדה ד"ה אמר רבא, בטעמא דבאמת יש שכר לנשי דמחווא.

+ התר דמתוך שלא לשמה וכו', האם הוא לכו"ע

עי' מסכת כלה רבתי פ"ח (דף נ"ד ריש ע"ב) דלכא' הוא פלוגתא דתנאי ואמוראי, ועי' אבי עזרי' פ"ג מהלכות ת"ת ה"ה ד"ה ובהא, בישוב דברי מסכתא כלה לשיטת התוס'.

*** שכר מתורגמנין ***

שכר מתורגמנין משום דמיוחו כשכר שבת.

רש"י ד"ה מתורגמנין. שעומדין לפני החכם בשבתות ושומעין מפיו ומשמעין לרבים.

+ צ"ב מהו שאמרו "מיוחו כשכר שבת", הרי זה שכר שבת ממש - עי' מהר"ם חלאווה ד"ה ושכר מתרגמין, ועי' שפת אמת ד"ה בשלמא.

פרק רביעי

מלאכה בערב פסח, וניום הקרנת קרבן

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין.

+ מדויק שאחר חצות אסור במלאכה מדינא, ומאי טעמא.

עי' רש"י ע"ב ד"ה מאי איריא, ועי' רא"ש סי' א', ור"ן ט"ז ע"ב ד"ה מקום, ומש"כ ע"פ טעם הירושלמי שהובא בתוס' ד"ה מקום.

+ טעם המנהג שלא לעשות מלאכה קודם חצות.

+ האם טעמו של רש"י רק לקודם חצות או גם לאחר חצות.

עי' רש"י ד"ה שלא לעשות, ועי' צל"ח ברש"י, אכן יעוי' בקרבן נתנאל סי' א' אות א'.

+ לטעם רש"י מ"ש ערב פסח מערב סוכות.

עי' מגיד משנה, ועי' צל"ח הנ"ל, ועי' תוס' יו"ט ד"ה עד חצות, פני יהושע ד"ה מקום.

*

+ איסור מלאכה ביום קרבן מדאורייתא או מדרבנן.

עי' תוס' ד"ה מקום, אכן עי' ר"ן סוד"ה מקום, ועי' תוס' חגיגה י"ז ע"ב ד"ה אלא שצ"ע הרש"ש כאן.

+ לטעמא דאיסור מלאכה בערב פסח משום יום קרבן, א"כ בזה"ז יהא מותר במלאכה.

עי' בעל המאור ט"ז ע"ב, אכן יעוי' תוס' ד"ה מקום, ובמה שהשיגו על בעה"מ הראב"ד, שם, והרמב"ן במלחמות שם, ועי' ר"ן הנ"ל.

+ צ"ע, דלכאורה היסוד דדבר שנאסר בעבר, נאסר לעולם, שייך רק בדבר שהוא משום תקנה ולא בדאורייתא.

+ בטעם איסור מלאכה בע"פ אחר חצות בזה"ז, והאם הוא דין ביום.

+ איסור מלאכה ביום טיבוח שלאחר חג השבועות, בזה"ז.

עי' צל"ח בתוס' "בא"ד ונראה דאף בזה"ז", ועי' מצפה איתן בתוס' "בא"ד דאף", ועי' אבי עזרי' פ"ח מיו"ט הי"ז, מש"כ לדון בדברי המשנה למלך פ"ו מכלי המקדש ה"ט, ע"ש בכל דבריו, ועי' בנין שלמה סי' ל"ב, וע"ע בהציבי ציונים לחגיגה י"ז ע"ב [תשלומי חגיגה] בענין "יום טבוח בעשיית מלאכה".

מנהג המקום

דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור, אי אתה רשאי להתירן בפניהם4 נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שחלך לשם.

+ מצינו כמה אופני מנהג וכאשר מבואר בסוגיא ובראשונים.

(א) משום סייג והוא בעובדא דבני ביישן.

(ב) נהגו כדעת האוסר, אע"פ שתחלכה בהמתירין והוא עובדא דרבב"ח דאכל אייתרא.

(ג) מנהג שנהגו בטעות וכגון שהיו סבורים שיש להפריש חלה מן האורז.

(ד) נהגו האבות לסייג והבנים סברו שהוא מדינא וכעובדא דבני רבן גמליאל בככול.

+ ובפרטי הדינים מצינו כמה אופנים על פי מה כמה שהעירו הראשונים בעובדות המבוארות בסוגיא.

+ קושיית רב ניסים גאון - כיצד התיר רבי את בית שאן, אחר שנבגו שם איסור.

עי' תוס' ד"ה אי, ומה שהביאו ליישב. ועי' פרי חדש או"ח סי' תס"ח ריש ס"ק ד', בשם המשא מלך, שתמה מנין דבני בית שאן היו כותאי, וכן תמה הפני יהושע עי"ש, ועי' צל"ח בתוס'.

+ כיצד נהגו בני רבן גמליאל שלא כמנהג המקום.

+ האם בני ר"ג ידעו את המנהג בככול.

עי' רמב"ן במלחמות י"ז ע"א מדפי הרי"ף, אכן יעוי' בר"ן שם.

+ בני מקום שאינם בקיאים בהלכות [כגון כותאין] ובאו לישאל אל מנהג האם נזקקים להן, או שאין מתירים להם.

עי' רי"ף מדברי הירושלמי, ועי' בבאורו בבעל המאור, אכן יעוי' ברמב"ן במלחמות שם, ועיש מש"כ לדון בזה הר"ן שם בשיטת הירושלמי והבבלי, וע"ע שיטת המאירי ד"ה בני אדם.

* כ"ט אייר תשע"ח *

ע"כ, בני חוזאי - א"ל רבה בר בר חנה לבניה.

רא"ש סימן א', ב'.

* פסח שני *

הפרשת חלה מאורז

ואי רובן דגן אכלי ניכלה זר באפייהו דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור.

+ צ"ב, דתיפוק ליה בהפרשה מאורז מצד ברכה לבטלה, ואי לא ברכו אי"ב אין לחשוש דיודעים שהוא מנהג.

+ ברכה על המנהג.

עי' מרומי שדה ד"ה דילמא.

קורדקיסון

יוצאים בקורדקיסון בשבת ואין יוצאין בקורדקיסון בשבת בבירי ומעשה ביהודה והלל בנוי של רבן גמליאל שיצאו בקורדקיסון בשבת בבירי ולעזא עליהן המדינה ואמרו מימינו לא ראינו כך ושמתום ונתנום לעבדיהן ולא רצו לומר להן מותרין אתם.

+ יציאה בנעלי בית בשבת וביוה"כ, והאם חוששין שמא יפלו.

עי' רמ"א בשו"ע או"ח סי' ש"א סעי' ט"ז, ובמג"א שם ס"ק כ"ה.

+ צ"ב, מה הועילו כמה שמסרו לעבדיהן, הרי האדון מצווה על שבתת עבדו.

הערות לרבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל ד"ה ושמתום.

ספסלי נכרים

ויושבין על ספסלי נכרים בשבת ואינן יושבין על ספסלי נכרים בשבת בעכו ומעשה ברי"ש בן גמליאל שישב על ספסלי נכרים בשבת בעכו ולעזא עליו כל המדינה אמרו מימינו לא ראינו כך נשמת על גבי קרקע ולא רצה לומר להן מותרין אתם.

+ האם יש במניעה משיבה זו משום גדר ופייג, או שמנהג טעות הוא.

עי'היטבברמב"ן במלחמות, ועי' מהר"סחלאוזהר"הבשלמאספסלי, אכן יעוי' בשאלתיעב"ח"אסי'קס"ז, הובא בשעריתשובחסי"ו ס"ק ג' ועי' ברכי יוסף או"ח סי' ש"ו ס"ק א'.

שווינכו ככותאי

כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאיתרא עול לגביה רב עזירא סבא ורבה בריה דרב חונא כיון דחזינהו כסייה מינייהו אתו ואמרו ליה לאבבי אמר להו שווינכו ככותאי.

+ מדוע באמת חשש רבב"ח מפניהם, ונהג בהם כפני כותים.

עי' מהרש"ל ד"ה אמר להו.

* א' מִיּוֹן תשע"ח *

נ"א ע"א, א"ל רבה בר בר חנה לבניה - נ"ב ע"א, כיוצא בו.
רא"ש סימן ד', ה'.

* פסח שני *

* בפני ושלא בפני

א"ל רבה בר בר חנה לבניה בני לא תאכל לא בפני ולא שלא בפני, אני שראיתי את ר' יוחנן שאכל וכו', ואתה לא ראית אותו לא תאכל בין בפני בין שלא בפני.

ופליגא ידיה אדידיה וכו' אחת נכנסתי אחר ר"ש בן רבי יוסי בן לקוניא לגינה ונטל ספיחי כרוב ואכל ונתן לי ואמר לי בני בפני אכול שלא בפני לא תאכל וכו'.

+ צ"ע, מדוע אין לַפְמוֹךְ עַל מה שרשב"ח ראה את ר' יוחנן.

+ ביסוד תוקף הוראת חכם במקום שיש דעות בין הפוסקים.

עי' היטב ברש"י נ"א ע"ב ד"ה בפני אכול, ועי' גם בתוס' ד"ה אני, ועי' באור גדר הדברים בדברות משה סנהדרין ל"ג ע"א, עמ' רע"א "בכח פסק דין וכו'".

+ בבאור החילוק בין תרי עובדי דרמי בר חמא, אימתי ניתן לַפְמוֹךְ [בפני הרואה] עַל מה שראה את הוראת הקדמון.

הערות הגרי"ש אלישיב זצ"ל ד"ה ופליגא, ועי' אגרות משה חלק ט' יו"ד סי' ח'.

* ספיחין

דתניא רבי שמעון אומר כל הספיחים אסורין וכו'.

+ איסור ספיחים אחר הביעור וקודם הביאור.

בבאור איסור ספיחין, ובטעם היתר ספיחי כרוב פי' רש"י ד"ה שאין כיוצא בב' אופנים, ועי' תוס' ד"ה כל, מה שהאריכו להקשות על פירשו השני, ועי' תורת זרעים שביעית פ"ט מ"א.

* כל החומרות

אלא ממקום שאין עושין למקום שעושין, אל ישנה אדם מפני המחלוקת, ונעביד, הא אמרת נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם, וחומרי מקום שיצא משם.

+ צ"ב מדוע הזכירו הא "דנותנן חומרי מקום שהלך לשם", והרי הקושיא היא משום "חומרי מקום שיצא משם".

+ צ"ע, כיצד יתכן שינהג אדם בשתי החומרות, והרי בדעתו לחזור אינו חייב בחומרות המקום שבא לשם ובאין דעתו לחזור א"צ לחומרות המקום שיצא משם.

עי' מאירי בע"א ד"ה שני מקומות, בהמשך דבריו, וביסוד שחידש בדין השווה ל' יום שדעתו לחזור, ועי' צ"ח ד"ה הא אמרת.

* מקום הגעת שלוחי בי"ד בבבל

תוס' ד"ה כגון אנא ידיענא בקביעא דירחא וכו', אלא מפרש ר"ת שהיה במקום ששלוחי בית דין מגיעין ושם אין עושין אלא יום אחד וכו'.

+ קושיית מהרש"א - אם הגיעו השלחים לעירו של רב ספרא, מדוע לא הגיעו לעיר שהלך אליה, ולמה עשה שם בי ימים.

עי' גליון הש"ס כאן, ועי' רש"ש שציין לתוס' סוכה מ"ג ע"א ד"ה לא, ועי' פני יהושע בתוס', צ"ח ד"ה מהרש"א, ועי' חתם סופר ד"ה מפני.

* תחומין ביו"ט שני

רב נתן בר אסיא אזל מבי רב לפומבדיתא ביו"ט שני של עצרת.

+ בבאור טעם שגתו שהלך לפומבדיתא ביו"ט שני.

+ הליכה מחוץ לתחום שלא במקום ישוב ביו"ט שני

עי' חתם סופר סוד"ה אמר ליה רב ספרא, ועי' הערות הגריש"א ד"ה רב נתן, בשם האור שמח.

* שמתא ומלקות באיסור דרבנן

שמתיה רב יוסף א"ל אבוי ולגנדיה מר נגיד.

+ כאלו אופנים מלקין בעובר על איסור דרבנן, וכאלו אופנים משמתין.

עי' ר"ן י"ז ע"ב ד"ה ואיכא למידק, ועי' ריטב"א ד"ה שמתיה, ועי' גליון מהרש"א ד"ה מגדין.

ספיחי כרוב

דתניא

רבי שמעון אומר כל הספיחים אסורין חוץ מספיחי כרוב וכו', וחכ"א כל הספיחין אסורים. ותרווייהו אליבא דרי' עקיבא, דתניא הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו א"ר עקיבא וכו' מאחר שאין זורעין מהיכא אוספין מכאן לספיחין שהן אסורין.

כמאי קא מיפלגי רבנן סברי גזרינן ספיחי כרוב אטו שאר ספיחי דעלמא ור"ש סבר לא גזרינן ספיחי כרוב אטו ספיחי דעלמא.

עי' תורת כהנים פרשת בהר דלחכמים איסור ספיחין מדרבן.

+ מדהעמידו מחלוקת דספיחי כרוב אַליבא דר"ע, משמע דלחכמים דספיחין דרבנן לכו"ע ספיחי כרוב מותרין.

+ בבאור שיטת הרמב"ם שהשמיט דספיחי כרוב מותרים.

עי' היטב בתוס' ד"ה כל הספיחים, בסוף דברי ר"ת, אכן יעוי' ברמב"ם פ"ד משמיטה ה"ב שסתם, ועי"ש בשער המלך ד"ה ולענין הלכה, ואילך

נ"ב ע"א, כיוצא בו - ע"ב, תנן התם.

* פסח שני *

* חומרי מקום שכלה *

כיוצא בו המוליד פירות שביעית וכו'. ולית ליה לרי יהודה הא דתנן נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם.

+ יש לעיין, לכאורה מה ענין המוליד פירות לדין "חומרי מקום", ד"המוליד פירות" הוא מדינא ולא ממנהגא, ולא שייך בזה מפני המחלוקת.

ע"י פני יהושע ד"ה כיוצא בו, בפסקא "מיהו בעיקר", מש"כ לדון ע"פ דברי רש"י ד"ה ולית ליה, ותוס' ד"ה ממקום, וע"י היטב במהר"ם חלאווה ד"ה כיוצא בו, וצ"ע.

+ האם אומרים באדם שהלך [ללא פירות] ממקום שכלו למקום שלא כלו, דנותנין עליו חומרי מקום שיצא משם, ומדוע.

ע"י מהר"ם חלאווה ד"ה כיוצא בו.

* חסורי מיחסרה *

אמר רב שישא בריה דרב אידי מילתא אחריתי קאמר רי יהודה, וה"ק או ממקום שלא כלו למקום שלא כלו ושמע שכלו במקומו חייב לבקר וכו'.

+ מבואר שיש להוסיף בלשון המשנה נידון נוסף, ויש לעיין מדוע לא אמרו בלשון הרגיל "חיפורי מיחסרה והכי קתני". צל"ח ד"ה אמר רב שישא.

* בין השיצין *

אוכלין בתמרינן עד שיכלה האחרון שבצוהר, רשב"ג אומר אוכלין על של בין הכיפין ואין אוכלין על שבין השיצין. דין ביעור נלמד בסמוך מן הכתוב, ולבהמתך ולחיה אשר בארצך, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית.

+ באופן שהפירות ראויים להאכל ע"י עופות, האם נחשב שכלה מן השדה.

+ בטעמא דרשב"ג דאין אוכלין על שבין השיצין.

ע"י רש"י ד"ה אוכלין, וע"י רבינו חננאל ד"ה ואין אוכלין, וע"י הערות הגריש"א לקמן נ"ג ע"א ד"ה כדי, וע"י חזון איש שביעית סי' ט"ו ס"ק ב' ד"ה שם אוכלין, וע"י מנחת שלמה ד"ה אוכלין מש"כ לדון ממתני' דשביעית פ"ט מ"ד, ועי"ש בד"ה ואין אוכלין.

+ האם יש לדון בתמרים שבשיצין משום שנחשבים כשמורים ואין אוכלין על השמור [שביעית פ"ט מ"ד].

ע"י חזון איש שביעית סי' ט"ו ס"ק ב' ד"ה ורבנן, וע"י אגרות משה חלק ט' יו"ד סי' נ"ב אות ו', ועי"ש בבאור סברת רבנן ורשב"ג.

הכובש שלשה כבשים

הכובש שלשה כבשין בחבית אחת, ר"א אומר אוכלין על הראשון, רי יהושע אומר אף על האחרון, ר"ג אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית, והלכה כדבריו.

ובבאור מחלוקתם ע"י תוס' ד"ה הכובש, ע"פ תורת כהנים, והלכה כרבן גמליאל שאין דין ביעור בטעם.

+ בטעמא דר"ג שאין דין ביעור בטעם, ומ"ש מכל איסורים שבתורה.

ע"י תוס' הנ"ל בסברא שכתבו בבאור דעת ר"א, וע"י ראב"ד פ"ז משמיטה ה"א, בסוף ההשגה, וע"י קהלות יעקב שביעית סי' כ"ג אות א' ד"ה והנה, ואילך.

+ נותן טעם בשביעית.

+ מו"מ בדין ביעור בפירות שביעית שנתנו טעם בפירות חולין.

ע"י תוס' יו"ט שביעית פ"ט מ"ה סוד"ה ר"ג, ועי"ש בתוס' הגרעק"א, ועי"ש במשנה ראשונה ד"ה ר"ג, ע"י קהלות יעקב הנ"ל [אות ב' ג'] מדברי החזון איש שביעית סי' י"א ס"ק ג'.

+ בבאור טעמא דרי יהושע שטעם המין שלא כלה, מצייל את הפירות שכלו.

+ חיוב ביעור, ואיסור הפסד פירות שביעית, מה עדיף.

ע"י אור שמח פ"ז משמיטה ה"ו [ובפרט בד"ה וכוין], וע"י מקדש דוד זרעים סי' מ"ט אות ב' ד"ה אמרינן פ"ט מ"ה.

*

+ בשיטת הירושלמי בגי' כבשים.

ע"י תוס' ד"ה הכובש, שפירשו את הירושלמי כששיטת רבינו ניסים גאון דר' יהושע לחומרא, אכן יעוי' במאירי ד"ה הכובש.

נ"ב ע"א, ע"ב, תנן התם שלש ארצות לביעור - נ"ג ע"א, תנו רבנן אוכלין בענבים.

* מסח שני *

* שלש ארצות *

תנן התם שלש ארצות לביעור, יהודה ועבר הירדן וגליל, ושלש ארצות בכל אחת ואחת. ולמה אמרו שלש ארצות לביעור, שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה.

כלה לחיה אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית, וגמירי דאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל, ואין חיה שבגליל גדילה על פירות שביהודה.

+ למאי נפקא מינה שלש ארצות שבכל ארץ וארץ.

+ אם ישנם תשע ארצות למה אמרו שלש ארצות.

לכאורה בישוב ב' הערות אלו פליגי רש"י ותוס' ד"ה עד שיכלה, ועי' חידושי הר"ן ד"ה עד שיכלה.

+ האם ג' ארצות שבכל ארץ וארץ הוא מדאורייתא.

עי' תוס' הנ"ל מירושלמי, ועי' מהרש"א בתוס'.

* כרחבא דפומבדיתא *

דדייק וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כרחבא דפומבדיתא, דאמר רחבא אמר רב יהודה הר הבית, סמיו כפול היה סמיו לפנים מסמיו.

+ מתוך מה שמענו שרחבא מדקדק בשמועותיו באופן מיוחד.

+ רב יהודה או רבי יהודה / סמיו או איצטבא.

עי' רש"י ד"ה רבי יהודה, [ולפנינו בגמ' רב יהודא], ועי' מהרש"ל ברש"י, והביא לרש"י ברכות ל"ג ע"ב ד"ה רחבא, ועי' רש"י ביצה י"א ע"ב, ד"ה רחבא ותוס' שם ד"ה רחבא, ועי"ש במהר"ם ומהר"ם שי"ף ברש"י.

* משיוציאו *

מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית, ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו, וב"ה אומרים החרובין משישרשרו, והגפנים משיגרועו, והזיתים משניצו, ושאר כל האילנות משיוציאו.

+ צ"ע ממש"כ רש"י בברכות (ל"ו ע"ב ד"ה משיוציא) דהיינו הפרי, (גליון הש"ס).

עי' חזו"א שביעית סי' ז' ס"ק כ' ד"ה פסחים. [ועי' רדב"ז על הרמב"ם פ"ה משמיטה ויובל הלכ' י"ח ד"ה ושאר]. ועי' מקדש דוד זרעים סי' ס' אות א' ד"ה הנה יש וד"ה והנה אפשר (עמ' רכ"ה). ובקהלות יעקב שביעית סי' כ"ב אות ג' ד"ה ושם.

ביעור פירות שביעית

מנא הני מילי, אמר רב חמא בר עוקבא א"ר יוסי בר חנינא, אמר קרא, ולבהמתך ולחיה אשר בארצך, כל זמן שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמה שבבית, כלה לחיה אשר בשדה כלה לבהמתך מן הבית.

+ מצות ביעור פירות שביעית מדאורייתא או מדרבנן.

+ האם דרשה זו היא דרשה גמורה, או אסמכתא.

+ הוכחות להנ"ל מפסגין.

עי' תוס' ד"ה עד, בתוך דבריהם, אכן יעוי' ברמב"ן ויקרא כ"ה ז', ומה שצייד שם. ועי' מנחת חינוך מצוה שכ"ח - שכ"ט אות ז' בדעת הרמב"ם, ועי' פני יהושע ד"ה רשב"א, וצל"ח ד"ה קרי עליה.

+ אופן ביעור פירות שביעית.

מצאנו בזה ב' גדרים עיקריים (א) ביעור מן העולם, והיינו שהפירות נאסרים. (ב) שחייב להפקיר את הפירות, ומיהו הפירות עצמן אינן נאסרים.

(א) עי' רש"י ד"ה משום שנאמר בארצך, ועי' רמב"ם פ"ז משמיטה ויובל "דעמשתמבזהרמב"ז" לפרשמה"ע "צהציוני"אזהטומ"תעניית"ב].

+ בבאור שיטת הרמב"ם, ובאיוזה אופן נחשב להרמב"ם ביעור ע"י אכילה.

עי' מקדש דוד זרעים סי' מ"ט אות ב' ד"ה והנה שיטת הרמב"ם, ועי' תורת זרעים שביעית פ"ט מ"ב.

(ב) עי' תוס' ד"ה מתבערין, ורמב"ן הנ"ל, ועי' מנחת חינוך הנ"ל.

(ג) עי' ראב"ד פ"ז משמיטה ה"א, שיש לו שיטה מיוחדת בדין ביעור, ועי' מש"כ לבאר שיטתו במקדש דוד זרעים סי' נ"ט אות ב' ד"ה והנה שטת הראב"ד.

*****

ח' סיון תשע"ה

נ"ג ע"א, תנו רבנן אוכלין בענבים - ע"ב, רב אחא מתני.

פסח שני

זמני הביעור

תנו רבנן אוכלין בענבים עד שיכלו דליות של אוכל, אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן. אוכלים בזיתים עד שיכלה האחרון שבתקוע וכו', אוכלין בגרורות עד שיכלו פני בית היני, אמר רבי יהודה לא הוזכרו פני בית היני אלא לענין מעשר וכו'. אוכלין בתמרים עד שיכלה האחרון שבצווער וכו'.

+ האם הזמנים הללו שווים בכל ג' ארצות, או בארץ שנמצאים בה מקומות אלו.

ורמינהי אוכלין בענבים עד הפסח, בזיתים עד העצרת, בגרורות עד החנוכה, בתמרים עד הפורים. ואמר רב ביבי ר' יוחנן תרתי בתרייתא מחליף. אידי ואידי חד שיעורא הוא, ואי בעית אימא הא קתני בהדיא אם יש מאוחרות מהן אוכלין עליהן.

+ צ"ב על איזה מן הארצות נאמרו זמנים אלו.

ע"י שביעית פ"ט מ"ג, וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים, ועי"ש בתוס' יו"ט ד"ה וכל הארצות, ומלאכת שלמה ד"ה וכל הארצות, אם דברים אלו מסתמא דמתני' או דר"ש. ויש להתבונן בסוגיית הגמ' כאן לענין תמרים, שברייתא ראשונה תלתה במקום ואחרונה בזמן, ומסיק דאידי ואידי חד שיעורא הוא. וצ"ע אי לתנא דברייתא כל אלו השניים כאן בחד גונא דאין נפ"מ במקום, או דלצודין קתני. ע"י חסדי דוד שביעית פ"ז הי"ב ד"ה ושאר, וע"י מהר"י קורקום פ"ז משמיטה הי"א.

+ צ"ב בפסק הרמב"ם (פ"ז משמיטה הי"א) שלא פסק כדמחליף ר' יוחנן.

חסדי דוד הנ"ל, צל"ח ד"ה ואמר.

+ צ"ב, כיצד יתכן שזמן ביעור אחד בתמרים לכל הארצות, והרי גמירי דאין היה שביחודא גדילה על פירות שבגליל.

תוס' יו"ט הנ"ל, תפארת ישראל שם אות כ"ד, וע"י דרך אמונה פ"ז משמיטה הי"א ס"ק נ', ובבאור החלכה שם ד"ה לחרובין.

נחל איתן

סימן לנחלים קנים, נפקא מינה לנחל איתן.

+ פלוגתת רש"י והרמב"ם בבאור נחל איתן, אם פרושו מקום קשה או נחל שוטף.

ע"י היטב רש"י סוטה מ"ו ע"ב ד"ה איתן מושבך וד"ה מוסדי, אכן יעוי' ברמב"ם פ"ט מרוצה ה"ב, וע"י בשו"ת חכם צבי סי' ל"ב, מש"כ לדון בשיטתם מסוגיין, וע"י בשו"ת מהרי"ק שורש קנ"ח, וע"ע בהצינ"י ציונים [שירי מנחה] לסוטה מ"ו ע"ב בענין "נחל איתן". ובבאור "מקום שאין עושה פירות" לשיטת הר"מ בפי' "נחל איתן", ע"י מאירי ד"ה נחל איתן.

+ האם הקנים הם "תנא"י בנחל או "סימן" לנחל.

ע"י רש"י ד"ה לנחל איתן, מיהו דו"ק בלשון המאירי ד"ה נחל איתן, וצ"ע.

מכירת בהמה דקה לגוי

מקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרים מוכרין מקום שלא נהגו למכור אין מוכרין.

+ בטעמא דנהגו שלא למכור בהמה דקה לגוי.

ע"י רש"י ד"ה מקום, והעירו בזה בהנהגות הגי"א חבר, ובמלא הרועים ברש"י, מפשטות הגמ' בע"ז י"ד סוע"ב, וע"י מאירי כאן ד"ה מקום שנהגו, וע"י ש"ך יו"ד סי' קנ"א ס"ק י"ט.

מכירת בהמה גסה לנכרי

בכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחין שלמין ושבורין.

+ בטעם איסור מכירת בהמה גסה לנכרי - ע"י רש"י ד"ה ובכל מקום, וביותר ביאור במאירי ד"ה מקום שנהגו וד"ה ופירוש נסיוני. עוד בעניני מכירת בהמה לגוי, ובענין שביתת בהמתו ע"י הצינ"י ציונים עבודה זרה ט"ו ע"א.

אכילת צלי בליל פסח

מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים אוכלין, מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין.

וברש"י ד"ה שלא לאכול. דמחזי כאוכל פסח בחוץ.

+ יש לעיין האם גם בליל מ"ו אייר שהוא פסח שני יהא אסור לאכול צלי לפי המנהג.

ע"י רש"ש ד"ה מקום שנהגו, אכן יעוי' מנחת חינוך מצוה ז' אות ט"ו ד"ה והנה.

+ מאכלי חלב בחג השבועות.

לאור יסוד הרש"ש יש ליתן טעם בהא דכתב הרמ"א סי' תצ"ד סעי' ג' בטעמא דנהגו לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, כדי שיביאו ב' לחמים [דאין לאכול בשר עם לחם שאכלו עם חלב], זכר לשתי הלחם. ולכא' צ"ב מדוע תקנו באופן זה דוקא, ולא להביא ב' לחמים בסתם, אכן לטעם הרש"ש י"ל דאילו נהגו בב' לחמים סתם היה נראה כאכילת קדשים בחוץ.

אמר רב יהודה אמר רב, אסור לו לאדם שיאמר בשר זה לפסח הוא, מפני שנראה כמקדיש בהמתו ואוכל קדשים בחוץ, אמר רב פפא דוקא בשר אבל חיטי לא, דמינמר לפסחא קאמר.

+ ביאור האופן שנראה כקדשים בחוץ ע"י האמירה.

+ אמירה על בשר בהמה גסה.

ע"י מאירי ד"ה אסור לאדם, וע"ע ברש"י ד"ה אבל חיטי, אמנם יעוי' בתוס' ד"ה מפני, וע"י רא"ש סי' ר' דנפ"מ בין הטעמים לבהמה גסה, וע"י מש"כ לדקדק בזה בתפארת שמואל על הרא"ש אות א'.

+ בריעבד כשאמר "בשר זה לפסח", האם שרי להשתמש בבשר.

ע"י ב"ח סי' תס"ט סוד"ה אכן במהרי"ל, מש"כ להוכיח מקושיית הגמ' בגדי מקולס, ועיין מ"ז שם ס"ק א', ובמגן אברהם ס"ק ב', וע"י פני יהושע ד"ה מקולס.

ג'ג ע"ב, רב אחא מתני - מתני.

* פסח שני *

* מנחה מן השעורים *

רש"י ד"ה רבי שמעון פטר. באומר הרי עלי מנחה מן השעורים, דתנן במנחות מביא מן החיטין, דכיון דאמר הרי עלי מנחה תפוס לשון ראשון, ומנחה אינה באה מן השעורין נדבך, הלכך יביא מן החיטין. ורבי שמעון פטר, דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס ונדבך, ודעתו לכל מה שמוציא בפיו, ולמנחת שעורין נתכוין וסבור שאדם יכול להתנדב ולהביא כן, ולפיכך אין בדבריו כלום.

+ בשיטת הרמב"ם, דבאומר "מנחת שעורים" פטר, אבל באומר "מנחה מן השעורים", בודקן אותו ואם אומר שאילו ידע שאינו מועיל היה נודר בדרך המתנדבים חייב.

+ הנבדק על נדרו ומתחייב, משום הנדר הראשון, או משום דדבריו בשעת הדיקה כנדר.

עי' מאירי ד"ה כל המנחות, שהביא לשיטת הרמב"ם פ"ז ממעשה"ק ה"ט, ועי"ש בהשגת הראב"ד ובנו"כ שם, ועי' חזון יחזקאל מנחות פ"ב ה"ג ב"חדושים".

* גברא רבא או בעל אגרופין *

איבעיא להו תודום איש רומי גברא רבא הוה או בעל אגרופין הוה.

+ צ"ע, הלא תודום הנהיג כן זכר למקדש, וכי יתכן שהיה בעל אגרופין. + בין "זכר למקדש" לזכר ל"לאומיות".

עי' דברים נפלאים בוערים כלהבת אש בנתן פריז להגר"נ געשטטנער זצ"ל, כאן ד"ה איבעיא להו.

* עוד זו *

איבעיא להו תודום איש רומי, גברא רבא הוה, או בעל אגרופין הוה. ת"ש עוד זו דרש תודום איש רומי וכו'.

+ מלשון הברייתא "עוד זו", משמע שדרש עוד דברים, וא"כ מדוע לא הביאו את מימרתו הראשונה.

+ מדרשת ק"ז מצפרדעים הוכיח תודום לדין גדיים מקולפין.

חתם סופר ד"ה עוד זו.

* בצל החכמה בצל הכסף *

רבי יוסי בר אבין אמר, מטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים היה, דאמר ר' יוחנן כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים זוכה ויושב בשיבה של מעלה, שנאמר כי בצל החכמה בצל הכסף. וברש"י ד"ה בצל החכמה יכנס זה שהנההו מנכסיו.

+ מנין שהמטיל מלאי זוכה לשיבה של מעלה, ודלמא שכרו בעוה"ז - עי' מהרש"א ד"ה מטיל, וברי"ף [בעין יעקב] ד"ה דמטיל.

+ צ"ב, מה מועיל זה שמטיל מלאי לת"ח ומעלתו גדולה שלא ינדודו, דלא מצאנו שנמנעים מלנדו אלא ת"ח.

+ גדר מעלת מחזיק ת"ח ומעלתו על שאר צדקה.

פרשת דרכים סוף דרוש כ"ד [עמ' רס"ד במהדורת קונטרס פרשת דרכים, ד"ה ויראה].

קל וחומר מצפרדעים

ת"ש עוד זו דרש תודום איש רומי, מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כו', אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה.

+ בבאור קושיית "מה ראו", והלא חייבים למסור נפש על ע"ז, ובגדרי חובת מסירות נפש בע"ז ובשאר מצוות.

(א) שיטת רש"י - מדוע לא דרשו וחי בהם ולא שימות בהם.

עי' רש"י ד"ה מה ראו, ועי' מה שתמהו בזה התוס' מצד פרהסיא, ועי' מהרש"א ד"ה מה ראו, ועי' עין אליהו ד"ה עוד.

(ב) שיטת ר"ת - דלא היה ע"ז אלא אנדרטא לכבוד המלך.

עי' תוס' ד"ה מה, ומש"כ לדון בזה מכתובות ל"ג ע"ב, [וע"ש בתוד"ה אלמלי], וד"ק היטב בלשון הר"ן בחידושים כאן, "וכיון שראו", ועי' פרשת דרכים דרוש ב' עמ' מ"א ובמה שהביא מ"פ תואר, במדרש רבה פרשת וארא י', ה' [וע"ע בהציבי ציונים לסנהדרין צ"ג ע"א].

ובמה שיש לדון בזה מצד המוסר נפשו על שאר מצוות, ודין אדם חשוב בשאר מצוות עי' בהציבי ציונים [השיבה שופטינו] לסנהדרין ע"ד ע"א, בענין "מסירות נפש בשאר מצוות.

(ג) שיטת ר"י - מה ראו שלא ברחו.

עי' תוס' הנ"ל, ועי' בהגהות מים חיים, ובן אריה שצינו לדברי המדרש רבה בשיר השירים, ז' ח' עה"פ זאת קומתך. ועי' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ק"ו, באיזה אופן יש לברוח, ובאיזה אופן יש להשאר, ובאיזה אופן שרי להשאר.

ועי' רשב"א כתובות ל"ג ע"ב, ובדוק את תשובותיך בקנין תורה בפרק אלו נערו כ' חשון תשע"ח.

***** עוד זו *****

***** בצל החכמה בצל הכסף *****

נ"ג ע"ב, מתני' - נ"ד ע"ב, מתני'.

* פסח שני *

*** ברכה על נר של יוה"כ ***

מקום שנהגו להדליק את הנר בליל יום הכפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין.

+ האם מברכים על הדלקת נרות בליל יוה"כ, כיון דנר יוה"כ אינו אלא מנהג, ובגדון דברכה על מנהג.

ע"י מרדכי סי' תר"ט, אכן יעוי' ברא"ש יומא פ"ח סי' כ"ז, ועי' מנחת שלמה כאן ד"ה מקום שנהגו.

*** הנאה מן הנר ***

אמר רב יהודה אמר שמואל אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא.

+ מדוע אין מברכין על הנר בכל פעם שנהגה ממנו, ומ"ש מברכת המאורות.

+ הברכה על הנר, ברכת הנהנין או ברכת השבח.

ע"י תוס' ד"ה אין מברכין, אכן יעוי' ברימב"א ד"ה אין מברכין, ועי' בחידושי המאירי [נדפס בקובץ שיטות קמאי עמ' אלף תקט"ו], ועי' משנת טוביה מכת"י.

*** מים עמוקים ***

אמר ליה רבי אבא לעולא ודאי דאמריתו משמיה דרבי יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת וכו'. הדר עולא חזא ביה ברבה בר בר חנה

צינורא דאקלאהא צמסוספומים עמוקים עצה בלב איש וכו'.

+ בבאור מהלך הגמ' והמו"מ שביניהם.

+ האם יש לשמוע מדברי ריזיח בהדלקת נר ביוה"כ שחל בשבת, לדין נר במוצאי יוה"כ.

ע"י היטב בכל דברי רש"י בסוגיא, וצ"ע במהלך הדברים, מחר"ם ד"ה חזא, אכן יעוי' מהלך אחר בפ' ר"ח כאן, ועי' מחר"ם חלאווה ד"ה הדר חזא.

*** נשים בהבדלה ***

אמר רבי יצחק בר אבדימי, אע"פ שרבי מפזרן, חוזר וסודרן על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו.

+ מדחורק וסודרן לצורך אנשי ביתו, משמע דנשים חייבות בהבדלה ובברכת הנר במוצאי"ש.

ע"י רימב"א ד"ה ואע"פ, ועי' באור הלכה סי' רצ"ו סעי' ח', ד"ה לא יבדילו, ועי' הערות הגרי"ש ד"ה כדי להוציא.

ברכת האור במוצאי שבת ומוצאי יוה"כ

דאמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי יוחנן, מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יום הכפורים, וכן עמא דבר.

תני חדא אור היוצא מן העצים ומן האבנים מברכין עליו, ותני חדא אין מברכין עליו, לא קשיא כאן במוצאי שבת כאן במוצאי יום הכפורים.

+ מבואר דברכת הנר במוצאי שבת ובמוצאי יוה"כ, היא מבי' גדרים שונים. ע"י היטב בסוגיא וברש"י. ועי' משנת טוביה פסחים מכת"י העומד לראות אור בקרוב [ונדפס בהציבי ציונים לברכות תשס"ח].

+ האם אור שהודלק לצורך חול'ה, נחשב נר ששבת לענין ברכה במוצאי יוה"כ, ובגדר אור ששבת.

ע"י רש"י ד"ה באור ששבת, אכן יעוי' במחר"ם חלאווה ד"ה הדר. ולענין נר שהודלק ביוה"כ ע"י שעון. ע"י הערות הגרי"ש ברש"י ד"ה באור [ואולי יש לדון בזה מצד הותרה או דחיה].

+ האם יש צורך בנר ששבת במוצאי יוה"כ שחל בשבת.

ע"י רימב"א ד"ה אין מברכין וכו', "וכתב עוד", ועי' משנה ברורה סי' תרכ"ד ס"ק ד' ובשער הציון ס"ק ט'.

+ ברכה על ב' נרות במוצאי יוה"כ שחל בשבת.

ע"י דרכי משה סי' תרכ"ד ס"ק ב', ועי' משנת טוביה הנ"ל.

+ לחזר על האור במוצאי שבת ובמוצאי יוה"כ.

ע"י רימב"א הנ"ל "ועוד כתב", ומש"כ בשם הראב"ד, ועי' מגן אברהם ס"ק ב', מ"ז ס"ק ב', משנה ברורה סי' רצ"ח ס"ק א', ובשער הציון ס"ק ב', ועי' משנת טוביה מכת"י, העומד לראות אור בקרוב.

+ מ"ש מלאכת הבערה שמברכין עליה כשהותרה במוצאי יוה"כ, משאר מלאכות שאין מברכין עליהן.

+ אמאי א"צ לחזר על הנר במוצאי שבת ממעמא דנאסרה הדלקה בשבת, וכמוצאי יוה"כ.

ע"י פרישה שם ס"ק א', צ"ל"ח ברכות נ"ג ע"ב ד"ה אין מחזרין, ועוד יש לעיין בזה עפ"י הרמב"ן שהביא השיטמ"ק בברכות נ"ג ע"ב ד"ה והא. ועי' מה שהרחיב מרן ראש הישיבה זצ"ל, במשנת טוביה מכת"י.

צינורא דאקלאהא צמסוספומים עמוקים עצה בלב איש וכו'.

+ בבאור מהלך הגמ' והמו"מ שביניהם.

+ האם יש לשמוע מדברי ריזיח בהדלקת נר ביוה"כ שחל בשבת, לדין נר במוצאי יוה"כ.

ע"י היטב בכל דברי רש"י בסוגיא, וצ"ע במהלך הדברים, מחר"ם ד"ה חזא, אכן יעוי' מהלך אחר בפ' ר"ח כאן, ועי' מחר"ם חלאווה ד"ה הדר חזא.

*** נשים בהבדלה ***

אמר רבי יצחק בר אבדימי, אע"פ שרבי מפזרן, חוזר וסודרן על הכוס כדי להוציא בניו ובני ביתו.

+ מדחורק וסודרן לצורך אנשי ביתו, משמע דנשים חייבות בהבדלה ובברכת הנר במוצאי"ש.

ע"י רימב"א ד"ה ואע"פ, ועי' באור הלכה סי' רצ"ו סעי' ח', ד"ה לא יבדילו, ועי' הערות הגרי"ש ד"ה כדי להוציא.

פסח שני

עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות אלו הן באר והמן וכו'.
+ במנין עשרה דברים, ובחילוק שבין ברייתא דידן למתני' דאבות פ"ה מ"ו.
+ טעם שנבראו אלו דוקא בע"ש בין השמשות.
מהרש"א ד"ה אלו הן, ועי' מדרש שמואל באבות פ"ה מ"ה, בכמה אופנים, וע"ע יפה עינים ד"ה עשרה.

קנין תורה

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן תורה וכו', תורה דכתיב די קנני ראשית דרכו.
עי' רש"י ד"ה ראשית, ואולי הוא מכלל שאמרו חז"ל "איסתכל באורייתא וברא עלמא", עי' משנת ר' אהרן עה"ת בראשית א' ל"א.

תשובה

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן תורה ותשובה.
+ בבאור ענין הבריאה דתשובה קודם שנברא העולם
עי' צל"ח ד"ה שבעה דברים.

פרד הראשון

רי יוסי אומר שני דברים עלו במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נבראו עד מוצאי שבת, ובמוצאי שבת נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה, וכו', אור והביא שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהן פרד, רבן שמעון בן גמליאל אומר פרד בימי ענה היה שנאמר הוא ענה אשר מוצא את הימים במדבר, דורשי חמורות היו אומרים ענה פסול היה לפיכך הביא פסול לעולם.
+ הענין פלא, למ"ד דאדה"ר עשאו, היתכן שהביא פסולים לעולם.
עי' באור נפלא בבן יהוידע ד"ה ועוד נ"ל.

מטבע

ת"ר גי' דברים עלו במחשבה ליבראות ואם לא עלו דין הוא שיעלו וכו', וי"א על המטבע שיצא.
+ גדר מטבע.

+ האם מטבע שערכו העצמי פחות מערכו השימושי [כמו מטבעות ימינו]. יש לו דין מטבע .
+ האם לשטרות כסף יש דין מטבע, או שדינם כשטר חוב.
+ נפ"מ בהנ"ל לענין חילוף מעשר שני, פדיון הבן בכסף מזומן, ריבית ועוד.

עי' שו"ת חתם סופר חו"מ סי' קפ"ז בסוף התשובה [ד"ה ונידון הבאנקין], ומש"כ להוכיח מסוגיין, ומש"כ לחלק בין תשלומין לפדיון הבן, וע"ע בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' קל"ד ד"ה אבל גדר מטבע, ועי' מש"כ לברר בכל זה בחזון איש חו"מ סי' ט"ז אות ב', כ"ד, כ"ו, ועי' חזון איש דמאי סי' ג' אות י"ב, ד"ה ונראה לדינא. ועי' בן יהוידע - בניהו ד"ה וי"א אף על המטבע.

+ בבאור הצורך לעולם במטבע.

עי'הגהה על הגליון מס"א, והוא גי' מהרש"ל ברש"י, ועי' אור החמה דענינו שיאצרו בעלי בתים מטבעות ולא פירות, [ובזה יבואר מדוע מטבע הוא ביי"א, דלהנ"ל י"ל שהוא בכלל על הפירות שירקיבון].

נ"ד ע"ב, מתני' - נ"ה ע"א: ובכל מקום.

פסח שני

מלאכה בתשעה באב

מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין.

+ צ"ב, מדוע לא נאמרה מלאכה במ"ב מצד דיני אבלות שבמ"ב.

+ במעמא שחששו ליהראר במי שאינו עושה מלאכה במ"ב.

פני יהושע ד"ה מקום שנהגו, ועי' מגן אברהם סי' תקנ"ד ס"ק כ"ג.

איסור מלאכה בליל התענית

רש"י ד"ה בין השמשות שלו אסור. באכילה ובמלאכה, דמחמירין על ספיקו כדאמרין בתענית ציבור, ושמואל קא משוי ט' באב כתענית ציבור.

+ צ"ב דאיסור מלאכה בתענית ציבור הוא רק מהבורק כמבואר בתענית י"ב ע"ב, מקרא ד"אספו זקנים".

עי' הערת הגר"פ על הגליון מרש"י תענית י"ג ע"א ד"ה כשאמרו, ומגן אברהם סי' תקנ"ד ס"ק כ"ג, ועי' פני יהושע ברש"י.

ספיקא דיומא ביום הכיפורים

אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר וכו', כדאמר רב שישא בריה דרב אידי לקביעא דירחא וכו'.

+ האם נוהגים בחו"ל יום הכיפורים יומיים, בזמן שמקדשים על פי הראיה, ומה נחשב ספק כדי לנהוג יוה"כ יומיים.

+ כיצד יתכן שבא"י נהגו יוה"כ יומיים ובחו"ל יום אחד.

עי' היטב בתוס' ד"ה לקביעא, אכן יעוי' בהגהות מהרי"ק בתוס', ועי' פסקי תוספות מנחות אות ר"א, וע"ע הצי"ב ציונים ראש השנה י"ח ע"ב [יומא אריכתא] בענין "צום בספיקא דיומא" ובהצי"ב ציונים ר"ה כ"א ע"א.

ולואי שיתפלל אדם והולך כל היום כולו

אלא מאי אינו כתענית ציבור לתפילת נעילה, והאמר ר' יוחנן ולואי שיתפלל אדם והולך כל היום כולו, התם חובה הכא רשות.

+ הוספת תפילה לשם חובה או רק לשם נדבה.

+ החילוק שבין הוספת תפילת נעילה לשאר תפילות.

עי' עמק ברכה תפילה אות ב' [עמ' י"ב] בשוב השנת הראב"ד על הרי"ף ברכות י"ג ע"א מדפי הרי"ף אות א'.

איסור רחיצה בט"ב

דא"ר אלקור אסור לו לאדם שיושיט אצבעו במים בתשעה באב, כדרך שאסור להושיט אצבעו ביום הכיפורים. מיתבי אין בין תשעה באב לתענית ציבור וכו', הא לכל דבריהם זה וזה שוין, ואילו גבי תענית ציבור תניא כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו לא, א"ר פפא תנא קולי קולי קתני.

+ בקושיית התוס' ד"ה קולי דבא דברע ר' אלעזר צ"ל קולי קולי קתני, דהא בתשעה באב לכל הפחות כל גופו אסור אפילו בצונן.

+ כי גדרים באיסור רחיצה במ"ב, משום אבל ומשום תענית.

חיידושי מרן ר"ז הלוי הלכות תעניות (עמ' 20), ועי' הצי"ב ציונים לתענית י"ג ע"א, בענין "גדרי איסור רחיתה בתענית ובאבל".

אין תענית ציבור בבבל

אמר שמואל אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד.

+ במעמא דאין תענית ציבור בבבל.

א) שיטת רש"י - ד"ה אין תענית ציבור, משום דבבבל אין צריכין לגשמים + משמע מרש"י בדברי שמואל דוקא בבבל, ולא בכל חו"ל, ודוקא בתענית גשמים.

עי' מש"כ לעמוד בדברי רש"י הריטב"א ד"ה מקום שנהגו, ובחידושי הר"ן ד"ה אין, ועי' פני יהושע ד"ה אמר שמואל.

ב) שיטת הראב"ד - הובא בריטב"א ור"ן הנ"ל, דבחו"ל מפני הצינה והעוני א"א לקבוע כל חומרי תענית, עי"ש. ועי' רמב"ן תענית (מהדורת זכ"י עמ' רי"ט) ד"ה עכשיו אני חוזר.

ג) שיטת הרמב"ן - בתענית ד"ה עכשיו אני חוזר, והובא בריטב"א ור"ן הנ"ל, דלקבוע תענית בכל חומריה בעינן בי"ד סמוכים.

+ כשקובעים תענית בבבל האם צריך כל אחד בפני עצמו לקבל את התענית.

+ קבעו תעניות בבבל ופגע בהם חנוכה ופורים.

+ גדר קבלת תענית, קבלת מצוה, ולא קבלת נדר, והנפ"מ בזה.

עי' ריטב"א הנ"ל, ועי' טור ובית יוסף סי' תקס"ב סעי' י"ב, ובלחם משנה פ"ג מתעניות הלכה י"א.

ד) שיטת המנחת חינוך - בני חו"ל לעולם חשיבי כיחידים ולא כציבור, עי' מנחת חינוך מצוה רפ"ד אות כ"ד ד"ה והנה הא.

+ תענית ציבור בבבל לענין ענינו'.

עי' רא"ש תענית פ"א הלכה כ', וצ"ע בדברי המנחת חינוך הנ"ל.

+ תענית ציבור בבבל לענין נעילה וכי"ד ברכות.

עי' ריטב"א בסוף הדיבור הנ"ל.

ולואי שיתפלל אדם והולך כל היום כולו

מ"ו כיון תשנ"ח *

נ"ה ע"א, ובכל מקום - ע"ב, מתני.

פסח שני *

מלאכה בליל י"ד

הלילה, ב"ש אסורים, ובי"ה מתירין עד הנץ החמה.

+ טעם התר מלאכה בלילה, אע"פ שכל היום אסור.

מאירי ד"ה המשנה השביעית.

+ מלאכה בליל י"ד למ"ד מנהגא.

ע"י תוס' ד"ה אמר, דלמ"ד מנהגא לא פליגי,

ובטעמא דמילתא ע"י מאירי הנ"ל.

מנכש ב"נ - ר' יהודה אומר המנכש בשלשה עשר ונעקרה בידו, שותלה במקום הטיט ואין שותלה במקום הגריר. + מדוע לא נקט ר' יהודה את הדין בכל זורע ב"ג שישתול במקום הטיט, כדי שישירש קודם לעומר - צ"ל ד"ה המנכש.

זמן השרשה

מכדי שמעינן ליה לרי יהודה דאמר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת ואי ס"ד י"ד מותר בעשיית מלאכה למה לי שלשה עשר והאיכא ארכיסר וחמיסר ומקצת שיתסר. + שיעור זמן השרשה בזרעים.

ע"י תרומת הדשן סי' קצ"א, מה שהוכיח מסוגיין, וע"י מה שהעיר ע"ז בנקודות הכסף סי' רצ"ג, לש"ך סי' ב', ובדגול מרבבה שם סי' א'.

התר עומר לנוזע בי"ד

רבינא אמר, לעולם ביהודה ובהשרשה, חד מקצת היום ככולו אמרינן, תרי מקצת היום ככולו לא אמרינן.

+ האם יש להתיר בנוזע בי"ד בזמן הזה דיום הנץ כולו אסור, והתר חדש בסוף היום, וא"כ אין כאן תרי מקצת היום.

ע"י דברי השואל בנוזע ביהודא תנינא אור"ח סי' פ"ד, ומשי"כ בזה הנוזע ביהודא שם, וע"ע בטורי אבן ר"ה י' ע"ב, ד"ה כל הרכבה, וע"ע בהציבי ציונים לראש השנה [יומא אריכתא] י' ע"ב בענין "מקצת היום ככולו בהשרשה".

גומרינ בי"ד

מתני' ר"מ אומר, כל מלאכה שהתחיל בה קודם ל"ד גומרה בארבעה עשר, אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר, אע"פ שיכול לגומרה.

ת"ש ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בארבעה עשר, ושאינה לצורך המועד אסור. [ועושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו, מקום שנהגו אין לא נהגו לא]. וש"מ לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא ש"מ.

+ האם גמר מלאכה ג' אומנויות שהותרו בי"ד, איירי גם במקום שנהגו לא לעשות מלאכה, או רק במקום שנהגו לעשות מלאכה, והותר דוקא לגומר.

א) ע"י רמב"ם פ"ח מיו"ט הלכה י"ט, ועי"ש מה שהשיג עליו הראב"ד, וע"י מגיד משנה שם, וע"י פני יהושע במשנה ד"ה ר"מ, וע"י מהרש"ל ד"ה מקום שנהגו, ושפת אמת ע"ב ד"ה ת"ש, מדיוק לשון הברייתא.

ב) דו"ק היטב בלשון רש"י במתני' ד"ה שלש, ובע"ב ד"ה גומרה, וע"י ראב"ד הנ"ל, וע"י חידושי הר"ן ד"ה ושלא לצורך, ובבאור "מקום שנהגו אין וכו'" לש"י זו, ע"י ר"ן י"ח ע"א מדפי הרי"ף ד"ה עושין, וע"י היטב ברא"ש סי' ח', ובקרבן נתנאל אות ק', וע"י תפארת שמואל על הרא"ש סי' ח' אות ג'.

שלש אומנויות

תנא החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחוש"מ וכו'. תוד"ה עולי וכו' ובפרק מי שהפך מייתי הך ברייתא ופרקי אלא מעתה לבלר לישתרי שכן כותב גיטי וכו', ומשני שפיר. וד"ל הנמ' שם - אלא אמר רב אשי מועד ארבעה עשר קא רמית, מועד משום מירחא הוא ובמקום פסידא שרו רבנן, ארבעה עשר משום צורך יום טוב הוא, מידי צורך יו"ט שרו רבנן מידי דלאו צורך יום טוב לא שרו רבנן.

+ צ"ב, דמהברייתא משמע דהתר ג' מלאכות בערב פסח תלוי בהתר מלאכה בחוה"מ, ומרב אשי משמע שאינם תלויין זה בזה.

+ בבאור אופן הילפוטא לדין מלאכה בערב פסח, ממלאכה בחוה"מ.

ע"י ריטב"א מ"ק ד"ה אלא אמר רב אשי, וק"ר אורה שם ד"ה אלא אמר רב אשי.

תיקון מנעלים

תוסי' ד"ה עולי רגלים מתקנים מנעליהן. מהכא משמע בדיא דאסור לתקן מנעלים בחוה"מ, דלא התירו אלא לעולי רגלים דווקא, ואין לומר דדבר האבד הוא שמא יקרעו יותר, דהא יכול לקנות חדשים.

+ האם מותר לתקן מנעלים באופן שיפסדו לגמרי. + האם הפסד מועט נחשב לדבר האבד.

ע"י רא"ש מ"ק פ"ב סי' י"ז, וע"י מ"ב סי' תקמ"א סי' י', וע"י הציבי ציונים למו"ק ד' ע"א [כבוד מועד] בענין "הפסד מועט בחוה"מ".

+ תיקון מנעלים בחוה"מ כדי שלא יפסדו הגרביים - ע"י מאירי סוד"ה ר"מ אומר.

+ לכאורה בכל דבר האבד נאמר שיוכל לקנות חדש, וא"כ מתי נאמר היתר דדבר האבד - מהר"ם בתוס'.

חשש יוהרא

למימרא דרשב"ג סבר לא חיישינן ליוהרא, ורבנן סברי חיישינן ליוהרא. והא איכא שמעינן להו, דתנן התן אם ירצה לקרות קרית שמע לילה הראשון קורא, רשב"ג אמר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול,

אמר ריו"ח מוחלפת השיטה רב שישא בריה דרב אידי אמר לא תיפוך וכו'.

ע"י רמב"ם פ"ד מק"ש ה"ז, דביכול לכוין ורא. וע"י שו"ע אור"ח סי' ע' סעי' ג'.

ע"י רמב"ם פ"ה מהלכות תענית ה"י לענין עשיית מלאכה בט"ב דלא הזכיר דכל הרוצה ליבטל ממלאכתו יבטל. אכן בשו"ע אור"ח סי' תקנ"ד סעי' כ"ב, פסק דכ"א יכול לעשות עצמו כח"ח וליבטל.

ע"י רמב"ם פ"ג ה"א מתענית לענין תענית יחידים דלא הזכיר דכ"א יכול להתענות ודלא כש"י רשב"ג בתענית י' ע"ב, וכ"ה בשו"ע סי' תקע"ה סעי' א'.

+ בהכרעת הסוגיא לעימות הפוסקים, אם כרי יוחנן דמוחלפת השיטה, או כרי שישא ע"י כסף משנה פ"ד מק"ש ה"ז, ובבית יוסף אור"ח סי' תקנ"ד סעי' כ"ב כ"ג, וע"י תוס' יו"ט כאן מ"ה, וע"י בלחם משנה בהלכות ק"ש שם. וע"י צ"ח ד"ה מוחלפת.

וע"י מגן אברהם סי' תקע"ה ס"ק א' בשיטת השו"ע, וע"ע במג"א סי' תקפ"א ס"ק ט' מ"ש תענית יחידים בער"ה דהכל מתענים, משאר תעניות יחידים.

וע"י בהציבי ציונים [אוצר הטוב] למסכת תענית דף י' ע"ב, בענין "הנהגת יחידים".

וע"י מותר בעשיית מלאכה למה לי שלשה עשר והאיכא ארכיסר וחמיסר ומקצת שיתסר.

וע"י מה שהעיר ע"ז בנקודות הכסף סי' רצ"ג, לש"ך סי' ב', ובדגול מרבבה שם סי' א'.

נ"ה ע"ב, מתניי, מושיבין שובכין - מתניי ששה דברים.

* פסח שני *

* שובכין לתרנגולים *

מושיבין שובכין לתרנגולים.

+ השובכים לתרנגולים או ליונים.

+ השובכים לתרנגולים או לאפוחים.

+ שיטות הראשונים בבבאור הלשון "מושיבין שובכין".

ע"י רש"י ד"ה מושיבין, ובל"א בד"ה שברחה, וע"י מאירי ד"ה מושיבין שובכין. וע"י מגיד משנה פ"ח מיום טוב הכ"א, בבאור מושיבין שובכין לשיטת הרמב"ם ע"פ הערוך, וע"ע במאירי ד"ה וגדולי המחברים, בשם חכמי נרבנאה [המכתם].

* שלשה לישיבה ושלשה למרידה *

אמר רב הונא לא שנו אלא תוך שלשה למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה, ואחר שלשה לישיבתה דפסדא לה בייעי לגמרי, אבל לאחר שלשה למרדה דפרח לה צימרא מינה ותוך שלשה לישיבתה דאכתי לא פסידו בייעי לגמרי לא מהדרין, רבי אמי אמר אפילו תוך שלשה לישיבתה מהדרין.

+ האם רבי אמי נחלק על תוך ג' לישיבתה, או גם על אחר שלשה למרדה.

ע"י רא"ש סי' ט', וע"י מאירי ד"ה ותרנגולת שברחה.

+ בהכרעת ההלכה, כרב הונא או כרבי אמי, ותלוי בפלוגתת הראשונים את מלאכת חוה"מ אסורה מדאורייתא או מדרבנן.

ע"י רא"ש סי' ט', וע"י מור סי' תקל"ו סעי' ד' בשיטת הרי"ף ועי"ש בבית יוסף ד"ה ומיהו מה שכתב, וע"י מאירי ד"ה תרנגולת שברחה. ובעיקר דינא דמלאכת חוה"מ מדאורייתא או מדרבנן, ע"י בהצבי ציונים ריש מו"ק.

* גורפין מתחת רגלי בהמה *

ת"ר הובל שבחצר מסלקן אותו לצדדין שברפתו ושבחצר מוציאין אותו לאשפה הא גופא קשיא וכו'. אמר אב"י לא קשיא, כאן בי"ד כאן בחולו של מועד. רבא אמר הא והא בחולו של מועד, והכי קאמר אם נעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה. + האם חילוקו של רבא נאמר גם בי"ד, או דבי"ד מפנה לאשפה בכל אופן.

ע"י רמב"ם פ"ח מיו"ט ה"א לענין חוה"מ, ובהכ"א לענין י"ד, אכן יעוי' במור סי' תס"ח סעי' ט', ומה שתמה בבית יוסף שם על הרמב"ם, אכן עי"ש בב"ח אות ו', ובחידושי הגהות ס"ק א'.

* הבאת כלים מבית האומן *

אין מביאין כלים מבית האומן, אם חושש להם שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת. + במשנע איסור הבאת כלים מבית האומן.

ע"י רש"י ד"ה לחצר אחרת, ויעוי' מאירי סוד"ה ומולכין, ועיין נמוקי יוסף מועד קטן (י' ע"ב מדפי הרי"ף) במתניי, ד"ה אין מביאין. + להירושלמי שערב לאדם לזור בשלז, מ"ט אין מביאין כלים מבית האומן.

ע"י שפת אמת מו"ק י"ד ע"א סוד"ה והאמרת רישא, ויש לדרן ע"פ הטעמים בהא דאין מביאין.

חולכה והנאה מערב פסח - אי"ר פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינן לצורך המועד ורמינהו וכו'. + מ"ש ע"פ אחר הצות מחול המועד בדין איסור הנאה - ע"י הציבי ציונים [כבוד מועד] למו"ק י"ג ע"א.

כי הנה כוכבית בית המזג - וכוס מבית הזג. + מ"ט קרוי עושה הזוכית זג ולא זכר. נמוקי יוסף מו"ק (י' ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה הזג.

הושבת תרנגולים, והשבת תרנגולים

מושיבין שובכין לתרנגולים בי"ד, ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה, ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה.

ובגמ' אותובי מותבינן אהדורי מיבעיא, אמר אב"י סיפא אתאן לחולו של מועד. אמר רב הונא לא שנו אלא תוך שלשה למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה, ואחר שלשה לישיבתה דפסדא לה בייעי לגמרי, אבל לאחר שלשה למרדה דפרח לה צימרא, מינה ותוך שלשה לישיבתה דאכתי לא פסידו בייעי לגמרי לא מהדרין.

+ הושבה לכתחילה בי"ד.

+ סיפא אתאנן לחוש"מ, או רישא אתאנן לחוש"מ.

פשטות הסוגיא עפ"י רש"י משמע דאיירי בי"ד, אכן יעוי' ברמב"ם פ"ח מיו"ט הכ"א, ובגירסתו בגמ' ע"י מגיד משנה שם, מש"כ בתחילה בדעת הרמב"ם ומה שהביא בהמשך מפירוש המשניות כאן. וע"י מאירי ד"ה וגדולי המחברים ומש"כ בשם חכמי נרבנאה.

+ הושבת אחרת במקום זו שמתה, בי"ד או בחוה"מ.

+ במשנא דאין חוששין לדבר האבד במתה לשיטת הרמב"ם.

ע"י רמב"ם שם שהעמיד תרנגולת שמתה בי"ד, אכן יעוי' במאירי ד"ה ואם מתה. ואמנם ע"י מגיד משנה שם בבאור מושיבין שובכין לשיטת הרמב"ם, ומה שצריך לפרש לפי"ז בקושיית הגמ' השתא מושיבין, ובגירסתו בתרוץ, וע"י מאירי בד"ה וגדולי המחברים בשיטת חכמי נרבנאה ומשיטתם בבאור הסוגיא עולה כדעת הרמב"ם. ועי"ש בהמשך דברי המאירי בבאור הסברא דבמתה שרי אחר ג' דוקא בי"ד, וע"י בית יוסף סי' תקל"ו סעי' ד"ה והרמב"ם, ודרישה שם ס"ק ב'.

+ בהשמטת הטור לדין דאם מתה, ודין מתה בחוה"מ להטור.

ע"י מור סי' תקל"ו סעי' ד', ועי"ש בבית יוסף ד"ה ואיכא לעיוני, ובדרישה ס"ק א', וע"י מ"ז שם ס"ק ב', וע"י באור הלכה שם סעי' ד' ד"ה מתה הראשונה.

+ הרמב"ם השמיט תוך שלשה ואחר שלשה.

רמב"ם פ"ח מיו"ט הכ"א, וע"י כסף משנה שם, כמה ביאורים בזה.

* הבאת כלים מבית האומן *

אין מביאין כלים מבית האומן, אם חושש להם שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת. + במשנע איסור הבאת כלים מבית האומן.

ע"י רש"י ד"ה לחצר אחרת, ויעוי' מאירי סוד"ה ומולכין, ועיין נמוקי יוסף מועד קטן (י' ע"ב מדפי הרי"ף) במתניי, ד"ה אין מביאין. + להירושלמי שערב לאדם לזור בשלז, מ"ט אין מביאין כלים מבית האומן.

ע"י שפת אמת מו"ק י"ד ע"א סוד"ה והאמרת רישא, ויש לדרן ע"פ הטעמים בהא דאין מביאין.

חולכה והנאה מערב פסח - אי"ר פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינן לצורך המועד ורמינהו וכו'. + מ"ש ע"פ אחר הצות מחול המועד בדין איסור הנאה - ע"י הציבי ציונים [כבוד מועד] למו"ק י"ג ע"א.

כי הנה כוכבית בית המזג - וכוס מבית הזג. + מ"ט קרוי עושה הזוכית זג ולא זכר. נמוקי יוסף מו"ק (י' ע"א מדפי הרי"ף) ד"ה הזג.

קציר וגדיש קודם העומר

תנו רבנן ששה דברים עשו אנשי יריחו, שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים, ואלו ברצון חכמים וכו' וקוצרין לפני העומר. ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר וכו', דברי רבי מאיר.

אמר לו רבי יהודה, אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן, אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין, על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם, ואלו שלא מיחו בידם וקוצרין וגודשין לפני העומר וכו'.

וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא, והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים וכו'. מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה, וקתני קוצרין ברצון חכמים, ולמעמיק הני ארבעה הוה אלא סמי מיכן קצירה.

+ מדוע לא גזרו בקצירת חדש דלמא אכיל מינה.

ע"י רש"י נ"ז ע"א ד"ה קוצרין לפני העומר, והוא מגמ' לעיל י"א ע"א, ועי"ש ברש"י ד"ה חדש מיבדל.

+ במעם החילוק בין קצירה לגדיש קודם העומר.

ע"י היטב ברש"י ד"ה וגודשין, ויותר מפורש בתוס' לעיל י"א ע"ב ד"ה אבל לא גודשין.

+ האם כל מקום שאין מביאין ממנו עומר מותר לקצור, או דוקא בבית השלחין.

+ קצירה קודם העומר בחו"ל.

ע"י שאנת אריה החדשות סי' ד' ל"ב ע"ב טור א', ושם ל"ד ע"א ד"ה ונחזור.

+ הא דאין גודשין באופן שמותר לקצור, מחשש שמא יאכל, או להיכר שלא הותרה הקצירה אלא משום הדחק.

+ בהשמטת הפוסקין דאין גודשין.

+ עשיית אלומוות בבית השלחין.

ע"י רש"י ד"ה וגודשין, וע"י שאנת אריה החדשות סי' ד' ל"ב ע"ב סוף טור א' וטור ב', וע"י שם ל"ד ע"א ד"ה ונחזור, מש"כ להוכיח מסדר ההלכות ברמב"ם.

+ האם הלכה בגדיש קודם העומר כר"י, או דהלכה כר"מ בגזרותיו.

ע"י שאנת אריה שם ל"ד ע"א ריש טור ב', ועי"ש בד"ה אחר, ומה שהביא מיראים סי' קס"ט [מהדורה ישנה, ובמהדורת תועפות ראם ח"א עמוד אכילות סי' ע"ח, ועי"ש בתועפות ראם אות ז'], ומהרמב"ם בפיה"מ מנחות פ"י מ"ח.

עישושנימלדוצאקוד"תעיבתווע"שכלהדיבודבריספלאיבענין[הגרעקס]ובפתענינים"תעיבועיהגהותמהרש"סנהדרין"מצ"ס"ה מעשה בחזקתו, וע"י חסדי דוד בתוספתא סנהדרין סוף פ"ב (ה"ח). ועיין קהלות יעקב סנהדרין סוסי' י"ג ד"ה בהא דאמרינן, וע"י מרגליות הים סנהדרין י"ב ע"ב אות כ"א ואות כ"ה.

✳️עיבר ניסן בניסן - + בכל הענינים הנוגעים לעיבור השנה ע"י חזקיה, במעם שאין מכ=עברין בלי אדר, ובאופן שעיברו בדיעבד, ע"י הציבי ציונים לסנהדרין י"ב ע"א, וי"ב ע"ב.

כ"א סיון תשע"ח

נ"ה ע"ב, מתניי ששה דברים - נ"ז ע"ב, ומתירין גמזיות.

מסח שני

לא הודו לגדול הדור

ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו.

+ הודו לו על דברים שלכאורה היה בהם צד איסור, ולא הודו על דברים אנ"פ שהיה בהם צד למעלותא.

עיון יעקב ד"ה ו' דברים.

ומסיים העיון יעקב - "מכאן יש ללמוד מוסר דאם אדם עושה דבר שלא כהוגן אפ"י הוא גדול הדור, אל יחניפו לו, שהרי גם לחזקיה המלך לא חנפו ולא הודו לו".

כיתת נחש הנחשת

כיתת נחש הנחשת והודו לו.

+ צ"ב, וכי מה ענין בקיום נחש הנחשת, ולמה שלא יודו לו.

ע"י חתם סופר ד"ה נחש הנחשת, וע"י מהרש"א ברכות י' ע"ב ד"ה וכתת, וע"י "בשער" לספר הצבא לבעה"מ, מהדורת מכון המאיר.

ספר רפואות

גנו ספר רפואות והודו לו.

+ מהו ספר רפואות ולמה גנוז.

ע"י רש"י ד"ה וגנו, אכן יעוי' בפיה"מ להרמב"ם אכן יעוי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' תי"ג [נדפס בליקוטי הרשב"א שבקובץ מפרשים].

מלך בעיבור השנה

ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך וכו', עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו.

+ צ"ע והלא מבואר בסנהדרין (י"ח ע"א) דאין מושיבין מלך בעיבור השנה.

פסח שני

מרכיבין דקלים כל היום
מרכיבין דקלים כל היום וכו'; היכי עבדי אמר רב יהודה מייתי אסא דרא וכו' ושדו להו לדיקלא בליביה, וכל דקאי בארבע
אמות ידיה אי לא עבדי ליה הכי צאו לאלתר, רב אחא בריה דרבא אמר מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא.
+ צ"ב, מה הצד להתיר מלאכה בערב פסח כל היום.

ע' מאירי ד"ה ששה דברים, וע' צל"ח ד"ה מרכיבין, אכן יעו' תוס' יו"ט ד"ה מרכיבין, ומש"כ ע"פ פ' הערוך.

דקלים זכרים ונקבות
רב אחא בריה דרבא אמר, מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא.

+ איזה מן הדקלים עושה פירות, ואיזה אינו עושה פירות.
ע' רש"י ד"ה רב אחא, אכן יעו' רש"י לעיל נ"ג ע"א ד"ה בדיסתני [והיינו כופרי כמבואר שם נ"ב
ע"ב], וע' תוס' יו"ט מ"ח ד"ה מרכיבין.

בשכמל"ו
ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול וכו', אמרו לו בניו שמע
ישראל די אלקינו די אחד וכו'.
אמרי רבנן היכי נעביד, נאמרוהו לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי.
+ האם יש להוכיח, דרך בשעת קריאת שמע בסדר הפרשיות צריך לומר בשכמל"ו בחשאי, אבל באמירה בפני עצמה כגון
בתעניות, יש לומר בקול.
+ האם הקפידא לא להפסיק משום צורת הפרשה שאמר משה, או משום הפסק במצות ק"ש, ונפ"מ לנשים.
צל"ח ד"ה נאמרוהו, וע' שו"ת מגן שאול סי' ל'.

קץ הימין - דאמר רשב"ל, ויקרא יעקב אל בניו ויאמר, האספו ואנידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה
ממנו שכינה. + מהו "קץ הימין". ע' רש"י ד"ה קץ הימין, ורש"י סנהדרין צ"ב ע"א ד"ה לקץ הימין [במהדורות ישנות
ד"ה ואתה לך] אכן יעו' ברש"י דניאל י"ב י"ג. ובבאור הענין ושייכות אמירת בשכמל"ו בשעה זו, ע' צל"ח ד"ה
ביקש, וע' עיון יעקב ד"ה ביקש.

תרעומת המינים בנהרדעא
אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה
בחשאי.
+ צ"ב, דבברכות י"ב ע"א, סבר אמימר לקבוע קריאת עשרת הדברות בנהרדעא, וא"ל רב אשי כבר במלום מפני תרעומת
המינין, והא הכא מבואר דליכא מינין בנהרדעא.
רש"ש ד"ה ובנהרדעא, מלא הרועים ד"ה ובנהרדעא, וע' צל"ח ברכות שם ד"ה למיקבעינהו, מהר"ץ חיות ברכות
שם ד"ה סבר.

בת מלך שהריחה
אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, אם תאמר יש לה גנאי, לא תאמר יש לה צער, התחילו עבדיה
להביא בחשאי.
+ באורים נפלאים בכונת המאמר.
פתח עינים ד"ה משל, חתם סופר ד"ה פתח, עין אליהו ד"ה אמרו רבנן, וע' נפש החיים בהגה"ה שבסוף פרק י"א.

***
* כ"א סיון תשע"ח *
***

נ"ו ע"ב, ומתירין גמזיות - נ"ז ע"א, ת"ר בן בוהיץ.

***
* פסח שני *
***

***
* מעילה בגידולין *
***

ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה, אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות, וכו'. ובגידולין הבאין לאחר מכאן עסקין, וסברי לה כמ"ד אין מעילה בגידולין, ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא.

+ בישוב שיטת הרמב"ם [פ"ה ממעילה היין] דמועלין בגידולין, ממשמעות סוגיין.

ע"י פלוגתא דתנאי במתני' מעילה י"ג ע"א, וע"י כסף משנה ברמב"ם שם, וע"י תוס' יו"ט מעילה פ"ג מ"ו ד"ה רבי שמעון, ועיין קרן אורה מעילה י"ג ע"א ד"ה רבי יוסי, תקנת עזרא הלכות מעילה שם.

+ בטעמא דאין מועלין בגידולי הקדש, והלא כל פירות היצאין מהאילן שייכים למי שהאילן שלו.

+ למ"ד דאין מעילה בגידולין, האם אסורין מדאורייתא או מדרבנן.

+ יסוד הקצוזה"ח בטעמא דאין מעילה א"א בהקדש פה.

ע"י רמב"ן ב"ב ע"ט ע"א ד"ה והא דאמרין מועלין, ומה שביאר בדבריו הקצוזה"ח סי' ר' ס"ק א' (ושם בהערות פתוחי חזון 67), וע"י אבי עזרי פ"ה ממעילה ה"ו (פמ"רס"ד) ד"ה הנה בדין. ושם (עמ' רס"ה) ד"ה וראיתי אח"ז, וע"ש עוד בד"ה והנה זה, וע"ע קרן אורה הנ"ל.

***
* מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים *
***

השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים, דתנן ר' יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן וכו'.

+ צ"ב, מה הדמיון ל"מוכן לאדם", דס"ס הלא הבהמה אינה ראויה לאדם דאסור לשוחטה בשבת.

ע"י תוס' ד"ה דתנן, וביאור דבריהם ע"י בתוס' ביצה ו' ע"ב ד"ה השתא, וע"י מהרש"א בתוס' כאן.

***
* פאה לירק *
***

ונותנין פיאה לירק. ולית להו לאנשי יריחו הא דתנן כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר וכו', ומכניסו לקיום פרט לירק, א"ר יהודה אמר רב הכא בראשי לפתות עסקין ומכניסו, לקיום ע"י דבר אחר קמיפלגי וכו'.

+ בבאור מכניסו לקיום ע"י דבר אחר.

ע"י רש"י ד"ה ראשי לפתות, אכן יעוי' ברבינו חננאל ד"ה ואקשינן וכו' בתוס' רי"ד ד"ה הכא, וע"י שפת אמת ד"ה מכניסו, וע"ע חזון איש שביעית סוס"י ד' [עמ' ק"י אות ב'].

+ בשיטת הבה"ג דמכניסו לקיום ע"י דבר אחר חייב בפאה.

ע"י בה"ג הלכות פאה, שפסק דחייב בפאה, וע"ש בהגהות בן אריה אות ד' שתמה דהוא שיטת אנשי יריחו, וע"י חזון איש הנ"ל אות א' מה שהביא מפאת השולחן סי' ה' ס"ק י"ד, ומש"כ ע"ז בחזו"א שם.

הנשרים בשבת

אמר עולא א"ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל מכבדות, דרבנן סברי גזרינן שמא יעלה ויתלוש, ואנשי יריחו סברי לא גזרינן שמא יעלה ויתלוש. אבל בשל בין הכיפין דברי הכל מותר, א"ל רבא והא מוקצות נינהו וכו'.

+ ראשי פרקים לשיטות הראשונים

בבאור פירות שבמכבדות ובין הכיפין.

האם הפירות שבמכבדות ובין הכיפין, נתלשו בשבת או מערב שבת.

ויעוי' היטב בכל דבריהם, בכמה נפ"מ העולות מתוך הפרושים השונים.

א) שיטת רש"י. מכבדות - כפות תמרים בראש הדקל המקבלות את התמרים הנושרים. כיפין - נופות נמוכים שאין בסמוך להם תמרים מחוברים. ובין במכבדות ובין בבין הכיפין איירי בנתלשו מן האילן ביו"ט.

ע"י רש"י ד"ה והא מוקצות, וכפי שהביאו התוס' ד"ה מחלוקת בשמו. ועי"ש בתוס' במה שתמהו על פירש"י.

ב) שיטת בעל המאור. מכבדות - מקום מוכן תחת הדקל לקבל את הנופלים בשבת. בין הכיפין - תמרים המפוזרים בין הסלעים שנתלשו בערב שבת. וע"י מה שתמהו בפרושו בהשגת הראב"ד שם אות א' וברמב"ן במלחמות, ואמנם הרמב"ן העמיד בזמן התלישה מהאילן כבעה"מ, אלא דפליג בפי' מכבדות שהוא אשכולות התמרין עצמן, בין הכיפין שהם תמרים שנתלשו ומונחים בין ענפי הדקל.

ג) שיטת ר"י בתוד"ה מחלוקת, פי' מכבדות ובין הכיפין הוא כרש"י אלא דבין במכבדות ובין בבין הכיפין איירי בנתלשו מערב שבת, ונפלו לארץ בשבת מן המכבדות ומן הכפין. ובמה שהקשו כיצד ניתן לדעת אלו נפלו מאתמול ואלו מהיום ע"י צל"ח בתוס'.

+ משתמש באילן.

ע"י תוס' דהקשו לשיטת רש"י, דאכתי יש לאסור מצד משתמש באילן, וע"י מצפה איתן בתוס'. ואמנם לפי' התוס' והרמב"ן במלחמות קושיית רבא והא מוקצות היא מצד משתמש באילן, עי"ש.

+ מוקצה מחמת איסור דרבנן.

ע"י רמב"ן במלחמות שם, בבאור בין הכיפין, וע"י תוס' ביצה ל"א ע"ב ד"ה ונפתח, וע"י פני יהושע ד"ה אמר עולא, וע"י הצינו ציונים בביצה שם.

נ"ז ע"א, ת"ר בן בוחין - סוף הפרק.

***
* פסח שני *
***

***** פטור מעשר בשביעית *****

רש"י ד"ה אין נותנין פאה לירק. משום דמפקע ליה ממעשר, דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך, מי שאין לו נחלה עמך חייב לעשר יצא פאה שיש לו נחלה עמך דהפקר נינהו.

וכן בשביעית דהפקר פטור ממעשר דכתיב ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה, מה היה אוכלת ופטורה ממעשר אף אביונים פטורין מן המעשר.

+ צ"ב מדוע הוצרכו ללימוד בפני עצמו לפטור שביעית ממעשר, ותיפוי"ל משום הפקר.

+ האם חלה ההפרשה כשמפריש תרומות ומעשרות על הפקר.

טורי אבן ר"ה ט"ו ע"א ד"ה פטרה, ועי' הערות הגריש"א ברש"י, ועי' ערוך לנר ר"ה שם ברש"י ד"ה א"ל אביי, ועי' מש"כ הגרנ"ט במאסף אוהל תורה ח"ב סי' ז' [ובחי' הגרנ"ט ריש קדושין], ועי' מש"כ ע"ז בעל אפיקי ים בהערה שם, ונדפס באפיקי ים ח"ג סי' ט'. ועי' קהלות יעקב ר"ה סי' י"ג. וע"ע באפיקי ים ח"ב סי' כ"ה.

*** הקדש עורות הקדשים ***

ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשכת בית הפרוה והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע וכו'. עמדו בעלים והקדישום לשמים.

+ צ"ע מי הקדיש את העורות, אם אנשי בית אב הרי עדיין לא זכו בהם, ואם הבעלים הרי משקדישו את הבהמה לקרבן אינה שלהם.

עי' רש"י ד"ה עמדו בעלים, ועי' מהר"ם חלאוה ד"ה עמדו. אכן עי' מהרש"א בד"ה עורות, ודו"ק היטב במאירי ד"ה עורות. ועי' איי חים ד"ה ת"ר בראשונה.

ובבבאור כח הבעלים להקדיש עורות עי' דבר אברהם ח"א במסגרת זהב להגאון רבי זלמן סנדר זצ"ל, לסימן ט"ו אות ה' בהגה"ה, ד"ה ובעיקר סברתי, מדברי רש"י בזבחים ק"ג ע"א ד"ה אלא אפילו, ועי' תקנת עזרא על הרמב"ם פ"ב ממעילה ח"ב ד"ה עכ"פ נמצינו.

*** עליהם ועל כיוצא בהם ***

עליהם ועל כיוצא בהם אמר אבא שאול בן בטנית משום אבא יוסף בן חנין, אוי לי מבית בייתוס, אוי לי מאלתן. אוי לי מבית חנין, אוי לי מלחישתן. אוי לי מבית קתרום, אוי לי מקולמוסן. אוי לי מבית ישמעאל בן פיאכי, אוי לי מאגרופן.

+ בבאור כפילות "אוי לי", על המשפחה ועל המעשה.

+ בבאור די ענינים שנאמרו במשפחות אלו "אלתן, לחישתן, קולמוסן, אגרופן".

+ די כיתות שאין מקבילות פני שכינה.

עי' מהרש"א ד"ה אוי לי, עד סוף הענין.

*** בני עלי ***

ת"ר די צווחות צווחה עזרה, צווחה ראשונה צאו מכאן בני עלי שטימאו היכל די.

+ יש לעיין דהא אמרו בשבת (נ"ה ע"ב) כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה.

מהרש"א ד"ה צאו, ועי' ערוך לנר שלהי כריתות ד"ה שטמאו, ועי' הקשורים ליעקב דרוש שערי העזרה עמ' קל"ב, ועי' מה שנתבאר בעזוהשי"ת בהדרן למסכת כריתות.

פאה לירק

ת"ר בן בוחין נתן פאה לירק, ובא אביו ומצאן לעניים שהיו טעונין ירק ועומדין על פתח הגינה, אמר להם בני השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפליים במעושר.

+ מ"ט אסור ליתן פאה לירק א' משום שמכשיל את העניים, ב' או, משום שמפסיד את הלוי דנפטר ממעשר.

עי' רש"י ד"ה אין נותנין, אכן יעוי ברש"י לעיל נ"ו ע"א ד"ה ומיחו בידן, ועי' תוס' כאן ד"ה אלא.

+ האם ניתן לומר דאסור להפקיר שדהו, שפוטרו מן המעשר.

+ מדוע שינה רש"י כאן מפרושו במשנה.

+ מדוע העמידו התוס' את דבריהם כאן ולא במשנה.

עי' מהרש"א בתוס', ועי' בדברי הצ"ח הנפלאים ברש"י ד"ה אין נותנין.

פסח שני

משבקים

אוי לי מבית ישמעאל בן פיאכי אוי לי מאגרופן שהם כהנים גדולים ובניהן גיזברין וחתניהם אמרכלין ועבדיהן חובטין את העם במקלות.

ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיאכי תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה.

+ ביאור ב' המימרות.

עי' רש"י ד"ה ישמעאל בן פיאכי, ועי' מהרי"ב"ן ד"ה אוי.

יוחנן בן נדבאי

ועוד צווחה העזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן נדבאי תלמידו של פנקאי וימלא כריסו מקדשי שמים.

+ מבואר שהיה צדיק, וצ"ע מ"ט לא נמנה ביומא (ט' ע"א) בחדרי כהנים גדולים הצדיקים שבבית שני.

מהרש"א ד"ה ויכנס יוחנן, ועי' ערוך לנר בשלהי כריתות ד"ה ויכנס יוחנן.

כפפות בעבודת המקדש

ועוד צווחה, צא מיכן יששכר איש כפר ברקאי, שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים, דהוה כריך ידיה בשיראי ועבד עבודה.

+ מו"מ בשיראי אם הוה חציצה בעבודה.

+ בחילוק שבין התר נמילת לולב ע"י דבר אחר לכריך ידיה בשיראי.

+ למה נקטו בגמ' ביוזי קדשים ולא חציצה.

עי' רש"י ד"ה כריך ידיה, ועי' בתוס' ד"ה דכריך ידיה, ובתוס' סוכה ל"ז ע"א ד"ה דבעינא לקיחה, ועי' פני יהושע בתוס' ד"ה כריך.

+ לכא' יש לדון בזה מדין יתור בגדים.

+ אם שייך יתור בגדים ביחד עם פסול חציצה, או דכיון שעבודתו פסולה א"א לחייבו משום יתור בגדים.

עי' באר שבע בשלהי כריתות ד"ה הוה כריך, וערוך לנר שם ד"ה והוציאו יששכר, וכתר ישועה בכריתות שם ד"ה כריך, ועי' מש"כ בהדרן למסכת כריתות.

ויכוח על טעם וריח?

מאי סלקא ביה ביששכר איש כפר ברקאי, אמרי מלכא ומלכתא הוו יתבי, מלכא אמר גדיא יאי, ומלכתא אמרה אימרא יאי, אמרו מאן מוכת, כהן גדול, דקא מסיק קרבנות כל יומא, אתא איהו אחוי בידיה אי גדיא יאי יסק לתמידא, אמר מלכא הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה, יחב שוחד וכו'.

+ צ"ע וכי שייך ויכוח בטעם, והרי תלוי הוא בטבעי האנשים.

+ מה ענין כהן גדול לספק זה, יותר הי ראוי לשאול את מנח המלך.

בכל עניני סוגיא זו עי' מש"כ הגאון מהרי"ב"ן בספרו הקשורים לעקב דרוש שערי העזרה עמ' קל"ז ואילך. ועי' בנמוקי הגר"ב ד"ה אמרי מלכא, ועי' חתם סופר ד"ה מלכא, ועי' בהקדמה לשו"ת פנים מאירות ד"ה בפסחים.

ועיין תקנת עזרא בכריתות שם ד"ה ינאי מלכא, ובכתר ישועה בכריתות שם ד"ה מלכא אמר, ועי' בהדרן למסכת כריתות.

ב' אלול תשע"ח

ערבי פסחים - קי ע"א, ולרב הונא
מי ניהא.

פסח שני

איסור אכילה בערב פסח

ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם
עד שתחשך.

+ מו"מ בטעם איסור אכילה בערב פסח.

ע"י רש"י ורשב"ם ד"ה לא יאכל ועי'
רש"ש ברשב"ם ד"ה לא יאכל, מה
שיש להעיר בדבריהם מלקמן ק"ז
ע"ב, ועי' ר"ן (י"ט ע"א, עמ' נ"ו) ד"ה
לא יאכל אדם.

+ אלו דברים אסורים באכילה בערב פסח.

ע"י תוס' ד"ה לא יאכל, ועי'
מהרש"א בתוס' מש"כ לדון בבצקות
של גויים, ועי' מאירי ד"ה ויש
שואלים. ולכאורה נדון זה תלוי גם
בטעם איסור אכילה בערב פסח.

+ מצה עשירה בערב פסח

ע"י תוס' הנ"ל, ועי' גבורות ד'
למהר"ל מפראג פרק מ"ח, אכן יעוי'
במגן אברהם סי' תע"א ס"ק ה'.

+ לשיטת רש"י ורשב"ם יש לעיין, דלכאורה גם בליל שבת ויו"ט שייך הטעם דצריך שיאכל לתאבון.

ע"י חידושי הר"ן ד"ה אבל הכא, ועי' חידושי רבינו דוד בגמ' ד"ה אבל הכא, ועי' מצפה איתן ד"ה ה"מ, ועי' צל"ח
סוד"ה אבל בערב [בפיסקא "עוד"].

עד שתחשך

תוס' ד"ה עד שתחשך. מקשיי אמאי איצטריך עד שתחשך פשיטא, ועוד דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קתני ליה,
ואומר הר"י מקורבי"ל דגבי מצה דווקא בעינן עד שתחשך וכו'.

+ יש לעיין בהא דאין מקדשין בליל שבועות עד צאת הכוכבים, משום תמימות דפירה.

ע"י מגן אברהם בפתיחה לס' תצ"ד, ועי' מה שהעיר על זה בקרבן נתנאל סי' א' אות ב'.

+ לכאורה יש לנהוג כן גם ביו"ט א' דסוכות, דילפינן ג"ש מ"ז ט"ז.

+ גדרי תוספת יו"ט, והחילוק שבין מצה וסוכה בתוספת יו"ט.

ע"י ביאור הגר"א סי' תרל"ט סעי' ג' ד"ה ולא יאכל [ס"ק ט"ז], ועי' דברי יחזקאל סי' מ"ה אות ה' ד"ה ועפ"ז,
בשם הגר"ח ומש"כ ע"ז.

ויסב אלקים את העם

אפילו עניי שבישראל לא יאכל עד שיסב.

(א) תוס' ד"ה ואפילו וכו', דסלקא דעתך דחסיבת עני לא חשיבא חסיבה וכו'.

+ יש להוכיח כפי זה מדברי המדרש רבה בפרשת בשלח פרשה כ' י"ח.

יפה עינים ד"ה אפי' עני, בן אריה, והנא"מ הורביץ בתוס'.

(ב) וי"מ דאדלעיל קאי עד שתחשך ואפילו עניי שבישראל, פירוש אפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך.

+ בבאור הרבנותא דעני לא יאכל עת שתחשך - רש"ש בתוס'.

בעוהשי"ת, קול הקורא קדוש - אלול! תשע"ח

מסכת פסחים
פרק ערבי פסחים

ארבע כוסות

ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין.

+ טעם תקנת ארבע כוסות.

+ יש לדון במה שכל כוס מארבע כוסות קבועה על ברכה, האם יסוד
התקנה הוא הברכה, ותקנו שתאמר על הכוס, או דאחר שנתקנו ארבע
כוסות, קבעו לשמות כל אחת על ברכה.

ע"י רש"י ד"ה ארבע כוסות, ורשב"ם ד"ה ולא יפחתו, ויש להתבונן
ברשב"ם שהביא הטעם כהמשך להא דלא יפחתו, וכ"ה בתוס' ד"ה
לא [הראשון]. ועי' היטב בר"ן (י"ט ע"א מדפי הר"ף, עמ' נ"ו ד"ה מארבעה),
ובמאירי ד"ה ולא יפחתו, ועי' במהרש"א בחידושי אגדות ד"ה ולא
יפחתו בטעם המדרש.

+ עוד בנדון גדר תקנת ד' כוסות הנ"ל.

+ האם צריך כל אחד ואחד לשמות ד' כוסות, או דיוצא בשתיית המברך.

ע"י היטב בתוס' ד"ה לא [השני], ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז
מחמץ ומצה הלכה ט', ד"ה והנראה בשם הגר"ח, ועי' קהלות יעקב
סי' ס"ד, ועי' אבי עזרי פ"ז מחמץ ומצה הלכה ט'.

פסח שני

ולא יפחתו לו

ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין.
+ "ולא יפחתו", האם קאי על אחרים הנותנים יין לעני, או על הכוסות, שלא יפחית העני מן הכוסות.
עי' רשב"ם ד"ה ולא יפחתו, ותוס' ד"ה לא יפחתו [הראשון], ועי' מאירי ד"ה ולא יפחתו בשם "יש מפרשים", וריטב"א ד"ה ולא יפחתו, בשם רבי יחיאל מפרי"ש.

מן התמחויו

+ בבאור הרבותא דעני שנוטל מן התמחויו.
עי' תוס' ד"ה לא [הראשון], ועי' מהרש"א בתוס'.
רשב"ם ד"ה אפילו וכו', אם לא נתנו לו גבאי צדקה, ימכור את מלבושו או ילוה או ישכיר את עצמו בשביל יין לארבע כוסות.
+ בטעם דחייב להשכיר עצמו לארבע כוסות, ודין עני בנר חנוכה.
עי' רמב"ם פ"ד מהלכות חנוכה הי"ב, ועי"ש במגיד משנה שכתב דלמד בק"ו מד' כוסות, ועי"ש בלחם משנה, ועי' אליה רבה ואליה זוטא סי' תרע"א ס"ק א'.
+ בחיוב אדם [עני] לקנות תפילין, ושאר מצוות.
עי' באור הלכה סי' תרנ"ו סעי' א' ד"ה אפילו מצוה עוברת, "ואגב אעורר וכו'".

מאי איריא ערבי פסחים

ערב פסחים סמוך למנחה וכו'.
מאי איריא ערבי פסחים אפי' ערבי שבתות וימים טובים נמי וכו'.
+ לכאורה היה אפשר לתרץ מדוע נקטה המשנה ערבי פסחים בכמה אופנים -
(א) משום פסח שני.
עי' צ"ח ד"ה מאי איריא, ע"פ דקדוק התוס' ד"ה ערב.
(ב) משום דבע"פ אינו אוכל לחם ממש.
עי' חק יעקב ריש סי' תע"א, ועי' צ"ח הנ"ל.
(ג) ערב פסח אוכלים רק משחשיכה, ויתכן לאחר את הזמן.
קרבן נתנאל סי' א' אות ב'. וע"ע בצ"ח בתוד"ה עד.

ערב סוכות

אבל בערב הפסח משום חיובא דמצה מודה.
+ לכאורה טעם דחיובא שייך גם בערב יו"ט א' דסוכות, דהא גמרינן מ"ו מ"ו מחג המצות (סוכה כ"ז ע"א).
+ גדר חיוב אכילה דלילה הראשון דסוכות.
עי' תוס' סוכה שם ד"ה תשבו, מירושלמי, ועי' חתם סופר ד"ה מאי איריא, ועי' משאת משה פסחים סי' קמ"א.
+ בבאור דעת הרמ"א סי' תרל"ט סעי' ג', דאין לאכול בערב סוכות מחצות ואילך.
עי' מגן אברהם שם ס"ק י"ב, ועי"ש בביאור הגר"א ד"ה מחצות [ס"ק י"ז*], ועי"ש בביכורי יעקב ס"ק כ"ג.

קידוש לאחר סעודה

* ג' אלול תשע"ח *

קי ע"א, ולרב הונא מי ניהא - אמר
רב יהודה אמר שמואל.

*

עיקר נידון הראשונים בסוגיא סובב
סביב הכרעת ההלכה, ותלוי גם
בהמשך הגמי' עד ע"ב, "אותם בני
אדם וכו'".

* מסכת שני *

* אין מתחילין/מפסיקין *

והאמר רבי ירמיה א"ר יוחנן וכו', הלכה
כרי יהודה בערב הפסח, והלכה כרי יוסי
בע"ש וכו'. לא הלכה מכלל דפליגי
בהפסקה, דתניא מפסיקין לשבתות דברי
רבי יהודה, רבי יוסי אומר אין מפסיקין.

+ הטעם דאין מתחילין, בערב פסח. והטעם
דמפסיקין בערב שבת.

+ מתי הוא זמן ההפסקה באופן שהתחיל באיסור. + התחיל בהיתר בערב פסח, מתי מפסיק לרי יהודה.

+ האם ומדוע יש לחלק בין הפסקה בערב שבת להפסקה בערב פסח.

עי' רא"ש סי' ב', בתוד', "אלא ודאי כמו שפי' ר"י וכו'", ושם בהמשך "ומה שכתב לעיל וכו', דלענין הפסקה
וכו', אכן עי' השגות הראב"ד על המאור [י"ט ע"א, מדפי הרי"ף אות ג', עמ' כ"ג במהדורת עוז והדר], ועי' מה
שהוסיף ביאור שיטתו במאירי ד"ה ויש מי שכתב, בהמשך דבריו בשם "גדולי המפרשים", והסכים לזה המאירי שם,
ועי"ש עוד "ומ"מ הרבה חולקין וכו'".

+ האם לרי יוסי אין מפסיקין גם בהתחיל באיסור.

עי' תוס' ד"ה אין מפסיקין, ועי' מהרש"א בתוס', ועי' צ"ח בתוס'.

+ הפסקה למנחה, הפסקה לנמיצת ליל, הפסקה לקידוש:

+ מדוע לרי יוסי אין מפסיקין, והא קידוש היום דאורייתא, ולדאורייתא קי"ל בסוכה ל"ח ע"א דמפסיקין.

עי' סוכה ל"ח ע"א, ותוס' שם ד"ה מאי קושיא, ועי' ר"ן שבת ד' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה ומיהו ה"מ, ועי' חידושי
הגרעק"א בתוס' [והוא מתשובות הגרעק"א מכת"י, סי' ל"ד].

* סדר ללא הפסקה

תוס' ד"ה רבי יוסי כו'. ומיהו קשה, לרי יוסי איך יעשו די כוסות כיון שלא יקדשו אלא אחר ברכת המזון, ולא יעשו סעודה
אחרת. וי"ל דיעשו די כוסות שלא כסדר הרגילין לעשות, כוס ברכת המזון תחלה, ואחריו כוס של קידוש וירקות, ואחריו
כוס שלישי למה נשתנה, ואחריו מרור, ועל כוס רביעי חלל.

+ מדוע לא הזכירו תוס' אכילת מצה. + מה תועיל אכילת ירקות אחר קידוש שענינה להתמיה התינוקות על שאוכלים ירק קודם
הסעודה, והרי עתה אינו אוכל עוד סעודה.

עי' מהרש"א בתוס', ועי' חתם סופר ד"ה ר' יוסי.

* התחלה בע"ש לשיטת בה"ג *

תוס' ד"ה אין מפסיקין וכו', ועוד כתב בה"ג דבע"ש אין להתחיל לאכול מן המנחה ולמעלה, דאפי' רי יוסי לא קאמר אלא
דלא יפסיק אבל לאתחילי לא. ועי"כ ח"פ דלא קי"ל כרי יוסי אלא להפסקה אבל לא להתחיל.

+ לשון בה"ג צ"ע, דהא לרי יוסי בע"ש מתחיל, כמבואר בכרייתא.

עי' היטב בדברי התוס' שכבר עמדו בלשון בה"ג, ועי' רשב"ם ד"ה א"ל רשב"ג, ועי' רא"ש סי' ב', מש"כ לדקדק
בדברי הבה"ג.

ד' אלול תשע"ה

ק' ע"א: אמר רב יהודה אמר שמואל - ע"ב, אותם בני אדם.

*

עיקר נידון הראשונים בסוגיא סובב סביב הכרעת ההלכה, ותלוי בריש הסוגיא בדף ק' ע"א.

פסח שני

אין מביאין את השולחן

(ושוין) שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש, ואם הביא פורס מפה ומקדש.

+ האם הברייתא איירי בערב שבת או בערב פסח.

ע' בעל המאור י"ט ע"ב, שהעמיד בערב פסח מט' שעות ולמעלה, אכן יעוי' בהשגות הראב"ד שם אות א' וברמב"ן במלחמות שם.

המוציא בפריסת מפה

אמר רב יהודה אמר שמואל, אין הלכה לא כרי' יהודה ולא כרי' יוסי אלא פורס מפה ומקדש.

+ האם פריסת המפה והקידוש היו הפסק באכילה, וצריך לחזור ולברך המוציא.

+ האם שייך הפסק שמצריך המוציא, ולא מצריך ברכת המזון על האכילה הקודמת.

ע' רי"ף י"ט ע"ב, ועיי"ש בבעל המאור, מש"כ לתמוה, ועי' מה שכתבו לישב ולהוכיח הראב"ד שם אות ב' וג', ובמלחמות שם, ועי' רא"ש סוסי' ב'.

+ מדוע פורס מפה היו הפסק לענין המוציא, ולא היו הפסק לענין ברכת הגפן.

ע' רא"ש הנ"ל, מש"כ לרן בדעת הרי"ף מירושלמי, ובקרבן נתנאל שם אות כ', ועי' מ"ז סי' רע"א ס"ק ד'.

פורס מפה

רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא, אייתו תכא קמיה, פרס מפה וקידש. תניא נמי הכי (ושוין) שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש, ואם הביא פורס מפה ומקדש.

+ הטעם דפורסין מפה על הפת בשעת הקידוש, בליל שבת ובשחרית.

ע' רשב"ם ד"ה ה"ג רבה, בשם השאילתות, [ועי' פמ"ג סי' רע"א, במשכבות ס"ק י"ב דלהשאילתות יש לכסות את כל השולחן], ותוס' ד"ה שאין, ועי' רא"ש סי' ג' בשם הירושלמי, ועי' תוספות שבמדרבי ד"ה מאי לאו, וד"ה תניא.

+ מתי מסירים את כיסוי הפת.

+ מקדש על הפת האם מכסה את הפת.

+ האופן שבו יש לגלות את החלות המכוסות.

ע' מגן אברהם סי' רע"א ס"ק כ', ומ"ז ס"ק י"ב, ועי' פרי מגדים במשכבות ובא"א שם.

איקלע לבי ריש גלותא

רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא, אייתו תכא קמיה, פרס מפה וקידש.

+ האם כבי ריש גלותא היו כאמצע הסעודה וקידש היום, או שבאו להתחיל בסעודה והביאו את השולחן.

ע' רש"י ד"ה איקלע, אמנם יעוי' רשב"ם ד"ה ה"ג רבה, ותוס' ד"ה איקלע.

מן ביום טוב

תוס' ד"ה שאין זכו, ויש מפרש זכר למן, שלא היה יורד בשבתות וי"ט, והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן בינתים.

+ בפלוגתא המדרשים האם ירד מן ביו"ט.

ע' תוס' ביצה ב' ע"ב ד"ה והיה, ועי' פני יהושע ביצה שם בתוס', ועי' ברכת הנצי"ב במכילתא בשלח פרשת ויסע, סוף פרשה ה'.

+ צי"ב מדוע עושין זכר למן, בשבת, שלא היה יורד בו מן.

ע' ביאור הלכה סי' רמ"ב ד"ה זכר למן.

פורס מפה ומקדש

אמר רב יהודה אמר שמואל, אין הלכה לא כרי' יהודה ולא כרי' יוסי, אלא פורס מפה ומקדש.

+ שיטת רשב"ם

ע' רשב"ם ד"ה ולא כרי' יוסי, דשמואל סבר כרי' יוסי, אלא דהחמיר לפרס מפה ולקדש, דאל"כ שמואל דלא כחד מן התנאים.

ועי' תוס' ד"ה אלא ובבעל המאור (י"ט ע"ב, מדפי הרי"ף), דבירושלמי מבואר דשמואל כרבנן.

+ צדדי הנידון בתוס' ד"ה אלא פורס.

א) יש לפסוק כרי' יוחנן ק' ע"א משום דהלכה כרי' יוחנן לגבי שמואל.

ב) יש צד דהמימרא אינה בשם ר' יוחנן.

ג) גם רב לקמן ק"ה ע"א סבר כשמואל ולא כרי' יוחנן.

+ יסודות הרי"ף בפסק המוגיא, והנידונים בדברי הרי"ף.

א) פסק כרי' יוסי דהלכה כרי' יוסי מחברו, ומודה ר' יוסי בערבי פסחים.

ב) השמיט לדר' יוחנן דמחלק בין ערב שבת לערב פסח, ולאינקימא דמפסיקין.

+ ועי' רא"ש סי' ב' שרצה לפרש דהרי"ף פסק כרב פפא ולא כרב הונא. אמנם חזר הרא"ש מפירושו זה בשיטת הרי"ף, ומ"מ נקט הרא"ש כן עיקר להלכה.

ג) פסק בהתחיל בע"ש לפני תשע ומחצה, וקידש היום, פורס מפה ומקדש.

+ ותמהו בזה דכיון דפסק כרי' יוסי למה העמיד בהתחיל קודם ט' ומחצה, עי' בעל המאור י"ט ע"א ד"ה כתב עלה, אכן עי' במלחמות שהביא גירסא מקמי דקידש היום.

ח' אלול תשע"ח

ק' ע"ב, אותם בני אדם - ואודא שמואל למעמיה הונא.

פסח שני

טעימה מקידוש

רשב"ם ד"ה ידי קידוש יצא. אע"פ שלא שתן, דקו"ל דהמקדש צריך שיטעום, אם לא טעם אלא אי מהם יצאו כולן ידי חובתן, כדמוכח בעירובין בשילהי בכל מערבין (מ' ע"ב) ומיהו לכתחלה צריך שיטעמו כולן וכו'.

+ אם מהני טעימת אחד השומעים, או דבעינן דוקא שיטעם המקדש.

+ שיעור טעימה דהמקדש, ושיעור טעימה דהמסובין, ואם שתיית שנים מצטרפת.

עי' גם בתוס' ד"ה ידי קידוש, ועי' טור ושו"ע סי' רע"א סעי' י"ג - י"ד, ועי"ש בשיטת הגאונים, ובמ"ז שם ס"ק י"ז י"ח.

להוציא את הבקיי

תוס' ד"ה ידי וכו', והמקדש שדעתו לאכול במקום אחר יכול להוציא את האוכלים שם, ולדידהו הוי מקום סעודה, וכן משמע דמסתמא אחד מבני העיר היה מקדש בבחכ"ג ומוציא האורחים.

+ האם כשאני יוצא בעצמו מוציא גם את הבקי.

+ בדקדוק לשון הגמ' ק"א ע"א - "לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו וגו' כבי כנישתא", דלמאי נפ"מ הוזכר שישנים בבית הכנסת.

עי' היטב בדברי תוס' הנ"ל, ועי' שו"ע סי' רע"ג, ומשנה ברורה ס"ק כ', וביאור הלכה שם ד"ה והוא שאינם, ועי' הנהגות הנרא"מ הורב"ן להלן ק"א ע"א, ד"ה דאכלו ושתו.

מאור עיניים

תוס' ד"ה ידי קידוש וכו', כתב בשם רב נטרונאי גאון בתשובות, מקדשין בבית הכנסת ונותן לתוך עיניו לרפואה, כדאמר (ברכות מ"ג ע"ב) פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק מאור עיניו ואימת מהדרא ליה בקידושא דבי שימשי.

+ מהו המחזיר את מאור העיניים, שתיית יין הקידוש, או נתינת היין בעיניו.

+ בשיטת רב נטרונאי דמנע קידוש בבית הכנסת שתהא רפואת העיניים מוזמנת לכל, והאם שייכת רפואה זו כשאין מי שיוצא בקידוש זה.

עי' טור סי' רס"ט, ומש"כ להעיר שם על שיטת רב נטרונאי. ועי' בית יוסף וב"ח שם, מש"כ לבאר שיטתו, ועי"ש במ"ז ס"ק א', ועי' העמק שאלה פרשת בשלח, שאילתא נ"ד אות א' [עמ' שניא טור ב'].
+ בטעמא דפסיעה גסה נוטלת מאור עיניו של אדם, ובטעמא דקידוש שבת מחזירו.

קרו אורה תענית י' ע"ב ד"ה פסיעה.

ברכת היין בתוך המזון

תוס' ידי יין וכו', אבל משמע אם קידש בביתו על שולחנו שוב אי"צ לברך על היין תוך הסעודה, אע"ג דסבר יש קידוש שלא במקום סעודה, ולא שייך קידוש לסעודה. אי"כ אם הבדיל על שולחנו פטור מלברך על היין שבתוך הסעודה, אע"ג דיש הבדלה שלא במקום סעודה לכ"ע.

+ מו"מ ביין של הבדלה אם פוטר יין שבתוך המזון, אף דאין הסעודה לאחריו מחוייבת.

+ מו"מ ביין שניקרו למצוה ולא לשתייה אם פוטר את היין שבתוך המזון.

עי' היטב בתוס', ועי' תוס' ברכות מ"ב ע"ב ד"ה איבעיא, ועי' בפני יהושע שם בא"ד וכן משמע, ועי' שו"ע סי' קע"ד סעי' ד', ובנו"כ שם.

אכילה ושתייה בבית הכנסת

ושמואל למה לי לקדושי כבי כנישתא, לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו וגו' כבי כנישתא.

+ בקושיית התוס' דבית הכנסת אסור באכילה ושתייה. + האם מועיל תנאי לשימוש בבית כנסת בעודו קיים. + מצות הכנסת אורחים בבית הכנסת.

עי' תוס' ד"ה דאכלו, אכן יעור' ר"ן (י"ט ע"ב) ד"ה לאפוקי, ועי' חידושי רבינו דוד ד"ה לאפוקי, ועי' מהר"ם חלאוה ד"ה כבי כנישתא, ועי' הנהגות מהרי"עב"ן מגילה כ"ח ע"א בתורה"א אין.

קידוש בבית הכנסת בזמן הזה

ושמואל למה לי לקדושי כבי כנישתא, לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו וגו' כבי כנישתא.

+ האם מקדשין ככה"ג שאין שם אורחים. + ברור הגדר דאע"פ שבמל' הטעם לא במל' התקנה, לענין ברכה מעין זו, חזרת הש"ן, וקידוש שבבית הכנסת.

עי' היטב בתוס' ק' ע"ב ד"ה ידי קידוש, מיהו יעור' בר"ן (כ' ריש ע"א) ב"אי נמי", ועי' טור סי' רס"ט, ובבית יוסף וב"ח שם.

וע"ע במה שנתבאר בשיטת ר' נטרונאי לענין "מאור עיניים".

קידוש במקום סעודה

אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת וכו', ושמואל אמר אף ידי קידוש לא יצאו.

ושמואל למה לי לקדושי כבי כנישתא, לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלו ושתו וגו' כבי כנישתא. ואודא שמואל למעמיה דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה.

+ בטעמא דאין קידוש אלא במקום סעודה.

+ האם קידוש במקום סעודה דאורייתא או דרבנן.

עי' רשב"ם ד"ה אף ידי קידוש ב' אופנים, ויש לדון על פי זה אם הוא דין דאורייתא או דרבנן, עי' רא"ש סוס"י ה' בשם רבינו יונה, ועי' תוס' חכמי אנגליה ד"ה אין קידוש.

+ קידש שלא במקום סעודה האם יצא בדיעבד, ובטעמא.

עי' היטב ברא"ש הנ"ל ומה שתמה על רבינו יונה מקושיית הגמ' בקידוש של בית הכנסת, ועי' הנהגות הגרעק"א בשו"ע סי' רע"א במג"א ס"ק א' ד"ה וכן מוכח, ועי' ישוב נפלא לקושיית הרא"ש בהעמק שאלה פרשת יתרו שאילתא נ"ד אות א' [עמ' שניא טור א'].
+ יש לדון האם להרא"ש, קידוש במקום סעודה דאורייתא, או דכיון שתיקנו קידוש במקום סעודה, אם עבר על התקנה לא יצא כלל אפי' מדאורייתא.

עי' הנהגות הגרעק"א הנ"ל. אכן עי' פרי מגדים סי' רס"ט במשכצות זהב.

ח' אלול תשע"ח

ק"א ע"א, ואזדא שמואל לטעמיה -
ע"ב, ותו יתיב רב חסדא

פסח שני

קידוש השכנים

תוסי' ד"ה דאכלו וכו', וי"ל דלא דוקא
בכי כנישתא אלא אלא חדרים שהיו סמוכין
לבית הכנסת קרי כי כנישתא ומשם היו
שומעים הקידוש, ולפי מה שפירשתי
דממקום למקום בחד בית כשדעתו
לאכול במקום אחר יש קידוש כו', אתי
שפיר.

+ האם מדובר ששמעו קידוש בבית
הכנסת ואכלו בחדרים הסמוכים, או
דשמעו בחדרים הסמוכים את הקידוש שנעשה בבית הכנסת.

+ האם יכול אדם לצאת בביתו בקידוש ששומע מבית שכנו.

ע"י היטב בדברי התוס', וכ"מ בר"ן כ' ריש ע"א ב"אי נמי", ובריטב"א ד"ה ושמואל. אכן יעוי' במאירי ד"ה בני
אדם. ועי' שו"ע סי' רע"ג סעי' ו'.

שינוי מקום בקידוש ובברכת היין

סבור מינה הני מילי מבית לבית, אבל ממקום למקום בחד ביתא לא. אמר להו רב ענן בר תחליפא, זימנין סגיאיין הוה
קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא וחדר מקדש.

+ משמע דמסקנת הגמ', דממקום למקום באותו בית הוי שינוי, וצ"ב דבגמ' בע"ב, לענין שינוי מקום דברכת הנהנין מבואר
דממקום למקום לא הוי שינוי.

+ האם הגי' הגמ' בע"ב [לענין ברכות הנהנין] "ממקום למקום" או "מפינה לפינה", ודין קידוש מפינה לפינה.

ע"י תוס' ד"ה אבל, ובמהרש"א בתוס'.

+ האם גי' הגמ' בע"א [לענין קידוש] "ממקום למקום" או "מפינה לפינה", והנפ"מ להלכה בדין מפינה לפינה.

+ האם דין מפינה לפינה לענין קידוש שוה לדינו בברכת הנהנין.

ע"י גי' ר"ח כאן, ובר"ף כ' ע"א, ועי' מש"כ הר"ן שם ד"ה אפי' מארעא, בבאור פשיטות הגמ' מעובדא דשמואל
נחית באיגרא לפי", ועי' מה שהרחיב בבבאור כל זה בביאור הלכה סי' קע"ח סעיף א' ד"ה בבית אחד.

ממקום למקום

סבור מינה הני מילי מבית לבית, אבל ממקום למקום בחד ביתא לא. אמר להו רב ענן בר תחליפא, זימנין סגיאיין הוה
קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא וחדר מקדש.

+ אם יוצא ידי קידוש באופן שכוון לילך ממקום למקום, והאם מהני כונה גם מבית לבית.

ע"י תוס' ק' ע"ב ד"ה ידי קידוש, ובראיה שהביאו מירושלמי, ועי' רא"ש סי' ה' בתוך דבריו, אכן יעוי' בר"ן (כ' ע"א
מדפי הרי"ף) סוד"ה סבור, ועי' מור ריש סי' רע"ג.

+ קידש בסוכה וירדו גשמים, האם צריך לחזור ולקדש בבית

ע"י רמ"א סי' רע"א סעי' א', משנה ברורה ס"ק ה', ועי' ביאור הלכה שם ד"ה מבית לסוכה.

שמואל נחית מאיגרא

סבור מינה הני מילי מבית לבית, אבל ממקום למקום בחד ביתא לא, אמר להו רב ענן בר תחליפא, זימנין סגיאיין הוה
קאימנא קמיה דשמואל, ונחית מאיגרא לארעא וחדר מקדש.

+ האם שמואל קידש בעליה וחזר וקידש כשירד, או שקידש רק כשירד.

+ צ"ב, דאם קידש בעליה, מדוע לא אכל שם, ולכא' הוי ברכה שאינה צריכה.

כונה לקידוש

ואף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה, דאמר אב"י כי הוינא כי
מר, כי הוה מקדש, אמר לן טעימו מידי, דילמא אדאוליתו לאושפיזא
מתעקרא לכו שרגא, ולא מקדש לכו בבית אכילה, ובקידושא דהכא לא
נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה.

+ האם רבה אמר כן לאב"י קודם שקידש, או אחר שקידש.

+ האם שייך לצאת חובת קידוש גם בלא כיון לצאת.

+ מצוות צריכות כונה בדאורייתא ובדרבנן.

ע"י בית יוסף סוס"י רע"ג, וברמ"א שם סע' ג', ועי' מ"ז שם ס"ק
ב' שכתב להוכיח מסוגיין, ופלפלו בדבריו האחרונים, ע"י נתיב
חיים לבעל קרבן נתנאל על הט"ז שם, ובק"נ אות ע', ועי"ש בפמ"ג
משבצות ס"ק ב', ובהגהות הגרעק"א על הט"ז שם, ועי' צל"ח ד"ה
זימנין, בהמשך דבריו.

פסח שני

[שמואל נחית מאיגרא, המשך]

+ צ"ב, אם שמואל לא קידש בעליה, מניח דמקום למקום הוי שינוי.

עי' צ"ח ד"ה זימנין, ועי' שפת אמת ד"ה זימנין, הנרא"מ הורביץ ד"ה נחית, ועי' אנרות משה או"ח ח"ד סי' ס"ג ענף ז' [ועי"ש בסי' הנ"ל שהאריך בכל עניני קידוש במקום סעודה].

טעימה בקידוש

טעימו מיד, דילמא אדאזליתו לאושפיזא מתעקרא לכו שרגא, ולא מקדש לכו בבית אכילה, ובקידושא דחכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה.

+ האם מועילה טעימה של מיני מזונות, או דוקא פת.

עי' תוס' ד"ה טעימו, וברא"ש סי' ה'.

+ שתיית רביעית יין, לקידוש במקום סעודה, אם צריך רביעית מלבד כוס הקידוש.

עי' שיטת הגאונים במזמור ושו"ע סי' רע"ג סעי' ה', ועי"ש בב"ח אות ג'.

+ "שבת קובעת" - סעודת שבת בפירות.

עי' שלמי הגבורים כ' ע"א מדפי הרי"ף אות א', ועי' מגן אברהם סי' רע"ג ס"ק י"א, ועי"ש בהגהות הגרעק"א.

+ האם יוצא ידי חובת קידוש באופן שאינו רוצה לאכול כלל.

עי' רש"י ד"ה דילמא מתעקרא, ועי' רמ"א סי' רע"ג סעי' ג', אכן יעוי' במאירי ד"ה זה שביארנו.

+ המקדש לאחרים ואינו רוצה לצאת ידי חובה, האם יכול לשתות את הכוס.

עי' רא"ש סי' ה', ועי"ש בקרבן נתנאל אך צ' שיטת השר מקוצי, ועי' מאירי"ה אחר שקידוש.

***מיני תרנימא - תוס' ד"ה טעימו וכו', ואם מועיל מיני תרנימא להשלים ג' סעודות שבת, כמו בסוכה, היינו דוקא בסעודה שלישית וכו'. + בבאור "מיני תרנימא" - עי' לקמן ק"ז ע"ב רש"י ד"ה אבל, רשב"ם ד"ה תרנימא, תוס' ד"ה תרנימא, ועי' סוכה כ"ז ע"א ברש"י ד"ה במיני תרנימא, ותוס' שם ד"ה במיני.

קידוש וסעודה במקום נר

טעימו מיד, דילמא אדאזליתו לאושפיזא מתעקרא לכו שרגא.

+ האם יש לשמוע מכאן דבעינן קידוש במקום נר דוקא.

+ דין סעודה במקום נר שבת.

עי' רא"ש סי' ה', ועי"ש בקרבן נתנאל אות פ', ועי' טוש"ע סי' רע"ג סעי' ז', ובמגן אברהם ס"ק ט"ו.

הטוב והמיטיב בשינוי יין

תוס' ד"ה שינוי יין א"צ לברך. מיהו הטוב והמיטיב צריך לברך כדאמרין בהרואה.

+ על איזה יין מברכים הטוב והמיטיב.

+ האם צריך להכיר את איכות היין השני, וכיצד יכיר, ועי' רא"ש ברכות פ"ט סי' מ"ו.

עי' היטב ברשב"ם ד"ה ובתוס' ד"ה ..., ועי' מאירי ד"ה שינוי יין.

+ בטעמא דתקנו הטוב והמיטיב ביין דוקא.

+ הטוב והמיטיב בת.

עי' בהמשך התוס' ד"ה שינוי. אכן יעוי' בר"ן (כ"ע"ב) ד"ה אבל מברך בשם הראב"ד, ועי' מאירי ד"ה שני פת, ועי' תוס' ברכות נ"ט ע"ב ד"ה הטוב, ועי' רא"ש ברכות פ"ט סי' ט"ו "ושאלו לר' יצחק הלוי וכו'", ב"ח סי' קע"ה אות ג' ד"ה ומצאתי.

+ עובר לעשייתן בהטוב והמיטיב.

עי' ב"י סי' קע"ה סעי' א' (ב) ד"ה מצאתי, ובדרכי משה שם ס"ק ב', דרישה ס"ק א' ד"ה מצאתי. ועי' מ"ב סוס"ק ט"ו.

מ' אלול תשע"ח

הספק ליומיים

מ' - י' אלול

ק"א, ותו יתיב רב חסדא - ק"ב
ע"א, תנו רבנן בני חבורה שהיו
מסובין.

פסח שני

שינוי מקום והיסח הדעת

ותו יתיב רב חסדא וקאמר משמיה
דנפשיה הא דאמרת שינוי מקום צריך
לברך לא אמרן וכו'.

+ ביסוד הסברא דשינוי מקום חייב ברכה.

+ האם שינוי מקום תלוי בהיסח הדעת,
וגדר היסח העת.

ע"י בלשון התוס' ריש ד"ה כשהן,
וע"י רשב"ם ק' ע"ב ד"ה ידי יין,
בשיטת רב ושמואל, מיהו ע"י רשב"ם
ק"א ע"ב ד"ה ואחד שינוי מקום,
בשיטת ר' יוחנן, וד"ה בדברים שאינן,
וע"י הגדרת הדברים במנחת שלמה כאן ד"ה שינוי מקום.

שינוי מקום בטעונית ברכה במקומן

אבל דברים הטעונית ברכה לאחריהן במקומן, אין צריך לברך, מאי טעמא לקיבעא קמא.

+ האם לרב חסדא אין צריך לברך גם כשממשיך לאכול במקום אחר, או רק באופן שחזר למקומו, ובטעמא דמילתא.

ע"י רש"י ד"ה אבל דברים וד"ה לקיבעיה, ורשב"ם ד"ה אבל דברים, וע"י ברא"ש סי' ו' תוספת הסבר.

אכן יעוי' במאירי ד"ה כבר ביארנו בשינוי מקום, ובחידושי הר"ן ד"ה לא שאנו וכו', ומיהו בזה וכו', ובמהר"ם
חלאווה ד"ה הא דאמרת שינוי מקום, וע"י קרבן נתנאל שם אות ו'. וע"י משנה ברורה סי' קע"ח ס"ק י"ח, ושער
הציון שם ס"ק י"ד.

דברים הטעונית ברכה במקומן

אבל דברים הטעונית ברכה לאחריהן במקומן, אין צריך לברך, מאי טעמא לקיבעא קמא.

+ מה הם דברים הטעונית ברכה במקומן.

+ האם פירות ז' מינין ויין טעונים ברכה אחריהן במקומן.

ע"י רש"י ד"ה אבל דברים, ורשב"ם ד"ה בדברים שאינן וד"ה אבל דברים, אכן יעוי' תוס' ד"ה אלא. ובישוב שיטת
רש"י ע"י תורת רפאל סי' י"ד.

+ ברכה במקומן במיני מזונות.

ע"י תוס' הנ"ל, ודו"ק בלשון הר"ן כ' סוע"א (עמ' נ"ט) ד"ה לא שנו, וע"י מאירי ד"ה כבר ביארנו בשינוי וכו', ופירשו
גדולי הפוסקים

תוס' ד"ה אלא בדברים וכו', עוד קשה דאמר בירושלמי ס"פ כיצד מברכין היה אוכל במזרחא של תאנה ובא לו במערבה
צריך לברך אלמא בז' מינין נמי שינוי מקום צריך לברך.

+ ישוב קושיותם לשיטת רשב"ם.

יפה עינים בתוס', שער הציון סי' קע"ח ס"ק י"ז .

בני חבורה שעקרו ממקומן

מיתבי בני חבורה שהיו מסובין לשתות ועקרו רגליהן לצאת לקראת
חתן או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונית ברכה וכו'.

מדקתני עקרו רגליהן. מכלל דבדברים הטעונית ברכה לאחריהן במקומן
עסקינן וכו'.

+ שיטות הראשונים, מדיחין מוכח שהברייתא עוסקת בדברים הטעונית
ברכה לאחריהן במקומן עסקינן.

ע"י רש"י ד"ה מדקתני, ורשב"ם ד"ה מדקתני עקרו, ועי"ש בהגהות
הב"ח אות ה', וע"י היטב במאירי סוד"ה כבר ביארנו בשינוי ובד"ה
ויש מפרשים. וע"ע אופנים ברמב"ן במלחמות כ' ע"א, ובר"ן כ'
ע"ב ד"ה מיתבי, וע"י בעה"מ כ' ע"א.

הניחו שם זקן או חולא

בד"א שהניחו שם זקן או חולא.

+ האם לרב חסדא בדברים שאין טעונים ברכה במקומן, והניחו זקן או
חולא, מדיחין שלא יצטרכו לשוב ולברך.

ע"י מ"ז סי' קע"ח ס"ק א', אכן יעוי"ש במגן אברהם ס"ק ג', ועי"ש
בהגהות הנרעק"א על המג"א, וע"י שער המלך פ"ד מברכות ה"ד.

*****
* י' אלול תשע"ח *
*****

הספק ליומיום

מ' - י' אלול

ק"א, ותו יתיב רב חסדא - ק"ב
ע"א, תנו רבנן בני חבורה שהיו
מסובין.

*****
* פסח שני *
*****

***** ברכה אחרונה כשהן יוצאין *****

כשהן יוצאין מעונין ברכה למפרע, כשהן
חוזרין מעונין ברכה לכתחלה.

+ האם לרב ששת בשינה מקומו וחזר,
צריך לברך מתחילה ברכת המזון,
ואח"כ ברכה ראשונה, או דא"צ אלא
לברך ברכה ראשונה.

+ להצד דא"צ ברכה אחרונה, מדוע הוזכר
בגמ' דמעונין ברכה למפרע.

+ האם לכתחילה משנה מקום אף לרב
חסדא, וברך קודם שיצא, או אדרבה כיון שאין שינו מקום הפסק, הוי כברכה שאינה צריכה.

עי' היטב בתוס' ד"ה כשהן, ועי' רא"ש סי' ו', ועי' ר"ן כ' ע"ב ד"ה מיתיבי, ועי' רמ"א סי' קע"ח סעי' ב', ובבאור
הלכה ד"ה בלא ברכה.

***** תפילה באמצע הסעודה *****

חברים שהיו מסובין, ועקרו רגליהם לילך לבית הכנסת או לבית המדרש.

+ נדון הראשונים, שהתפילה עצמה תהיה הפסק להצריך ברכה, שהרי בשעת התפילה אינו יכול לאכול, ונחשב שנפתימה
אכילתו.

עי' תוס' ד"ה ועקרו, ושיטת רבינו יום טוב שם, ועי' מאירי ק"א ע"ב ד"ה ויש מפרשים, ועי' רא"ש להלן סי' כ"ד,
וברא"ש חולין פ"ו סי' י', ועי' טור ושו"ע סי' קע"ח סעי' ו', ובמ"ז שם ס"ק י'. ולענין נטילת ידיים עי' מגן אברהם
שם ס"ק י"ג, ומשנה ברורה ס"ק מ"ז.

***** הלכתא דשינוי מקום *****

ותו יתיב רב חסדא וכו', אבל דברים המעונין ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך, וכו'. ורב ששת אמר אחד זה ואחד
זה צריך לברך.

ולהלן - תניא כוותיה דרב חסדא חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך.

+ פלוגתת הראשונים אם הלכה בשינוי מקום כרב ששת או כרב חסדא.

(א) הלכה כרב חסדא. - עי' רשב"ם סוד"ה להודיעך, תוס' סוד"ה כשהן. והיא שיטת הרמ"א סי' קע"ח סעי' ב'.

(ב) הלכה כרב ששת - עי' רבינו חננאל כאן, רי"ף כ' ע"ב. והיא שיטת השו"ע סי' קע"ח סעי' א' ב'.

+ במעם שלא חששו הרי"ף ודעימיה לאה ד"תניא כותיה דרב חסדא - עי' מאירי ד"ה ויש מקשים מזו.

וע"ע בבירור השיטות ברא"ש סי' ו', ובמ"ז ס"ק א'.

***** תיובתא, ותניא כותיה *****

תניא כוותיה דרב חסדא [ג' הראשונים דר' יוחנן] חברים שהיו מסובין לשתות יין ועקרו רגליהן וחזרו אין צריכין לברך.

+ בבאור הגירסא "תניא כותיה דר' יוחנן". + צ"ע, דאין דרך התלמוד להסיק בתיובתא, ואח"כ להביא ראיה.

+ האם ראיה זו מסדר הש"ס, או מהוספת רבנן סבוראי.

עי' בעל המאור, השנות הראב"ד על המאור, ומלחמות שם. ועי' צ"ח ד"ה תניא כותיה.

קולא וחומרא בספק ברכה

רשב"ם ד"ה להודיעך וכו', וליכא לאקשווי אדרבה לישמעיונ דברים
שאין צריכין ברכה לאחריהם במקומן, להודיעך כחן דרבנן דמקילין וכו',
אין צריכין לברך, ומשום דכח היתרא עדיף. אין לומר כך, דאין כחן כח
וחשיבות אם אין מצריכין לברך, דסברא הוא דכיון שלא היה היסח
הדעת בינתיים למה יחזור ויברך וכו', הלכך חכא כח דאיסורא עדיף.

+ יש לדון בשמצריכים לשוב ולברך, האם הוי קולא או חומרא. דאם הוא
חומרא מצד חיוב ברכה, קולא הוא לענין ברכה לבטלה.

+ ספק ברכות לקולא, בברכת הנהנין ובברכת המצוות.

+ במעם דהמסופק בברכות הנהנין יברך, וא"צ לחשוש לברכה לבטלה.

עי' מהרש"ל ברשב"ם ד"ה להודיע, ועי' מהרש"א שם, ועי"ש
בהגהות קרני ראם אות א', ועי' רש"ש ברשב"ם.

ובבאור שיטת המהרש"א עי' הגהות הגרעק"א בשו"ע או"ח סי' ר"ט
על המג"א ס"ק ג' ד"ה הא קי"ל, ועי' קהלות יעקב ברכות ריש סי'
ה', ועי' אבי עזרי פ"ד מברכות ה"ב.

וע"ע בהציבי ציונים ברכות י"ב ע"א בענין "חומרא בספק ברכה".

י"א אלול תשע"ח

ק"ב ע"א, תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין - ע"ב, גופא.

פסח שני

ברכת המזון וקידוש היום

תנו רבנן בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום, מביאין לו כוס של יין ואומר עליו קדושת היום, ושני אומר עליו ברכת המזון דברי רבי יהודה. ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך, גמרו, כוס ראשון מברך עליו ברכת המזון, והשני אומר עליו קדושת היום.

+ אע"פ דק"ל כשמואל, ודלא כר' יהודה ואלא כר' יוסי, אלא דפורס מפה ומקדש, יש לדון דנפ"מ לדירון במי שסיים סעודתו עם קידוש היום, על איזו כוס יברך בתחילה.

ע"י ר"ף כ' ע"ב, והביאו הרא"ש סי' ד', אכן יעו"ש ברא"ש בשיטת רבינו ישעיה, ובהסבר שיטת הרי"ף ע"י ב"ח סי' רע"א אות ו', ד"ה ומה שהקשו, ואילך. ולהלכה הובאו שתי השיטות בשו"ע סי' רע"א סעי' ו', ע"ש, ובמשנה ברורה שם.

אכילה קודם הבדלה

הנכנס לביתו במוצאי שבת, מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים, ואחר כך אומר הבדלה על הכוס, ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון, ומשלשן כולן לאחריו.

+ כיצד יתכן שיניח את הכוס לאחר המזון, והרי אסור לאכול קודם הבדלה, וכדאמימר (לקמן ק"ז ע"א) שלן בתענית.

ע"י תוס' ד"ה מניחו, ומסקנתם דכשאין לו אלא כוס אחד מותר, וע"י הגהות הגרא"מ הורבין בתוס'.

+ צ"ב איך יתירו איסור אכילה קודם הבדלה דהשתא, משום ששיאכל אח"כ לא יהיה לו כוס.

ע"י מלא הרועים ברכות נ"ב ע"א בתוד"ה מניחו, וע"ש בהגהות הגרא"מ הורבין בברכות שם בתוד"ה מניחו.

אין לו אלא כוס אחת

ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון, ומשלשן כולן לאחריו, אין לו שאני.

+ האם באין לו, ניתן לצרף גם קידוש וברכת המזון בכוס אחת, או שלא נאמר דין זה אלא בהבדלה.

ע"י מאירי ד"ה למדת ממה שכתבנו, וד"ה ויש מפרשים.

קידוש והבדלה כאחד

רשב"ם ד"ה דאית ליה וקאמר רב יקנ"ה. קס"ד ב"מ הראשון של פסח שחל להיות אחר השבת עסקינן, דאית ליה כוסות הרבה, דתנן לעיל אפילו עני שבישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות, ואמר רב יקנ"ה, אלמא קידוש והבדלה על כוס אחד מצי אמר: ומשני מדלא אמר רב יקנ"ה אלמא בשביעי של פסח עסקינן. דשמא עני הוא ואין לו אלא כוס אחד וכו'.

+ צ"ב, לשיטת רשב"ם דהס"ד דאירי בא' דפסח, למה הוצרכו להעמיד במסקנא דוקא בו' של פסח ויקשה מ"יקנ"ה"ו, הלא יש להעמיד בכל שאר המועדות ר"ה, סוכה ושבעות שאין לו ארבע כוסות.

+ בבאור שיטת אב"י "יקנ"ה", ובאלו ימים טובים סבר כן.

ע"י תוס' שבמרדכי ד"ה והא יו"ט, וע"י צל"ח ד"ה בתוד"ה דאית ליה.

אין עושין מצוות חבילות חבילות

ונימרינחן לתרווייהו אחדא כסא, אמר רב הונא אמר רב ששת, אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד, מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק, לפי שאין עושין מצוות חבילות חבילות.

+ בטעמא דאין עושין מצוות חבילות.

ע"י רשב"ם ד"ה חבילות, וע"י רש"י סוטה ח' ע"א ד"ה חבילות, אכן עיין תוס' מו"ק ח' ע"ב ד"ה לפי.

+ האם דין אין עושין מצוות חבילות, נאמר רק בשתי מצוות דאורייתא, וכיצד הדין בצירוף דרבנן ודאורייתא.

+ ברכת אירוסין ונשואין על כוס אחת.

ע"י רמב"ם פכ"ט משבת הי"ג, וע"י במה שיש לפלפל מסוגיין, ע"פ יסוד הרמב"ם שם, לדין קידוש, הבדלה, וקידוש יו"ט, אם הו' מדאורייתא או מדרבנן, ע"י מגדל עוז שם, וע"י חתם סופר ד"ה והנה הרמב"ם. וע"ע בערוך השולחן סי' רע"א סעי' ט"ו, בשיטת התוס' כאן ד"ה שאין.

+ איסור עשיית מצוות חבילות מדרבנן בעלמא או שיש לו מקור בתורה.

ע"י תוס' סוטה ח' ע"א ד"ה וה"א, וע"י קרית ספר פי"א מטומאת צרעת, וע"י מצפה איתן ברשב"ם ד"ה חבילות.

עוד בעניני "אין עושין מצוות חבילות ע"י בספר ארעא דרבנן אות א' (כ'), הרבה פרטים בדין זה, וע"י מג"א סי' קמ"ז ס"ק י"א (גלינות תקנת עזרא על ארעא דרבנן תקנת השבים יו"ד סי' מ"ד), וע"י הציבי ציונים לסוטה ח' ע"א, וברכות ל"ט ע"ב.

מ"ו אלול תשע"ה

ק"ב ע"ב, גופא - ק"ג ע"א, ד' יעקב בר אבא.

פסח שני

בשמים ביו"ט שחל במוצ"ש

גופא יום טוב שחל להיות אחר השבת רב אמר יקני"ה ושמואל אמר ינח"ק וכו'.

+ במעמא דאין מברכין על הבשמים במוצ"ש שחל בל"ז יו"ט.

+ במעמא דאין מברכים על הבשמים במוצאי יו"ט.

א) שיטת רשב"ם - ד"ה ושמואל, משום דאף ביו"ט יש נשמה יתירה, ועי' מה שתמהו התוס' ד"ה רב.

ב) שיטת תוס' - דביו"ט ליכא נשמה יתירה אלא דשמחת יו"ט מהני כבשמים.

ג) איכא מ"ד בר"ן כ' סוע"ב, שמא יקטום, ותמהו כזה מסוכה ל"ז ע"ב דאין איסור קטימה במחובר.

ומיהו יעו' בביצה ל"ג ע"ב, דקטימת עצי בשמים תליא בפלוגתא ר"א ורבנן בנוטל קיסם לחצות בו שיניו. ומה שיש לעיין בזה בשיטת הרמב"ם פ"א משבת ה"ז, שפסק בנוטל קיסם לחצות שיניו חייב, וא"כ הו"ל לפסוק דאסור לקטום ולהרית, עי"ש במגיד משנה ולחם משנה, ובצל"ח ביצה שם ד"ה רבנן דקאמרי, וד"ה ולית ליה, ובכפות תמרים סוכה ל"ג ע"ב ד"ה אין ממעטין, ובשער המלך שם.

ד) שיטת הר"ן כ"א ריש ע"א, דאינו יוצא ממנוחה שלמה לעמל גדול, וטעם זה מהני גם במוצאי יו"ט לחול, עי"ש.

ה) הובא בתוס' ביצה ל"ג ע"ב ד"ה כי, משום אש של גיהנום המתחילה במוצאי שבת, ותמהו דא"כ ה"ה במוצאי יו"ט, ועי' ב"ח סי' רצ"ז אות א'.

יין וקידוש

ולוי אמר קניי"ה ורבנן אמרי קני"ה מר בריה דרבנא אמר נקי"ה.

+ צ"ע לכ"ז שיטות א"ל דמקדימין קידוש ל"ין, והרי הוא מחלוקת בי"ש ובי"ה בברכות נ"א ע"ב, ודעת בית הל"ל דיון קודם.

עי' רשב"ם ד"ה קניא, ועי' תוס' רי"ד מהדו"ב ומהדו"ג [נדפס גם בקובץ שיטות קמאי].

ניה"ק

מרתא אמר משמיה דרי יהושע ניה"ק.

+ במעם דסדר ניה"ק.

ברשב"ם לא נתבאר סברתו, ועי' הנהרות הגרא"מ הורביץ ד"ה מרתא.

יקנה"ו

מאי הוי עלא אב"י אמר יקונה"ה ורבא אמר יקנה"ו והילכתא כרבא.

+ במעמא דרבא דזמן באחרונה, אע"פ שדיך לקידוש היום.

עי' רשב"ם ד"ה ה"ג משל, ועי' צל"ח ד"ה אב"י, ועי' הנהרות הגרא"מ הורביץ ברשב"ם.

+ אימתי הזמן שייך לקידוש, ואימתי יכול לאמרו אפי' בשוק.

+ בא"ל ימים טובים מודה אב"י דמברכין יקנה"ו.

צל"ח לעיל ק"ב ע"ב בתוד"ה דאית.

נר ומזון

דתנן בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה וברש"י [ורשב"ם] ד"ה נר ומזון בשמים והבדלה. היכא דאין לו אלא כוס א'.

וכ"ה ברש"י ברכות נ"א ע"ב ד"ה נר ומזון.

+ צ"ב, דבברכות נ"ב ע"א משמע דל"ב"ש ברכת המזון לא בניי כוס.

עי' מהרש"א, צל"ח ורש"ש בברכות נ"א ע"ב ברש"י ד"ה נר, וע"ע בהצ"ח ציונים לברכות שם ב"ברכה ותהלה" בענין אכילה קודם הבדלה.

מאור ובשמים

אבל רי' יהודה אומר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהוא בסוף, על מה נחלקו על המאור ועל הבשמים, ב"ש אומרים מאור ואח"כ בשמים, ובית הלל אומרים בשמים ואח"כ מאור.

+ בבאור ספרת מחלוקת בי"ש ובי"ה, אם נר קודם או בשמים קודמים.

+ נר ובשמים איזה מהם תדיר.

עי' ריטב"א ברכות נ"ב ע"ב ד"ה לא נחלקו, ועי' אור שמח פ"ט מברכות ה"ג.

על המזון בתחילה

אבל רי' יהודה אומר, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחלה, ועל הבדלה שהוא בסוף.

וברש"י [וכ"ה ברשב"ם] ד"ה על המזון שהוא בתחלה. כיון דגמר סעודתו בהחיא איחייב ברישא, ואין מעבירים על המצות.

+ צ"ע שהרי מיד כשיצאה השבת התחייב בהבדלה, וזה קודם שגמר סעודתו.

+ האם איירי כגמר סעודתו מבעוד יום.

+ מאימתי נחשב שנתחייב בברכת המזון.

עי' לחורות נתן [להגר"ג גשטטנר] זצ"ל ברשב"ם ד"ה על המזון, שהעמיד דברי רשב"ם כתוס' לעיל ק' ע"ב ד"ה מניחו בשם רבינו ניסים, ועי' ברכת אברהם ברש"י ד"ה על המזון. [וע"ע בספר ראש הכרמל ברשב"ם ד"ה על המזון].

+ בשיטת רשב"ם זו, יבואר כיצד פסק ר' יוחנן כבי"ה א"יבא דרי' יהודא ולא כפתם משנה (עי' תוד"ה ואמר).

אור חדש ד"ה אני רבא.

הציבו ציונים + פסחים ק"ג ע"א - ע"ב

מ"ו אלול תשע"ה

ק"ג ע"א, רי' יעקב בר אבא - ע"ב, פתח ואמר.

פסח שני

ברכה אחוונה על יין בסוף הסעודה

הכי אמר רב, כיון דאמריתו הב לן וניברך, איתסרא לכו למישתן, מאי טעמא דאסחיתו דעתייכו.

+ **האם ברכת המזון מהני גם לזמן ששתה בתוך המזון.**

+ **במעמא דאי"צ לברך על היין ברכה מעין ג'.**

עי' רשב"ם ד"ה אסור לכו, ועי' תוס' ע"א, ד"ה אנא, מש"כ לדון בטעמו, וביתר ביאור ברא"ש סי' י'.

+ **בשיטת בה"ג בברכה אחוונה על יין של ברכת המזון.**

עי' רא"ש סי' י' בשם בה"ג, ועי' תוס' לקמן ק"ה ע"ב ד"ה שמע מינה, מיהו יעוי' ברשב"ם ד"ה אסור, ועי' מהרש"א ברשב"ם.

דברים הבאים מחמת הסעודה - תוס' ד"ה אנא וכו',
דהא פסקינן בברכות (דף מא:): דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה וכו'.
הסעודה, עי' ברא"ש סי' י', ועי' הציבי ציונים לברכות מ"א ע"ב.

איתסרא לכו למשתי

אמר רב כיון דאמריתו הב לן וניברך איתסרא לכו למישתן, מאי טעמא דאסחיתו דעתייכו.

+ **בקשיית התוס' [ד"ה כיון]: כיצד הצמרף ר"ש בן שמח לסעודת ינאי המלך, והרי כאשר הביאו לו לשתות היה אחר שאמרו "הב לן ונברך".**

עי' צ"ח בתוס', ועי' ביאור הלכה סי' קצ"ז סעי' א' ד"ה אינו, בשם אור זרוע, ועי' הנהגות הגרא"מ הורביץ בתוס'.

ארבעים זהובים

תוס' ד"ה ולא היא כו'. והכי מסקינן דמברכין אכסא דברכתא. וקשה דאמרינן בכיפוי הדם (חולין דף 100.) דכוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל, והשתא האיכא ג' זהובים בשביל ברכת בורא פרי הגפן וכו'.

+ **מו"מ בקשיית התוס', והאם משלמים י' זהובים על מצוה דרבנן.**

עי' ש"ך חו"מ סי' שפ"ב ס"ק ג' ועי' קצות החושן שם ס"ק א'.

אבוקה בהבדלה

כי מטא לאבדולי קם שמעיה ואדליק אבוקה משרגא, אי"ל למה לך כולי האי, הא מנחא שרגא, אי"ל שמעא מדעתיה דנפשיה קא עבד. אי"ל אי לא שמעי ליה מיניה דמר לא הוה עבדי, אי"ל לא סבר ליה מר אבוקה להבדלה מצוה מן המוכרח.

+ **במעם דאבוקה הוי מצוה מן המוכרח.**

עי' ר"ן כ"א ע"א ד"ה לא סבר.

+ **קשיית העולם - מדוע לא השיב לו מתחילה את התרוץ האמיתי משום דלכתחילה מצוה באבוקה.**

+ **האם כשיש לו נר אין להדליק אבוקה, מצד שאין מחזיק על הנר.**

+ **בבאור מהלך הגמ'.**

עי' בתוס' **שכמרדכי** [תוס' רבינו פרץ] בשם מהר"י מקורביל, ועי' **מגן אברהם** סי' רח"ץ ס"ק ד', ובמ"ז סי' רח"צ ס"ק א' [ראיתי להזכיר], ועי' צ"ח ד"ה כי מטא.

הפסק בין קדש לשולחן עורך

תוד"ה רב אשוי וכו', ומ"מ חשיב קידוש במקום סעודה, דלענין זה לא חשיבא הגדה הפסק.

+ **אם צריך לאכול במקום קידוש לאלתר, ובמעמא דהגדה לאו הפסק.**

+ **בדמיון הפסק לענין ברכת הנהנין, לקידוש במקום סעודה.**

עי' רמ"א סי' רע"ג סעי' ג', ועי' בספר בן ידד [נדפס ב"מפרשי יד החזקה] פ"ד מברכות ה"ז, מש"כ לדון מדברי הרמב"ם שם.

בזרא נפשות על כרפס

תוד"ה רב אשוי וכו', ולמאי דפרישית דהויא הגדה הפסק, צריך לברך אחר ירקות בורא נפשות.

+ **בורא נפשות לדידן, שאנו מברכין הגפן על כל כוס וכוס.**

עי' מהרש"א בתוס', דברכת בורא נפשות תלויה אם ברכת האדמה באה להוציא גם מרור. ועי' **ביאור הלכה** סי' תע"ג סעי' ו' ד"ה ואינו מברך, בדברי הגר"א, ועי"ש בשיטת המג"א.

הב לן ונברך

הכי אמר רב, כיון דאמריתו הב לן וניברך, איתסרא לכו למישתן, מאי טעמא דאסחיתו דעתייכו.

+ **האם נאסר עליהם לשתות כלל עד אחר ברכת המזון, או דאם רוצים לשתות צריכים לברך תחילה.**

עי' רש"י ד"ה כיון דאמריתו, וברשב"ם ד"ה אסור, מיהו יעוי' תוס' לעיל ק"א ע"ב ד"ה כשהן, וברא"ש סי' י' בשיטת הרי"ף.

+ **עוד בהנ"ל, ובדין גמר סעודה במים אחרונים, ואי דמי "הב לן ונברך למים אחרונים.**

עי' חידושי הר"ן כאן ד"ה כיון, ועי' רש"י ברכות מ"ב ע"א, ד"ה סלק אתמר, ובתוס' ברכות ד"ה תיכף, ועי' רשב"א בברכות שם ד"ה ולית, ודו"ק בלשוננו אכן יעוי' בתוס' חולין פ"ו ע"ב ד"ה אסור וברא"ש חולין שם סי' ה', וע"ע ברבינו יונה בברכות (ל' ע"א) ד"ה אלא, בדין הב לן ונברך. ועי' בבאור הלכה סי' קע"ט סעי' א' ד"ה ואפילו. צ"ח ברכות ברש"י ד"ה אסור מלאכול, **פני יהושע** ברכות שם ד"ה א"ל לא סבר, ועי' אריכות ענין זה במור ושוע סי' קע"ט ובנושאי כלים.

דברים הבאים מחמת הסעודה - תוס' ד"ה אנא וכו',
דהא פסקינן בברכות (דף מא:): דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה וכו'.
בשיטת רש"י ותוס', והראשונים בגדר ודין דברים הבאים מחמת הסעודה, עי' ברא"ש סי' י', ועי' הציבי ציונים לברכות מ"א ע"ב.

איתסרא לכו למשתי

אמר רב כיון דאמריתו הב לן וניברך איתסרא לכו למישתן, מאי טעמא דאסחיתו דעתייכו.

+ **בקשיית התוס' [ד"ה כיון]: כיצד הצמרף ר"ש בן שמח לסעודת ינאי המלך, והרי כאשר הביאו לו לשתות היה אחר שאמרו "הב לן ונברך".**

עי' צ"ח בתוס', ועי' ביאור הלכה סי' קצ"ז סעי' א' ד"ה אינו, בשם אור זרוע, ועי' הנהגות הגרא"מ הורביץ בתוס'.

ארבעים זהובים

תוס' ד"ה ולא היא כו'. והכי מסקינן דמברכין אכסא דברכתא. וקשה דאמרינן בכיפוי הדם (חולין דף 100.) דכוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל, והשתא האיכא ג' זהובים בשביל ברכת בורא פרי הגפן וכו'.

+ **מו"מ בקשיית התוס', והאם משלמים י' זהובים על מצוה דרבנן.**

עי' ש"ך חו"מ סי' שפ"ב ס"ק ג' ועי' קצות החושן שם ס"ק א'.

אבוקה בהבדלה

כי מטא לאבדולי קם שמעיה ואדליק אבוקה משרגא, אי"ל למה לך כולי האי, הא מנחא שרגא, אי"ל שמעא מדעתיה דנפשיה קא עבד. אי"ל אי לא שמעי ליה מיניה דמר לא הוה עבדי, אי"ל לא סבר ליה מר אבוקה להבדלה מצוה מן המוכרח.

+ **במעם דאבוקה הוי מצוה מן המוכרח.**

עי' ר"ן כ"א ע"א ד"ה לא סבר.

+ **קשיית העולם - מדוע לא השיב לו מתחילה את התרוץ האמיתי משום דלכתחילה מצוה באבוקה.**

+ **האם כשיש לו נר אין להדליק אבוקה, מצד שאין מחזיק על הנר.**

+ **בבאור מהלך הגמ'.**

עי' בתוס' **שכמרדכי** [תוס' רבינו פרץ] בשם מהר"י מקורביל, ועי' **מגן אברהם** סי' רח"ץ ס"ק ד', ובמ"ז סי' רח"צ ס"ק א' [ראיתי להזכיר], ועי' צ"ח ד"ה כי מטא.

הפסק בין קדש לשולחן עורך

תוד"ה רב אשוי וכו', ומ"מ חשיב קידוש במקום סעודה, דלענין זה לא חשיבא הגדה הפסק.

+ **אם צריך לאכול במקום קידוש לאלתר, ובמעמא דהגדה לאו הפסק.**

+ **בדמיון הפסק לענין ברכת הנהנין, לקידוש במקום סעודה.**

עי' רמ"א סי' רע"ג סעי' ג', ועי' בספר בן ידד [נדפס ב"מפרשי יד החזקה] פ"ד מברכות ה"ז, מש"כ לדון מדברי הרמב"ם שם.

בזרא נפשות על כרפס

תוד"ה רב אשוי וכו', ולמאי דפרישית דהויא הגדה הפסק, צריך לברך אחר ירקות בורא נפשות.

+ **בורא נפשות לדידן, שאנו מברכין הגפן על כל כוס וכוס.**

עי' מהרש"א בתוס', דברכת בורא נפשות תלויה אם ברכת האדמה באה להוציא גם מרור. ועי' **ביאור הלכה** סי' תע"ג סעי' ו' ד"ה ואינו מברך, בדברי הגר"א, ועי"ש בשיטת המג"א.

❖ י"ז אלול תשע"ח ❖

ק"ג ע"ב, פתח ואמר - קיד ע"ב, עולא איקלע.

❖ מסח שני ❖

❖ הבדלה אחת ❖

והאמר רב יהודה אמר רב המבדיל בין קודש לחול זו היא הבדלתו של רבי יהודה הנשיא.

ולהלן ק"ד ע"א - תנאי היא, דאיר יוחנן בנן של קדושים אומר אחת, ונהגו העם לומר שלש.

+ האם הא דמבואר בשבת ק"ג ע"ב "אמר רב אשי וכו', אמרינן המבדיל בין קודש לחול ומסלתינן סליתי, איירי בשם ומלכות לצאת חובת הבדלה, או בלא שם ומלכות ואינה הבדלה גמורה, וצריך לחזור ולהבדיל על הכוס.

עי' היטב באופן שהביא הרי"ף כ"א ע"א, את דברי רב אשי, ועי"ש בר"ן ד"ה הוה אמרינן, ומה שהביא מרש"י שבת שם ד"ה המבדיל, ועי' רא"ש סי' י"א, וקרבן נתנאל אות א'.

❖ מוצאי יו"ט שחל בשבת ❖

אבל לא במוצאי יום טוב לשבת.

וברשב"ם ד"ה "אבל לא במוצאי יום טוב לשבת. דאפרכוס יוצא וחמלך נכנס, אין דרך ללוות האפרכוס שהכל נמשכין אחר המלך.

+ יש לעיין להמבואר ברמב"ם פכ"ט משבת ה"א דדין הבדלה הוא מכא' עשה דזיכור את יום השבת לקדשו, מדוע אין חיוב הבדלה גם במוצאי יו"ט שחל בשבת מדין זכרוו ביציאתו.

עי' עמק ברכה קידוש והבדלה אות ד', ועי' אמרי דוד [להגר"ד מלינובסקי זצ"ל] ח"ב סי' י'.

❖ בנש"ק - בן תורה! ❖

דא"ר יוחנן בנן של קדושים אומר אחת וכו'. מאן ניהו בנן של קדושים, רבי מנחם בר סימאי, ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא.

+ מהו שאמרו בנן של "קדושים" בלשון רבים, והרי הקדושה היתה של רבי מנחם ברבי סימאי עצמו.

+ ביסוד "בן תורה".

עי' היטב בתוס' ד"ה דלא, ועי' לחם סתרים ע"ז נ' ע"א בתוס' ד"ה ה"ג.

+ בטעמא שדוקא רבינו הקדוש, ורי מנחם ברי סימאי בנן של קדושים, אמרו הבדלה אחת - חתם סופר ד"ה בנן.

❖ צורתא דזוזא ❖

מאן ניהו בנן של קדושים, רבי מנחם בר סימאי, ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא.

+ בקושיית תוס' בעי' נ' ע"א דה"ל, דלכא מה חסידות איכא בזה, הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול, כדכתיב אל תפנו אל האילים.

+ דיקנאות האסורות, נגעשו לעי' או אף בסתם דיוקנאות. + האם צורתא דמטבע איירי בנעישת לעי', ובטעם ההתר. + בין המתכלות לראיה.

עי' היטב בתירוק התוס' הנ"ל, ועי' תוס' שבת קמ"ט ע"א ד"ה ודיוקני, ועי' שלמי הניכורים ע"ז י"ח ע"א, מדפי הרי"ף אות א', וע"ע במאירי שבת קמ"ט ע"א ד"ה כתב המהלך, ועי' מג"א סי' ש"ז ס"ק כ"ג, באור הלכה סי' ש"ז סעי' ט"ז ד"ה ועובר.

❖ שבע הבדלות בליל יו"ט ❖

נוסח ההבדלות הנאמרות בליל יו"ט - ותבדל די אלקינו בין קודש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלה, ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת, הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך.

+ בקושיית רבינו אפרים לר"ת מדוע נהגו לומר "זאת יום השביעי מששת ימי המעשה וכו'. + א) הרי אין כאן חתימה, ב) לכאורה יש בזה כפילות לשון.

+ שיטות הראשונים בבאור מנין זו הבדלות בהבדלה שבאל' יו"ט.

עי' תוס' ד"ה בעי, ועי' בתוס' שבמרדכי ד"ה בעי, ועי' רא"ש סי' י"א, ובחלק שביארו על חוה"מ, עי' מה שהעיר במהרש"א בתוס', ועי' חתם סופר ד"ה סדר הבדלות.

❖ קידוש והבדלה - אי הכי בין יום השביעי לששת ימי המעשה נמי מעין חתימה הוא + בקושיית התוס' ד"ה בין, מדוע לא הקשו דהבדלה בין ימי המעשה לשבת לא כתיבה. + לשון קידוש הוא הבדלה - רש"ש בתוד"ה בין.

לא יפחות משלשה ולא יוסיף על שבעה

ר"א אמר רבי אושעיא הפוחת לא יפחות מג', והמוסיף לא יוסיף על ז', אמר ליה

והא מר לא תלתא אמר ולא שבע אמר.

+ צ"ב ומה בכך שאמר ארבע, סוף סוף לא פחת ג' ולא הוסיף על ז'.

+ האם כשאמר לא יפחות ולא יוסף, כלל כל מה שבנתיים או דוקא המנין האמור.

+ הוספה על פסוקי מלכויות וזכרונות ושופרות.

+ הוספה על מנין הקרואים בשבת.

עי' היטב בלשון רשב"ם ד"ה והא מר, אכן יעוי' בתוס' ד"ה אמר, ובתוספת

הסבר בתוס' שבמרדכי [רבינו פרץ], ועי' הגהות חתם סופר בשו"ע אור"ח סי'

רס"ג סעי' א', מה שעמד בזה בדברי הרמ"א שם בענין ב' נרות שבת אחד

כנגד זכור וא' כנגד שמור, ויותר הרחיב בשו"ת חתם סופר אור"ח סי' ע"ה, [ועי' הגהות הגרא"מ הורבין], ולכאורה צריך איזה תיקון בלשון תרוצו שם].

בין יום השביעי - מעין חתימה

והא מר לא תלתא אמר ולא שבע אמר, אי"ל איברא בין יום השביעי לששת ימי המעשה, מעין חתימה.

+ לפי'ז ביאתה חונתנו', אין ענין להזכירו שהרי אין שם חתימה.

+ מדוע מזכירים "בין יום השביעי וכו'" בהבדלת ליל יו"ט, והרי בהבדלת ליל יו"ט אינו סמוך לחתימה.

עי' ר"ן כ"א ע"א ד"ה בין יום, [ועי' גם בתוד"ה בעי], ועי' שו"ת חתם סופר אור"ח סי' ע"ה.

+ יש לעיין להמבואר ברמב"ם פכ"ט משבת ה"א דדין הבדלה הוא מכא' עשה דזיכור את יום השבת לקדשו, מדוע אין חיוב הבדלה גם במוצאי יו"ט שחל בשבת מדין זכרוו ביציאתו.

עי' עמק ברכה קידוש והבדלה אות ד', ועי' אמרי דוד [להגר"ד מלינובסקי זצ"ל] ח"ב סי' י'.

❖ בנש"ק - בן תורה! ❖

דא"ר יוחנן בנן של קדושים אומר אחת וכו'. מאן ניהו בנן של קדושים, רבי מנחם בר סימאי, ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא.

+ מהו שאמרו בנן של "קדושים" בלשון רבים, והרי הקדושה היתה של רבי מנחם ברבי סימאי עצמו.

+ ביסוד "בן תורה".

עי' היטב בתוס' ד"ה דלא, ועי' לחם סתרים ע"ז נ' ע"א בתוס' ד"ה ה"ג.

+ בטעמא שדוקא רבינו הקדוש, ורי מנחם ברי סימאי בנן של קדושים, אמרו הבדלה אחת - חתם סופר ד"ה בנן.

❖ צורתא דזוזא ❖

מאן ניהו בנן של קדושים, רבי מנחם בר סימאי, ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא.

+ בקושיית תוס' בעי' נ' ע"א דה"ל, דלכא מה חסידות איכא בזה, הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול, כדכתיב אל תפנו אל האילים.

+ דיקנאות האסורות, נגעשו לעי' או אף בסתם דיוקנאות. + האם צורתא דמטבע איירי בנעישת לעי', ובטעם ההתר. + בין המתכלות לראיה.

עי' היטב בתירוק התוס' הנ"ל, ועי' תוס' שבת קמ"ט ע"א ד"ה ודיוקני, ועי' שלמי הניכורים ע"ז י"ח ע"א, מדפי הרי"ף אות א', וע"ע במאירי שבת קמ"ט ע"א ד"ה כתב המהלך, ועי' מג"א סי' ש"ז ס"ק כ"ג, באור הלכה סי' ש"ז סעי' ט"ז ד"ה ועובר.

❖ שבע הבדלות בליל יו"ט ❖

נוסח ההבדלות הנאמרות בליל יו"ט - ותבדל די אלקינו בין קודש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה, בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלה, ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת, הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך.

+ בקושיית רבינו אפרים לר"ת מדוע נהגו לומר "זאת יום השביעי מששת ימי המעשה וכו'. + א) הרי אין כאן חתימה, ב) לכאורה יש בזה כפילות לשון.

+ שיטות הראשונים בבאור מנין זו הבדלות בהבדלה שבאל' יו"ט.

עי' תוס' ד"ה בעי, ועי' בתוס' שבמרדכי ד"ה בעי, ועי' רא"ש סי' י"א, ובחלק שביארו על חוה"מ, עי' מה שהעיר במהרש"א בתוס', ועי' חתם סופר ד"ה סדר הבדלות.

❖ קידוש והבדלה - אי הכי בין יום השביעי לששת ימי המעשה נמי מעין חתימה הוא + בקושיית התוס' ד"ה בין, מדוע לא הקשו דהבדלה בין ימי המעשה לשבת לא כתיבה. + לשון קידוש הוא הבדלה - רש"ש בתוד"ה בין.

י"ח אלול תשע"ח

קיד ע"ב, עולא איקלע - ק"ה ע"א,
רב חנניא בר שלמיא.

פסח שני

כלכלה להבדלה

עולא איקלע לפומבדיתא, אמר ליה רב
יהודה לרב יצחק ברי זיל אמטי ליה
כלכלה דפירי וחזי חוכי אבדיל.

+ מדוע שלח כלכלה של פירות כדי
לראות את אופן ההבדלה.

+ הבדלה למלאכה והבדלה לאכילה.

עי' לשון רשב"ם ד"ה זיל אמטי,
וצ"ב כנ"ל, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה
אמר ליה.

דבר בשם אומרו

א"ל רברבנותיה דמר וסררותיה דמר
גרמא ליה למר דלא תימא שמעתיה
מפומיה.

וברשב"ם דלא תיגמר שמעתיה
מפומיה. דרב יצחק אלא מפומיה דאבוי,
ואמרינן (יבמות דף צד.) כל תלמיד חכם
שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו
דוככות בקבר.

+ משמע דיש להזכיר גם את מעביר השמועה, ולא רק את בעל השמועה, וצ"ע מנזיר נ"ו ע"ב מבואר דא"צ להזכיר את האמצעי.
פתח עיניים להגאון החיד"א ד"ה רברבנותיה.

תפילת הדרך, ואלקי נשמה

ותימה ברכה דאלקי נשמה אמאי לא פותחת בברוך, דהא מעיקרא לא הוות סמוכה להבירתה כדאמרינן בברכות (דף ס:) כי
מתער אומר אלקי נשמה, וכן קשה מאתה הוא עד שלא נברא העולם ותפלת הדרך שחותם ואינו פותח בברוך, וי"ל לפי
שאינו ברכות אלא שבח ותפלה בעלמא.

+ צ"ב דלקמן בד"ה חוץ כתבו התוס' דברכת אשר גאלנו יש בה פתיחה וחתומה משום שיש בה שני ענינים שבח ותפילה,
ומדוע כתבו הכא דמשום תפילה א"צ לפתח בברוך.

עי' מהרש"א בתוס', ועי' חתם סופר ד"ה כל הברכות.

ברכות התורה

תוס' ד"ה חוץ וכו', וברכת לעסוק בדברי תורה והערב נא, אומר שהיא ברכה אחת, כיון שאין פותח הערב נא.

+ האם "הערב נא" היא המשך לברכת לעסוק בד"ת או ברכה בפני עצמה, ומדוע אינה פותחת בברוך.

עי' תוס' הנ"ל ועי' תוס' שבמרדכי ד"ה כל הברכות בהמשך דבריהם, ועי' שו"ע סי' מ"ז סעי' ו' ומ"ב שם.

הפסק פסוקים

תוס' ד"ה חוץ וכו', וא"ת יהללך שאחר הלל ויראו עינינו, וישתבח למה אין פותח בהן בברוך וכו'.

+ בטעמא דיהללך שאחר הלל, וישתבח אינן פותחות בברוך. + האם פסוקים שבאמצע, או קיום המצוה, מפסיקים בין הברכות.

+ מדוע הברכה שלאחר ההפטרה פותחת בברוך.

עי' היטב בתוס', ועי' מהרש"א בתוס' "בא"ד ולא הוה", ועי' בחידושי הר"ן ד"ה וברכה.

+ בטעם שברכת התורה שלאחריה פותחת בברוך - עי' תוס' ברכות מ"ו ע"א ד"ה כל.

ברכה הסמוכה לחברתה

כל הברכות כולן פותח בברוך וחותם בהן בברוך, חוץ וכו', וברכה
הסמוכה לחבירתה וברכה אחרונה שבקרית שמע וכו', ויש מהן שחותם
בברוך ואין פותח בברוך.

+ מדוע ברכה הסמוכה לחברתה אינה פותחת בברוך

(א) משום שהפתיחה בברוך בברכה הראשונה מועילה גם לשניה.

(ב) משום דחתומת הברכה הראשונה נחשבת לפתיחת הברכה השניה.

עי' היטב ברש"י ד"ה ויש מהן, ורשב"ם ד"ה יש מהן, מיהו עי'
תוס' ד"ה חוץ, ועי' תוס' שבמרדכי [רבינו פרץ], ד"ה כל הברכות
[בהמשך דבריהם] מש"כ לדון בב' הצדדים.

+ האם מועיל לסמוך ברכה, לברכה שאינה חותמת בברוך [כגון תפילת
הדרך לשהכ"ל].

לכאורה נדון זה תלוי בהנ"ל, עי' תוס' שבמרדכי הנ"ל, ועי' שיטה
מקובצת כתובות ח' ע"ב, בשם תלמידי רבינו יונה.

וע"ע בהציבי ציונים לברכות י"ב ע"א בענין [אהבה רבה דאנשי
משמר].

+ האם מועיל לסמוך כל ברכה לכל ברכה, או דוקא באופן שיש שייכות
בין הברכות.

+ מדוע ברכת הקידוש פותחת בברוך ואינה נחשבת סמוכה לברכת הגפן.

עי' חידושי הר"ן סוד"ה וברכה, [מיהו יעו' בירושלמי שהביאו התוד"ה חרץ], ועי'
דבר שמואל ד"ה עוד יש לחקור.

+ משמע דיש להזכיר גם את מעביר השמועה, ולא רק את בעל השמועה, וצ"ע מנזיר נ"ו ע"ב מבואר דא"צ להזכיר את האמצעי.
פתח עיניים להגאון החיד"א ד"ה רברבנותיה.

ק"ה ע"א, רב חנניא בר שלמיא -
בעא מיניה רבינא מרב נחמן.

פסח שני

כשם שהשבת קובעת למעשר

ברשב"ם ד"ה כשם שקובעת למעשר.
פירוש אכילת עראי דשבת חשבי
אותה קבע למעשר במסכת ביצה (דף
לד:) משום דהוי עונג אפי' סעודת כל
שהוא דידה קבע הוא, ואין אוכלין
בשבת אפילו עראי מתבואה שלא
נגמרה מלאכתה למעשר, אלא אם כן
עיסר מערב שבת.

+ צ"ב, בדברי רשב"ם שכתב שההוכחה
מתבואה שלא נגמרה מלאכתה, והרי
מסקנת הגמ' ביצה, דשבת קובעת דוקא
בדבר שנגמרה מלאכתה.

+ בבאור הוכחת הגמ' ממעשר לשבת.

ע"י הנחות מהר"ב רנשבורג על
הגליון כאן, וע"י עמק ברכה קידוש
והבדלה אות א', וע"י בהציוני ציונים
לביצה ל"ד ע"ב [יום טוב שני] בענין
"שבת מהו שתקבע".

וע"י בהציוני ציונים [וביו"ט שני]
בביצה שם ל"ד ע"ב ל"ה ע"א, בכמה
ענינים השייכים לנדון "שבת קובעת
למעשר".

אין מפסיקין להבדלה

סבור מינה כי היכי דקבעה לקידוש כך
קבעה להבדלה, אמר להו רב עמרם הכי
וכו'.

+ פלוגתא הראשונים האם הא
דאין מפסיקין להבדלה הוא אפילו בודאי חשיכה, או רק בספק חשיכה, אבל בודאי חשיכה מודה
רב.

ע"י רא"ש סי' י"ב בשם בעל העיטור, ומה שתמה עליו הרא"ש שם, וכשיטת העיטור זו נקטו הפוסקים בדעת הר"י
[כ"א ע"ב], ע"י בית יוסף סי' רצ"ט סעי' א' ד"ה אבל אם, ומיהו ע"י צ"ח ד"ה לקידוש.

סעודה שלישית בין השמשות

אמר להו רב עמרם, הכי אמר רב לקידוש קובעת ולא להבדלה קובעת, והני מילי לענין מיפסק דלא מפסקין [וגי' תוסי -
והני"מ דאכלו ושתו מעיקרא].

+ פלוגתא הראשונים בקביעות סעודה במוצאי שבת בין השמשות.

+ האם משה רבינו נפטר בשבת.

ע"י תוס' ד"ה והנ"מ, מה שהעיר ר"ת בענין איסור אכילה בשבת בין השמשות ושכעס על רבינו משולם, וע"י רא"ש
סי' י"ג מרב שלום גאון, ומיהו יעו"י שם ברא"ש מה שהשיב רבינו משה לר"ת, וע"י בקרבן נתנאל אות כ'.

שבת קבעה נפשה

רב חנניא בר שלמיא ותלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא, וקאי עליהו
רב המנונא סבא, אמרו ליה זיל חזי אי מקדיש יומא נפסיק וניקבעיה
לשבתא, אמר להו לא צריכיתו שבתא קבעה נפשה, דאמר רב כשם
שהשבת קובעת למעשר כך שבת קובעת לקידוש.

+ שיטות הראשונים בבאור נדון קביעות דשבת, ומו"מ באופן פשיטות
הנדון ממעשר.

א) שיטת רש"י ורשב"ם - תלמידי רב הסתפקו האם בעינן אכילה
לשם שבת, ואם כן הסועד מערב שבת צריך לעקור השולחן. ופשט
להם רב חנניא דחשיבות השבת קובעת וממילא כל אכילה בשבת
היא לשם שבת, [וסגי בפריסת מפה] וכפי שמצינו שקובעת אכילת
עראי בשבת לענין מעשר. ע"י בכל דבריהם, וע"י חידושי הר"ן מש"כ
לפרש ע"פ דרך הרשב"ם.

ב) שיטת הר"ף - תלמידי רב הסתפקו האם בעינן לקבוע סעודת
שבת דוקא אחר צאת הכוכבים, או דכבר בבין השמשות ניתן לפרוס
מפה ולקדש ופשט להם רב חנניא דמשפך חשיכה קובעת שבת
עצמה, כדמצינו במעשר שנקבע בבין השמשות.

ע"י ר"ף כ"א ע"ב, ועי"ש מה שתמה בעל המאור בשיטתו, דשבת
קובעת למעשר משתחשך, ועי"ש במלחמות, ובר"ן ד"ה פוק חזי
וכו', בבאור שיטת הר"ף ע"פ הגי' גירסת נה יומא [עי"ש בהשגות
הראב"ד על המאור אות א'], מיהו יעו"י ברא"ש סי' י"א, ועי"ש
בהמשך הר"ן, והר"ז הלוי וכו', בישוב שיטת הר"ף.

+ צ"ע, מה מקום להסתפק אם יוכל לקדש משקיפת החמה, הלא ודאי
שניתן לקדש מפלג המנחה.

צל"ח ד"ה אמר להו.

ג) שיטת בעל המאור - שם כ"א ע"ב, תלמידי רב הסתפקו האם
צריכים לחשוש ולקדש מתחילת בין השמשות או שיוכלו להמתין עד
הלילה, ופשט להם רב חנניא ממעשר דקובע בצאת הכוכבים, וה"ה
לקידוש יכולים להמתין עד הלילה. וע"י מלחמות ור"ן הנ"ל

***
* כ"ב אלול תשע"ה *
***

ק"ה ע"א, בעא מיניה רבינא מרב נחמן - ק"ו
ע"א, ת"ר זכור את יום השבת.

***
* פסח שני *
***

*** ויכולו ביום ***

הכא נמי מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל
היום כולו.

+ מי"מ אין אומר בשחרית "ויכולו" ובטעמא.

מאירי ד"ה מי שלא קידש, בית יוסף סי' רע"א
סעי' ח' בשם "ארחות חיים".

*** כבוד יום ***

רשכ"ם ד"ה כבוד יום וכבוד לילה. אם אין לו יין
הרבה לסעודה, או מיני מגדים ינחים עד היום.

+ מדוע הדגיש רשכ"ם מיני מגדים, ולא בבשר ודגים
משובחים וכיוצא.

+ האם גם באופן שיש לו הרבה מינים, יש להרבות
בכבוד היום יותר מכבוד הלילה, או רק כשאין לו
לשניהם אמרינן דיום עדיף.

עי' רש"י ד"ה כבוד יום, ובהגה"ה שעל הגליון,
וכג"י שלפנינו כן הגי' במאירי ד"ה כבוד יום, ועי'
ים של שלמה גיטין פ"ד סי' נ"א, ועי' מש"כ בזה
בערוך השולחן סי' רע"א סעי' ט', ועי' מש"כ שם
לבאר דקדוק דברי הוזהר שהביא המג"א ס"ק ד'.

*** ברכת המזון על הכוס ***

וש"מ ברכה טעונה כוס.

+ הלכתא דברכת המזון טעונה כוס, בשלשה וביחוד.

עי' תוס' ד"ה שמע מינה ברכה, ועי' רא"ש סי'
י"ד, ועי' מור סי' קפ"ב. אכן יעוי' ברמב"ם הלכה
ט"ו, ועי"ש בהגהות מיימוניות אות ס', ועי' בית
יוסף וב"ח ריש סי' קפ"ב.

ועי' בעל המאור ברכות ל"ט ע"א מדפי הרי"ף,
וברמב"ן במלחמות שם ובהשגות הראב"ד שם, וברא"ש ברכות פ"ח סי' ב'.

+ מו"מ בשיטת הטור דכשאר לו כוס ימתין מלאכול - עי' מגן אברהם שם ס"ק א', ועי"ש בנתיב חיים על המג"א, ובפרי מגדים אשל אברהם ס"ק א'.

*** קידוש לילה וכבוד יום ***

ואם אין לו אלא כוס אחד אומר עליו קידוש היום, מפני שקידוש היום קודם לכבוד יום.

+ באיזה אופן עדיף לקדש על הפת, כדי שיוכל לקנות לכבוד יום - עי' ביאור הלכה סי' רע"א סעי' ג' ד"ה מוטב.

*** כוס פגום ***

רבי יעקב בר אידי קפיד אחצבא פגומא, רב אידי בר שישא קפיד אכסא פגומא, מר בר רב אשי קפיד אפילו אחביתא פגומתא.

+ האם אין לברך על כוס פגומה אפילו בשעת הדחק שיש לו רק כוס פגומה.

עי' רשכ"ם ד"ה קפיד אכסא, ובתוס' ד"ה קפיד, ובתמיהת התוס' עי' קרבן נתנאל סי' י"ד אות פ', מדברי הרא"ש בברכות פ"ח סי' ב'.

+ באופן תיקון פגומת הכוס.

עי' רא"ש סי' י"ד, וקרבן נתנאל אות ק', שו"ע סי' קפ"ב סעי' ב'.

+ הטעם שפגימה פוסלת, גדר הפסול של פגימה, והטעם שמועיל תיקון לפגימה.

עי' מגן אברהם סי' קפ"ב ס"ק י', שמדמה פגימת כוס לפגימת המזבח, ועי"ש בהגהות חתם סופר, ומש"כ לרדן בתיקון ע"י מים. וע"ע
בערוך השולחן סי' קפ"ב סעי' ד' ח'.

+ להרמב"ם דבהמ"ז א"צ כוס, האם באופן שמברך על הכוס צריך שלא יהיה פגום.

עי' ערוך השולחן סי' קפ"ב סעי' ר', מש"כ לדייק בלשונות הרמב"ם.

+ האם קידושא רבא שרי גם בכוס פגום, שהרי יסודו ברכת הנהנין, או דנחשב כברכת חובה לקידוש שחרית, ופוסל בו פגימה.

עי' רשכ"ם ד"ה קפיד אכסא פגימא, לענין ברכות הנהנין, ועי"ד מאירי ד"ה השישי.

תשלומין בקידוש והבדלה

בעא מיניה רבינא מרב נחמן בר יצחק, מי שלא קידש בערב שבת מהו שיקדש
והולך כל היום כולו, אי"ל מדאמרי בני רבי חייוא מי שלא הבדיל במוצאי שבת
מבדיל והולך כל השבת כולו, הכא נמי מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך
כל היום כולו.

+ "מי שלא קידש", בשוגג או אף במזיד.

+ האם מה שיוכל לקדש ביום הוא מדין תשלומין, או דומן קידוש הוא כל היום, א"ל
שלכתחילה יש לקדש בלילה.

+ חיוב קידוש, בקטן שהביא ב' שערות באמצע שבת, ושומה שנתרפא בשבת.

עי' מאירי ד"ה מי שלא קידש, ועי' מור סי' רע"א סעי' ח', שהביא פלוגתת
רב עמרם והרמב"ם פרק כ"ט משבת ה"ד, ועי"ש בב"ח סי' רע"א, ועי'
מנחת חינוך מצוה ל"א אות ט', ועי' עמק ברכה קידוש והבדלה אות ב'.

*

+ וכן יש לדון לענין הבדלה, וכאשר מדמה הגמ' דין מי שלא קידש למי שלא הבדיל.

+ מי שהיה אונן במוצ"ש, אם מבדיל ביום ראשון.

עי' רא"ש ברכות פ"ג סי' ב' שהביא מחלוקת רבינו יהודא ומהר"מ
מרומנובורג ועי' קהלות יעקב ברכות סי' ט' וע"ע קובץ שעורים כ"ב אות
מ"ח.

+ הבדלה במוצאי ת"ב כשהל' ת"ב ביום א'.

עי' רא"ש שלחי תענית סי' מ' פלוגתת בה"ג והרמב"ן, ועי"ש בסוף הסימן
שדן אי דמי לאונן.

*

+ בטעם שבהבדלה פסק השו"ע סי' רצ"ט סעי' ו', דיבדיל ביום א' דוקא בשכח, ואילו
בקידוש פסק סי' רע"א סעי' ח' אף במזיד.

שו"ת חתם סופר או"ח סי' י"ז.

*

+ חוליה האוכל ביוה"כ ביום, האם יקדש.

עי' מגן אברהם סי' תרי"ח ס"ק י', ועי"ש בהגהות הגרעק"א שתמה דבקידוש
היום לא שייך ברכה לבטלה, ועי' עמק ברכה קידוש והבדלה אות ב' משה
שתמה מסוגיין.

※ כ"ג אלול תשע"ה ※

ק"ו ע"א, ת"ר זכור את יום השבת - אמר רב ברונא.

※ פסח שני ※

※ זכרהו ※

ה"ק זכור את יום השבת לקדשו, וזכרהו על היין בכניסתו.

+ מניין שזכירה דקידוש היינו כפה ולא פגי בלב.

+ מדוע אין צריך לקרא פרשת שבת מס'ת בזכירת מעשה עמלק.

ע"י שאנת אריה סי' י"ג, ד"ה ולכאורה יש לי להביא, הביאו המנחת חינוך מצוה ל"א אות א', וע"י קרן אורה ברכות פרק א' ד"ה ואידי דאיינין במצות זכירה.

+ נוסח הקידוש מדאורייתא.

+ המשנה מהנוסח שתקנו חכמים, אם יצא קידוש דאורייתא.

ע"י מנחת חינוך מצוה ל"א אות ג', ויש לעיין מדברי הגרעק"א בשו"ת קמא סי' ד'.

※ בכניסתו ※

ה"ק זכור את יום השבת לקדשו, וזכרהו על היין בכניסתו.

+ מנין שניקר הקידוש הוא בכניסתו.

ע"י רש"י ורשב"ם ד"ה לקדשו, וע"י ר"ן כ"א ע"ב ד"ה זכרהו, וע"י מהר"ם חלאווה ד"ה ועוד עיקר, [ועי"ש בדברי המהדיר שציין לרמב"ן פרשת יתרו כ' ח'].
+ המקדש מבעוד יום האם יוצא ידי חובת קידוש דאורייתא.

ע"י מנחת חינוך מצוה ל"א אות ח', וע"י ביאור הלכה סי' רע"א סעי' א' ד"ה מיד.

※ קידושא רבא ※

אין לי אלא בלילה כיום מנין ת"ל זכור את יום השבת, כיום מאי מברך אמר רב יהודה בפה"ג, רב אשי איקלע למחזא אמרו ליה ליקדיש לן מר קידושא רבה.

+ קידוש היום מדרבנן, וקרא אסמכתא - ר"ן כ"ב ע"א ד"ה אין לי אלא בלילה.

+ בטעם שנקרא קידוש היום "קידושא רבה" - ע"י רשב"ם ד"ה קידושא רבא, אכן יעוי' בר"ן כ"ב ע"א ד"ה אין לי אלא בלילה.

+ במה ניכר בברכת היין דמקדש את השבת. + שירה בשתיית יין.

ע"י רשב"ם ד"ה אמר רב יהודה, וביתר ביאור בר"ן הנ"ל, וע"י לשון השאלילות פרשת יתרו שאליתא נ"ד.

+ טעמימה קודם קידושא רבה - ע"י פלוגתת הרמב"ם והראב"ד פרק כ"ט משבת ה"י, ועי"ש במגיד משנה.

※ מאי ניהו קידושא רבה ※

רב אשי איקלע למחזא, אמרו ליה ליקדיש לן מר קידושא רבה, הכו ליה, סבר מאי ניהו קידושא רבה, אמר מכדי כל הברכות כולן בפה"ג אמרי ברישא, אמר בפה"ג ואגיד ביה, חזייה ליהוא סבא דנחין ושת, קרי אנפשיה החכם עיניו בראשו.

ואגיד ביה. האריך בו לדעת אם יסרבה אחד מהם לשתות ובכך יבין דבורא פרי הגפן רגילין לומר ותו לא שאם לא כן היה אומר לו [לקדש] קידוש גדול של לילה כמנהגן.

+ היתכן שעלתה בדעתו ש' רב אשי לנהוג כמנהגן, והא כיון דלא נתקן ביום הוי ברכה לבטלה.

+ ספרדי שהוא ש"ץ בבית כנסת אשכנזי, האם יברך על הל"ל בראש חודש.

ע"י הגרא"מ הורביץ ברשב"ם, וע"י הערות הגריש"א משו"ת חיים שאל סי' צ"ט.

※ חלוקה מכוס המקדש ※

חזייה ליהוא סבא דנחין ושת.

+ האם יש צורך לחלק לב"ל המסובין מכוס המקדש, והאם יש להוכיח כן מעובדא דהאי סבא.

ע"י תוס' ד"ה הוה גחין, אכן יעוי' ברא"ש סי' ט"ז.

※ תשלומי ברכת הנר ※

א"ר יעקב בר אידי אבל לא על האור.

+ בטעמא דאין מברכין על האור אלא במוצאי שבת, ואינו בתשלומין.

ע"י רשב"ם ד"ה אל לא על האור, וע"י מש"כ לרדן בזה הגרא"מ הורביץ ברשב"ם.

זכרו ביין לבנון - קידוש על הכוס

ה"ק זכור את יום השבת לקדשו וזכרהו על היין בכניסתו.

+ האם קידוש על היין דאורייתא, או דרבנן.

ע"י תוס' ד"ה זכרהו, וע"י מה שהביאו מנזיר ג' ע"ב, והגדון תלוי באופן פירוש לשנא דגמא "מושבוע ועומד מהר סיני", אי בתמיה או בניחותא ע"י במפרש [רש"י] שם ד' ע"א ד"ה והרי מושבע, וע"י תוס' נזיר ד' ע"א, ד"ה מאי היא. ע"י מהרי"ע"ן בתוס' כאן. וע"י רמב"ם פרק כ"ט משבת ה"ו, ופ"ז מנזירות הלכה י"א. וע"י חידושי הגרעק"א סי' רע"א על המג"א ס"ק א', וע"י מה שהאריך בשאנת אריה סי' ס'.

+ האם הטעימה מן הכוס דאורייתא.

+ קידוש על היין ביה"ב שחל בשבת.

ע"י מה שצדדו התוס' בסוף דבריהם, וע"י הגהות הגרא"מ הורביץ בתוס'.

*** כ"ד אלול תשע"ח ***

ק"ו ע"א, אמר רב ברונא - ק"ז
ע"א, אמרי ליה מר ינוקא ומר
קשישא.

*** מסח שני ***

*** טעה ונטל ידיו ***

אמר רב ברונא אמר רב, הנוטל ידיו לא
יקדש וכו'.

+ שכח ונטל ידיו כיצד יקדש.

ד + בשיטת הרמב"ם בבאור הסוגיא.

ע' רמב"ם פכ"ט משבת ה"ט וה"י,
ועי"ש במגיד משנה, ועי' מה שדקדק
בדברי המ"מ בערוך השולחן סי'
רע"א סעי' ל"א ל"ב.

*** קידושא רבא על פת ***

זימנן דחביבא עליה ריפתא מקדש
אריפתא.

+ האם גם קידושא רבא אפשר לקדש על
פת.

ע' השנת הראב"ד פכ"ט משבת ה"י,
ועי' משנה ברורה סי' רפ"ט ס"ק י'.

*** טעם אינו מקדש ***

רב הונא אמר רב, טעם אינו מקדש.

+ האם לא יקדש כלל בליא שבת.

+ צ"ע האם מי שאכל שום וריחו נודף
ישוב ויאכל שום.

ע' רשב"ם ותוס' ד"ה טעם, אכן
יעוי' במהר"ם חלאווה ד"ה אמר רב
הונא בשם הראב"ד, ועי' היטב בבבלי
המאור כ"א ע"ב.

*** טעם מבדיל ***

בעא מיניה רב חנא בר חיננא מרב
הונא טעם מהו שיבדיל, אייל אני אומר
טעם מבדיל, ורב אסי אמר טעם אינו
מבדיל.

+ בשיטת הב"ה ד"טעם מבדיל" דוקא
בשנוכח בליא, אבל בנזכר ביום אי אינו
מבדיל.

ע' מור סי' רצ"ט בשם בה"ג ומה
שתמה עליו, ועי' ערוך השולחן סעי'
ט"ז, ועי' עמק ברכה קידוש והבדלה
אות ה'.

נטילת ידים קודם קידוש ודין קידוש על הפת

אמר רב ברונא אמר רב, הנוטל ידיו לא יקדש. אמר להו רב יצחק בר
שמואל בר מרתא, אכתי לא נח נפשיה דרב שכחנינהו לשמעתתיה,
זמנן סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב, זימנן דחביבא עליה ריפתא
מקדש אריפתא, זימנן דחביבא ליה חמרא מקדש אחמרא.

+ תמצית שיטות הראשונים בבאור דברי רב ברונא, ודחייתו של רב יצחק
בר שמואל.

+ נפ"מ בין השיטות לדין נטילת ידים קודם קידוש, ואי שרי לקדש על
הפת.

(א) שיטת רשב"ם

הנוטל ידיו לא יקדש בעצמו, אלא ישמע מאחר, דברכת הקידוש הוי
הפסק בין נטילה לאכילה.

תשובת רב יצחק ממה שראינו את רב שנטל ידיו וקידש על הפת
ואכל פת, הרי שהקידוש לא הוי היסח הדעת והפסק.

+ ועי' תוס' ד"ה מקדש מש"כ לדקדק בשיטת רשב"ם, ועי' רא"ש סי'
י"ז, מש"כ ליישב את שיטת רשב"ם.

(ב) שיטת רבינו תם

הנוטל ידיו לא יקדש דכיון דסבר רב דא"צ קידוש במקום סעודה,
אם כן יש לחוש שמא יצא אחר הקידוש והוי הפסק.

תשובת רב יצחק דראינו לרב שהיה נוטל ידיו קודם קידוש על היין,
על דעת לאכול מיד, ולא חשש להנ"ל.

+ לפי"ז לדידן דבעינן קידוש במקום סעודה בודאי שאפשר ליטול
קודם קידוש, והיא דעת הרמ"א בסי' רע"א סעי' י"ב

+ לדעת ר"ת אין אופן לקדש על הפת לכו"ע.

(ג) שיטת הר"ף ע"פ הר"ן

הנוטל ידיו לא יקדש על היין דנראה כנוטל ידיו לפירות, ועל הפת
לא יקדש דאין מקדשין על הפת.

תשובת רב יצחק דחזינן לרב דמקדשין על הפת, ולכן הנוטל ידיו
יקדש דוקא על הפת.

(ד) שיטת בעל המאור

הנוטל ידיו לא יקדש דכיון שנטל ידיו נראה כרוצה לאכול בלא
קידוש, והוי כטעם להשיטות שאינו יכול לקדש

תשובת רב יצחק כיון שראינו את רב שפעמים קידש על פת, אם כן
הנוטל ידיו אין זה זלזול בקידוש, ולכן יכול לקדש גם אחר נטילה
בין על היין בין על הפת.

(ה) שיטת הראב"ד (בהשגות על בעה"מ)

הנוטל ידיו לא יקדש על היין, דכיון שגילה בדעתו שרוצה לקדש
על הפת, הא דקי"ל כבית הלל דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלים
לידיים.

תשובת רב יצחק דחזינן לרב דאע"פ שנטל ידיו, כשראה היין והפת
מול עיניו פעמים קידש על היין, ואמנם לענין נטילה אפשר שחזר
ונטל אחר הקידוש כב"ה.

❖ כ"ה אלול תשע"ה ❖

ק"ז ע"א, אמרי ליה מר ינוקא ומר קשישא - סמוך למנחה:

❖ פסח שני ❖

❖הבדלה דשיכרא לאמימר❖

אמרי ליה מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי, זימנא חדא איקלע אמימר לאתרין, ולא הוה לן חמרא, אייתינא ליה שיכרא, ולא אבדיל, ובת טוות. למחר טרחנא ואיתינא ליה חמרא ואבדיל, ומעים מדי. לשנה תו איקלע לאתרין, לא הוה לן חמרא אייתינא שיכרא, אמר אי הכי חמר מדינה הוא, אבדיל ומעים מדי.

+ צינן, אחרי שראו שאנו רוצה להבדיל על שכר, מדוע ניסו בשנה השניה להביא שוב שכר.

+ בדקדוק הלשון, שבשנה ראשונה אמרו - "אייתינא להי", ובשנה שניה אמרו רק "אייתינא".

רש"ש ד"ה לשנה.

❖חמר מדינה❖

לשנה תו איקלע לאתרין, לא הוה לן חמרא, אייתינא שיכרא, אמר אי הכי חמר מדינה הוא אבדיל וכו'.

+ האם הא דיוצאין בחמר מדינה דוקא באופן שאין שם יין.

עי' רשב"ם ד"ה חמר מדינה, ומה נחשב שאין שם יין עי' רא"ש סי' י"ז.

+ האם שם "חמר מדינה" נקבע, משום שאין שם יין.

דו"ק היטב בלשון הטור סי' ער"ב סעי' ט', ועי' מהרש"א ברשב"ם ד"ה מקדש אשיכרא אשיכרא, ויש לעיין, ועי' ביאור הלכה סי' ער"ב ט' ד"ה שמקדשין, בשיטת הרמב"ם.

+ האם דוקא כשאין שם יין תמיד, או מני שבתקופה זו אין יין.

עי' מגן אברהם שם ס"ק ו', ועי"ש בפרי מגדים אשל אברהם ס"ק ו', מעובדא דאמימר.

❖קידוש בשכר❖

בעא מיניה רב הונא מרב חסדא, מהו לקדושי אשיכרא, אמר השתא ומה פירוומא ותאינו ואסני, דבעאי מיניה מרב, ורב מרי חיאי, ורבי חיאי מרבי, ולא פשט ליה, שיכרא מיבעיא. סבור מינה קדושי הוא דלא מקדשין עילויה אבל אבדולי מבדלינן, אמר להו רב חסדא הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו כך אין מבדלין עליו.

+ קידוש בשכר, באופן שיש שם יין ובאופן שאין יין.

עי' רשב"ם ד"ה מהו לקדש אשיכרא, ועי' רא"ש בהמשך סי' י"ז מש"כ לדון בזה לענין הלכה, ועי' רש"ש ד"ה מקדש אשיכרא.

ועי' רמב"ם פכ"ט משבת הלכה י"ז, וביאור שיטתו עי' טור סי' ער"ב סעי' ט', ובית יוסף שם, ובב"ח שם אות ט'.

❖שמחה בשכר❖

לוי שדר ליה לרי שיכרא בר תליסר מגני, טעמיה הוה בסים טובא, אמר כגון זה ראוי לקדש עליו, ולומר עליו כל שירות ותושבחות שבעולם.

+ מדוע הוסיף רבי ואמר, דראוי לומר עליו שירות ותשבחות.

+ האם ניתן לקיים שמחת יו"ט בשכר.

עי' דברים נפלאים בזה בגליוני הש"ם ד"ה ולומר עליו נויש להתבונן על דרך זו, מדברי הרי"ף כ"ב ע"א, שהביא בהא דלהלן "ת"ר אין מקדשין אלא על היין ואין מברכין אלא על היין" וברי"ף נוסף "ואין אומרין שירה אלא על היין", שלכאורה אין ענינו לכאן, ועי'.

❖שכר בברכת המזון❖

ת"ר אין מקדשין אלא על היין, ואין מברכין אלא על היין, אטו אשיכרא ואמאי מי לא מברכין עליוהו שהכל נהיה בדברו, אמר אביי הכי קאמר אין אומרים הבא כוס של ברכה לברך, אלא על היין.

גירסת ר"ח והרי"ף - והני מילי דלא קבע סעודתא עילויה, אבל קבע עילויה לית לן בה.

+ ברכת המזון על שכר, ואם מועיל לזה קביעות.

עי' רשב"ם דמחק להא דקבע עילויה, ועי' רא"ש סי' י"ז, שביאר טעמו, ומ"מ לענין ברכהמ"ז כתב דלא גרע מהבדלה ועי' שו"ע סי' קפ"ב סעי' ב'.

מעיימה מכוס של ברכה

ממעיימת יין כל שהוא, רי יוסי בר יהודה אומר מלא לוגמא, אמר רב הונא אמר רב, וכן תני רב גידל דמן נרש, המקדש ומעם מלא לוגמא יצא, ואם לאו לא יצא.

+ פלוגתת הראשונים, אם יש לשותות "מלא לוגמיו" שהוא יותר מרביעית, או "כמלא לוגמיו" שהוא פחות מרביעית.

עי' תוס' ד"ה אם, והכי כתב השו"ע סי' רע"א סעי' י"ג, ומיהו הרמב"ם פכ"ט משבת הלכה ז', כתב "מלא לוגמיו" בסתם, ועי' רא"ש סי' י"ח בשם רב עמרם ורב צמח, ועי' ביאור הלכה סי' רע"א סעי' י"ג ד"ה והוא רובו.

+ אם שתיית שנים מצטרפת ל"מלא לוגמיו", ובטעמא.

עי' רא"ש סי' י"ח.

+ שיעור מעיימת קמן או "עוג מלך הבשן" מקידוש.

עי' ר"ן כ"ב ע"ב ד"ה אם טעם, ומש"כ לחלק בין שתיה ביוה"כ לקידוש, ועי' מאירי ד"ה שיעור טעימת, ומיהו יש לעיין לפי סברת הרא"ש דלעיל. ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה המקדש.

+ שיעור שתיה כדי כוסות כמלא לוגמיו או ברביעית.

+ גדר שתיית כוס של ברכה, וגדר שתיית די כוסות.

עי' ר"ן כ"ב ע"ב סוד"ה אם טעם, ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז מחמץ ומצה ה"ט ד"ה והנראה לומר, בחילוק לשונות הרמב"ם בזה.

*** כ"ו אלול תשע"ח ***

ק"ז ע"א, סמוך למנחה: - ע"ב, אמר רבי (יוסי) אבל מטביל הוא במיני תרנימא.

*** פסח שני ***

*** מנחה ***

סמוך למנחה.

+ בטעמא דנקראת תפילת המנחה בשם "מנחה", והרי עם כל קרבן קריבה "מנחת נסכים".

ע"י תוס' ד"ה סמוך, ועי' מש"כ הגר"פ על הגליון בשם אבודרהם, ועי' צ"ח בתוס', ונתאר בס"ד עוד ע"ד הדרוש, בדרוש המצורף.

*** אביעאי דמנחה ***

איבעיא להו סמוך למנחה גדולה תנן, או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן. סמוך למנחה גדולה תנן, ומשום פסח דילמא אתי למימשך ואתי לאימנוגי מלמיעבד פסחא, או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן ומשום מצה, דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה.

+ פלוגתא הראשונים בפשיטות הבעיה, וכיצד יש לנהוג להלכה.

ע"י רא"ש סי' י"ט, אכן יעוי' בר"ן כ"ג ע"א ד"ה ואביעאי, ועי' בחידושי אנשי שם שם אות א', ועי' שו"ת חתם סופר או"ח סי' ע"ו ד"ה שלישית.

*** מצות אכילה בפסח ***

תוסי' ד"ה דילמא וכו', ועוד י"ל דאין לו לקרותו רשע כיון שקיים מצות פסח, אע"פ שלא קיים מצות אכילה, דאכילת פסחים לא מעכבא.

+ יש לעיין דסו"ס הרי מבטל עשה.

+ בגדר חיוב אכילת הפסח.

+ המבטל עשה אם נקרא רשע.

ע"י גבורות ד' למהר"ל מפראג פרק מ"ח, ועי' מנחת חינוך מצוה ו' אות י"ב, ועי' רש"ש בתוס', והגר"מ הורבין בתוס'.

*** אגריפס ***

תוסי' ד"ה אפי' אגריפס המלך. פי' רשבי"ם מלך כשר ומבני חשמונאי היה ולא דק וכו'.

+ בבאור רשבי"ם, ויחס אגריפס.

ע"י מהריע"ב"ן בתוס'.

ישרים דרכי ד' - פסח באכילה גסה

או דילמא סמוך למנחה קטנה תנן, ומשום מצה דילמא אתי למיכלה למצה אכילה גסה.

בנזיר כ"ג ע"א, ובהוריות י' ע"ב, "א"ר יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ד' וכו', משל לשני בנ"א שצלו פסחיהם אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה וכו'".

+ בפירוש אכילה גסה, ואימתי חשיבא אכילה ואימתי לא חשיבא אכילה.

+ גדר אכילה גסה בפסח וביוה"כ.

+ אכילה גסה באכילת קדשים ובפסח.

+ בין אכילה גסה לאכילה על השוכע.

ע"י תוס' ד"ה דילמא, ועי' ר"ן כ"ג ע"א ד"ה דילמא, וע"ע בר"ן לעיל י"ט ע"א מדפי הרי"ף ד"ה לא יאכל.

ועי' רש"י הוריות י' ע"ב ד"ה לשם, ועי' תוס' הרא"ש הוריות ד"ה ואחד. מהרש"א בהוריות שם בח"א ד"ה פסח, ועי' תוספות נזיר דף כ"ג ע"א (ד"ה פסח), תוס' יבמות דף מ' ע"א ד"ה אכילה, ובתוס' ישנים שם (אות א'), תוס' ב"ק ק"ו ע"א (ד"ה אכילה), ועי' קרן אורה יבמות מ' ע"א ד"ה הכא מאי, אכן יעוי' בבית הלוי ח"ג סי' נ"א אות ג'.

+ בבאור הרמב"ם בפ"ו מחמין ומצה הי"ב, דאיסור אכילה בערב פסח כדי שיאכל מצה לתאבון, ולא הזכיר אכילה גסה.

מרומי שדה ד"ה והנה מה, ויש להתבונן עפ"ז בבאור דברי רשב"ם לעיל צ"ט ע"ב ד"ה לא יאכל, ועי' רש"ש שם.

***

+ אכילה גסה ושלא כדרך הנאה לענין איסורים.

ע"י ר"ן הנ"ל, ועי' משנה למלך פ"ה מיסודי התורה ה"ח, ועי' בספר קובץ שם, ועי' קרן אורה נזיר דף כ"ג ע"א בתוד"ה פסח.

***

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

אכן מתחילה ראוי ליתן לב בעיקר דברי הרשב"ם, בשייכות דורון עם ענין "נחה" ד"לך נחה את העם".

ואשר יראה בחסד ד' בהסברת הדברים, דהנה בר"ה ט"ז ע"א - "תניא א"ר יהודה משום ר"ע, מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח, מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה".

וכבר עמדו בזה רבים, דדסוגיא זו צריכה עיון, דלכאורה נראה כל ענין ההקרבה כמשמשינן את הרב ע"מ לקבל פרס. וביותר הדבר צ"ב עפ"י יסוד הרמב"ן בפרשת ויקרא ע"ש.

אכן יראה בס"ד שאין כאן קושיא כלל. דהנה יעוי' בריטב"א בר"ה שם ד"ה למה תוקעין [וכ"ה במהר"ץ חיות בר"ה שם], בקושיית הגמ' "למה תוקעין", ותמהה הגמ' על הקושיא, "למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו", [עד דמסיק דקושייתו מפני מה תוקעין במיזבש ובמעומד]. וכתב המהר"ץ חיות, דאע"פ דמציינו במקומות רבים שבררו חז"ל טעמא דקרא, וא"כ מאי מתמה הגמ' "רחמנא אמר תקעו", דנימא דשאלתו היתה לידע הטעם. וכתב, דאי משום שרצה לידע הטעם הו"ל למימר "מפני מה" ולא "למה", עיי"ש. ומתבאר דלשון למה הוא כשמקשה מה צורך, וע"ז ענו דליכא למשאל כן דהא רחמנא אמר. אכן לשון "מפני", באורו "מה טעם".

ומעתה מבואר היטב נידון דידן, דהרי שאלת הגמ' היתה מפני מה מקריבין עומר היינו מה טעם ציוה הבורא להקריבה זו, לא למה אנו מקריבים. וא"כ בודאי שחובת ההקרבה היא בלתי לד' לבדו, ויסוד הקרבן הוא קרבה ואחדות, ולא זולת זה כמש"כ הרמב"ן שם. אלא שטעם הציווי הוא, כי הקב"ה בטובו רוצה להשפיע הטובה לישראל, ובשכר שיקריבו לפניו קרבנות באופן היותר ראוי תתברך להם התבואה, וע"כ זיכה את ישראל להקריב את העומר בזמן הזה. אבל אין הקרבת ישראל על מנת לקבל פרס כלל.

ובזה יתבאר מה שלכאורה יש בדברי הגמ' שפת יתר, שהלא די היה לומר "מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח, כדי שתתברך התבואה שבשדות שהפסח זמן תבואה", ומה זה האריכה הגמ' "אמר הקב"ה הביאו לפני וכו'", אלא הוא להשמיענו כהנ"ל, שאין תכלית ההקרבה לשם השכר, אלא היא רק כדי לעשות

בתום פסחים ק"ז ע"א ד"ה סמוך למנחה. תימה אמאי קרי ליה מנחה, דאי משום דמנחה היתה קריבה בין הערבים, הלא גם בשחר קריבה מנחת חביתין, ומנחת תמיד. וי"ל בשחר יש שם אחר תפלת שחרית. ועוד דאמרינן בפרק קמא דברכות (דף ו:) הוי זהיר בתפלת מנחה שאף אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה, ושמא בשעת הקרבת מנחה נענה, ולכך קרי ליה תפלת מנחה שאז היה שעת רצון.

ומכלל תמיהת התוס' יש להתבונן, שמצאנו שתמיד הערב יקרא מנחה, וכמש"נ, "הקטר את עולת הבוקר ואת מנחת הערב" (מלכים ב' ט"ז ט"ח). ואף דמצאנו כתוב "ויהי בבוקר כעלות המנחה" (מלכים ב' ג' כ') גם בזה פירש רש"י שהמים התחילו לרדת בבוקר, וכעלת המנחה באו ושטפו לאותו הנחל (אכן הרד"ק שם ובשורשים בשורש "מנח" ביאר דקאי על תמיד של שחר).

ויקרא (ב' א'), ונפיש פי תקריב קרבן מנחה לד' וכו'. וז"ל הרשב"ם שם [אשר ראיתי בציוני זקני הר"מ קרמו זכרו לברכה], "לשון דורון, מגזרת נחה את העם". וכן כתב הרשב"ם בראשית (ד' ג'), על "ויבא קין מפרי האדמה מנחה".

והרד"ק בספר השורשים בשורש "מנח", כתב דיתכן לומר כפירוש זה וה"מ נוספת ואינה מן השורש, אך כתב שמן הרגילות לקרא בלשון רבים מנחות, משמע שה"מ מן השורש כשם שאומרים מ"גבעה" "גבעות", אבל אם ה"מ נוספת כפי' הרשב"ם, צ"ל "מנחות", כשם שאומרים מ"מצוה" "מצוות", עיי"ש.

ומהשתא יש לעיין, דאחר שמנחה פרושה דורון, למה נתייחד הקרבן הבא מן הקמת והסולת בשם מנחה, ולכאורה כל קרבן מנחה הוא.

ובאמת נאמר בראשית (ד' ד') "וישע ד' אל הבל ואל מנחתו", והיא היתה מן הצאן. אכן היא גופא קשיא שבתחילת הפסוק נאמר "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן", ולא נאמר שהביא מנחה, ורק כאשר שעה ד' לקרבנו נאמר - "וישע ד' אל הבל ואל מנחתו".

עוד יש לעיין בהאי פרשה, במנחתו של קין, שאמרו חז"ל (הובא ברש"י שם) שהביא מן הגרוע מזרע פשתן, ועוד אמרו (בר"ך כ"ב ה') "משל לאריס שהיה מניח את הבכורות ומביא למלך את הסייפות". והענין פלא, שהלא קין פתח בהקרבה תחילה, וכאשר לא שעה ד' אל מנחתו היטב חרה לו, הכי יתכן שמי שהבין סוד ענין הקרבנות כמבואר ברמב"ן עה"ת ויקרא 33(א' ט'), לא הבין שיש להביא למלך מהמשובח, הן הקריבהו נא לפחתך הירצך או ישא פניך, וכיצד זה הביא קין מזרע פשתן פרי האדמה הגרוע.

שטרם נענה, וע"כ תחשב מנחה שבכחה להנחות. ועל שם זה נקראו כל המנחות הבאים מן החיטין בשם מנחה. גם יש להוסיף האמור בפרשת מנחות (ויקרא ב' א') "נפש כי תקריב" - וכתב רש"י "לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה עני, אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו". וי"ל דהעני שקרבנו מועט יש בו מעלה שאין תולה בטחונו בהבאתו, כי לכאורה פחותת הערך היא, אלא כל רצונו הוא לקרב "נפשו" אל הבורא וכמאמר הכתוב נפש כי תקריב, וע"כ באמת דוקא משום כך בכח קרבנו להיות "מנחה", וכנ"ל.

ומה נפלא בזה השלמת סוגיא דראש השנה הנ"ל - "ואמר רבי יצחק למה תוקעין בריה למה תוקעין רחמנא אמר תקעו אלא למה מריעין מריעין רחמנא אמר זכרון תרועה, אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לעררב השטן".

וברש"י ד"ה "כדי לעררב. שלא ישטן, כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו.

ועיין שם בתוס' ד"ה ותוקעים שעמדו, מפני מה אינו עובר בכל תוסף כשחוזר ותוקע, ותירצו דאין שייך כל תוסף כשעושה מצוה אחת כמה פעמים. ובענין שופר הוסיף המנחת חינוך במצוה תנ"ד אות ד', דכיון דהיום הוא יום תרועה, ולא ניתן שיעור למעלה, אם כן בכל היום ניתן להוסיף ולתקוע.

ולאור היסוד האמור, יומתקו הדברים למאוד. דכאשר אדם בא לתקוע ביום אחר לשם מצוה, מראה בזה כי כונתו בעשייתו לתועלת הנצמחת מן המצוה, ולא מחמת קיום רצונו ית'. וזהו מכלל ענין דכל תוסף.

אבל ר"ה שהוא יום תרועה, אם כן השב ותוקע בו אין לו לקוות לשכר רב יותר, כי לשכר שניתן בעבור "יום תרועה" כבר זכה ממעשה הראשון, וא"כ בהכרח שאין כוונתו אלא לקיים רצון יוצרו, שיהיה יום זה "יום תרועה", יום רוממות המלכות של "עלה אלקים בתרועה", ועל כן אין בזה כל תוסף.

ומעתה נפלא שדוקא התקיעה השניה היא שערבת את השטן, וכלשון רש"י "כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו", כי העשייה הראשונה יתכן ונעשית לתקות שכר, אבל כאשר שבים ישראל ותוקעים פעם נוספת, אף על פי שכבר יצאו ידי חובתן, וכבר השלימו את היום ל"יום תרועה", הרי בהכרח, שחזרה זו להיותם מחבבין את המצוות, ועל ידי זה באמת ראויים הם לזכות להבטחת הנביא - "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" (עיי' ש בתוס' ר"ה ד"ה כדי בשם הערוך).

תחל שנה וברכותיה

נחת רוח לפניו, כמבואר ברמב"ן הנ"ל, אלא שע"כ אמר הקב"ה לעשות כן בזמן זה, כדי שעי"ז שיתקרבו אליו ישפיע להם מטובו.

ומעתה יתבארו לן דברי הרשב"ם בבאור לשון מנחה, שענינו דורון. שהוא מלשון "לך נחה את העם". והוא משום שהדורון מנחה את המקבל, להשיב לנותן כגמולו הטוב.

אכן ענין נחיה זו נמצא בב' אופנים, הא' כאשר רוצה הנותן להנות את המקבל ולהראות אהבתו אליו. וכמים הפנים לפנים אף המקבל ישיב טובה לנותן, אע"פ שלא זו היתה כונת הנותן. והב' כאשר יחפוץ להשיג דבר מה אשר הוא ביד המקבל, בבואו לחלות פניו יוביל לו דורון למען ימצא חן בעיניו, ואז ימלא המקבל חפץ הנותן, וכל נתינתו הא רק למלא חפצו ואילו לא ימלא חפצו לא היה נותן כלל.

והנה תמהנו, מה זה ראה קין שהגיע להשגה במעלת הקרבנות, להביא מנחה מזרע פשתן הגרוע. אכן קין סבר דתכלית הקרבת המנחה היא, כביכול להנחות את השפע של מעלה לצרכי המקריב. והנה הנהר הראשון הוא פישון והוא מגדל פשתן, וכן נאמר על מצרים ובושו עובדי פשתים שעובדים לפישון שמגדל פשתן. וזו היתה כונת קין בהקרבתו "מנחה" מפרי האדמה לנחות הדרך לשפע עליון שירד על פשתנו ועל פישון הנהר הראשון. ובאמת מדהקריב זרע פשתן אע"פ שאינו משובח, הוכיח שעיקר הקרבתו אינה בכדי להתקרב אל ד', אלא בכדי להפיק רצונו להצליח בגדוליו, ולא שעה הקב"ה אל מנחתו.

אבל בהבל לא היתה כונתו להביא "מנחה" מלשון הנחיה, וע"כ לא נאמר והבל הביא גם הוא מנחה. והראיה ע"ז שהרי הבל הביא את מנחתו אחר קין, ואף שראה שקין טרם נענה, ובכל זאת הביא. ומשום שלא היתה כונתו להנחות, אלא רק לד' לבדו לריח ניחוח, וע"כ לא נאמר בו מנחה. אמנם באמת האי קרבן הוא הנרצה לפניו ית' והתקבל בחדווא - וישע ד' אל הבל ואל "מנחתו", כי האי הקרבה היא זו שבאמת בכחה להנחות ולהשפיע השפע הראוי.

ובזה יש להטעים מה שנקראו קרבן ותפילת בין הערבים מנחה, כי המקריב בראשונה עדיין לא מובטח שיענה, שיתכן שהקרבתו להשיג את הברכה. אבל כאשר חוזר ומקריב אע"פ שעדיין לא ראה שנענה, זו לראיה שקרבת ד' הוא חפץ, והחפץ בקרבת ד' הוא שבכחו להנחות.

וסברא זו ניתן לומר בכל מנחה, שכן אחר התמיד מביא סולת ונסכים, והרי הקרבת מנחה זו היא אף

ד' תשרי תשע"ט

ק"ז ע"יא, ע"ב, אמר רבי (יוסי) [אסן] אבל מטביל הוא במיני תרנימא - ק"ח ע"א, פרקין.

פסח שני

מיני תרנימא אמר רבי (יוסי) [אסן], אבל מטביל הוא במיני תרנימא, רי יצחק מטביל בירק תניא נמי הכי השמש מטביל בבני מעיין ונותנן לפני האורחים.

+ האם מיני תרנימא משמעו גם מיני מזונות, ובדעת המור בזה.

ע"י היטב ברש"י ד"ה אבל, רשב"ם ד"ה תרגימא, תוס' ד"ה תרגימא, וע"י סוכה כ"ז ע"א ברש"י ד"ה במיני תרגימא, ותוס' שם ד"ה במיני. ובשיטת המור ע"י היטב בלשוננו סי' תע"א סעי' א', ועי"ש בבית יוסף, וע"י צ"ח ד"ה אמר.

חמרא גריר

רבא הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפיסחא, כי היכי דניגרריה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא, אמר רבא מנא אמינא לה דחמרא מיגרר גריר וכו'.

+ האם יש להלך בין שתיית יין מונע להרבה.

ע"י תוס' ד"ה אלא מה שהעירו מגמ' ברכות ל"ה ע"ב, וע"י תוס' ברכות שם ד"ה טובא, וע"י מור סי' תע"א סעי' א', וע"י מה שתמה ע"ז בבית יוסף שם, וע"י מש"כ לישיב הב"ח שם, ובגבורות ד' למהר"ל מפראג פרק מ"ח ד"ה וענין שתיית יין, וע"י צ"ח כאן ד"ה והתוס' לשיטתם, ועיין ביאור הלכה שם ד"ה ויין מעט.

שיעור למעלה באכילת מצה

רבא הוה שתי חמרא כולי מעלי יומא דפיסחא, כי היכי דניגרריה לליביה דניכול מצה טפי לאורתא.

+ האם יש מצוה בכל כוית מצה שאוכל בליל פסח, והאם יש הידור להרבות באכילת מצה בליל פסח.

ע"י גבורות ד' פרק מ"ח ד"ה והשמש, וע"י אבני נזר או"ח סי' תמ"ח אות ז', וע"י בפתחת הגאון הנצי"ב להגדה אמרי שפר, וע"י אמרי דוד (להגרי"ד מלינובסקי זצ"ל) ח"ב סי' י"ז אות ג', וע"י ברכת אברהם ד"ה דנגריה.

תענית בכורים

תוס' ד"ה רב ששת וכו'. והבכורות נהגו להתענות ערב פסח דקתני במסכת סופרים (פרק כא הלכה ג) שאין מתענין בניסן אלא הבכורות בערב הפסח.

+ במקור וטעם "תענית בכורות", ומי החייבים בתענית.

ע"י רא"ש סי' י"ט שהביא כן מירושלמי, וע"י מור סי' ת"ע, ובשם אבי העזרי, ובנו"כ שם. וע"י קרבן נתנאל אות פ', בשם השבות יעקב בח"א סי' י"ז, במי שנולד לו בכור בליל י"ד ניסן, ומש"כ לחלוק, ויש לפלפל בזה ע"פ נידון הראשונים הנ"ל בבכור מאב ובבת בכורה, רצ"ע.

*

דינים שמחמת הקרבת הפסח בזמן הזה תוסי' ד"ה נימא קא סבר רב ששת משום פסח. ואע"ג דהשתא ליכא פסח מכל מקום האיסור שהיה בזמן הבית לא בטל. + מה שיש לדון בניהוג דינים שמחמת הקרבת הקרבן בזמן הזה - ע"י הציבי ציונים לעיל ריש פרק מקום שנהגו.

זמן איסור חמץ לריב"ב

וסבר לה כי הא דאמר רבי אושעיא אמר ר"א, מכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית בארבעה עשר לשמן, ומצפרא זמן פסחא הוא וכו'.

+ כיצד שוחטין את הפסח בשחרית לרי' יהודה בן בתירא, והרי עדיין חמץ ברשותו.

+ הקרבת פסח בשחרית לכתחילה או בדיעבד.

ע"י תוס' ד"ה נימא, וע"י חשק שלמה ורש"ש ומה שהביאו בזה מירושלמי.

איסטניס בערב סוכות

אמרי לא שאני רב ששת דאיטניס הוה, דאי טעיס בצפרא מידי לאורתא לא הוה מהני ליה מיכלא.

+ צ"ב לפיין, מדוע לא מצינו שהתענה רב ששת גם בערב סוכות.

צ"ח ד"ה שאני רב ששת.

הסיבה בד' כוסות ובגדרי הסיבה

יין איתמר משמיה דרב נחמן צריך הסיבה, ואיתמר משמיה דרב נחמן אין צריך הסיבה. ולא פליגי הא בתרתי כסי קמאי, הא בתרתי כסי בתראי.

אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא, אמרי לה להאי גיסא, תרי כסי קמאי בעו הסיבה דהשתא הוא דקא מתחלא לה חירות, תרי כסי בתראי לא בעו הסיבה מאי דהוה הוה.

ואמרי לה להאי גיסא, אדרבה תרי כסי בתראי בעו הסיבה, שהיא שעתא דקא הויה חירות, תרי כסי קמאי לא בעו הסיבה דאכתי עבדים היינו קאמר. השתא דאיתמר הכי ואיתמר הכי אידי ואידי בעו הסיבה.

+ צ"ע דאדרבה נימא ספיקא דרבנן לקולא, ולא נבעי הסיבה כלל.

+ באיזה אופן אין אומרים ספיקא דרבנן לקולא.

+ בקושיית המשנה למלך - מ"ש מעיר שהיא ספק מוקפת חומה קוראת בי"ד ובט"ו, ולא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא.

ע"י ר"ן כ"ג ע"א ד"ה והשתא דאיתמר, וע"י ר"ן מגילה ב' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה ולענין עיירות, וע"י משנה למלך פ"ב ממגילה הי"א, וע"י חתם סופר כאן ד"ה הלכך. וע"י בית הלוי ח"ג סי' א' אות ט', מש"כ לפלפל מכמה צדדים בדברי הר"ן, וע"י הציבי ציונים מגילה ו' ע"א.

*

+ שתה בלא הסיבה האם יחזור וישתה.

+ האם חיוב ההסיבה הוא מעצם חיוב השתיה, או דין בפני עצמו.

ע"י תוס' ד"ה כולוהו, וע"י רא"ש סי' כ', וע"י שו"ע סי' תע"ב סעי' ז' וברמ"א שם, וע"י חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז מחמץ ומצה ה"ז, מש"כ לדקדק בדברי הרמב"ם שם.

ד"ה וענין שתיית יין, וע"י צ"ח כאן ד"ה והתוס' לשיטתם, ועיין ביאור הלכה שם ד"ה ויין מעט.

ו' תשרי תשע"ט

ק"ח ע"א, פרקדן - ע"ב, ת"ר הכל חייבים בארבעה כוסות.

פסח שני

אשה בהסיבה

אשה אצל בעלה לא בעיא הסיבה, ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה.

+ במעמא דאשה פטורה מהסיבה, ונפ"מ לענין אשה שאין לה בעל.

עי' רשב"ם ד"ה אשה, ומה שהביא מהשאלות, ונפ"מ להנ"ל, ועי' ר"ף כ"ג ע"א דל"ג "אצל בעלה", ועי' רא"ש סי' כ', ועי' חשק שלמה ד"ה אשה, ומה שציין להעמק שאלה פרשת צו שאלתא ע"ז אות ה', ע"ש.

השמש שאכל כזית

איבעיא להו שמש מאי תא שמע דאמר ריב"ל השמש שאכל כזית מצה כשהוא מיסב יצא, מיסב אין לא מיסב לא, שמע מינה בעי הסיבה שמע מינה.

+ מלשון "יצא" דמשמע דינבר יש לשמוע, דכל דבר שצריך הסיבה ולא היסב לא יצא.

עי' רא"ש סי' כ'.

+ עוד יש לשמוע מהנ"ל דעיקר הסיבה בכל אכילתו וכשיטת הרמב"ם.

עי' גבורות ד' למהר"ל פרק מ"ח ד"ה שמש, ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז מחמץ ומצה ה"ז ד"ה והנה [ונהנה] המהר"ל הביא דברי הרא"ש, והוסיף לדקדק כהרמב"ם, ויש לעיין בזה מדברי הגרי"ז הנ"ל.

כוסות שר המשקים

ארבע כוסות. שלשה כנגד ג' כוסות שנאמרו בפסוק זה וכוס פרעה בידי וגומר, ורביעי ברכת המזון.

+ מ"ש שינה כאן רש"י מפרשו בריש פרקין (צ"ט ע"ב) דדי' כוסות כנגד די' לשונות של גאולה - נמוקי הגר"ב, חשק שלמה, ויפה עינים ברש"י כאן.

מצוה דרבנן שהזמן דגרמא

תוד"ה שאף וכו', ואי לאו האי מטעמא לא היו חייבות, משום דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, אע"ג די' כוסות דרבנן כעין דאורייתא תיקון.

+ בשיטת רש"י בברכות כי ע"ב (ד"ה הכי גרסינן תפילה) דאין פטור דמ"ע שהזמן גרמא מדרבנן, ומ"ט הוצרכו לטעם דאף הן היו באותו הנס - עי' אור גדול החדשות סי' ג'.

אף הן היו באותו הנס

ואמר ר' יהושע בן לוי נשים חייבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס.

+ אותו ה"נכ"ש שנעשה על ידן, או אותו ה"שיעבוד".

עי' רש"י ורשב"ם ד"ה שאף הן, אכן יעוי' בתוס' ד"ה היו. ועי' באור לשון "אף" לשיטת רשב"ם, בחתם סופר ד"ה שאף.

תוס' ד"ה היו וכו', והא דאמרין דפטורות מסוכה אע"ג דאף הן היו באותו הנס, כי בסוכות הושבתי. התם בעשה דאורייתא. אבל בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים, כיון שהיו באותו הנס.

+ מדוע לא הקשו התוס' ממצה דאיצטריך קרא לחייב נשים. + מנין דנשים חייבות בהגדה, והרי להתוס' מעמא דאותו הנס הוא רק בדרבנן.

קובץ שיעורים אות ר"ג.

+ מדוע אין לחייב נשים בדי' כוסות מסברא דנחייבו בכל מצוות הלילה - עי' לשון השו"ע סי' ת"ע סעי' י"ד, ועי' קובץ שיעורים אות ר"ד.

השקה לבניו

השקה מהן לבניו ולבניו ביתו יצא, אמר רב נחמן בר יצחק והוא דאשתי רובא דכסא.

+ האם הבנים שתו כשיעור, או כמעימה בלבד.

+ מצאנו כמה אופנים בבאור חידוש הברייתא באוקמתא דרבנ"י דשתה רובא דכוסא (א) דאיירי בכוס רביעית וקמ"ל דסגי בשתית מלא לוגמיו, (ב) דאיירי בכוס מחזקת רבעיות הרבה, ויכולין בניו לשותות מאותו כוס (ג) דשתית שנים מצטרפת לכשיעור.

עי' תוס' ד"ה רובא, ועי' רא"ש סי' כ"א, ועי' הצינ"י ציונים לעיל בריש הפרק. אכן עי' ר"ן כ"ג ע"א ד"ה השקה מהן, ועי' מהר"ם חלאווה ד"ה השקה בבאור ב' האופנים. ועי' אופן שלישי חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז מחמץ ומצה ה"ט ד"ה והנראה ע"פ הגר"א בבאורו סי' רע"א סעי' י"ד [סיק ל"ג, ד"ה ואין שתיית הי"א].

בגדר חיוב ארבע כוסות

שתאן חי יצא, אמר רבא ידי יין יצא ידי חירות לא יצא. שתאן בבת אחת, רב אמר ידי יין יצא, ידי ארבעה כוסות לא יצא.

גירסת הרי"ף - שתאן חי, יצא ידי די' כוסות ולא יצא ידי חירות. שתאן בבת אחת יצא ידי חירות ולא יצא ידי ארבע כוסות.

+ בבאור "ידי חרות".

עי' רשב"ם ד"ה ידי חירות ד"אין זו מצוה שלימה, שאין חשיבות אלא ביין מזוג. וצ"ע לפי"ז איך יתפרש לגי' הרי"ף בשתאן בבת אחת הא ד"ידי חירות יצא".

וכגי' הרי"ף מבואר ברמב"ם פ"ז מחמץ ומצה ה"ט.

+ בגדר חירות, ובחיוב הנהגת חירות בליל הסדר.

+ ב' דינים בדי' כוסות, (א) כוס של ברכה, (ב) הנהגת חירות.

עי' חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז מחמץ ומצה ה"ט, [וע"ע בהצינ"י ציונים בריש פרקין].

+ האם אחר ששתאן בבת אחת ויצא ידי חירות, פגי שישתה יין חי על הסדר, או דבעינן דעצם שתיית כוס הברכה תהיה באופן של חירות.

עי' מרומי שדה ד"ה שתאן, [ולחלן ק"ט ע"ב ד"ה רבינא], מיהו עי' אבי עזרי חמץ ומצה שם ד"ה ונראה בזה.

+ האם דין יין מזוג בדי' כוסות הוא מהלכות כוס של ברכה, או מהלכות חירות.

עי' תוס' ד"ה שתאן, ועי' בזה בחידושי מרן רי"ז הלוי שם ד"ה והנה בתוס'.

+ לאור הגדרים הנ"ל יש לדון בשאלת העני' לעצמ' בית הלוי אם אפשר לצא די' כוסות בחלב [הזכרנו חלב לדוגמא בעלמא].

עי' ברמ"א סי' תפ"ג סעי' א', לענין חמר מדינה, ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי שם ד"ה והנה בשו"ע.

והנה [ונהנה] המהר"ל הביא דברי הרא"ש, והוסיף לדקדק כהרמב"ם, ויש לעיין בזה מדברי הגרי"ז הנ"ל.

הצינו ציונים + פסחים ק"ח ע"ב - ק"ט ע"א

ח' תשרי תשע"ט

ק"ח ע"ב, ת"ר הכל חייבים בארבעה כוסות - ק"ט ע"א, אמר ר' יצחק קבא דמוריסא.

פסח שני

נשים בד' כוסות

ת"ר הכל חייבין בארבעה כוסות הללן, אחד אנשים ואחד נשים ואחד תינוקות.

+ צ"ב מדוע לא הביאו ראיה מבריתא זו, לריב"ל בריש העמוד דנשים חייבות בד' כוסות.

עי' רש"ש ד"ה הכל חייבין.

קטנים בארבע כוסות

ת"ר הכל חייבין בארבעה כוסות הללן, אחד אנשים ואחד נשים ואחד תינוקות, א"ר יהודה וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין וכזו.

+ בסברת ר' יהודא דקטנים פטורים מארבע כוסות, ומדוע לא יתחייבו מדין חינוך.

עי' רשב"ם ד"ה וכי מה, והדברים צ"ע, ועי' ר"ן כ"ג ע"ב ד"ה מה תועלת, ויש לעיין בדברים ע"פ נידון גדר חיוב ד' כוסות שבחידושי מרן רי"ז הלוי פ"ז מחמץ ומצה ה"ט.

+ האם שייך בקטנים סברת א"ף הם היו באותו הנס?

עי' ר"ן מגילה י' ע"ב מדפי הרי"ף בשם הרמב"ן, ומה שתמה עליו, ועי' רימב"א מגילה י"ט ע"א ד"ה והנכון, ועי' משנת מוכיח שנדרס עם הציבי ציונים למגילה (מלקוטים שבסוף סדר יבמות סי' י"ז אות ב' ג' ה'), ועי' תוס' מגילה כ"ד ע"א ד"ה אבל, ויש לתלות בנדרון באור א"ף הן היו שבתוס' ד"ה היו.

חטיפת אפיקומן

תניא רבי אליעזר אומר חוטפין מצות כלילי פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו.

+ שיטות הראשונים בבאור 'חוטפין מצות'.

+ במקור מנהג חטיפת האפיקומן.

עי' היטב רש"י ורשב"ם ד"ה חוטפין מצה, ובבאר מהרין לאכול עי' שער הציון ס' תע"ב ס"ק ב'. ועי' רמב"ם פ"ז מחמץ ומצה ה"ג, ועי' חק יעקב סי' תע"ב ס"ק ב', וערוך השולחן שם סוסע"י ב'.

מצות אכילה בערב יום הכיפורים

תניא אמרו עליו על ר' עקיבא, מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבהמ"ד, חוץ מערבי פסחים וערב יום הכפורים. בע"פ בשביל תינוקות כדי שלא ישנו, וערב יוח"כ כדי שיאכלו את בניהם.

+ בתוספתא יומא משמע דאירי באכילת בניו ביוה"כ וכדי שלא יבואו לידי סכנה.

+ מצוות אכילה בעיוה"כ בקטנים המתענים לשענות, וננשים.

עי' תוס' ד"ה חוץ, מה שתמהו בענין לעמוד בערב פסח מבהמ"ד כדי לישן התנוקות, ולכא' יש לתמוה כן גם לענין אכילה בעיוה"כ, ועי' היטב בתוספתא יומא פ"ד ה"ב, ובחסדי דוד שם, אמנם יעו"ז חוון יחזקאל שם דפירש את התוספתא ע"פ סוגיין בערב יוה"כ, וציין לגירסת ר"ח "בניו ובני ביתו", ועפ"ז יש לדון בספקו של המנחת חינוך מצוה שיי"ג אות ט"ו, האם נשים חייבות במצות אכילה בעיוה"כ.

ושמחת בחגך

ת"ר חייב אדם לשמח בנוי ובני ביתו ברגל שנאמר ושמחת בחגך, כמה משמחם ביין. רבי יהודה אומר אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן, אנשים בראוי להם ביין, ונשים במאי תני רב יוסף בבבלי בבבלי צבעונין בארץ ישראל בבבלי פשתן מגוהצין.

+ **האם אשה חייבת בשמחה, או דבעל'ה משמחה.**

יש להתבונן מלשון הסוגיא ועי' עי' תוס' ר"ה ו' ע"ב ד"ה אשה, ועי' בעל המאור ראש השנה (א' ע"א, ד"ה בעי ר' זירא), ועי' היטב במאירי ר"ה ו' ע"א ד"ה אשה, ועי' רמב"ם פ"א מחגיגה ה"א ובהשגת הראב"ד שם, ובכס"מ, ולח"מ שם. **שאנת אריה סי' ס"ו.**

*

תניא רבי יהודה בן כתירא אומר, בזמן שביית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני די אלקיך, ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין, שנאמר ויין ישמח לבב אנוש.

+ **האם יש חיוב שמחה בבשר בזה"ז, או דרק בשר שלמים משמח, ובוה"ז אין שמחה אלא ביין.**

עי' רמב"ם פ"ו מיו"ט הלכה י"ז ועי' בבית יוסף סי' תקכ"ט סעי' ב', וביים של שלמה ביצה פ"ב סי' ה' (גליין הש"ס כאן), ועי' ב"ח סי' תקכ"ט שם.

+ **האם שמחה בשאר דברים המשמחים דאורייתא, ובחיוב מצות שמחה בזה"ז.**

עי' תוס' מו"ק דף י"ד ע"ב ד"ה עשה יחידי, ועיין היטב סוגיא דחגיגה ח' סוע"א, ועי' חינוך מצוה תפ"ח. וברמב"ם פ"ו מיו"ט הי"ז ועי' פני יהושע ר"ה ה' ע"א "בא"ד ואמרינן פרק אלו דברים", **שאנת אריה סי' ס"ה, מנחת ברוך סי' ע"ז.**

+ **מהות שמחת הרגלים היא לשמוח בד', ודברים המשמחים הם אמצעים להגיע לשמחה זו.**

עמק ברכה שמחת יום טוב, אות ב' (עמ' ק"ח), ועי' מה שביאר בזה הגר"ז **שפירא** שליט"א ענין הלל ושמחה דחנוכה בכיני **עמודי** (חנוכה תשנ"ז). ועי' בדברי הגר"ב בץ שליט"א בכיני **עמודי** גליון י"ד (אלול תשנ"ט).

*

+ **האם בזמן הבית גם שמחת האשה בקרבן, או שלעולם שמחתה במאכל ובגדים.**

עי' לעיל ע"א ע"א, ועי' רש"י קדושין דף ל"ד ע"ב ד"ה אלמנה, ובתוס' שם ד"ה אשה. ועי' רמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט הי"ז, ובתוס' ר"ה ו' ע"א ד"ה אשה. ועי' **באבי עזרי** פ"ב מחגיגה ה"י.

כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי

גמר חתימה טובה

מבילת השולחן

* ח' תשרי תשע"ט *

ק"ט ע"א, אמר ר' יצחק קסתא דמוריסא - ע"ב, ולא יפחתו לו מארבעה.

* פסח שני *

* אצבעיים *

א"ר חסדא רביעית של תורה אצבעים על אצבעים וכו'.

+ מהי פתם אצבע האמורה בגמ'.

ע"י מרומי שדה ד"ה רביעית.

* חשבון הרביעית *

א"ר חסדא רביעית של תורה, אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע. כדתניא ורחין במים את כל בשרו וכו', מים שכל גופו עולה בהן, וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות, ושיעורו חכמים שיעור מי מקוה ארבעים סאה.

יסוד החשבון הוא, דמתוך שידוע לנו גודלו של כלי שמכיל ארבעים סאה, אם כן, כאשר נקטין את הכלי, ואת הנפח הממלא באותו יחס, נוכל ללמוד מהו גודל הכלי המכיל רביעית הלוג. וזהו המתבאר בדברי רשב"ם [וכ"ה ש"י רש"י] ויש בדבריו מעט שינוי בסדר הדברים], ויש בראשונים כמה אופנים כיצד לחשב את הנ"ל ע"י רי"ף כ"ג ע"ב, וע"י מאירי ד"ה רביעית לוג וסיים - "וגדולי הפוסקים האריכו בחשבונות אלו ודברים פשוטים הם והכל עולה לענין אחד אלא שזהו מן הקצרים שבחשבונות", וסדר פרוט החשבונות לשיטת הראשונים נתבאר בארוכה ב"אוצר מפרשי התלמוד" כאן, קחנו משם.

+ בקושיית הצ"ח, דאין התאמה בין גודל הרביעית העולה לשיעור האצבעות המבואר בסוגיון, עם מה שכתבו דרביעית היא ביצה ומחצה.

ע"י צ"ח להלן קט"ז ע"ב ד"ה והואיל, וע"י סיכום תמצית השיטות בזה בספר מידות ושעורי תורה [לר"ח בניש] פ"ד.

* מים שאובין *

דתניא ורחין את בשרו במים, במי מקוה.

ע"י רשב"ם ד"ה כדתניא וכו' "מדלא כתב במים וכו', ולכא' כונתו כמבואר ברש"י חגיגה י"א ע"א ד"ה במים - "נקודתו בפתח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין וכו'", אכן עיי' תוס' חגיגה י"א ע"א ד"ה במי מקוה דפסול שאובין ילפינן מאך מעין ובור מקוה מים, עיי"ש.

+ מים שאובין פסולין מדאורייתא או מדרבנן.

ע"י רש"י ב"ק דף ס"ז ע"א ד"ה שאיבה, וע"י תוס' פסחים דף י"ז ע"ב ד"ה אלא, ובב"ב דף ס"ו ע"א ד"ה מכלל, וע"י רא"ש ב"ק פ"ז סי' ג', ובמזור וב"י ריש סי' ר"א, וע"ע מה שצויין בחגיגה י"א ע"א.

* אמה על אמה *

מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן, אמה על אמה, ע"י תוס' ד"ה אמה.

+ צ"ב דבסוכה (ד' ע"ב) מבואר דגברא באמתא יתיב - שיח יצחק חגיגה י"א ע"א בתור"ה אמה, פני יהושע סוכה דף ח' ע"א ד"ה א"ל.

אמר רב אשי אמר לי רבין בר חיננא, שולחן של מקדש של פרקים הוה, דאי ס"ד הדוקי הוה מיהדק, אמתא באמתא היכי מטבליה.

+ מדוע צ"ל ששולחן של פרקים הוה, והרי אמה של כלים בת חמישה טפחים.

+ מקור לשיטת הרמב"ם דפסק כר"מ [מנחות צ"ו ע"א] דאמה של כלים בת ו' טפחים.

צל"ח ד"ה אמר רב אשי בשם ר' גבריאל אב"ד ברסלא, נודע ביהודא תנינא אר"ח סי' קכ"ב, וע"י הנחות מהרש"ם ד"ה אמתא.

+ מדוע הזכירו דוקא שולחן ולא שאר הכלים.

+ מדוע לא יכלו לטבול חוץ לעזרה במקוה גדול.

אור חדש ד"ה שולחן, מצפה איתן ד"ה שלחן.

+ בישוב קושיית התוס' ד"ה אמתא, כיצד הטבילו את השולחן שרוחבו אמה וחצי בפתם מקוה שרוחבו אמה על אמה.

נמוקי חגרי"ב בתוס', ובשו"ת הריב"ש סי' רצ"ב שציין [בדברי השואל שם, ובסוף התשובה], מעיל צדקה סי' ל"ט - מ', הגרא"מ הורביץ בתוס', חתם סופר ד"ה שלחן.

+ לברורה הרי היו מזהירים את עמי הארץ שלא יגעו בשולחן, וא"כ למאי נפ"מ שיהיה של פרקים.

מאירי ד"ה שלחן.

פסח שני

איש בשלש אמות

ברום שלש אמות.

+ שלש אמות שאמרו, עם הראש או ללא הראש.

עי' תוס' ד"ה ברום, ועי' תוס' ב"ב דף ק' ע"ב ד"ה והכוכין, ועי' רמב"ן ב"ב דף ק"א ד"ה הכוכין, ובריטב"א ב"ב דף ק' ע"ב ד"ה והכוכין, ועי' תשב"ץ ח"א סי' ט"ז, ובשי"ח יצחק חגיגה י"א ע"א בתוד"ה ברום.

ואת אספתא

תוס' ד"ה ברום ג' אמות וכו', בתרגום (שני פ"ט) דמגילה דחשיב שלש אמות לכל א' קטועי ראש היו.

והתוס' בב"ב דף ק' ע"ב ד"ה והכוכין הביאו ג"כ את דברי המדרש וז"ל, דהא דאיתא בתרגום אחשורוש "אספתא איצטליב על ג' אמות כו'" דחתוכי ראש היו. ועי"ש ברש"ש דהגיה דצ"ל פרשתנרא דהוא הראשון, וכן הגי' בתוס' בשבת דף צ"ב ע"א ד"ה אישתכח עי"ש.

וע"ד החידוד י"ל בהא דהקשו התוס' דוקא מאספתא ולא מפרשנדתא. דהנה באמת צ"ב בעיקר נדון זה הלא אפשר לבררו ע"י מדידת גובה בנ"א, ועוד דבאמת מה שייך בזה שיעור הלא ישנם גבוהים ונמוכים. וע"כ צ"ל דמדה זו מכוונת לשיעור הבינוני, אבל אין הכונה שיעור הממוצע, אלא שיעור הגבוה ביותר הרגיל ברוב בנ"א אף דודאי איכא גבוהים ממנו, אין הם מכלל השיעור ואין מדברים מהם בכל המקומות.

והנה בשבת דף י"א ע"א בבאור "עגלא תילתא", פירש"י - שלישי לבטן שהוא משובח, מפני שהבהמה בקטנותה אינה עדין בכחה והולד ראשון ושני אינו בריא. וא"כ מבואר מה שהקשו דוקא מאספתא שהוא השלישי, ולא הקשו מפרשנדתא או דלפון די"ל דלא היו בריאין כראוי ונמוכים מגובה הרגיל בשאר בנ"א, ואולי זהו גובהם עם הראש, אבל מדמצינו דאספתא שהוא שלישי לבטן ג"כ נתלה באמה ומחצה, וע"כ צ"ל דכרותי ראש היו.

ח' תשרי תשע"ט

ק"ט ע"ב, ולא יפחתו לו מארבעה - ק"י ע"א,
אמר רב יוסף אמר זכוי.

פסח שני

תקנה בכוסות

היכי מתקני רבנן מידי דאתי בה לידי סכנה, והתניא
לא יאכל אדם תרי, ולא ישתה תרי.

+ צ"ב, דיקשה היאך תקנו בכל סעודת שבת וז"ל כוס
קידוש וכוס ברכת המזון ולא חששו לזוגות.

צל"ח ד"ה ולא יפחתו

יין מבושל לד' כוסות

תוסי ד"ה ארבעה זכוי, ואם כן יוצאין ארבע כוסות
כמבושל ומקדשין עליו ומברכין עליו בפה"ג.

+ פלוגתת הראשונים בדין יין מבושל.

+ להסבירים דאין ראוי לקידוש האם מברכין עליו הגפן.

עי' תוס' ד"ה ארבעה, אכן יעוי' רמב"ם פכ"ט
משבת הי"ד ובמגיד משנה שם, ועי' טור אור"ח
סי' ער"ב סעי' ח' ובב"י שם.

+ שיעור הבישול כדי שהיין יהא נחשב מבושל.

עי' ר"ן ע"ז י' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה יין מבושל,
ריטב"א ע"ז כ"ט ע"ב ד"ה ודין יין מבושל
(מהדורות מה"ק), מאירי ע"ז כ"ט ע"ב ד"ה לא הזכיר.

+ האם יין מפוסטר נחשב כמבושל, ואם יש חלק בין
דינו לענין קידוש אדינו לענין מגע גוי.

עי' אגרות משה יו"ד ח"ג סי' ל"א, ועי' מנחת שלמה ח"א סי' כ"ה, ותלוי בפלוגתת הראשונים הנ"ל.

ליל שימורים

אמר רב נחמן אמר קרא ליל שמורים, ליל המשומר ובא מן המזיקין.

+ מה"ט אין אומרים ברכה מעין זו בליל פסח.

מאירי ד"ה בכמה מקומות, טור סי' תפ"ז.

+ מה"ט אין אומרים פסוקי שמירה בקיש שעל המיטה. + התכב"ית לקבוע בלבו אמונה זו שהוא ליל שימורים.

רמ"א סי' תפ"א סעי' ב', ועי' חק יעקב שם ס"ק ד'.

עשרה

אמר עולא עשרה כוסות אין בהם משום זוגות.

+ טעמא דעשרה אין בהם משום זוגות.

מהרש"א ד"ה עשרה.

+ צ"ב דאף אין לית בהו משום זוגות יש לחוש לכשפים, כמבואר ברשב"ם ד"ה רבא לענין ארבעה.

רש"ש ד"ה ואס"ד.

שלום לטובה מצטרף

רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרווייהו, שלום לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף.

+ באור ענין זוגות, וטעמא דכנגד ברכת כהני.

מהרש"א ד"ה שלום.

רבא אפקינהו בארבעה

ואודא רבא לטעמיה דרבא אפקינהו לרבנן בארבעה כוסות.

+ מדוע לא חשש רבא להוציאם בארבעה ולא חשש לכשפים.

מלא הרועים ברשב"ם ד"ה רבא, רש"ש ד"ה דרבא.

ברכה ראשונה בד' כוסות

רבינא אמר ארבעה כסי תקינו רבנן דרך חירות, כל חד וחד מצוה באפי נפשה
הוא.

+ הוכחת הגאונים דיש לברך בורא פרי הגפן על כל אחת מד' כוסות.

+ הוכחת הרי"ף מכיוסוי הדם שאינו מפסיק בברכת השחיטה.

+ מו"מ כאיזה אופן נחשב הא דא"א מישתא וברוכי בהדי הדדי להפסק.

+ האם הא דשרי לשתות בין כוס ראשון לשני היינו גם במשך ההגדה, או עד מויתת
כוס שני בלבד.

עי' היטב ברי"ף כ"ד ע"א [ס"ט - ע', מהד' עז ווהדר], ועי"ש בבעל המאור
וברמב"ן במלחמות, ועי' ר"ן שם וברא"ש סי' כ"ד.

*

ברכה אחרונה בד' כוסות

רבינא אמר ארבעה כסי תקינו רבנן דרך חירות, כל חד וחד מצוה באפי נפשה
הוא.

+ האם צריך לברך ברכה מעין שלוש אחר בי כוסות ראשונות.

+ האם ברכת המזון מהני לין.

+ האם ברכת המזון הוי הפסק להצריך ברכה מעין ג' לין שלפניה.

עי' רי"ף שם בהמשך, ובבעל המאור ד"ה ולענין ברכה אחרונה, וברמב"ן
במלחמות ד"ה ולענין ברכה אחרונה, ועי' ר"ן שם ד"ה ולענין על הגפן,
וברא"ש סי' כ"ד. ועי' רשב"ם לעיל ק"ג ע"ב ד"ה אסור לכו וולהמבואר בר"ן
הנ"ל דברכת המזון פוטר רק מידי דזיין, יש לעיין מהו נוסח ברכת המזון, לרבן
גמליאל בברכות ל"ז ע"א שמברך על כל ז' מינים ברכת המזון, דכיצד יצכן לפוטרן
בהזן הא לא זייני, וצ"ע].

עי' אגרות משה יו"ד ח"ג סי' ל"א, ועי' מנחת שלמה ח"א סי' כ"ה, ותלוי בפלוגתת הראשונים הנ"ל.

ח' תשרי תשע"ט

קיי ע"א, אמר רב יוסף אמר וכו' - קייא ע"א, סוף העמוד.

בסח שני

המחובר לחמור

וסימנך זה הכלל כל המחובר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור.

עי' רש"י ורשב"ם ד"ה כל המחובר דאיירי לענין צירוף לשיעור בגד.

+ אע"פ שסתמה המשנה דמצטרף לחמור, לא נאמר אלא שמצטרף לסוג ששיעורו סמוך לו ובטעמא.

עי' משנה למלך פכ"ג מכלים ה"ד, שהביא שיטות הראשונים בזה.

מאה

מאי תקנתיה לינקוט זקפא דידיה דימיניה בידא דשמאליה וזקפא דשמאליה בידא דימיניה וכו', הוה עובדא עד מאה וחד ופקע שידא .

+ אפי' לאן דחייש בעשר אין לחוש במאה, ובטעמא.

מהרש"א ד"ה עד מאה וחד, ועי' עין ישראל ק"י ד"ה אי אשתלי ע"פ מש"כ לבאר ענין זוגות וענין תיקונם ע"י חיבור בהונות ידיו.

מזיקין בזה"ז

אם תחילת נדה וכו'.

+ בזה"ז נתמעטו המזיקין.

עי' תוס' יומא ע"ז ע"ב ד"ה משום, ועי' בן יהודיע קי"א ע"א ד"ה אם.

לחנוכת המזבח (עי' תוד"ה עד), ואין זה מחמת סגולה, אלא מחמת התחזקותי בבטחוני ב"מעוז צור ישועתי".

+ עי' ברכות ה' ע"א, בענין ק"ש שנעל המיטה, דמשמע דענינה משום בקשת רחמי, ואם כן יש לכאורה לדון בה מצד מתרפאין בד"ת וכדחקשו לריב"ל.

+ יסוד ק"ש שנעל המטה משום שינה מתוך ד"ת, או בכדי להגן מן המזיקין.

עי' לשון רש"י ברכות ה' ע"א, מד"ה אמרו בלבבכם עד סוף ד"ה ואם תלמיד חכם. אכן יעוי' ברכות ב' ע"א בתוד"ה מאימתי, ובתוס' חולין ק"ה ע"א ד"ה מים, בהא דאין מברכין על קשע"ה.

עי' רבינו יונה ברכות שם (ג' א') ד"ה והאמר. מערני יו"ט ברכות שם (י' י'), מהר"ן חיות ברכות שם ד"ה אע"פ.

+ האם צריך לומר שיר של פגעין גם בשנת הצהרים, והמוכה מאוכלין שתחת המטה (להלן קי"ב ע"א).

שו"ת מהר"י ווייל בדינים והלכות אות ו', ועי' תורת חיים שבועות ט"ו ע"ב ד"ה ריב"ל

רפואה בדברי תורה

תוס' ד"ה נפתח באל. פיי רשב"ם אל מוציאם ממצרים, ונפתח בלא לא איש אל ויכזב, ואע"ג דאסור להתרפאות בדברי תורה להגן שרי.

שבועות ט"ו ע"ב - ריב"ל מסדר להו להני קראי [ויחי נועם וכו'] וגני, היכי עביד הכי והא אמר ריב"ל אסור להתרפאות בדברי תורה, להגן שאני.

+ מו"מ בנדון להתרפא בד"ת באמירת שיר של פגעים בכדי להבריח מזיקים, ובכדי להנצל מאוייבים.

+ בהשמטת הרמב"ם בפ"ו מבה"ב הי"ב לאמירת שיר של פגעים בהוספה על העיר.

חתם סופר שבועות ט"ו ע"ב ד"ה ומ"ד פגעים. ויש לדון עפי"ז במלחמת בית חשמונאי, אם היתה אמירתם דרך תפילה (עי' חת"ס הנ"ל, ומאירי שבועות שם סוד"ה כבר ביארנו בפרק חלק), או דרך סגולה (שמשמע שכינו מספר התיבות) ומשום דלהגן שאני, או משום דסכנתא שאני (כתוס' שבועות שם ד"ה אסור).

*

בשבועות שם - והלוחש על המכה וכו', אמר ר' יוחנן וברוקק בה לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה, איתמר רב אמר אפילו נגע צרעת ר' חנינא אמר אפילו ויקרא אל משה.

+ האם לריי"ח, מותר לקרא פסוק על המכה כשאין מזכיר שם שמים, או דאסור, רק שאינו בכלל אלו שאין להם חלק לעוה"ב.

+ מ"ט, להגן שאני.

+ בבאור הא ד"החש בראשו יעסוק בתורה", ואין בזה משום חשש דמתרפא בד"ת.

תורת חיים שבועות ט"ו ע"ב ד"ה אסור להתרפאות, ועי' מהרש"א סנהדרין ק"א ע"א ד"ה והלוחש, ועי' פרישה יו"ד סי' רע"ט ס"ק י"ז.

[ועפ"י דברי הפרישה יתבארו היטב דברי הפייט לחנוכה דפתח "מעוז צור ישועתי", היינו להורות על בטחוני בד', וע"כ כאשר תיכון בית תפילתי וכו' ויבאו לבנות ביהמ"ק שנקרא "בית תפילה", ואת המזבח [מטבח, כענין בית מטבחיא, בי מדבחיא עי' פסחים י"ז ע"א], ואז אם יבא "צר המנבח" - כאשר באו צרי יהודה בזמן עזרא - "אז אגמור בשיר מזמור" - שיר של פגעים - לחנוכת המזבח (עי' תוד"ה עד), ואין זה מחמת סגולה, אלא מחמת התחזקותי בבטחוני ב"מעוז צור ישועתי".

+ עי' ברכות ה' ע"א, בענין ק"ש שנעל המיטה, דמשמע דענינה משום בקשת רחמי, ואם כן יש לכאורה לדון בה מצד מתרפאין בד"ת וכדחקשו לריב"ל.

+ יסוד ק"ש שנעל המטה משום שינה מתוך ד"ת, או בכדי להגן מן המזיקין.

עי' לשון רש"י ברכות ה' ע"א, מד"ה אמרו בלבבכם עד סוף ד"ה ואם תלמיד חכם. אכן יעוי' ברכות ב' ע"א בתוד"ה מאימתי, ובתוס' חולין ק"ה ע"א ד"ה מים, בהא דאין מברכין על קשע"ה.

עי' רבינו יונה ברכות שם (ג' א') ד"ה והאמר. מערני יו"ט ברכות שם (י' י'), מהר"ן חיות ברכות שם ד"ה אע"פ.

+ האם צריך לומר שיר של פגעין גם בשנת הצהרים, והמוכה מאוכלין שתחת המטה (להלן קי"ב ע"א).

שו"ת מהר"י ווייל בדינים והלכות אות ו', ועי' תורת חיים שבועות ט"ו ע"ב ד"ה ריב"ל

עשה שבתך חול - הוי עז כנמר

תנא דבי אליהו, אע"פ שאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, אבל עושה הוא דבר מועט בתוך ביתו, מאי נינהו אמר רב פפא כסא דהרסנא, כדתנן ר' יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר.

- + בקשר המאמרים דעשה שבתך חול, והא דרבי יהודה בן תימא.
- + ספק הטור - "וכמה פעמים נשאתי ונתתי לפני אדוני אבי הרא"ש ז"ל, כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו, ולא השיבני דבר ברור.
- + בבאור ספק הטור, וחילוקי הדינים והדרגות בחיוב כבוד שבת.
- ע"י טור או"ח סי' רמ"ב, ועי' ב"ח שם אות ד', ועי' ט"ז שם ס"ק א'.

- + בביצה ט"ז ע"ב מבואר הבטחת הקב"ה למכבדי שבת "לזו עלי ואני פורע", וא"כ על מה נאמר "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות".
- ע"י תוס' ביצה שם ד"ה לזו עלי, ועי' מהרש"ל בביצה שם בתוד"ה לזו, ובחגהות הגר"א בתוס' שם. ועי' אור חדש להלן קי"ג ע"א בתוד"ה עשה, שהביא בזה ביאור נפלא.
- + הא דאמרו "עושה דבר מועט", האם באופן שיצטרך לבריות, או כשאין צריך לבריות.
- ע"י במצויין לעיל בספק הטור, ועי' עיון יעקב ד"ה אבל עושה

קייא ע"ב, האי מאן דמפני - קייב ע"ב, תני רב אושעיא.

מסח שני

מחד בתמוז עד שיתסר ביה

- מחד בתמוז עד שיתסר ביה ודאי שכיח, מכאן ואילך ספק שכיח ספק לא שכיח.
- + צ"ב מהמבואר במדרש דמ"ז בתמוז עד ט"ב קטב מרירי מצוי, והובא בשו"ע סי' תקנ"ב סעי' י"ח.

ע"י רש"ש ד"ה מחד

אוכלין שתחת המטה

- תנא אוכלין ומשקין תחת המטה אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן.
- + ענין רוח רעה באוכלין שתחת המטה
- ע"י תורת חיים שבועות ט"ו ע"ב ד"ה ריב"ל (גליון הש"ס).
- + אם ניתן לברך על אתרוג שהיה תחת המיטה.
- שבות יעקב ח"ב סי' ק"ה, ועי' מרחשת ח"א סי' כ', ועי' הערות הגריש"א ד"ה אוכלין.

הוי עז כנמר וכו'

- ר' יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, רץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים.
- + בבאור די מדות שאמר ר' יהודה בן תימא, בדרכי עבודת די - ע"י טור או"ח סי' א', ועי' מהרש"א ד"ה הוי עז

בן קרח

- ת"ר שבעה דברים צוה ר"ע את רבי יהושע בנו.
- + בנדון התוס' אי ר' יהושע בנו של ר' עקיבא, הוא ר' יהושע בן קרח.
- ע"י היטב בתוס' ד"ה צוה, ועי' מהריעב"ן בתוס', ועי' סדר הדורות בערך ר' יהושע בן קרח

גובהה של עיר

- אל תשב בגובהה של עיר ותשנה.
- + בטעם שלא ישנה בגובהה של עיר.
- ע"י רש"י ורשב"ם ד"ה אל תשב, ועי' רש"ש ברש"י, מרש"י סוכה מ"ט ע"ב ד"ה חמוקי, וכ"כ בסדר הדורות [ערך ר' יהושע בן קרח] שציין הגרעק"א בגליון הש"ס ע"פ מו"ק ט"ז ע"א, ועי' בן יהוידע ד"ה ואל תשב.

תורה בבית האסורים

- חמשה דברים צוה ר"ע את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורין, אמר לו רבי למדני תורה, אמר איני מלמדך, אמר לו אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות וכו'.
- + צ"ב, הלא מתחילה לימד ר"ע תורה ולא חש לגיורה, ומדוע חשש בבית האסורים - מהריעב"ן ד"ה איני.

שבשתא

- וכשתאח מלמד את בנך למדהו בספר מוגה, מאי היא, אמר רבא ואיתימא רב משרשיא בחדתא שבשתא כיון דעל על.
- + צ"ב, דבכ"ב כ"א ע"א אמר רבא דשבשתא ממילא נפקא - ע"י תוס' ד"ה שבשתא, ועי' בעיון יעקב ד"ה דשבשתא.

הבדלה

אמר רבי יוחנן שלשה מנוחלי העוה"ב, אלו הן, הדר בא"י, והמגדל בנוי לתלמוד תורה, והמבדיל על היין במוצאי שבתות. מאי היא, דמשייר מקידושא לאבדלתא.

+ בבאור ימשייר מקידושא לאבדלתא, והאם הבדלה עדיפא מקידוש היום + האם יקדש על הפת כדי לשייר יין להבדלה.

ע"י היטב בתוס' ד"ה דמשייר, ועי' ביאור דבריהם במהרש"א, אכן יעוי' במור סי' רצ"ו סעי' ד', ועי' אור חדש בתוס', ולכא' יש לדון בזה עוד ע"פ מה שיש לדון אי הבדלה דאורייתא וכדלהלן.

+ הבדלה במוצאי שבת דאורייתא או דרבנן.

+ הבדלה במוצאי יו"ט מדאורייתא או מדרבנן.

+ במקור דין הבדלה מן התורה.

ע"י היטב בלשון הרמב"ם פכ"ט משבת ה"א, ועי"ש במגיד משנה, ועי' מגיד משנה שם הכ"א, אכן יעוי' באגרות הרמ"ה באגרת הרשב"א משאנן בסוף הספר (עמ' קמ"ח במהדורה הישנה).

+ עוד בבאור משייר מקידושא לאבדלתא.

ע"י פרישה סי' רצ"ו ס"ק ט"ו, וס"ק ט"ז.

ע"י ברכות מ"ג ע"ב, אכן ע"י חולין צ"א ע"א, ובתוס' שם ד"ה מכאן, ועי' מהרש"א ברכות שם ד"ה משום, ובמצפה איתן בברכות שם ד"ה אל יצא.

✽ **דרישא אסינא** - ואל תדור בעיר דריש מתא אסיא. + כוונת אסיא האמור כאן, רופא או ת"ח, ובגירסת "אסי" - ע"י רש"י ד"ה שראשה ב' פרושים, ועי' בן אריה ברש"י, ועי' חשק שלמה ד"ה ואל תדור, ע"פ תוס' ב"ב ק"י ע"א ד"ה ולא תימא.

✽ **פשוט נבילתא בשוקא**

פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אנרא, ולא תימא כהנא אנא וגברא רבא אנא, וסניא בי מלתא.

+ במקור ומעם דנהגו ת"ח להתפרנס מן הציבור, אע"פ שאמרו "פשוט וכו'".

ע"י תענית כ"א ע"א ד"ה מלך ר' יוחנן, ועי' הוריות י' ע"א רש"י ד"ה נתן, ועי' חולין דף קל"ד ע"ב "אדם חשוב שאני וכו'", ורש"י שם ד"ה ואבע"א, ועי' באר שבע הוריות י' ע"א ד"ה נתן דעתו. ודו"ק בלשון תוס' הרא"ש הוריות י' ע"א [נדפס שם על הגליון] ד"ה ונתן. עי' רמב"ם פ"ג מהלכות ת"ת ה"י, ובמה שהקשה עליו הבס"מ שם, ועוד צ"ב ממשיכ הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל "ולא שבט לוי בלבד וכו'", עי' שו"ע או"ח סי' קנ"ו ובביאור הלכה שם ד"ה סופה בטלה. ועי' ראשון לציון יו"ד סי' רמ"ו סעי' כ"א בבאור שיטת הרמב"ם, ועי' ברמב"ם הלכות שקלים פ"ד ה"ד, ובספר המפתח בהלכות ת"ת [וע"ע בהציבי ציונים, בהדרן למסכת שקלים].

✽ **עשה שבתך חול**

תוסי ד"ה עשה שבתך חול וכו' דאמרינן וכו', דבהוצאת שבתות ויו"ט אם פוחת פוחתין לו היינו בשלו אם יש לו.

+ בישוב ק"י התוס', ומדוע לא הקשו התוס' את קושייתם לעיל ק"ב ע"ד דשם היא עיקר הסוגיא דעשה שבתך חול.

ע"י מהרש"א בתוס', ועי' אור חדש בתוס'.

✽ **עשיר המעשר פירותיו**

א"ר יוחנן שלשה מכרוז עליהן הקב"ה בכל יום וכו', ועל עשיר המעשר פירותיו בצינעה.

+ יש לדקדק, וכי עני המעשר פירותיו אינו חשוב לפני המקום.

+ צ"ב, מה מעלה מיוחדת זו בעשיר, שאינו עובר על איסור טבל, ומה עדיפא משאר מצוות שאינו עובר עליהן.

פרשת דרכים דרוש כ"א [עמ' רל"ג במהדורה חדשה, אוחנה].

✽ **ח' תשרי תשע"ט**

ק"יב ע"ב, תני רב אושעיא - ק"יג ע"ב, שלשה הקב"ה אוהבן.

✽ **בסח שני**

✽ **לעמוד על המקח**

ואל תעמוד על המקח בשעה שאין לך דמים.

+ בטעם שלא יעמוד על המקח כשאין לו דמים, ובדין אונאת דברים.

ע"י רשב"ם ד"ה אל תעמוד, ועי' פיר"ח כאן, אכן יע"י במתני' ב"מ נ"ח ע"ב, ועי' מהרש"א ד"ה ואל תעמוד, ועי' בס' קרבן תורה ד"ה אל תעמוד [הובא באוצר מפרשי התלמוד כאן].

✽ **יחידי בלילה.**

אל תצא יחידי בלילה.

+ האם הטעם דלא יצא יחידי בלילה הוא משום החשד, או משום מוזיקן, והאם הוא דוקא בת"ח.

ע"י ברכות מ"ג ע"ב, אכן ע"י חולין צ"א ע"א, ובתוס' שם ד"ה מכאן, ועי' מהרש"א ברכות שם ד"ה משום, ובמצפה איתן בברכות שם ד"ה אל יצא.

✽ **דרישא אסינא** - ואל תדור בעיר דריש מתא אסיא. + כוונת אסיא האמור כאן, רופא או ת"ח, ובגירסת "אסי" - ע"י רש"י ד"ה שראשה ב' פרושים, ועי' בן אריה ברש"י, ועי' חשק שלמה ד"ה ואל תדור, ע"פ תוס' ב"ב ק"י ע"א ד"ה ולא תימא.

✽ **פשוט נבילתא בשוקא**

פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אנרא, ולא תימא כהנא אנא וגברא רבא אנא, וסניא בי מלתא.

+ במקור ומעם דנהגו ת"ח להתפרנס מן הציבור, אע"פ שאמרו "פשוט וכו'".

ע"י תענית כ"א ע"א ד"ה מלך ר' יוחנן, ועי' הוריות י' ע"א רש"י ד"ה נתן, ועי' חולין דף קל"ד ע"ב "אדם חשוב שאני וכו'", ורש"י שם ד"ה ואבע"א, ועי' באר שבע הוריות י' ע"א ד"ה נתן דעתו. ודו"ק בלשון תוס' הרא"ש הוריות י' ע"א [נדפס שם על הגליון] ד"ה ונתן. עי' רמב"ם פ"ג מהלכות ת"ת ה"י, ובמה שהקשה עליו הבס"מ שם, ועוד צ"ב ממשיכ הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל "ולא שבט לוי בלבד וכו'", עי' שו"ע או"ח סי' קנ"ו ובביאור הלכה שם ד"ה סופה בטלה. ועי' ראשון לציון יו"ד סי' רמ"ו סעי' כ"א בבאור שיטת הרמב"ם, ועי' ברמב"ם הלכות שקלים פ"ד ה"ד, ובספר המפתח בהלכות ת"ת [וע"ע בהציבי ציונים, בהדרן למסכת שקלים].

✽ **עשה שבתך חול**

תוסי ד"ה עשה שבתך חול וכו' דאמרינן וכו', דבהוצאת שבתות ויו"ט אם פוחת פוחתין לו היינו בשלו אם יש לו.

+ בישוב ק"י התוס', ומדוע לא הקשו התוס' את קושייתם לעיל ק"ב ע"ד דשם היא עיקר הסוגיא דעשה שבתך חול.

ע"י מהרש"א בתוס', ועי' אור חדש בתוס'.

✽ **עשיר המעשר פירותיו**

א"ר יוחנן שלשה מכרוז עליהן הקב"ה בכל יום וכו', ועל עשיר המעשר פירותיו בצינעה.

+ יש לדקדק, וכי עני המעשר פירותיו אינו חשוב לפני המקום.

+ צ"ב, מה מעלה מיוחדת זו בעשיר, שאינו עובר על איסור טבל, ומה עדיפא משאר מצוות שאינו עובר עליהן.

פרשת דרכים דרוש כ"א [עמ' רל"ג במהדורה חדשה, אוחנה].

ח' תשרי תשע"ט

קייג ע"ב, שלשה הקב"ה אוהבן - קי"ד ע"א מתני'.

פסח שני

שונא למרוק

אמר רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב מותר לשנאתו שנאמר כי תראה חמור שנאך רובין תחת משאו מאי שונא וכו'.

+ בנדון התוס', האם הקדמת פריקה לטעינה נאמרה במי שמצוה לשנאתו, ובטעמא.

ע"י תוס' ד"ה שראה, ועי' תוס' ב"מ ל"ב ע"ב ד"ה לכופ, ועי' עיון יעקב ד"ה שראה בו, ועי' מה שציין בזה החשק שלמה בתוס', ועי' רמב"ן ב"מ ד"ה בא דתניא שונא, ורימב"א ב"מ שם ד"ה תא שמע, ועי' סדר משנה פ"ו מדעות ה"ה ד"ה יציבא.

שלשה חייהם אינם חיים

תנו רבנן שלשה חייהן אינם חיים, הרחמנין, והרתחנין, ואניני הדעת.

תוס' ד"ה שלשה חייהן אינם חיים הרתחנין כו'. תימה דפרק המביא (ביצה דף לב.) תניא ג' חייהן אינם חיים המצפה לשלחן חבירו וכו'.

+ עוד בחילוק שבין המנויין כאן למנויין בביצה.

סדר משנה פ"ב מדעות סוף ה"ג [גליון מהרש"א בתוס'].

טוביה חטא וזינגוד מינגד

והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחיד, כי הא דטוביה חטא ואתא זינגוד לחודיה ואסהיד ביה קמיה דרב פפא, נגדיה לזינגוד, אי"ל טוביה חטא וזינגוד מינגד, אמר ליה אין, דכתיב לא יקום עד אחד באיש וכו'.

+ המעיד ביחיד, אין נאמן אפילו כדי לבייש את החוטא או להרחיקו.

שו"ת מהר"ק שורש קפ"ז הביאו הח"ח בסוף ספרו.

+ האם מלקות דהמעיד ביחיד בדבר שאינו מחייבו שבועה, מדאורייתא או מדרבנן.

עי' חפץ חיים פתיחה לארין, לאו י' ובבאר מים חיים שם.

אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי, מהו למימרא ליה לרביה למשנייה, אמר ליה אי ידע דמהימן לרביה כבי תרי לימא ליה, ואי לא לימא ליה.

+ בנדרי ההתר' לספר לרבו של החוטא, באופן דמהימן ליה כבי תרי.

חפץ חיים כלל ד' סעי' ה', באר מים חיים ס"ק כ"ח, ועי' חפץ חיים כלל ד' סעי' ז'.

שונא

אלא דאיכא סהדי דעביד איסורא כולי עלמא נמי מיסני פני ליה, מאי שנא האי, אלא לאו כי האי גוונא דחויא ביה איהו דבר ערוה. רב נחמן בר יצחק אמר מצוה לשנאתו, שנאמר יראת ה' (שונאי) רע .

+ הדין לשנוא עובר עבירה דוקא בחוכיחו ולא קיבל.

רמב"ם פ"ג מרוצת הי"ד, ועי' שו"ת מהר"ם לובלין סי' י"ג, אכן יש להתבונן מדברי התוס' ד"ה שראה, עי' סדר משנה פ"ו מהלכות דעות ה"ה.

יוסי איש הוצל

תנא הוא יוסף איש הוצל, הוא יוסף הכבלי, הוא איסי בן גור אריה, הוא איסי בן יהודה, הוא איסי בן גמליאל, הוא איסי בן מהללאל, ומה שמו, איסי בן עקביה שמו.

+ בטעמא שנקרא בכל שמות הללו.

עי' ערכי תנאים ואמוראים בערך אבא יוסי בן קיטונתא, ועי' שו"ת הלכות קמנות ח"ב סי' ש"ח.

משפרי דיוור

פחות ממילך וממשתדך ותוסף על דירתך.

+ בטעם דהמפחית ממאכלו יכול להרחיב את דירתו.

בן יהודע ד"ה פחות.

תמים תהיה

אמר רב משום רבי יוסי איש הוצל, מניין שאין שואלין בכלדיים, שנאמר תמים תהיה עם די אלקיך.

+ בבאור דברי רש"י שפירש כלדיים אבות, ומשמע דאיסור שאלה באוב משום תמים תהיה, וצ"ב, הרי האיסור מפורש בתורה "אל תפנו אל האובות".

+ דין שאלה באובות, ודין שאלה מה חידש האוב.

עי' רש"י ד"ה בכלדיים, ועי' מה שתמה בזה רשב"ם ד"ה כלדיים, ועי' בית יוסף יו"ד סי' קע"ט סעי' ט"ז ד"ה ובתשובות הרשב"א (המיוחסות ל)רמב"ן סי' רפ"ג [גליון מהרש"א], ועי' מה שהביא שם בב"י מתרומות הדשן כתבים סי' צ"ו.

+ בשורש ומעמי הדין.

עי' חינוך מצוה רמ"ט, ר"נ, ורנ"ה, בשורשי המצוה.

+ שאלה למכשפים וחוזים בכוכבים [גוים].

+ האם "תמים תהיה" הוי עשה גמור.

הרמב"ם לא מנה "תמים תהיה" במנין העשין, עי' רמב"ן בשכחת העשין עשה ח', אכן עי' רמב"ם פ"ג מע"ז הט"ז, ועי' תרומת הדשן סי' צ"ז, אכן עי' מש"כ בזה בים של שלמה חולין פ"ח סי' י"ג.

ח' תשרי תשע"ט

ק"ד ע"א, מתני' מזגו לו כוס ראשון - סוף העמוד.

פסח שני

תדיר בברכת היין

דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

+ יש לעיין דלכאורה גדר ברכת היין הוא "מצווי ולא תדיר, שהרי אין חיוב קבוע לברך עליו.

+ בטעמא דברכת היין חשיבא תדירה, לגבי ברכת היום.

+ ברכת המזון וקריאת שמע איזו נחשבת תדירה.

עי' שאנת אריה סי' כ"א, ועי' מש"כ לדון בחידושו מהא דגם ברכת הפת קודמת לקידוש בארצות החיים להגאון מלבי"ם "ארץ יהודא ס"ק א'.

מטבל בחזרת

הביאו לפניו מטבל בחזרת.

+ שיטות הראשונים בפירוש טיבול, (א) עצם האכילה נקראת טיבול (ב) אכילה של דבר נחל ידו טיבול.

+ בדקדוק הלשון מטבל בחזרת, ולא מטבל את החזרת.

עי' ר"ן כ"ד ע"ב ד"ב הביאו לפניו, וביתר ביאור במאירי ד"ה הביאו לפניו, אכן ע"ש בר"ן שנחלק, וכ"ה בתוס' ד"ה מטבל, ומדברי התוס' מתבאר שחילוק הפרושים הוא משום דקדוק הלשון "מטבל בחזרת.

+ להראשונים שמטבל את החזרת, כמה מטבלה בטיבול ראשון. + מדוע לא הוזכרה החזרת בטיבול ראשון, ובחשש "קפא" בטיבול ראשון.

+ כמה מטבל בטיבול ראשון, כשאוכל שאר ירקות.

עי' רש"י ד"ה מטבל בחזרת [השני], אכן יעוי' ברשב"ם ד"ה מטבל בחזרת, ומה שעמדו בדבריו בתוס' ד"ה מטבל, ועי' רא"ש סי' כ"ה, ר"ן כ"ד ע"ב ד"ה מטבל, מאירי ד"ה הביאו לפניו.

פרפרת הפת

הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת וכו'. אע"פ שאין חרוסת מצוה ר"א (בן) צדוק אומר מצוה.

+ נבאור פרפרת הפת.

(א) שיטת רש"י ד"ה עד שמגיע - החזרת שאוכל אחר המצה.

(ב) שיטת הרמב"ן הביאו הר"ן כ"ד ע"ב ד"ה עד שמגיע - המצה עצמה קרויה פרפרת, ועי' באור הלשון במאירי ד"ה הביאו לפניו, בהמשך דבריו "וקורא לה פרפרת הפת וכו'" ועי' ברש"ש ד"ה עד שמגיע.

(ג) רבינו מנחם בשיטת הרמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ח, טיבול המצה בחרוסת, משום לפתן, ונקרא פרפרת הפת, ומכאן הוציאו הרמב"ם. ועוד בשיטת הרמב"ם בזה עי' ב"ח סי' תע"ה אות ה' ד"ה ומה שכתב ואינו יודע, שצדד משום חרוסת מצוה, ועי' ברכי יוסף סי' תע"ה סעי' ב'.

ברכה על אכילת חרוסת

אע"פ שאין חרוסת מצוה ר"א (בן) צדוק אומר מצוה.

+ האם לראב"צ מברך על אכילת החרוסת.

עי' רמב"ם בפירוש המשניות כאן מ"ג ד"ה ור"א בן צדוק, ועי' תוס' יו"ט שם ד"ה מצוה, שהעיר דהרמב"ם בפ"ז מחמץ ומצה הי"א פסק דחרוסת מצוה ומ"מ לא הזכיר שמברכין עליה, עי"ש בלחם משנה, ועי"ש ברכינו מנות, ועי"ש בספר המפתח.

החבאת האפיקומן

ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח.

ז"ל המאירי כאן ד"ה "ובמקדש היו מביאין עם המצה והחזרת גופו של פסח והיו מברכים עליו, וכן היו מביאין בשר החגיגה, ומברכין תחלה על החגיגה וכו' ואוכלין ממנה כזית ומברכין על אכילת הפסח ואוכלין ממנו כזית, וחזרין לבשר חגיגה, ומצניעין את הפסח לאחר אכילת החגיגה, כדי שבאכילתם יהיו שבעים, והוא שאמרו על השובע", עכ"ל. ואולי מכאן מקור למנהג שמצניעין מצה לאפיקומן, וכשם שהיו מצניעין את הפסח.

ותהלי"ה שנחנו בדרך אמת ונתפרשו הדברים במאירי להלן ק"ט סוע"ב "אלא שנראה שנהגו בפרוסה כדי שישתמשו מזו להצנעת חציה עד שמתוך כך נותנין לב יותר לאכול כזית מצה באחרונה זכר לפסח.

ועי"ב ח"ס תע"ג אות י"א ד"ה ומה שכתב ויתן חציה.

סדר הקידוש

ת"ך דברים שבין ב"ש וב"ה בסעודה, ב"ש אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין, מפני שהיום גורם ליין שיבא וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא. וא"ה אומרים, מברך על היין ואח"כ מברך על היום, מפני שהיין גורם לקידוש שתאמר.

+ "שהיום גורם ליין שיבא", צ"ב מה תהיה סברתם במקדש על הפת, דלכאורה אין חובתה מחמת "קידוש היום".

עי' צל"ח ברכות נ"א ע"ב ד"ה מאי, וע"ע בחי' הגרא"מ הורביץ בברכות שם בסוד"ה מאי, שכתב מעין סברת הצל"ח בפת, אף ביין לב"ה.

+ "וכבר קדש היום" - יל"ע בספרת ב"ש במקדש מבעוד יום.

+ נבאור פלוגתת ב"ש וב"ה בברכות הקידוש.

עי' רשב"ם ד"ה וכבר קדש, [וכ"ה ברש"י ברכות נ"א ע"ב ד"ה וכבר קידש] ועי' רשב"א בברכות שם ד"ה וכבר קדש, ועי' צל"ח ברכות שם ד"ה מאי, הגרא"מ הורביץ ברכות שם ברש"י ד"ה כבר.

*

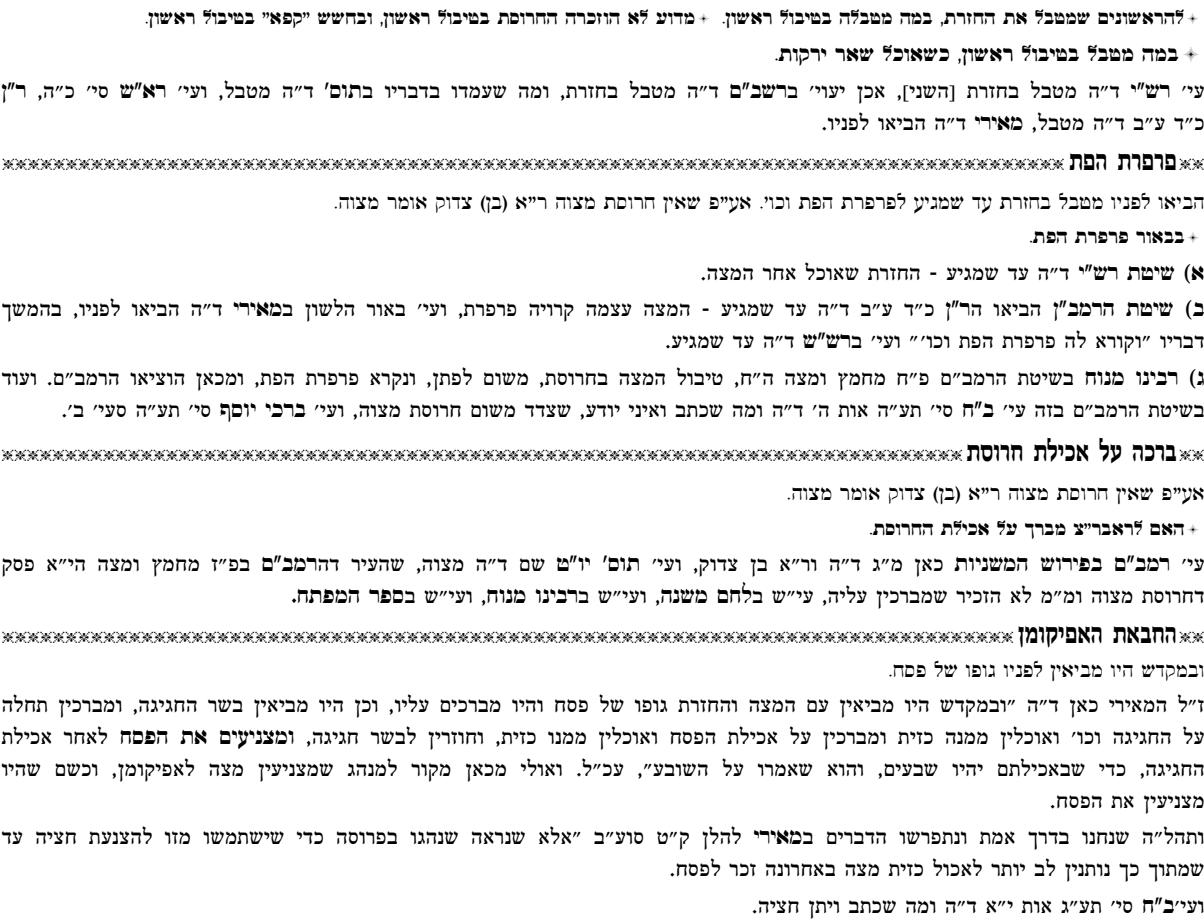
+ האם יש סברא דיקדים קידוש דאורייתא לברכת היין דרבנן.

+ סדר הברכות בנשים המקדשות.

עי' שאנת אריה סי' כ"ב, ועי' פני יהושע ברכות שם ד"ה אלו דברים, ובצל"ח ברכות שם ד"ה שהיין, ועי' מצפה איתן ברכות שם ד"ה בה"א, ובעטרת שמואל ברכות שם בד"ה במצפה איתן.

+ מי שאין לו יין או פת האם יקדש על שאר משקין, והמדר שיקדש.

עי' רש"י ד"ה שהיין גורם, ועי' מהרי"עב"ן ברש"י, וכן כתב בהשמטות למור וקציעה [עמ' צ"ד טור א', ובמהדורת מ"י נדפס על מקומו בסי' רע"א במג"א ס"ק א' ד"ה כתב הרמב"ם], אכן יעוי' במאירי כאן ד"ה מזגו לו כוס ראשון, ועי' אגרות משה אור"ח ח"ד סי' מ' אות כ"ה, ועי' משנה ברורה סי' רפ"ט ס"ק י'.

כ"ו אדר ב' תשע"ט

ק"יד ע"ב, אמר ר"ל זאת אומרת - קט"ו ע"א, אמר רבינא אמר לי רב מרשיא.

פסח שני

כזית בטיבול ראשון

דאי סלקא דעתך מצוה לא בעיא כוונה, למה לך תרי טיבולי והא טביל ליה חדא זימנא.

+ **האם צריך לאכול כזית בטיבול ראשון.**

עי' רא"ש סי' כ"ה [גמ'], אכן יעוי' רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ב, ועי' קרבן נתנאל אות ט', שהביא ממחר"ל **מפראג** בנבירות ד' פרק נ' להוכיח מסוגיין, ועי' **שאנת אריה** סי' ק'.

+ **אם א"צ כזית אמאי צריך נטיי.**

עי' ביאור הלכה סי' תע"ג סעי' ו' ד"ה פחות מכזית.

סילקא וארוזא

מאי שני תבשילין, אמר רב הונא סילקא וארוזא, רבא הוה מיהדר אסילקא וארוזא הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא.

+ **במעם שיש להעדיף סילקא וארוזא על מיני בשר.**

עי' רש"ש ברשב"ם ד"ה סילקא.

דג וביצה

חזקיה אמר אפי' דג וביצה שעליו.

+ **האם חזקיה בא להשמיע קולא או חומרא, כלפי שאר הדעות.**

עירש"בם ד"ה אפי' דג, ועי' ר"ן כ"ד ע"ב ד"ה אפילו דג, ועיין רש"ש ברשב"ם ד"ה אפילו דג.

שני תבשילין בע"פ שחל בשבת

רב יוסף אמר צריך שני מיני בשר, אחד זכר לפסח, ואי זכר להניגה.

+ **למאורה למעם זה, בע"פ שחל בשבת א"צ להביא שני תבשילין דהניגת י"ד אינה דוחה את השבת.**

עי' רא"ש סי' כ"ה, ועי"ש בשיטתם המיוחדת של הר"י מאורליינ"ש, והר"י מקורבי"ל, ומש"כ בזה הרא"ש.

בפה"א על המרור

פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מברך אשאר ירקות בורא פרי האדמה ואכיל, והדר מברך על אכילת מרור ואכיל.

+ **במעמא דא"צ לברך בפה"א על המרור א) שיצא בברכת הכרפס, ויש לדון בזה מצד הפסק. ב) שיצא בברכת המוציא, ויש לדון אם היו חלק מן הסעודה.**

+ **במעמא דהגדה לא היו הפסק לברכת בפה"א, ולנטילת ידים היו הפסק.**

עי' רש"י ורשב"ם ד"ה פשיטא, אכן יועי' תוס' להלן קט"ו, ועי' רא"ש סי' כ"ו. ועי' תוס' ברכות מ"א ע"ב ד"ה אי הכי בסופו, וברבינו יונה שם [כ"ט ע"ב מדפי הרי"ף] ד"ה ובוה, וע"ע במג"א סי' קע"ז ס"ק א' בגדר קביעות פת מחמת סעודת שבת ויו"ט.

+ **האוכל חרייין האם מברך בורא פרי האדמה.** + ברכה בדבר שאינו ראוי לאכילה ונאכל רק משום חיוב התורה.

עי' ביאור הלכה סי' תע"ה סעי' ב' ד"ה בטיבול ראשון.

מצוות צריכות כונה

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה, כיון דלא בעידן חיובא דמרור הוא דאכיל ליה, כבורא פהיאי הוא דאכיל ליה, ודילמא לא איכוון למרור, הלכך בעי למחדר לאטבולי לשם מרור. דאי סלקא דעתך מצוה לא בעיא כוונה, למה לך תרי טיבולי, והא טביל ליה חדא זימנא. ממאי, דילמא לעולם מצות אין צריכות כוונה וכו'.

ולהלן, תנאי היא, דתניא רבי יוסי אומר אע"פ שטיבל בחזרת, מצוה להביא לפניו חזרת וחרוסת ושני תבשילין, ואכתי ממאי וכו', א"כ מאי מצוה.

להלן קט"ו ע"א תוס' ד"ה מתקיף וכו', והשתא כל אלו אמוראי סברי דבעי כוונה, וסתמא דמסדר הש"ס סבר הכי, מדאיצטרך לפסוק כרב חסדא ואי אין צריכות כוונה פשיטא דלא יכרך בטיבול שני, דאפילו לא בירך בטיבול ראשון נפק ביה ואי יכרך בטיבול שני הויה ברכה לבטלה

+ **בהלכתא דמצות צריכות כונה.**

עי' רי"ף כ"ד ע"א, שהביא לדר' יוסי, ולפי"ז הלכה דצריכות כוונה, אכן יעוי' **בבעל המאור** שם דפסק כאבוה דשמואל ב"רה כ"ח ע"א. ועי' בכל הסוגיא **דראש השנה ב"ח ע"א - ע"ב.** ובר"ף ר"ה (ד' ע"ב), ועי"ש (ד' ע"א) **בבעל המאור** ד"ה לפום, ובמלחמות שם, **רא"ש** סי' י"א ועי' בירור השיטות **במאירי** ר"ה שם ד"ה המשנה השביעית.

+ **שיטת רב האי גאון דאכל בלא כונה יצא אלא דלכתחילה צריך לבין.**

עי' **בעל המאור** בהמשך דבריו, (כ"ה ע"א מדפי הרי"ף), ובר"ן כ"ד ע"ב ד"ה מצוה,

*

עוד בתוס' שם, ולית הלכתא כוותיה דאבוה דשמואל דאית ליה בפרק ראווה ב"ד (רי"ה דף כח.) אין צריכות כוונה דקאמר בכפאו ואכל מצה יצא ומוקי לה בכפאוהו פרסיים

והתם לא מייתי מאכלו בלא מתכוין משום דלגבי אכילה לא בעינן כוונה כולי האי כמו בתפלה ותקיעה.

ומש"ה נמי לא מייתי הכא ברייתות דהתם דבעו כוונה דגבי תפלה ותקיעה בעי כוונה טפי כדפרשית.

+ **האם יש לחלק בין מצוות דאכילה לבין שאר מצוות.**

+ **מתעסק שנהגה, בלא תעשה [חלבים ועריות] ובמצות עשה [אכילת מצה].**

+ **כפאוהו לאכול מצה, אבל לא ידע שהוא פסח.**

עי' השגת הראב"ד על המאור [כ"ד ע"ב] מדפי הרי"ף, וע"ע בר"ן כ"ד ע"א בשם הרא"ה, ועי' קובץ **שעורים** כאן אות רט"ז, ועי' **טורי אבן** ר"ה כ"ח ע"א ד"ה אמר רב אשי.

ובשיטת הרמב"ם עי' בהלכות ק"ש, הלכות שופר (פ"ב ה"ד) דמשמע דסבר דצריכות כונה, אכן יעוי' בפ"ו מחמץ ומצה ה"ג דפסק דכפאוהו גויים יצא, וכמ"ד מצוות א"צ כונה. עי' ר"ן ר"ה (ד' ע"ב) ד"ה לפיכך, ועי' קהלות יעקב שבת סי' ל"ה ד"ה והנה הר"ן, ועי' לחם משנה בהלכות שופר פ"ג ה"ד ד"ה נתכוון, ועי' **פני יהושע** ר"ה כ"ט ע"א בגמ' ד"ה ש"מ.

*

+ **הכא משמע דלרי יוסי מצוות צריכות כוונה, ובסוכה מ"ב ע"א בתוד"ה אמר, לענין מוציא אולב ביו"ט שחל בשבת, משמע דלרי יוסי מצוות א"צ כונה.**

מצפה איתן ד"ה ר' יוסי.

+ **מתבאר מסוגיין ד"מצוות צריכות כונה" גם במצוות דרבנן, שהרי מרור בזה"ז דרבנן.**

מלא חרועים ד"ה א"כ מאי מצוה, ועי"ש מש"כ בדברי המגן **אברהם** סי' ס' ס"ק ג'.

בגדר קביעות פת מחמת סעודת שבת ויו"ט.

+ ברכה בדבר שאינו ראוי לאכילה ונאכל רק משום חיוב התורה.

מצוות מבטלות זו את זו

אמר רבינא אמר לי רב משרשיא בריה דרב נתן, הכי אמר הלל משמיה דגמרא, לא ניכרוך איניש מצה ומרור בחדדי חדדי וניכול, משום דסבירא לן מצה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן, ואתי מרור דרבנן ומבטיל ליה למצה דאורייתא. ואפילו למ"ד מצות אין מבטלות זו את זו, ה"מ דאורייתא בדאורייתא או דרבנן דרבנן, אבל דאורייתא ודרבנן, אתי דרבנן ומבטיל ליה לדאורייתא.

+ בטעמא דביטול במצוות, (א) משום שמבטל טעם המצוה, (ב) משום חביבות המצוה אין לערב בה טעם אחר.

+ עירוב בדבר שאין טעמו חזק.

עי' רש"י ורשב"ם ד"ה ומבטל, והכי מפורש בהדיא בתוס' זכחים ע"ח ע"א ד"ה אלא, אכן יעוי' במאירי ד"ה ולענין פסק.

+ בשיטת הרמב"ם דמבטל מצה בחרוסת, ואמאי אין לחוש למצוות מבטלות.

עי' רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ח, ועי' מאירי הנ"ל, ועי' רבינו מנחם בהלכות חמץ ומצה שם.

+ הדקדוקים בשיטת הרמב"ם, ובטעם הרמב"ם דמבטילין מצה בחרוסת.

עי' מור סי' תע"ה סעי' א', ועי' כ"ח שם אות ה'.

+ מדוע חרוסת בזמן הבית אינו מבטל את המרור.

עי' תוס' לעיל קי"ד ע"א, ועי' רש"ש לעיל קי"ד ע"א ד"ה אע"פ, ועי' ר"ן כ"ה ע"א ד"ה ומרור דרבנן [וע"ע מה שציינ שם קי"ד ע"א בהגהות מהר"ב רנשבורג].

+ האם היה כורך גם את הפסח, או רק את המצה והמרור.

עי' רש"י ד"ה שהיה כורכן רשב"ם ד"ה כורכן, אכן עי' רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ו, ועי"ש בספר המפתח.

+ האם להלל בזה"ז צריך לכורך מצה ומרור.

עי' פרי מגדים סי' תע"ה משבצות ס"ק ז', מש"כ לתלות בפלוגתא הנ"ל. ודו"ק בלשון הר"ן כ"ה ע"ה ד"ה שהיה כורכן, ומיהו ע"ע בתוס' ד"ה אלא מברך, ועי' חזון איש פסחים סי' קכ"ד לדף קט"ו ע"א ד"ה אמרו עליו.

+ האם צריך לטבל בחרוסת בכורך.

עי' רא"ש סי' ע"ז, ועי' ר"ן כ"ה ע"א ד"ה ומסתברא, ומיהו עי' ברמ"א סי' תע"ה סעי' א' ומשנה ברורה ס"ק י"ח.

"ורחץ" - ברכה

אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים, אמר רב פפא שמע מינה האי חסא צריך לשקועיה בחרוסת וכו'.

+ בטעם הנטילה לטיבול ראשון, והאם מברכים עליה.

עי' היטב בתוס' ד"ה כל שטיבולו, מיהו עי' רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"א, ועי' בנין שלמה ח"ב סי' ל"ג אות ב'.

+ נטילת יד למשקן, ובטעמא.

+ מדוע הנוטל ידו לשתיית יין לא חשיב כנוטל ידים לפירות.

עי' תוס' הנ"ל, ועי' מהרש"א "בא"ד ואמרי נמי", ועי' תוס' ברכות מ"ג ע"א ד"ה כל, ותוס' חגיגה י"ח ע"א ד"ה הנוטל, ועי' רשב"א ברכות מ"ג ע"א ד"ה בא להן [אראשון]

קט"ו ע"א, אמר רבינא אמר לי רב משרשיא - ע"כ, אדבריה רב חסדא.

פסח שני

מיהו "הלל" - אמר רבינא אמר לי רב משרשיא בריה דרב נתן הכי אמר הלל משמיה דגמרא + "הלל" המוזכר כאן הוא אמורא עשירי להלל הראשון - ר"ן (כ"ה ע"א) ד"ה הכי אמר הלל, מהריע"ב ין ד"ה הכי אמר.

שנאמר - על מצות ומרורים

אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן, שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו.

+ מדוע הביאו מקרא זה שנאמר בפסח שני ולא מקרא דפסח ראשון.

+ מדוע לא השמיעה התורה דין זה בפסח ראשון.

רש"ש ד"ה א"ע, ומסיים "וזה למדתי מדברי הרמב"ן פ' בא".

כורך

אמרו עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן, שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו.

בלע מצה - מרור

אמר רבא בלע מצה יצא, בלע מרור לא יצא, בלע מצה ומרור ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא, כרכן בסיב ובלען אף ידי מצה נמי לא יצא.

+ במעם דבלע מצה יצא, והאם בעינן מעם מצה.

+ צ"ב דבסוגין מבואר, דבלע מצה יצא, בלע מרור לא יצא, משמע דלא בעינן מעם מצה, ובברכות צ"ח ע"ב סבר ר' יוסי דאין יוצאין במצה מבושלת משום דבעינן מעם מצה.

ע"י רשב"ם פסחים שם ד"ה בלע מצה, וע"ע ברשב"ם לעיל ע"א ד"ה ומבטל לה, וע"י רבינו מנוח פ"ו מחמץ ומצה הלכה ו' ד"ה מצה שבשלה, וע"י לבוש, סי' תע"ה סעי' ג' בהגה"ה, וע"י מגן אברהם שם ס"ק י"א, וט"ז ס"ק ט', [וע"י רבינו יונה בברכות שם (כ"ז ע"א מדפי ה"ר"ף) ד"ה משום, ובפני יהושע בברכות שם ד"ה ואני אומר, וע"י מהר"ן חיות בברכות שם ד"ה משום].

+ גרסאות הראשונים, ב"בלע מרור" האם יצא או לא יצא.

ע"י רש"י ד"ה בלע מרור, וע"י רשב"ם ד"ה בלע מרור.

+ הגירסא ברמב"ם בדין בלע מרור.

+ בבאור סיום דברי הרמב"ם בבלע מצה ומרור כאחד "שהמרור כמפילה

למצה", (האם בא לבאר א) למה לא יצא במרור, ב) או, מדוע יצא במצה.

ע"י היטב ברמב"ם פ"ו מחמץ ומצה ה"ב, ובהשגת הראב"ד שם ובמגיד משנה שם, וע"י לחם משנה שם שביאר דדבריהם תלויים בגרסאות הרמב"ם.

+ כרכן בסיב - באור האופן, והמעם דלא יצא אף במצה ומ"ש מכרך במרור.

ע"י ר"ן כ"ה ע"ב סוד"ה גרסי', וע"י רבינו מנוח שם, ולחם משנה שם, אכן יעוי' באור חדש בזה במאירי ד"ה מי שבלע דלפירושו ליתא לחילוקו של הלחם משנ.

וע"י מש"כ הגרעק"א שנדפס בגליון הרמב"ם שם, לבאר ע"פ הלחם משנה טעמא דאיצטריך קרא למעט דאינו יוצא במצת טבל, ולא סגי בטעמא דמצוה הבאה בעבירה.

* כ"ב אדר ב' תשע"ט *

ע"ב, אדבריה רב חסדא - קט"ז
ע"א, מתני' מזגו לו כוס שני.

* פסח שני *

* נטילת ידים לטיבול שני *

אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש, נטל ידיו בטיבול ראשון נוטל ידיו בטיבול שני וכו', תרי זימני למה לי הא משא ליה ידיה חדא זימנא, אמרי כיון דבעי לטימר אנדתא והלילא דילמא אסחיה לדעתיה ונגע.

+ יש לדקדק דאי חיישינן שמא נגע, הרי אסור גם באמירת הברכה [וכ"ל דבר שבקדושה] בלא נטילה.

+ מהו היסח הדעת בנטילה, לענין טיבולו במשקה, לאכילת פת, לברכה, ולתפילה.

+ על איזה אופן נאמר דהנטל ידיו לפירות הרי זה מגבי הרוח.

ע"י ר"ן ד"ה דילמא אסחיה, וע"י היטב בבאור הגר"א או"ח סי' צ"ב סעיף ה' ס"ק י"ג.

* כל המרבה בדרש פרשה זו *

אמר שמואל לחם עוני לחם שעונין עליו דברים, תניא נמי הכי לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה.

+ מלשון "עוני", הוציא הרמב"ם דכל המאריך לדרוש בפרשת ארמי אובר אבי [שנאמר בה וענית ואמרת] הרי זה משובח.

אור שמח פ"ז מחמת ומצה ה"ד.

* "יחץ" - עני דרכו בפרוסה *

דבר אחר לחם עוני, עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה.

+ האם באה הדרשה ללמד דבעינן פרוסה בדוקא, או רק דסגי בפרוסה. + הטעם דחולקין את המצה ב"יחץ", ולא בסמוך לאכילה.

ע"י ר"ן כ"ב ע"ב ד"ה מיהו בשם רב האי גאון, מיהו יעוי' בדקדוק לשון הרמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ו, וע"י ש' ברבינו מנוח, וע"י פרי מגדים סי' תע"ה משבצות ס"ק ה', וע"י מש"כ הגאון רבי בצלאל הכהן זצ"ל, מ"ץ דוילנא, בכנין שלמה ח"ב סי' ל"ד אות ט"ז - י"ז.

* ג' מצות *

דבר אחר לחם עוני, עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה.

+ האם מברך גם "המוציא" על הפרוסה, או רק "מצה" - ע"י היטב בתוס' ד"ה מה דרכו, וע"י ר"ן כ"ה ע"ב ד"ה הכל מודים.

+ כיצד מקיימים "לחם משנה", אחר שבצענו את המצה ב"יחץ" + פלוגתא הראשונים אם מברכין בלי"ל פסח או על בי מצות או על ג' מצות.

ע"י בהמשך תוס' הנ"ל, וע"י רי"ף כ"ה ע"ב, ורמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ו, וע"י רא"ש סי' ל', וע"י ש' שביאר מנהג וסדר אפיית המצות.

פסח שני

ירידת המן, ולחם משנה ביום טוב

תוס' ד"ה מה וכו', וכן פסק רב אלפס דצריך לבצוע על שתי ככרות ביום טוב והטעם לפי שהיה לחם משנה יורד בערבי ימים טובים וכו'.

+ מחלוקת המדרשים האם ירד המן ביו"ט.

עי' רי"ף כ"ה ע"ב, ועי' תוס' הנ"ל בהמשך דבריהם, ועי' תוס' ביצה ב' ע"ב ד"ה והיה, ועי' קרבן נתנאל סי' ל' אות ב', ועי"ש בביצה בפני יהושע על התוס', ועי' ברכת הנצי"ב במכילתא בשלח פרשת ויסע, סוף פרשה ה'.

+ מדוע לא תקנו סעודה ג' ביו"ט.

עי' רבינו מנוח פ"ח מחמץ ומצה ה"ו ד"ה ומפני מה, ועי' חתם סופר ד"ה מה עני, ועי' בנין שלמה ח"א סי' י"ט [מהדורה חדשה עמ' קע"ד], ועי"ש בכל הסימן דברים נפלאים בעניני ירידת המן, והחיובים שמחמת כן.

הוא מסיק ואשתו אופה

דבר אחר, מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה, אף כאן נמי הוא מסיק ואשתו אופה.

+ מדוע "הוא מסיק ואשתו אופה", ואיזה דין ילפינן, מהא ד"הוא מסיק ואשתו אופה".

עי' רשב"ם ד"ה דרכו של עני, וע"ע בר"ן כ"ה ע"ב ד"ב מה דרכו, ועי' מור סי' ת"ס סעי' ב' דיליף מזה דעל כל אחד להתעסק באפיית המצות בעצמו.

חרוסת מצוה

רבי אלעזר ברי צדוק אומר מצוה וכו': מאי מצוה, רבי לוי אומר זכר לתפוח ורי יוחנן אומר זכר לטיט.

+ אם הלכה כראב"ז, ואם לראב"ז מברכים על החרוסת.

עי' מה שצויין לעיל במשנה קי"ד ע"א בסתירת דברי הרמב"ם, ועי' ברכי יוסף סי' תע"ג סעי' י"א, ועי' משנת מובהקת יבמות ליקוטים סי' כ"ה, ונדפס בטוב תורה למרן ראש הישיבה זצ"ל, פסח סי' י"ג.

זכר לתפוח

מאי מצוה, רבי לוי אומר זכר לתפוח.

+ מה ראו לעשות זכר לתפוח ביהד עם המרור שהוא זכר לשיעבוד.

מהרש"א ח"א ד"ה זכר לטיט.

תגרי חרץ

אמר רבי אלעזר ברי צדוק, כך היו אומרים תגרי חרץ שבירושלים, בואו וטלו לכם תבלין למצוה.

+ בבאור "חרץ", ובטעמא שהזכירו לשון זה כאן.

עי' מאירי ד"ה כבר ביארנו במשנה שחרוסת מצוה.

* ב' ניסן תשע"ט *

קט"ז ע"א, מתנ"י מזוג לו כוס שני -
ע"ב, אמר רב אחא בר יעקב סומא
פטור.

* בסח שני *

* וכאן הבן שואל *

מזוג לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו,
ואם אין דעת בבן אביו מלמדו, מה
נשתנה הלילה הזה מכל הלילות וכו'.

+ מדוע הבן שואל במוזגת כוס שני.

+ האם פני כמה ששואל על מוזגת הכוס,
או דבעינן שישאל דוקא על השינויים
המוזכרים במשנה.

+ האם צריך לחזור לומר מה נשתנה גם
כאשר שא"ל הבן.

ע"י תוס' קט"ז ע"ב ד"ה כדי,
ומרשב"ם שם ד"ה פטרתן, אין
הכרע, ויש להתבונן מדברי רשב"ם
קט"ז ע"א, ד"ה פתח ואמר בהא
דא"ל דרב נחמן לדרו עבדיה, ע"י
נמוקי הגר"ב ד"ה פטרתן, וסיים דזה
דלא כמהרי"ל סדר הגדה של פסח
סי' כ"ד, ע"ש, [וברמ"א סי' תע"ג
סעי' ז', הובא רק קיצור דבריו], וע"י
שבולי חלקט בפ"י "מה נשתנה" בשם
רבינו ישעיה.

*** (כולו) מרור - שבכל הלילות אנו

אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור. ע"י תוס' ד"ה הלילה דל"ג "כולו" ובטעמא, וע"י רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ג
הג"י "מרורים", אכן בנוסח ההגדה כתב "מרור", ומ"מ מצינו בהרבה מקומות הג"י "כולו מרור", וצ"ע, ועמדנו בזה
בס"ד במקו"א.

*** כולו צלי - שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי. ע"י תוס' ד"ה כולו צלי דמתנ"י כבן
תימא דחגיגה הבאה עם הפסח אינה נאכלת אלא צלי + צ"ע דבפ"ח מחמץ ומצה ה"ב הביא הרמב"ם לקושיית צלי, ובפ"י
מק"פ הי"ג פסק דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים דלא כבן תימא - ע"י לחם משנה בהלכות חמץ ומצה שם, אכן ע"ש
ברבינו מנוח, וע"י צל"ח ד"ה משנה מוזגין, וע"י צל"ח לעיל ע' ע"ב ד"ה אמר רב.

*** לפי דעתו של בן - ולפי דעתו של בן אביו מלמדו - ע"י חתם סופר ד"ה ולפי, ע"פ יסוד בעל מעשי ד' דארבע
הקושיות מכוונים כנגד ארבעה בנים, כל אחד כדעתו, וע"ע בעיון יעקב ד"ה מה נשתנה.

*** מתחיל בגנות ומסיים בשבח ***

מתחיל בגנות ומסיים בשבח. מאי בגנות, רב אמר מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו, [ושמואל] אמר עבדים היינו.
+ בטעם דאופן הסיפור הוא ב"מתחיל בגנות ומסיים בשבח" - ע"י מחרש"א ד"ה מתחיל.

+ מצינו כמה גרסאות מי הם החולקים במתחיל בגנות.

ע"י ר"ח דגרס רבא ורב יוסף, וע"י חכמת מנוח ד"ה מתחילה דגי' מהרי"א אביי ורבא, [ואולי כונתו לאבודרהם
שכ"כ בסוף פיסקא "עבדים היינו"]. וע"פ כל זה יש לפלפל הלכה כמאן בהא דמתחיל בגנות, ובס"ד נתבאר במקו"א
בכמה אופנים.

פסח מצה ומרור

רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא
יצא ידי חובתו, ואלו הן, פסח מצה ומרור.

+ מדוע התייחדו מצוות אלו מכל המצוות שצריך לומר בהם את טעם
המצוה, ובכלל זה לא יצא ידי חובה.

ע"י מחרש"א בח"א ד"ה כל מי, וע"י רבינו מנוח פ"ז ה"ה, וע"י
צל"ח ד"ה רבן גמליאל.

+ בבאור י"לא יצא", לא יצא כלל, או לא יצא כראוי.

ע"י ר"ן כ"ה ע"ב ד"ה כל מי, וע"י רמב"ן במלחמות ברכות ב' ע"ב
מדפי הרי"ף וע"י להלן.

+ האם הכונה שלא יצא חובת מצה, או שלא יצא חובת סיפור יציאת
מצרים.

ע"י קרית ספר פ"ז מחמץ ומצה, אמנם דו"ק בלשון האבודרהם
והכל בו בבאור ההגדה, בפיסקא ד"רבן גמליאל אומר כל שלא
אמר וכו', וע"י שומר ציון הנאמן לבעל הערוך לגר חוברת ר"א.

+ המצוות שמצאנו שיש לכיון בהם טעם המצוה, והאם כונה זו מעכבת.

ע"י ב"ח בהלכות סוכה סי' תרכ"ה, בבאור דברי הטור שם, וע"י טור
וב"ח אור"ח סי' ח', "יכוין בהתעטפו", ובמור הלכות תפילין סי'
כ"ה "ויכוין בהנחתם", וע"י פרי מגדים סי' כ"ה אשל אברהם ס"ק
ו' [הובא במשנה ברורה שם ס"ק ט"ו].

מיהו יעוי' בבבורי יעקב סי' תרכ"ה ס"ק ג', וע"י ערוך השולחן סי'
כ"ה סעי' ח', וע"י ערוך לגר סוכה כ"ח ע"א ד"ה לא קיימת.

+ האם חובת האמירה הוא כמצוות שבגופו של פסח, כשחיטתו וצלייתו, או
כמצוות שעל גופו כמצה ומרור הנאכלים עמו.

ע"י שומר ציון הנאמן לבעל הערוך לגר חוברת ר"א.

פסח שני

בל יראה בפסח מצרים

מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ, כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמחה, וגם צדה לא עשו להם.

+ משמע שאילו יכלו להתמחה היו אופים חמץ, וצ"ב וכי יאפו חמץ בפסח.

+ זמן איסור חמץ בפסח מצרים.

+ האם נצטוו על בל יראה בפסח מצרים.

עי' ר"ן כ"ה ע"ב ד"ה מצה, ועי' מש"כ בזה הצ"ח ד"ה כל שלא אמר.

מצה ומרור - שיעבוד וגאולה

כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור.

+ צ"ע, הלא המרור שהוא כנגד השיעבוד היה בתחילה, ולמה הוזכר באחרונה.

הנה בסדר פרוט הטעמים מצאנו בזה כמה גירסאות, עי' במשנה שבר"ף כ"ה ע"ב, ועי' רמב"ם פ"ז מחמת ומצה ה"ב ופרק ח' ה"ד, ועי"ש בפ"ד ברבינו מנוח, ועי' צ"ח ד"ה רבן גמליאל, ועי' אור ישראל אגרת ח'.

לראות את עצמו

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

+ בגירסת הרמב"ם "חייב אדם להראות את עצמו".

עי' רמב"ם פ"ז מחמץ ומצה ה"ו. וכתב בזה רבינו מנוח דברים נפלאים ויסודיים וז"ל, "ובזכירה הזאת תהיה יראת השם על פניו תמיד, בראותו השגחת השם שהיתה בישראל, ולא יסור לבו ממנו יתברך לעולם, ואם יצר לו זמנו מאד, יבטח בשם מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, וכמו צרת גלות מצרים היתה סיבה להיטיב להם באחריתם, כן כל צרות הגלות הזה הם סיבה לישראל להושיעם תשועת עולמים".

שירה חדשה

ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללוקה.

גירסת התוס', "ונאמר לפניו שירה חדשה", וקאי על שירת הים, וצ"ל ונאמר בסגו"ל, וגי' שלפנינו וכן גי' הרמב"ם ונאמר לפניו הללוקה, ונקוד ונאמר בחול"ם, וקאי על הלל שבהמשך. עי' דרישה סי' תע"ג ס"ק ח', ועי' פ"ז סי' תע"ג סוס"ק ט', ועי' עמק ברכה הגדה אות ג', מש"כ ליישב גירסת ונאמר בחול"ם, עם הגי' "שירה חדשה", ע"פ המבואר דחייב אדם לראות/להראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

* ג' ניסן תשנ"ט *

* מסכת שני *

זה - פרט לסומא

קט"ז ע"ב, אמר רב אחא בר יעקב
סומא פטור - קי"ז ע"ב, וחותם
בגאולה.

אמר רב אחא בר יעקב, סומא פטור
מלומר הגדה, כתיב הכא בעבור זה,
וכתיב התם בגנו זה, מה לחלץ פרט
לסומא אף כאן פרט לסומין וכו'.

+ האם הלימוד מן סורר הוא ע"י גזירה
שוה, או גילוי מילתא כיצד לדרוש
יזה"י.

ע"י היטב רשב"ם ד"ה בעבור מצה,
מיהו ע"י חידושי הר"ן ד"ה אלא
פשיטא, ורבינו דוד ד"ה הכי השתא,
וע"י רש"ש ברשב"ם ד"ה בעבור זה.

הנמפל לשם

א"ר חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה
וידידיה אחת הן, רב אמר כסיה
ומרחביה אחת הן, רבה אמר מרחביה
בלבד וכו'. איבעיא להו ידידיה לרב מאי,
ת"ש דאמר רב ידידיה נחלק לשנים
לפיכך ידיד חול יה קודש וכו'.

+ בבאור "אחת הן", וכו"ל חול, או דאף
אם אחת הן סוף התיבה הוא שם,
ותחילתה טפל לשם.

+ האם יש נפ"מ בזה לענין קדושת השם,
ומחיקה.

ע"י היטב במאירי ד"ה הללו קה, אכן
ע"י בעיון יעקב ד"ה אחת הן, וע"י
משמר הלוי פסחים סי' פ"ג, ונתן

פריו ד"ה הללוקה. ובמש"כ לדון שם
בהוסיף טפילה לפניו, אחר כתיבת השם, ע"י
במנחת חינוך מצוה תל"ז אות ד'.

ובדין מחיקה בשמות אלו ע"ע בתשב"ץ ח"א סי' קע"ז.

+ דין הנמפל לשם, והאם איסור מחיקת אותיות הנמפלים לשם מדאורייתא או מדרבנן.

ע"י שבעות ל"ה ע"ה, וע"י מאירי שבעות שם ד"ה כל הטפל, וכ"ה ברמב"ם פ"ו מיסוה"ת ה"ג, וע"י אור החיים דברים
י"ב ד', וע"י מנחת חינוך מצוה תל"ז אות ד'.

הלל על נס פרטי

אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה, כתיב הכא בעבור
זה, וכתיב התם בגנו זה, מה לחלץ פרט לסומא אף כאן פרט לסומין.

+ צ"ב דהא לרי יהודא בב"ק פ"ז ע"א סומא פטור מכל המצוות, ואמאי
איצטריך קרא לפוטרו מהגדה.

+ כיוצא בצי"ב במגילה כ"ד ע"א דסומא אינו פורס על שמע, ותיפול
דפטור מכל המצוות.

ע"י חשק שלמה ד"ה אמר רב אחא, ומה שהביא מרדכי מגילה
סוס"י תשצ"ח, וע"י תוס' ב"ק פ"ז ע"א ד"ה וכן [השני], ובתוס'
מגילה כ"ד ע"א ד"ה מי.

והאמר מרימר שאלתינהו לרבנן דבי רב יוסף, מאן דאמר אנדתא בי
רב יוסף, אמרו רב יוסף, מ"ד אנדתא בי רב ששת, אמרו רב ששת,
קסברי רבנן מצה בזמן הזה דרבנן.

+ צ"ע, דאף דסומא מחוייב מדרבנן, האיך מוציא אחרים אפי' במצות
דרבנן, שהרי הוא תרי דרבנן ומי"ש מקמך.

ע"י בתוס' מגילה כ"ד ע"א ד"ה מי, וע"י בתוס' מגילה י"ט ע"ב
ד"ה ר' יהודא בסופו באופ"א. וע"י תוס' ר"ה ל"ג ע"א ד"ה והא,
ובערובין צ"ו ע"א ד"ה דילמא, ובב"ק פ"ז ע"א ד"ה וכן [השני].

ובגדר בר חיובא להוציא אחרים ע"י בקובץ שעורים ח"ב סי' ל"א
אות ג', וסי' ל'.

+ מו"מ בשיטת התוס' דר"ה (ל"ג ע"א ד"ה והא), דרשות מוציא דרבנן.

ע"י מורי אבן מגילה כ"ד ע"א ד"ה אינו, בפסקא מיהו קשיא לי,
וע"י במשנת טוביה שנדפס עם הציבי ציונים למגילה כ"ד ע"א
(מכת"י).

+ האיך חייב סומא מדרבנן, שהרי לכאורה אינו בלאו דלא תסור.
+ סומא בלאוין.

מורי אבן מגילה כ"ד ע"א ד"ה אינו, בפסקא "וקצת קשה" ובפסקא
"ואפשר", נודע ביהודא תנינא או"ח סי' קי"ב, פרי מגדים פתיחה
כוללת לאו"ח ח"ג אות כ"ח. מנחת חינוך מצוה ב' אות כ"ה, וע"י
חשק שלמה כאן ד"ה אמר רב אחא.

אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה, כתיב הכא בעבור
זה, וכתיב התם בגנו זה, מה לחלץ פרט לסומא אף כאן פרט לסומין.

+ צ"ב דהא לרי יהודא בב"ק פ"ז ע"א סומא פטור מכל המצוות, ואמאי
איצטריך קרא לפוטרו מהגדה.

+ כיוצא בצי"ב במגילה כ"ד ע"א דסומא אינו פורס על שמע, ותיפול
דפטור מכל המצוות.

ע"י חשק שלמה ד"ה אמר רב אחא, ומה שהביא מרדכי מגילה
סוס"י תשצ"ח, וע"י תוס' ב"ק פ"ז ע"א ד"ה וכן [השני], ובתוס'
מגילה כ"ד ע"א ד"ה מי.

הלל על נס פרטי

והלל זה מי אמרו, נביאים שביניהן תקנו להן לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק, ועל כל צרה וצרה שלא תבא
עליהן, ולכשנגאלין, אומרים אותו על גאולתן.

+ דין הודאה על הצלה פרטית ליחיד ולקהילה אחת, ואם רשאר לומר הלא.

ע"י מאירי ד"ה כל יחיד, וסיים "אלא שאינו מברך עליו", וע"י שו"ת חיים שאל ח"ב סי' י"א [גליוני הש"ס כאן],
מיהו ע"י בה"ג סוף הלכות לולב הביאו מרן הגרי"ז בספרו "ג מחנוכה ה"ו ד"ה והנה בפירש"י.

פסח שני

כמוהם יהיו עושיהם

ד"א פסלו של מיכה עומד בבבן, וישראל אומרים את ההלל. וברש"י ד"ה ד"א פסלו של מיכה עומד. בימי דוד, בבבן, באותו מקום, וישראל אומרים הלל שכתוב בו כמוהם יהיו עושיהם וגו', אלא ודאי על הים נאמר תחלה, ושוב לא פסק.

+ צ"ב, הלל פסלו של מיכה עבר בים סוף, וא"כ גם בים סוף יקשה אמרם "כמוהם יהיו עושיהם".

מהרש"א ח"א ד"ה פסלו, הרי"ף בעין יעקב ד"ה פסלו, בן יהוידע ד"ה דבר אחר.

נוסח ההלל מן התורה

ת"ר הלל זה מי אמר, ר"א אומר, משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים.

+ אם נוסח ההלל הוא מעיקר החיוב, או דעיקר החיוב בדברי שבה, והנוסח הוא מתקנת חז"ל.

+ הלל דאורייתא או דרבנן.

+ חיוב הלל ביו"ט מדין שמחת יו"ט.

עי' עין אליהו כאן ד"ה הלל זה. והנה שיטת בה"ג דהלל דאורייתא, ועי' בזה ברמב"ם בספר המצות בשורש הראשון, ועי' ש' בהשגות הרמב"ן (עמ' ל"ב - ל"ח במהדורת רש"פ). ובנושאי הכלים שם. ועי' בחקרי לב ח"ב סי' פ"ז, ובשאגת אריה סי' ס"ט.

נס שבחוי"ל

רבי עקיבא אומר, חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע וכו'. רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע וכו'.

+ צ"ב, כיצד יתכן להעמיד אמירתו ע"י חנניה מישאל ועזריה, מרדכי ואסתר והרי אין אומרים הלל על נס שבחוי"ל [כמבואר במגילה י"ד ע"א וערכין י' ע"ב].

+ הא דאין אומרים הלל על נס שבחוי"ל, משום מקום הנס או משום שינוי במהות הנס.

עי' מצפה איתן ד"ה רע"א, ועי' מהרש"א ערכין י' ע"ב ד"ה אין אומרים, מנחת חינוך מצוה רפ"ד אות כ"ד, ועי' בעמק ברכה "הלל על הנס" (עמ' קכ"ג ד"ה עוד).

+ הא דמבואר במגילה וערכין שם דחזרו להכשירן בגלות, אם תליא בביטול קדושת הארץ.

+ צ"ב בשיטת הרמב"ם, דקדושת הבית לא בטלה (עי' סופ"ו מהלכ' בית הבחירה), ומ"מ פסק (בפ"ג ממגילה ותנוכה הלכה ו') כר"ג דקריאתה זו הלילא, ועי"כ דמבר דחזרו להכשירן.

עי' מצפה איתן הנ"ל, ועי' טו"א מגילה י"ד ע"א ד"ה כיון, ובמנחת חינוך הנ"ל, ועי' מצפה איתן מגילה שם ד"ה והתניא.

עוד מהמסתעף בזה בעניני הלל, עי' הציבי ציונים ערכין י' ע"ב.

* ה' ניסן תשע"ט *

קיי"ז ע"ב, :וחותם בנאולה - קיי"ח
ע"א, וכי מאחר דאיכא הלל הגדול.

* פסח שני *

*** יציאת מצרים בקידוש היום ***

אמר רב אחא בר יעקב, וצריך שיזכיר
יציאת מצרים בקידוש היום, כתיב הכא
למען תזכור את יום, וכתיב התם זכור
את יום השבת לקדשו.

+ טעם הזכרת יציאת מצרים בקידוש היום.

ע"י תוס' ד"ה למען תזכור, וע"י מור
או"ח סי' רע"א סעי' י', בשם הרמב"ן
ואתחנן ה' ט"ו. [וע"ש בטור ב'
אופנים בבאור נוסח הקידוש].

+ מ"ט הוצרכו ללמוד הזכרת יציאת
מצרים בקידוש בגז"ש, והלא בלוחות
שניות מפורש "וזכרת כי עבד היית
בארץ מצרים".

ע"י מהרש"א ברשב"ם ד"ה ה"ג כתיב,
וע"י טוב דעת מראשית שנה ח"ב
לחודש מנ"א מאמר ח'.

+ הזכרת יציאת מצרים בתפילת ליל שבת.

+ מעין שבע וחזרת הש"ץ בתפילת ליל
שבת.

ע"י רשב"ם ד"ה צריך שיזכיר, וע"י
מראה כהן ברשב"ם, וע"י באור
הלכה סי' רע"א סעי' א', ד"ה מיד,
בהמשך דבריו.

*** בך חותמין ***

א"ר שמעון בן לקיש, ואעשך לגוי גדול,
זהו שאומרים אלקי אברהם. ואברכך,
זהו שאומרים אלקי יצחק. ואגדלה שמך,
זהו שאומרים אלקי יעקב יכול יהו
חותמין בכולן, תי"ל והיה ברכה, כך
חותמין ואין חותמין בכולן.

+ בבאור "בך חותמין", ובטעמא דמילתא.

ע"י היטב במהרש"א ד"ה זו שאומרים, וע"י טוב דעת פרשת לך לך עמ' קצ"א.

*** סבי דפומבדיתא ***

אמר רבא אשכחתינא לסבי דפומבדיתא וכו'. וברשב"ם ד"ה סבי דפומבדיתא. רב יהודה ורב עינא בסוף פרק ראשון
דסנהדרין (דף יז').

+ צ"ב, כיצד יתכן דרבא אשכח לסבי דפומבדיתא, והרי כשנפטר רב יהודה נולד רבא.

מלא הרועים ברשב"ם, בן אריה ברשב"ם, הנהות מהרי"א חבר ד"ה אמר רבא.

השיר יהיה לכם כליל התקדש חג

רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר. מאי ברכת השיר,
רב יהודה אמר יהללך די אלקינו, ורבי יוחנן אמר נשמת כל חי.

+ למה הוצרכה המשנה להשמיע דאומרים יהללך לאחר ההלל, ומ"ש מכל
הפעמים שאומרים הלל.

+ האם ברכת יהללך תלויה בברכה שלפני ההלל.

ע"י תוס' ד"ה מאי, אמנם יעוי' ברא"ש סי' ל"ב, אכן יעוי' בר"ן כ"ו
ע"א ד"ה מאי.

+ אמירת הלל בבית הכנסת בליל פסח והאם מברכים עליו .

+ מ"ט אין מברכים על ההלל שאומרים בשעת הסדר.

ע"י ר"ן הנ"ל בהמשך דבריו ע"פ מסכת סופרים, ומה שהביא מדברי
הירושלמי ופי' הרמב"ן [וכן האריך הרשב"א ברכות י"א ע"ב],
והענין מסתעף לגדרי ברכה הסמוכה לחברתה, וע"י מה שצויין בזה
לעיל ק"ד ע"ב.

+ עוד בהנ"ל.

+ האם שייך לומר שברכת יהללך שבלייל הסדר הוי סמוכה לחברתה,
אחר שהפסיק בסעודה.

ע"י תוס' ברכות י"ד ע"א ד"ה ימים, וע"י ר"ן בהמשך דבריו שם
בדף כ"ו ע"ב מדפי הרי"ף.

*

+ מדוע לא הוזכרו הלל שבלייל פסח, והלל שעם הקרבת הפסח, בתוך
הימים שגומרים בהם את ההלל בערבין י' ע"א.

+ בישוב הרמב"ם פ"ג מהלכות חנוכה היו דהלל מדברי סופרים, מקושיית
הראב"ד שם דמצאנו לו מקרא מדברי קבלה "השיר יהיה לכם כליל
התקדש חג".

+ ב' גדרי הלל, א) מדין יו"ט, ב) מדין שירה, וגדר הברכה עליהם.

ע"י ר"ן כ"ו ע"א ד"ה מאי, וכ"ו ע"ב ד"ה אבל רבינו האי נאון,
וע"י חידושי מרן רי"ז הלוי פ"ג מחנוכה ה"ו [וע"ע קהלות יעקב
פסחים סי' ס"ה].

+ התנאים לאמירת הלל מדין שירה.

עמק ברכה עמ' קכ"ב בענין "הלל על הנס"

+ בבאור חובב העבודה בלייל התקדש חג, לאור יסוד מרן הגרי"ז בגדר
חובב ההלל דלייל פסח.

טוב דעת מראשית שנה ח"ב ניסן מאמר י'.

※ פסח שני ※

※ כוס בברכת המזון ※

מזנו לו כוס שלישי מברך על מזונו.

בגמ' א"ל רב חנן לרבא, ש"מ ברכת המזון טעונה כוס, א"ל ארבע כסי תיקנו רבנן דרך חירות, כל חד וחד נעביד ביה מצוה.

+ האם יש להוכיח מדרב חנן דברכת המזון טעונה כוס אפילו ביחיד.

עי' רא"ש סי' ל"ב ולעיל סי' י"ד.

+ האם לתשובת רבא ברכת המזון אינה טעונה כוס, ומסקנת ההלכה כזה.

עי' היטב בר"ן כ"ו ע"א ד"ה שמעת מינה. ושו"ש מחלוקת זו עי' בעל המאור ברכות ל"ט ע"א מדפי הרי"ף, וע"ש ברמב"ן במלחמות ובהשגות הראב"ד, ועי' רשב"א ברכות נ"ב ע"ב ד"ה ולענין פסק, וע"ע ברא"ש ברכות פרק ח' סי' ב'.

※ שתיה בין הכוסות ※

בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה.

+ במעם שלא ישתה בין הכוסות, והאם אסור לשתות גם בין כוס ראשון לשני.

עי' רשב"ם ד"ה בין ג' לד', ועי' תוס' יו"ט כאן מ"ז ד"ה בין שלישי, ובמלאכת שלמה ד"ה בין שלישי, ועי' מה שצויין לעיל ק"ט ע"ב בענין.....

※ ברכת השיר ※

מאי ברכת השיר רב יהודה אמר יהללך חי אלקינו, ורבי יוחנן אמר נשמת כל חי.

+ האם לרי' יוחנן מוסיף נשמת, או שמחליף אנשמת.

+ בהכרעת הפוסקים להלכה.

עי' רשב"ם ד"ה ור' יוחנן, ועי' תוס' ד"ה מאי, ועי' סיכום השיטות במור סי' ת"פ, ועי"ש בדרישה ס"ק א', ומה שהביא מדברי הבית יוסף סוס"י תפ"ו, אכן עי' מעשה רב סוף אות קצ"א, ולפי' צ"ל דר' יוחנן דוקא נשמת קאמר, ועי' רי"ן גיאות [קובץ שיטות קמאי, עמ' ב' אלף תרמ"ז], ופ' ר' אליהו מלונדריש [קובץ שיטות קמאי, עמ' ב' אלף תרמ"ח], ובאמת שמהרבה ראשונים יש לשמוע בפי' הגמ' כהגר"א שכתבו "ונהיגין למעבד כתרומתה", משמע דרך מצד המנהג אומרים שניהם.

※ כוס חמישי ※

ת"ר רביעי גומר עליו את ההלל, ואומר הלל הגדול דברי ר"ט וי"א חי רועי לא אחסר.

ג"י הרי"ף רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר, מאי ברכת השיר, רב יהודה אמר יהללך ורבי יוחנן אמר נשמת כל חי. ת"ר חמישי אומר עליו הלל הגדול דברי רבי טרפון, וי"א חי רועי לא אחסר.

+ לג"י הרי"ף האם ר"ט פליג על מתני' דריש פרקין דלא יפחתו מדי כוסות, ומחייב חי כוסות, או דכוס זו רשות.

+ האם מותר לשתות יין לאחר די כוסות, ואם יש לדמותן לאכילה אחר אפיקומן.

עי' בעל המאור כ"ו ע"ב, ועי' השגת הראב"ד על המאור שם אות א', ובמלחמות שם ועי' ר"ן כ"ו ע"ב ד"ה חמישי, ועי' רא"ש סי' ל"ג, ובקיצור פסקי הרא"ש סי' ל"ג.

+ סדר ההלל הברכות והחתימה, כאשר שותה כוס חמישי.

עי' מור סי' תפ"א.

※ ד' רועי לא אחסר ※

חמישי אומר עליו הלל הגדול דברי רבי טרפון, וי"א חי רועי לא אחסר.

+ בבאור ענין מזמור די רועי, ושייכותו לכוס חמישי.

הגר"מ הורבין זצ"ל ד"ה ויש אומרים.

※ אני וחמור נאכל באבוס אחד? ※

א"ר יהושע בן לוי, בשעה שאמר הקב"ה לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך, ולגו עיניו דמעות, אמר לפניו רבש"ע אני וחמורי נאכל באבוס אחד.

+ בבאור המאמר, ובבאור תכלית האכילה.

עי' מוב דעת למרן ראש הישיבה זצ"ל פרשת בראשית עמ' קי"ז.

※ מזונותיו של אדם ※

אי"ר יוחנן קשין מזונותיו של אדם יותר מן הגאולה דאילו בגאולה כתיב המלאך הגואל אותי מכל רע, מלאך בעלמא, ואילו במזונות כתיב האלקים הרועה אותי.

+ בדמיון מזונותיו של אדם לגאולה.

עי' מוב דעת למרן ראש הישיבה זצ"ל פרשת ויחי עמ' קל"ט.

אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה, קשין מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף, דכתיב נותן לחם לכל בשר וסמך ליה לגזור ים סוף לגורים.

+ צ"ב, דכמה וכמה פסוקים מפסיקים בין "לגזור ים סוף" לבין "נותן לחם לכל בשר".

עי' מהרש"א ד"ה וסמך, ועי' חכמת מנוח ד"ה קשין.

מלאכה בחלו המועד

איסור מלאכה בחול המועד, מדאורייתא או מדרבנן.

ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה, כל המבזה את המועדות כאילו עובד ע"ז, שנאמר אלהי מסכה לא תעשה לך, וכתוב בתריה את חג המצות תשמור.

+ שיטת הראשונים דמלאכת חול המועד דאורייתא.

עיין היטב בדברי רשב"ם ד"ה כל המבזה, והביאוהו התוס' בחגיגה י"ח ע"א ד"ה חולו של מועד, ועי' רש"י חגיגה שם ד"ה את חג המצות, ועי' רש"י ריש מו"ק ד"ה משקין, וכ"כ הטור סי' תקל"ו בדעת הר"ף (ע"ש בב"י ד"ה ומיהו מש"כ הר"ף, שכתב שאינו יודע מנין להטור כן בדעת הר"ף).

+ הראיות דמלאכת חוה"מ דאורייתא.

א) פשטא דסוגיא בחגיגה י"ח ע"א, וכמבואר ברשב"ם כאן. (ב) פשוט לישנא דגמ' במו"ק י"א ע"ב, "אלא אפילו במועד דאיסור במלאכה מדאורייתא". (ג) בע"ז כ"ב ע"א מבואר דשייך לפני עיור במלאכת חוה"מ, ובדרבנן לא שייך לפני עיור, (כ"כ הרמב"ן ריש מו"ק ד"ה עוד אני צריך, אכן יעוי' תוס' ע"ז כ"ב ע"א ד"ה תיפוק שכתבו להוכיח מכאן דשייך לפני עיור באיסור דרבנן, ועיין מנחת חינוך מצוה שכ"ג אות ג' ד"ה ועיין בתוס' הנ"ל כאן).

+ שיטת הראשונים דמלאכת חול המועד דרבנן.

עי' שיטת ר"ת בתוס' חגיגה הנ"ל ד"ה חולו של מועד, והרא"ש ריש מו"ק סי' א', וכן דעת הרמב"ם פ"ז מיו"ט הלכה א', והטור או"ח סי' תק"ל.

+ ההוכחות והראיות דמלאכת חוה"מ מדרבנן.

א) האיך מותרת מלאכת דבר האבד והיכן מצינו איסור דאורייתא מקצתו מותר ומקצתו אסור. (ב) במגילה כ"א ע"א הגדירו חוש"מ יום שאין בו יו"ט ויש בו מוסף, ודימוהו לר"ח. (ג) מאמר רבי אבא בר ממל בירושלמי פ"ב ה"ג שרצה להתיר מלאכה בחולו של מועד. עוד ראיות דמלאכת חוש"מ דאורייתא ע"ע במנחת חינוך מצוה שכ"ג אות ג'. ועי' הציבי ציונים בחגיגה שם, ובריש מו"ק.

* ד' ניכח תשנ"ט *

קיי"ח ע"א, ואמר רב ששת כל המבזה את המועדות - קי"ט ע"א, אמר רב כהנא משום רי' ישמעאל ב"ר יוסי.

* בסח שני *

* מספר לשה"ר - לכלבים *

ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכו', ראוי להשליכו לכלבים שנאמר לכלב תשליכו אותו וכתוב בתריה לא תשא שמע שוא וקרי ביה לא תשיא.

+ בבאור מדה כנגד מדה דראוי להשליכו לכלב.

עי' עיון יעקב ד"ה כל המספר.

* מעלת הלל המצרי *

וכי מאחר דאיכא הלל הגדול, אנן מ"ט אמרינן האי, משום שיש בו ה' דברים הללו, יציאת מצרים, וקריעת ים סוף, ומתן תורה, ותחיית המתים, וחבלו של משיח.

+ באור הנקודה המיוחדת והמעלה בה' דברים הללו.

עי' מהרש"א ד"ה שיש בו ה'.

* חנניה מישאל ועזריה *

לא לנו אמר חנניה, כי לשמך תן כבוד אמר מישאל, על הסדך ועל אמיך אמר עזריה וכו'.

+ באור שייכות כל אחד לפי ענינו המבואר בשמו, לדברי הבקשה והשבח שאמר.

עי' עיון יעקב ד"ה לא לנו.

* מצות פרעון בלא תביעה *

אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה, אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו, אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן, אמר לו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו, אמר לו נחל קישון יהא לי ערב מיד פלט אותן ליבשה.

+ צ"ב בדברי שר הים "כלום יש עבד שתובע את רביו", דמ"ט יהא צריך לתבוע את החוב, והא כיון שנתחייב הקב"ה לשלם לו צריך לשלם אף בלא תביעה, ובדאי ישלם. ולמה יהא צריך העבד לתבוע את רבו.

+ מצוה דפריעת חוב, אם תלויה בתביעת הבע"ח.

עי' קצות"ח סי' ק"ד ס"ק ב', והנתיבות שם ס"ק א' פליג. ועי' מעשה חושב ערכין ט"ו ע"א ד"ה כלום, מש"כ לדון בזה מדברי שרו של ים.

פסח שני

מתנת הים

אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה, אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו.

+ מה מועיל לשר של ים, המצרים הבלועים בתוכו, דקרי לוי "מתנה".

+ בתרגום יונתן שמות (ט"ו י"ב) מבואר דלא רצו הים והיבשה לקבל, וצ"ע מסוגיו.

עי' רש"י ד"ה שנתן לו, ורשב"ם ד"ה שנותן לו רבו, ועי' באור החיים פרשת בשלח ט"ו י"ב, מעשה חושב ערכין ט"ו ע"א ד"ה שנותן.

מתנה לעבד

אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה, אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו.

+ צ"ב ומה בכך שנתן לו מתנה והרי מה שקנה עבד קנה רבו.

+ אם אין עבד טובע את רבו מה מועיל שהעמיד לו ערב.

עי' מהרש"א ד"ה שנותן לו רבו, עיון יעקב ערכין ד"ה כלום.

אין נפרעין מן הערב תחילה

אמר לו הקב"ה לנחל קישון לך והשלם ערבונך, מיד גרפם נחל קישון והשליכן לים, שנאמר נחל קישון גרפם נחל קדומים, מאי נחל קדומים נחל שנעשה ערב מקדם.

+ צ"ב, מדוע נפרע ע"י נחל קישון, והרי אין נפרעין מן הערב תחילה [עי' חו"מ סי' קכ"ט].

עי' מהרש"א ד"ה א"ל נחל קישון, [וע"ע בעיון יעקב ערכין הנ"ל].

עקרת הבית

מושיבו עקרת הבית, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע שמוני בניך כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים.

+ בבאור "כחולדה", וכיצד יתישב סוף המקרא "אם הבנים שמחה", דמשמע שמדבר בשבחן של ישראל.

עי' מהרש"א ד"ה שמוני, ועי' אוצר כלום שבגליון העין יעקב, ועי' מה שנתבאר בזה ע"ד הדרוש בס"ד....

ליושבים לפני ד'

מאי כי ליושבים לפני ה', אר"א זה המכיר מקום חבירו בישיבה.

+ בבאור ענין "מכיר מקום חבירו", ומה הרבותא בזה.

עי' רש"י ורשב"ם ד"ה זה המכיר, ועי' מהרש"א ד"ה כי ליושבים, ועי' בדרוש המצורף.

מקבל פני חבירו

איכא דאמר, אמר ר"א זה המקבל פני חבירו בישיבה.

+ בבאור המקבל פני חבירו ומעלתו.

עי' מהרש"א ד"ה זה המקבל, ועי' מדרש רבה שה"ש [ב' ה'] בפסוק סמכוני, אות ג' "נכנס ר' יהודא ודרש וכו', והיה כל מבקש משה אין כתיב כאן, אלא מבקש ד', מכאן למדנו שכל מי שמקבל פני חברים כאלו מקבל פני שכינה, ועי"ש בפי' יפה קול [לבעל יפה תואר].

ליושבים לפני ד' יהיה...

הראשונה, אחד מן השניה בא לו לראשונה, אחד מן השלישית בא לו לשניה, בוררים להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית, ולא היה יושב במקומו של ראשון אלא יושב במקומו הראוי לו. וברש"י וכל אחד מכיר את מקומו - לפי שבתחילה כסדר הושיבום שורה ראשונה גדולה משל שניהם וכו', וגם בכל שורה ושורה הושיבום כסדר, הגדול בראש, שני למטה הימנו, וכן כולן זה למטה מזה, לפיכך צריך כל אחד להכיר מקומו.

ובכתובות ק"ג ע"ב, בצואתו דרכי דר' חנינא בר חמא ישב בראש, ובגמ' לא קיבל ר' חנינא, שהי' ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה, יתיב רבי אפס ברישא ויתיב ר' חנינא אבראי ואתא לוי ויתיב גביה וכו'. ומבואר דאדם גדול שכבר הגיע למדרגה שראוי להיות בראש, אע"פ שויתר מ"מ ע"פ שורת הדין א"צ לישוב בין התלמידים, דמשו"ה ישב ר"ח אבראי.

תענית כ"א ע"ב א"ל רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליקום מר ליתי לגבן - רש"י - דרנב"י הוה יתיב בין גברי דלא חשיבי כולי האי וכו'. א"ל תנינא ר' יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד את מקומו וכו'. הנה יסד לנו ר' יוסי, שאע"פ שישנו מקום ראוי לאדם לפי מעלתו, מ"מ אל לו לילך אחר כבוד המקום אלא ישב במקום התועלת.

ומהשתא, ר"ש ב"ר יוסי דממלא מקום אבותיו הוה, היינו ממלא המקום שיסד ר' יוסי הוא המקום המתכבד ע"י היושב בו, ומשו"ה כפוף ויושב לפני רבי. א"כ ודאי וכל שכן דר' יוסי עצמו שהוא חידש וגילה את היסוד הזה, היה כופף עצמו לפני רבי. אף שבאמת עפ"י שורת הדין ר"ש, ור' יוסי, כבר אינן צריכין לישוב בין התלמידים, אבל הו נהגים בכללו של ר' יוסי לא המקופ מכבד את האדם, אלא האדם מכבד את מקומו.

ולהמבואר עולה, דע"פ שורת הדין ר"ש ב"ר יוסי אין מקומו בין התלמידים, ומ"מ ישב בין התלמידים, נמצא, שכל אותן שישבו אחריהם ישבו במקום שהוא פחות מדרגתם, וע"כ שכולן הסכימו לקבל מאמרו דר' יוסי, "לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד את מקומו". וזהו שאמר רבי לך ולחברך ולחברותך, היינו לך שלא נתת לב לחשיבות המקום, ולחברך היושב לצדך, ולחברותך לחברי חברך, שאף חברך אינו יושב על מקומו אלא על מקום אחר.

וזהו שאמר ר"א שם מאי "כי ליושבים לפני ד' זה המכיר מקום חבירו בישיבה" היינו שאינו מכיר את מקומו, ואינו יושב במקום הראוי לו לפי מעלתו, אלא "מקום חברו" ויושב פחות מכפי מעלתו!! ולאלו נאמר "סחרה ואתננה קודש לד' לא יאצר ולא יחסר כי ליושבים לפני ד' יהיה..."

פסחים קי"ח ע"ב, ועוד שלח לו [רי"ש ב"ר יוסי לרבי] שלש מאות ושישים וחמשה שוקים בכרך גדול של רומי וכו'. אמר רי"ש ב"ר יוסי לרבי [כן צ"ל ע"י יפה עינים שם] הני למן, [והשיב לו רבי] - לך ולחברך ולחברותך, [ופירש"י לחברותך - לחברי חברותך]. שנאמר (ישעי' כ"ג) והיה סחרה ואתננה קודש לד' לא יאצר ולא יחסר כי ליושבים לפני ד' יהיה וגו'. מאי לא יאצר תני רב יוסף לא יאצר זה בית אוצר [של תירוש הגן ויצהר - רש"י] ולא יחסר זה בית גניזה [של כסף וזהב - ע"י רש"י]. מאי כי ליושבים לפני ד' אריא זה המכיר מקום חבירו בישיבה וכו'.

וצ"ב מהו שאמר רבי לך ולחברך ולחברותך, דלכא' נתכוון דלעמלי תורה מיועד כל האי עושר וא"כ מהו שאמר לך ולחברך ולחברותך, ולכא' הוא שפת יתר ודי שיאמר לך ולחברך. גם צ"ב מהו המכיר מקום חבירו בישיבה? [וע"י רש"י].

*

סנהדרין כ"ד ע"א - "דיתב רבי וקאמר, אסור להטמין את הצונן, אמר לפניו ר' ישמעאל ברי יוסי, אבא התיר להטמין את הצונן, א"ל כבר הורה זקן.

אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זה את זה, דאילו ר' יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי, דהא ר' ישמעאל ב"ר יוסי דממלא מקום אבותיו הוה [חשוב כאביו - רש"י] וכפוף ויושב לפני רבי, וקאמר [רבי] כבר הורה זקן".

והדברים צ"ב, דהנה ר"פ רצה להראות החיבה והיקר שבין רבי לרבי יוסי, ור' יוסי לרבי. ויליף לה מהא דר' ישמעאל ב"ר יוסי שהיה חשוב כאביו, ובכל זאת היה כפוף לפני רבי. והדבר צ"ע, דמה הוכחה בזה דאף ר' יוסי היה נוהג כן, דסו"ס ר' יוסי היה רבו דרבי היה (שבת נ"א ע"א בתור"ה אלה), וא"כ אף דהיה מחבב לרבי מאוד, מנין לומר שהיה יושב כפוף לפניו

ועוד צ"ב במה דפירש רש"י "ממלא מקום אבותיו - חשוב כאביו, ואף דבדואי דצ"ל כן לפי הענין שבא להוכיח מדר' ישמעאל לר' יוסי. מ"מ לעצם ענין ד"ממלא מקום אבותיו", יש לדקדק אמאי נקטה הגמ' כהאי לישנא, דהרי לענין ירושת שררה דבעי' שיהיה היורש ממלא מקום אביו, ושם א"צ שיהא גדול וחשוב כאביו ממש, ודי שיש בו חכמה אף שיש גדולים ממנו, ואף שאינו כאביו סגי, ע"י כס"מ פ"א מה' מלכים ה"ז וברמ"א יו"ד סי' רמ"ה סעי' כ"ב. וא"כ אי בעינן לומר גדלותו של ר' יוסי, לאו בהאי לישנא הוה לי' לתלמודא למנקט, דלשון ממלא מקום אביו לא משמע אלא שיש בו חכמה אבל לא שהגיע למעלת אביו.

*

מתני' סנהדרין ל"ו ע"ב, סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה וכו', ושלש שורות של ת"ח יושבין לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו, הוצרכו לסמוך סומכין מן

אחיות לבני נח

*** ניסן תשע"ט ***

קייט ע"א, אמר רב כהנא משום ר' ישמעאל ב"ר יוסי - ע"ב, מתני'.

*** פסח שני ***

מצודה שאין בה דגן

אמר שמואל כל כסף וזהב שבעולם יוסף לקטו והביאו למצרים וכו', וכשעלו ישראל ממצרים העלוהו עמק, שנאמר וינצלו את מצרים, רב אסי אמר עשאה כמצודה זו שאין בה דגן, רבי שמעון אמר כמצולה שאין בה דגים.

+ צ"ב, בדמיון כסף מצרים לדגן שבמצודה, והרי אין דרך ליתן במצודה הרבה דגן, וא"כ מה משל הוא זה לריקון מצרים מן הכסף שבה.

+ מצארים "ממלכה שפלה".

הרי"ף בעין יעקב ד"ה כמצודה.

+ בבאור הרבנותא ד"מצולה שאין בה דגים" - הנרא"מ הורבין ד"ה ר"ש אומר.

מוצא לכסף

בא סנחריב ונטלו מאחו בא חזקיה ונטלו מסנחריב והיה מונח עד צדקיה וכו'.

+ צ"ב, דהוי עוד מלחמות בזמן המלכים שעברו בהם האצרות מזו לזו.

עי' מהריב"ן ד"ה בא חזקיה.

שלשה מטמוניות

אמר רבי חמא (בר) חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים.

+ הטעם שחילק לשלש מטמוניות.

עי' עיון יעקב ד"ה שלש.

דיא"ש אדי"ש כשד"ך

אי"ר שמואל בר נחמני אי"ר יונתן אודך כי עניתני אמר דוד אבן מאסו חבונים היתה לראש פנה אמר ישי וכו'.

+ ביאור סדר המאמרים, ושייכות כל אחד ואחד מהאומרים למדר זה ד"דיא"ש (דוד, ישי, אחי, שמואל) וכו'.

עי' רש"י ורשב"ם, ועי' מהרש"א ד"ה אודך, ואילך. ועי' הכותב בעין יעקב.

סעודה שלעתיד

עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק.

+ באור ענין הסעודה שלעתיד לבא ע"פ פשוטו.

עי' עין יוסף בעין יעקב ד"ה עתיד מדברי היפה תואר במדרש.

כוס ישועות אשא

לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל וכו'.

אומר לו לדוד טול וברך אומר להן אני אברך ולי נאה לברך שנאמר כוס ישועות אשא וכשם הי אקרא.

+ באור טעמא דסרבו לברך ע"פ יסוד ברכת המזון שהוא מזון ברית תורה אי"י וירושלים.

מהרש"א ד"ה עתיד הקב"ה.

+ טעמא דדוד דאמר "אני אברך", ע"פ דינא דאורח מברך.

הרי"ף בעין יעקב ד"ה אני אברך, וע"ע מראית העין להגאון החיד"א ד"ה אומר לו [הובא גם בליקוטם בעין יעקב החדש].

קייט ע"ב, מתני' - ק"ב ע"א,
מתני'.

* פסח שני *

מצה בשתי מקומות

תודיה אמר וכו', אבל מצה לא אשכחן
בשום דוכתא דליתסר בשתי מקומות,
ואי משום דאתקש לפסח להא על
כרחיך לא איתקש.

+ מדוע נקטינן דלא איתקש מצה לפסח
לענין אכילה בשתי מקומות.

ע' צ"ח ד"ה אמר רב יהודה, וע' הגהות הגר"מ הורביץ זצ"ל בתוס'.

+ כיצד יעשה העושה סדר לכה אנשים בכמה בתים, והאם מותר לאכול מצה עמהם אחר שאכל בביתו.

ע' רי"ף כ"ז סוע"א, ומש"כ עליו הבעל המאור כ"ו ע"ב, וע' רא"ש סי' ל"ו.

ובמסכתא בזה לענין "יצא מוציא" ע' מה שצויין בראש השנה כ"ט ע"א.

אחר הכוסות

אמר רב יהודה אמר שמואל אין מפטירין אחר מצה אפיקומן, תנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אחר הפסח הוא דלא
אבל לאחר מצה מפטירין.

+ האם הדין דאין מפטירין שייך גם בכוסות והיינו שאין לשנות אחר די כוסות.

ע' ר"ן כ"ז ע"א ד"ה ומאן דצחי, וע' מה שצויין לעיל ק"ח ע"א בענין "כוס חמישי".

מצת אפיקומן

הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה באחרונה אין בראשונה לא
וכו'.

+ איזו מצה היא עיקר המצוה בליץ פסח, הנאכלת בתחילה או הנאכלת על השובע, ובטעמא.

+ האם יש לאכול כורך ב"אפיקומן".

ע' רשב"ם ד"ה אין מפטירין, ובמלא הרועים ברשב"ם, וע' תוס' ק"כ ע"א ד"ה באחרונה, וע' רא"ש סי' ל"ד, וע' **מהרש"א** בתוס'. וע"ע מה שצויין לעיל מ' ע"א בענין "כזית מצה באחרונה".

כזית שמורה

הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין אדם ממלא כריסו מהן, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה באחרונה.

+ מי שיש לו רק כזית אחד ממצה שמורה כיצד יעשה.

+ באופן אכילת כורך במקרה הנ"ל, ובירור דברי הרי"ף.

ע' רי"ף כ"ז ע"א, וע' מה שתמה בדבריו הרא"ש סי' ל"ה, וע' ר"ן שם ד"ה והיכא.

וע"ע מה שצויין לעיל מ' ע"א בענין "כזית מצה באחרונה".

+ בברור שיטת הרא"ש, שכתב דיאכל הכזית בתחילה, ומי"ש ממש"כ לעיל פ"ב סי' כ"ז לענין הבציקות של נכרים, דיאכל כזית
מצה באחרונה.

ע' קרבן נתנאל אות ס', והביא שיטת הב"ח סי' תפ"ב אות ב' והט"ז שם ס"ק א'.

חגיגה על השובע

תוס' ד"ה מפטירין וכו', וחגיגה הבאה עם הפסח אע"ג דאיכא למיד דאית בה משום שבירת עצם, ואפ"ה אינה נאכלת על
השובע, היינו משום דפסח בן שנתו הוא ורכיך וחיישינן לשבירת עצם אבל חגיגה לא.

+ תמיהת האחרונים, דלכן תימא דיש שבירת עצם בפסח, איכ באה גם החגיגה בת שנתה.

ע' צ"ח בתוס', מהרי"א חבר בתוס', ובמעיל צדקה סי' ר' שצ"ח הגרעק"א בגליון הש"ס.

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן

גמ' מאי אפיקומן, אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחבורה, ושמואל אמר
כגון אורדילאי לי וגוזלייא לאבא.

+ שיטות הראשונים בבאור הטעם דאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן
אליבא דשמואל.

+ האם שמואל וריו"ח פליגי לדינא, או שרק הביאו דוגמאות שונות.

ע' רשב"ם ד"ה כגון ארדילאי, וע' ביאור דבריו בר"ן כ"ז ע"ב ד"ה מאי
אפיקומן, [וע"ע תוס' לקמן ק"כ ע"א ד"ה מפטירין] ומש"כ לדקדק, ומה
פ' באופ"א. ושורש הדברים ע' בבעל המאור כ"ו ע"ב, ובמלחמות שם.

פסח שני

בן נכר במצה

טמא ושהיה בדרך רחוקה לא צריך קרא, דלא גרעי מערל וכן נכר, דתניא כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור.

+ צ"ב וכי יש קדושה במצה והלא אף גוי יכול לאכול מצה.

ע"י תוס' ד"ה כל, וע"י מה שצויין בזה לעיל כ"ח ע"א בענין "משומד שחזר בתשובה.

+ חיוב ערל וכן נכר במרור, בזה"ז ובזמן הב"י.

ע"י מנחת חינוך מצוה י"ז אות כ"ז.

מצה כל שבעה

ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לדי אלקיך מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות.

+ מ"ט אין מברכין על אכילת מצה כל ז' בשם שמברכים על ישיבת סוכה כל ז'.

ע"י בעל המאור 2 כ"ז ע"א.

+ השיטות ד"ש מצוה באכילת מצה בכל הפסח, ובמעמא דאין מברכין עליה.

ע"י מנחת חינוך מצוה י' אות י"ג ד"ה והנה בפסחים, וע"י מה שצויין לעיל כ"ח ע"א בענין "מצות מצה ז' ימים.

י"ג ניסן תשע"ט

ק"כ ע"א, מתני' - ע"ב, הפיגול והותר וכו'.

פסח שני

נתנמנומו - נרדמו

ישנו מקצתן יאכלו כולן לא יאכלו ר' יוסי אומר נתנמנומו יאכלו נרדמו לא יאכלו.

אב"י הוה יתיב קמיה דרבה הוה דקא נמנמ, א"ל מינמ קא נאים מר, א"ל מינומי קא נמנמ, ותנן נתנמנומו יאכלו נרדמו לא יאכלו.

+ צ"ב, ומה בכך שנרדם, והלא אב"י לא נרדם, ודוקא בנרדמו כולם לא יאכלו.

+ פלוגתא הראשונים האם ניתן להוכיח מעובדא זו דהלכה כר' יוסי.

+ האם דין שינה נאמר בין בפסח בין במצה, או רק בפסח.

+ האם עובדא דאב"י ורבה היתה בשעת אכילת מצה.

ע"י רשב"ם ד"ה ר' יוסי וד"ה הוה נמנמ, וד"ה נתנמנומו, אכן יעוי' היטב בתוס' לעיל ק"ט ע"ב ד"ה אמר רב, ועי' בעל המאור כ"ז ע"א, ועי' ר"ן כ"ז ע"א ד"ה וכתב רבינו שמואל, ועי' רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה הי"ד, ובמגיד משנה שם, ועי' בית יוסף סי' תע"ח סעי' ב', ועי' מלא הרועים ברשב"ם ד"ה ר' יוסי.

ועברתי בארץ מצרים - זמן אכילת הפסח

דתניא ואכלו את הבשר בלילה הזה, ראביע' אומר נאמר כאן בלילה הזה, ונאמן להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, מה להלן עד הצות אף כאן עד הצות.

+ לכא' הרי עבר הקב"ה בארץ מצרים בחצות בדיוק.

+ למה לא פירש ראביע' לחיפך, מה להלן מחצות אף כאן מחצות.

מעדיני יום טוב ברכות פ"א סי' ט' (אחר מתני') אות א', צל"ח ברכות ט' ע"א ד"ה נאמר, אבני נזר אור"ח סי' שפ"א אות ג'.

שני לילות

סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים, מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל לשתי לילות במקום בי ימים ויהא נאכל לבי לילות ויום אחד וכו'.

+ בי לילות ויום אחד, אם הוי"א דיאכל אף ביום, או רק בבי הלילות.

ע"י רשב"ם ד"ה שלמים נאכלין, ועי' רש"י ברכות ט' ע"א ד"ה מה שלמים, ועי' צל"ח ברכות שם ברש"י ד"ה מה שלמים, ובגדר האי אכילה דבי לילות עי' באו"ש המצויין להלן.

נותר בפסח

רשב"ם ד"ה ר"א בן עזריה וכו', והאי דכתוב לא תותירו ממנו עד בקר לשריפה אתה דעד בקר לאו בר שריפה הוא כדתניא כו' שם תזבח את הפסח בערב וכו', ר"א אומר בערב אתה זוכה וכבא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף וכו'.

+ לכא' כיון שנאמר באכילה בחצות כבר הוי נותר, ולמאי נפ"מ הא דמועד צאתך.

+ גדר ק"פ אחר הצות לראביע'.

ע"י רש"י בברכות ט' ע"א ד"ה שם תזבח וכו', "מועד צאתך זמן שריפה כלומר בבוקר הוא נעשה נותר וכו'". ועי' צל"ח ברכות שם בתוד"ה ראב"ע, מרומי שדה ברכות שם ד"ה ביום, ועי' או"ש פ"ו מחו"מ ה"א ד"ה לכן נראה, קהלות יעקב ברכות סי' ד' אות ב'.

פסח ומצה עד הצות

אמר רבא, אבל מצה בזמן הזה אחר הצות לר"א בן עזריה לא יצא ידי חובתו, פשיטא דכיון דאיתקש לפסח כפסח דמי, מהו דתימא הא אפקיה קרא מהיקישא, קמשמע לן דכי אהדריה קרא למילתא קמייטא אהדריה.

+ פלוגתא הראשונים אם הלכה כר"א בן עזריה, ונפ"מ לאכילת מצה בזה"ז.

ע"י היטב בתוס' ד"ה אמר רבא, ועי' רא"ש סי' ל"ח. ועי' רמב"ם פ"ו מחמץ ומצה, ופ"ח מהלכות קרבן פסח ה"ט, מיהו ע"י ברשב"א ברכות ט' ע"א ד"ה ורמינהו, וברא"ש ברכות פ"א סוס"י ט', ועי' במגיד משנה, וברבינו מנוח בהלכות חמץ ומצה שם, ועי' שו"ע סי' תע"ז סעי' א', ומשנה ברורה שם ס"ק ו', ובביאור הלכה שם ד"ה ויהא.

+ אכילת מצה אחר אפיקומן, אחר הצות לראביע'.

ע"י אבני נזר אור"ח סי' שפ"א אות ה', ומה שחידש בענין אכילת אפיקומן בתנאי, ועי' חידושי הגר"ז [סטנשל] והובא בהגדת "מבית לוי" עמ' ר"י.

+ בדין הלל ומרור אחר הצות.

חשק שלמה ד"ה אמר רבא.

+ האם מצות סיפור יצי"מ, תלויה בזמן אכילת הפסח, ואם ניתן להוכיח ממעשה דזקנים בבני ברק דהלכתא כר"ע וזמנה עד נח"ש.

ע"י משכנות יעקב אור"ח סי' קל"ט ובקהלות יעקב סי' ד' אות א' שדן בדבריו.

+ לר"ע, האם גזרו באכילת פסחים עד הצות.

ע"י רשב"ם ד"ה ר"א בן עזריה, ועי' רמב"ם הנ"ל בהלכות ק"פ, וברשב"א הנ"ל, ועי' צל"ח ברכות ט' ע"א ד"ה ורמינהו וד"ה ועד מתי.

+ להצד דלר"ע גזרו אחר הצות, האם באופן שלא אכל קודם הצות, יבטל ממצה דאורייתא משום הגזרה, או דבדיעבד יאכל'.

ע"י תוס' ד"ה אמר רבא, ומה שציין הגליון מהרש"א בתוס' ונוכלל במצויין להלן, ועי' רמב"ם פ"א מהלכות ק"ש הלכה ט', אכן יעוי' ברא"ש ברכות פ"א סי' ט', ובמזמור סי' רל"ה "ולענין סוף זמנה וכו' והלכה כר"ג וכו', ועיין ברבינו יונה ברכות (א' א') ד"ה ויש. ועי' ב"י שם (סעי' ב - ג) וב"ח אות ו'.

ועי' בשאגת אריה סי' ד' בריש הסימן, ובד"ה ונחזור לענינינו, ובפרי יצחק ח"ב סי' ב'. ועי' אבי עזרי (קמא) בפ"א מק"ש ה"ט. ועי' קובץ הערות סי' ס"ט.

+ לשי' הרמב"ם, מה בין מצה שלא גזרו בה עד הצות לק"פ שגזרו.

רבינו מנוח חמץ ומצה פ"ו ה"א, צל"ח ברכות ט' ע"א ד"ה ורמינהו, וע"ע בבית הלוי ח"א סי' ל"ד שהאריך.

※ י"ג ניסן תשע"ט ※

ק"כ ע"ב: הפיגול והנותר זכו - סוף הפרק.

※ פסח שני ※

※ חשדי כהונה ※

רב הונא ורב חסדא, חד אמר משום חשדי כהונה, וחד אמר משום עצלי כהונה.

+ מדוע גזרו שיטמא את הידים שמא יפגל במזיד, והרי חיבונו את המפגל במזיד בתשלומין, ותו ליכא למייהש.

+ צ"ב, בפירש"י דחיישנין שישחוט לשם חטאת כדי שיהא הכל שלו, והרי סו"ס לא פקע שם שלמים ממנו אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה

עי' הויטב ברש"י ד"ה חשדי, וברשב"ם ד"ה חשדי, ועי' הנהגות הנא"מ הורביץ ברשב"ם, ועי' חתם סופר ד"ה חשדי [משו"ת חו"מ סוסי' ר"ד, ומשו"ת יו"ד סוסי' פ"ח], ועי' הערות הגריש"א ברשב"ם.

+ עוד כפי "חשדי כהונה".

עי' ר"ח ד"ה הפיגול והנותר, ועי' ערוך ערך חשד, ועי' אור שמח אבות הטומאה פ"ח ה"ג.

+ עזון טומאה חמיר להם מאיסור פיגול

תוס' לעיל פ"ה ע"א ד"ה חשדי.

※ ברכת הזבח ※

בירך את של זבח זכו.

+ האם מזכיר בלשון הברכה "זבח" או "שלמים".

עי' רש"י ד"ה ברכת הפסח, וכ"ה בפסקי הרי"ד אכן עי' רשב"ם ד"ה ברכת הפסח, ועי' רש"י פ' יתרו י"ח י"ב ד"ה זבחים.

+ האם מברך "לאכול את ..." או "על אכילת ..."

עי' רש"י ורשב"ם הנ"ל, מיהו עי' רש"י זבחים ל"ז ע"א ד"ה בירך, וברכות מ"ח ע"ב ד"ה בי הוא, ועי' ר"ן לעיל ג' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה וקשיא [קרוב לסופר].

※ הפסח בשפיכה ※

כשתמצא לומר, לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה, ולא שפיכה בכלל זריקה. לדברי רבי עקיבא, לא שפיכה בכלל זריקה, ולא זריקה בכלל שפיכה.

+ צ"ע בדברי הימים ב' י"ז, בפסח שעשה חזקיהו, הכהנים זורקים את הדם מיד הלויים, ומבואר דזריקה מהני בפסח לכתחילה.

עי' תקנת השבים [להגאב"ד דוואיינוטא זצ"ל] אור"ח סי' כ"ט - ל', במו"מ הגאון המחבר עם בעל צפנת פענח זצ"ל.

※ האב מברך על הפדיון ※

רבי שמלאי איקלע לפדיון הבן, בעו מיניה, פשיטא על פדיון הבן, אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן, אבי הבן מברך.

+ צ"ב, אחר דפשיטא הוא, למה הוצרכו להזכירו כ"ל.

צל"ח ד"ה ר' שמלאי.

+ עוד בהנ"ל, ומדוע האריכה הגמי להביא כל נוסח הברכה אקב"ו על פדיון הבן, ולא אמרו בקצרה ברכת הפדיון האב מברך.

+ בגדרי המחייב דברכת שהחיינו

חתם סופר ד"ה בסיומא, ר' שמלאי [משו"ת יו"ד סי' רצ"ד], וע"ע העמק שאלה שאילתא קע"א אות י' עמ' של"ז.

※ שהחיינו בפדיון הבן ※

שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, כהן מברך או אבי הבן מברך.

+ צ"ב, מדוע כאמת לא יברכו גם האב וגם הכהן שהחיינו.

עי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' של"ח, ועי' רש"ש ד"ה כהן, ועי' העמק שאלה הנ"ל.

הדרן עלך "ערבי פסחים"

ברכת הפסח פוטרת

בירך ברכת הפסח פטר את של זבח, בירך את של זבח לא פטר את של פסח זכו.

+ כיצד יתכן דברכת הפסח תפטור את הזבח, והרי הפסח נאכל לבסוף על השוכני והזבח נאכל בתחת הסעודה.

+ האם איירי בברכה על האכילה, או בברכה על ההקרבה.

חשק שלמה ד"ה בירך, ועי"ש בשם אור זרוע, ועי' רמב"ם פ"ח מחו"מ ה"ז, ועי' העמק שאלה כי תצא שאילתא קנ"ד אות ב' [עמ' ר"מ], ועי' הגרא"מ הורביץ ד"ה כשתמצא.

+ צ"ע, כיצד שייך שנוסח "פסח" יפטור את הזבח והלא אין לשון זה כולל זבח צל"ח ד"ה פוטרת, ויל"ע ביסוד הירושלמי סוף פרקין [שהובא בתוס'] דהפסח פוטר משום עיקר וטפל, ועי' אהל משה [להגרא"מ הורביץ] באריכות גדולה.

ברכה זוריקה

בירך ברכת הפסח פטר את של זבח, בירך את של זבח לא פטר את של פסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו.

נמ' כשתמצא לומר, לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה, לדברי רבי עקיבא לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה.

+ צ"ע בפסקי הרמב"ם, דכפ"ח מחמיץ ומצה ה"ז פסק כר"ע דאין ברכת הזבח פוטרת את הפסח, ולא ברכת הפסח פוטרת של זבח. ובפ"ב מפסולי המוקדשין ה"ב פסק דכל הנזרקים שנתן בשפיכה יצא, והיינו כר' ישמעאל.

עי' לחם משנה בהלכות חמץ ומצה שם, ובלחם משנה פ"ה ממעשה הקרבנות ה"ז, [בבאור הנ"ל, ובבאור הרמב"ם שם דכתב גם בככור ומעשר שפיכה, והביא מקרא ד"ואת דמם תזרוק"ן ועי' צל"ח ד"ה פוטרת.

+ בהנ"ל, ובמה שצ"ע, בשייכות צורת הזריקה, לברכת האכילה, דאי שוין בזה תועיל ברכת זה לזה.

עי' חזון איש סי' ט"ז אות ו'.

+ בגדר שפיכה ואמאי מהני במקום זריקה, ובבאור שיטת הרמב"ם

חידושי הגר"ח [סטנסל סי' שכ"ב, מהדורת מישור זבחים ל"ז ע"א] והובא בהגדת "מבית לוי" עמ' ע"ו.